# Členové Rádobydivadla Klapý 1986-2016

**Anděl Miroslav**, herec, poprvé ***A Ježíšek už dávno (1998)***
**Andělová Eva**, herečka, režisérka, poprvé ***Zeď (1987)***
**Andělová Jitka**, herečka, poprvé ***Ukrutný Lorco… (1995)***
**Baňková Karolína**, herečka, poprvé ***Mikve (2011)***
**Bauer Patrik**, herec, poprvé ***Tři nány, které… (1992)***
**Bauerová Věra**, herečka, poprvé ***Hory se připravují… (1993)***
**Bernard Petr**, herec, poprvé ***Slepice (2007)***
**Blail Jiří**, herec, poprvé ***P. G. (1996)***
**Burda Lukáš**, herec, poprvé ***Fajdraricie (2002)***
**Burdová Alena**, herečka, poprvé ***… dlouhá cesta (2014)***
**Cendra Jiří**, hudba, poprvé ***Kráska z Leenane (2010)***
**Coufalová Šárka**, herečka, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Černá Alena**, herečka, poprvé ***P. G. (1996)***
**Červenka Roman**, herec, poprvé ***P. G. (1996)***
**Deme Robert**, herec, poprvé ***Slepice (2007)***
**Efler Vojtěch**, herec, poprvé ***Ukrutný Lorco… (1995)***
**Filgas Jiří**, herec, poprvé ***Všichni moji pozůstalí (1989)***
**Filip Jonáš**, herec, poprvé ***Amadeus (2012)***
**Fischer Pavel**, herec, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)*** **+**
**Frková Eva**, herečka, poprvé ***A Ježíšek už dávno (1998)***
**Hadravová Eva**, herečka, poprvé ***Hvězdy na ranním nebi (1991)***
**Hauf Vojtěch**, herec, poprvé ***P. G. (1996)***
**Helclová Kateřina**, herečka, poprvé ***Všechno není košer (2013)***
**Holfeuer Jan**, herec, poprvé ***Hvězdy na ranním nebi (1991)*** +
**Holfeuer Jaromír**, herec, scéna, poprvé ***Ukrutný Lorco… (1995)***
**Holfeuerová Hana**, herečka, poprvé ***Ukrutný Lorco… (1995)***
**Hrzán Milan**, realizace scény, herec, poprvé ***Všichni moji pozůstali (1989)***
**Hurych Pavel**, světla a zvuk, scéna, účinkující, poprvé ***Hory se připravují… (1993)***
**Chadraba Jiří st**., herec, poprvé ***Tři nány, které… (1992)***
**Chadraba Jiří ml**., herec, poprvé ***Slepice (2007)***
**Chadraba Štěpán**, herec, poprvé ***Všechno není košer (2013)***
**Chadrabová Štěpánka**, herečka, poprvé ***Fimfárum (1997)***
**Choltová Věra**, kostýmy, poprvé ***P. G. (1996)***
**Kareš Ondřej**, herec, poprvé ***A Ježíšek už dávno (1998)***
**Kaspar Vladislav**, herec, poprvé ***Zeď (1987)***
**Kaška Jan**, herec, světla a zvuk, poprvé ***Taková podivná kombinace citů (2004)***
**Kodeš Jaroslav**, režie, scéna, dramaturgie, herec, poprvé ***Equus (2006)***

**Kodešová Eva**, herečka, poprvé ***Taková podivná kombinace citů (2004)***
**Králová Dagmar**, herečka, poprvé ***A Ježíšek už dávno (1998)***
**Kraus Jiří**, herec, režisér, poprvé ***Taneční hodiny… (2008)***
**Krauskopfová Dana**, provdaná **Cendrová**, herečka, poprvé ***Zeď (1987)***
**Krob Ondřej**, herec, poprvé ***1 – 2 – 3 – 4 – 5… (1994)***
**Krupková-Zemanová Hana**, herečka, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Kubeš Milan**, technická spolupráce, herec, poprvé ***Všichni moji pozůstalí (1989)***
**Líbal Vít**, herec, poprvé ***Všechno není košer (2013)***
**Macák Pavel**, herec, poprvé ***P. G. (1996)*** záskok, poprvé **A Ježíšek už dávno (1998)**
**Malá Jana**, herečka, poprvé ***Všichni moji pozůstalí (1989)***
**Mareš Vlastimil**, technická spolupráce, herec, scénograf, poprvé ***Divadlo za časů… (1988) +***
**Maťáková Jaroslava**, herečka, kostýmy, poprvé ***Hvězdy na ranním nebi (1991)***
**Maťáková-Znamenáčková Petra**, herečka, poprvé ***Equus (2006)***
**Palyová Gabriela**, herečka, překladatelka, poprvé ***1 – 2 – 3 – 4 – 5… (1994)***
**Patrovská Miroslava**, herečka, poprvé ***P. G. (1996)***
**Pidrman Petr**, herec, poprvé ***Amadeus (2012)***
**Pilnaj Jiří**, scénograf, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Pokorná Bára**, herečka, poprvé ***Hřbitůvek v Ballybeg (2005)***
**Pokorná Jana**, herečka, poprvé ***Hory se připravují… (1993)***
**Prachařová Lucie**, herečka, poprvé ***Tři nány, které… (1992)***
**Psotová Olga**, kostýmy, herečka, poprvé ***Escorial (2008)***
**Ružbatský Jakub**, herec, poprvé ***Amadeus (2012)***
**Řepíková Zdislava**, herečka, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Soukup Rostislav**, herec, poprvé ***Tři nány, které… (1992)***
**Stejskal Vladimír**, světla, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)*** +
**Svobodová Bára**, herečka, poprvé ***P. G. (1996)***
**Svobodová-Šťastná Lenka**, herečka, poprvé ***P. G. (1996)***
**Szakalová Káťa**, herečka, poprvé ***P. G. (1996)***
**Šíp Pavel**, herec, poprvé ***A Ježíšek už dávno (1998)***
**Špirit Václav**, herec, poprvé ***Escorial (2008)***
**Štěpánová Liběna**, herečka, kostýmy, poprvé ***Vrhači nožů (1990)***
**Šťastný Vít**, herec, poprvé ***Equus (2006)***
**Tichá Petra**, kostýmy, herečka, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Tichý Václav**, herec, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Týcová Veronika**, provdaná **Valešová**, herečka, hudba, dramaturgie, poprvé ***Hory se připravují… (1993)***
**Umhöhová Pavla**, herečka, poprvé ***Mikve (2011)***
**Valeš Kristián**, herec, poprvé ***Všechno není košer (2013)***

**Valeš Ladislav**, herec a režisér, scenárista, scéna, hudba, poprvé ***Zeď (1987)***
**Valešová Marie**, herečka, poprvé ***1 – 2 – 3 – 4 – 5… (1994)***
**Valešová Veronika**, herečka, poprvé ***Všichni moji pozůstalí (1989)***
**Volánková Kateřina**, herečka, poprvé ***… dlouhá cesta (2014)***
**Vosecká-Marešová Leona**, herečka, poprvé ***Ukrutný Lorco… (1995)***
**Vykouková Marcela**, herečka, poprvé ***Elegie tyrolská (2009)***
**Vyšatová Jana**, herečka, poprvé ***P. G. (1996)***
**Zeman Josef**, herec, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Žáková Ivana**, herečka, poprvé ***Tři nány, které… (1992)***
**Žídek Břetislav**, herec, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Hosté**
**Alferi Tomáš**, hudba pro ***Taneční hodiny (2008)***
**Baranowská Kateřina**, scénografie, poprvé ***O svatém Jánu… (1999),*** režie, poprvé ***Noc tribádek (2000)***
**Bartoň František**, zvuky, poprvé ***Všichni moji pozůstalí (1989)***
**Felzmann Rudolf**, režie, poprvé ***Escorial (2008)***
**Fišerová Eva**, herečka, jen záskok ***A Ježíšek už dávno (1998)***
**Fixová Kateřina**, výprava a režie inscenace ***Naše městečko (2000)***
**Frk Václav**, herec, poprvé ***A Ježíšek už dávno (1998)***
**Havlín Antonín**, herec, poprvé ***1 – 2 – 3 – 4 – 5… (1994)*** +
**Horčička Jan**, světla a zvuk, poprvé ***Fajdraricie (2002)***
**Jílek Pavel**, světelná spolupráce, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Kasperová Alena**, kostýmy, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Kašková Petra**, herečka, záskok ve ***Všechno není košer (2013)***
**Kodešová Eva ml**., choreografie, poprvé ***Amadeus (2012)***
**Král Miroslav**, scénografie, poprvé ***Amadeus (2012)*** – stálý spolupracovník
**Kraus Vladimír**, herec, poprvé ***Hory se připravují… (1993)*** – dvojí záskok
**Kvěch Pavel**, zvuky, hudba, poprvé ***Zeď (1987)***
**Lačná Tereza**, herečka, poprvé ***Amadeus (2012)***
**Landovský Pavel**, záskok v ***Amadeovi (2012)***
**Lhotská Martina**, herečka, poprvé ***Všichni moji pozůstalí (1989)***
**Muríňová Eva**, hudební spolupráce, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Němec Antonín**, výběr hudby, poprvé ***Ukrutný Lorco… (1995)***
**Patková Kristýna**, herečka, jednou záskok v inscenaci ***Amadeus (2012)***
**Plch Jaroslav**, scéna, poprvé ***Mikve (2011)***
**Prošková Jana**, herečka, poprvé ***1 – 2 – 3 – 4 – 5… (1994)***
**Řepík Ota**, technická spolupráce, poprvé ***Divadlo za časů… (1988)***
**Stejskalová Jana**, výtvarník, poprvé ***Rozmarné léto (2015)***
**Strohner Jiří**, hudba, poprvé ***Rozmarné léto (2015)***
**Struhová Hana**, kostýmy, poprvé ***Fimfárum (1997)***

**Svobodová Veronika**, herečka, poprvé ***P. G. (1996)***
**Tomasová Miroslava**, návrh a realizace scény, poprvé ***Všichni moji pozůstali (1989)***
**Tuček Josef**, realizace scény ***Elegie tyrolská (2009)***
**Tůmová Romana**, kostýmy, poprvé ***Všechno není košer (2013)***
**Ulovec Libor**, herec, poprvé ***Amadeus (2012)***
**Vacek Václav**, hudba a texty písní, poprvé ***1 – 2 – 3 – 4 – 5… (1994)***
**Važanová Jana**, herečka – záskok ve ***Třech nánách…*** na zájezdu v České Lípě (jeden z prvních případů, kdy Rádobydivadlo hledalo záskok za chybějící/ho/ účinkující/ho/ až po příjezdu na místo hraní)
**Vinš Václav**, zvuky, poprvé ***Všichni moji pozůstalí (1989)***
**Zborník František**, kromě záskoků (poprvé Císař v ***Amadeovi, 2012***) hlavně ***Rozmarné léto (2015)***
**Zborníková Vladimíra**, herečka, kromě záskoků poprvé ***U kočičí bažiny (2016)***
**Zima Radek**, choreografie, poprvé ***Amadeus (2012)***

… a **množství dalších**, kteří pomohli záskokem, konkrétním činem či radou – a jimž patří díky stejně jako těm, kdo s Rádobydivadlem strávili kus svého života.

# Jan Tetter: **Zeď**

*„Ta zeď hraje! To je k nevíře, že může nastat den, kdy začne člověku hrát mrtvá zeď!“ (Pan Berg v Tetterově **Zdi**)*

*Drama u nás málo známého polského spisovatele (Rádobydivadlo uvedlo jeho **Zeď** v československé premiéře, na profesionálním jevišti se hra nikdy neobjevila), variace na téma společnosti a lidí v době válečného konfliktu, jejich průběžná změna až deformace, devalvace hodnot zachycená prostřednictvím časových střihů a skrze tři postavy. Starý svět umírá… Matka z rodu Matky Karla Čapka nebo Matky Kuráže Bertolda Brechta, dcera Tilli procitající lidsky i ženský a listonoš Berg, měnící se z malého človíčka ve velkou svini. Motiv zabijačky… zabijačky zvířat i lidí. A co je vlastně za zdí?*

Překlad Helena Stachová, **režie Ladislav Valeš**, zvuky Pavel Kvěch, účinkující Vladislav Kaspar (Pan Berg), Eva Andělová (Matka) a Dana Krauskopfová (Tili). **Československá premiéra** 12. 1. 1987 v kulturním středisku Lovoš v Lovosicích (výběr pro krajskou přehlídku), naposledy v Libochovicích, hráno 14x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na krajské přehlídce v Žatci 1987 – cena za režii Ladislav Valeš, ceny za herecký výkon Vladislav Kaspar, Eva Andělová a Dana Krauskopfová, návrh na Jiráskův Hronov z prvního místa,
- účast na přehlídce v Kadani – cena za režii Ladislav Valeš, cena za herecký výkon Eva Andělová,
- účast na krajské přehlídce Divadelní Mašťov – cena za režii Ladislav Valeš, ceny za herecký výkon Vladislav Kaspar, Eva Andělová a Dana Krauskopfová, návrh na postup na národní přehlídku,
- účinkování na permanentní přehlídce nejlepších amatérských a profesionálních inscenací v divadle Rampa Praha-Braník,
- účast na národní přehlídce Krakonošův divadelní podzim (dále jen KDP) Vysoké nad Jizerou – cena za režii Ladislav Valeš, ceny za herecký výkon Dana Krauskopfová a Eva Andělová.

# První článek o Rádobydivadle, vzešlý z rozhovoru s Ladislavem Valešem

Než jsme se spolu setkali, měla jsem o něm jen sporé informace. Že režíruje dva amatérské divadelní soubory. Téměř každá jeho dosavadní inscenace si z přehlídek a soutěží přivezla nějaké ocenění. Znala jsem ještě jméno – Ladislav Valeš.
Přiznávám se, že jsem měla připraveno několik otázek, ale v roli tazatelky jsem se ocitla zřídkakdy. Přede mnou totiž seděl zanícený člověk pro divadelní kumšt, doslova sympaticky posedlý, že se během několika málo minut ze mne stala pozorná, nevyrušující posluchačka, která občas zapomínala, že před ní leží tužka a papír na poznámky.

První pohrávání s divadlem začalo ve vojenském učilišti. Nejprve hodně aktuální soubor poezie, zákonitě Armádní soutěž umělecké tvořivosti, první úspěchy. Později přešel do role moderátora pořadů i autorských a opět úspěšně.

Posléze v civilním životě se však věnoval pouze konferování, ale ne nadlouho. Divadlo, byť v jeho malých formách ho stále lákalo, a proto se svými žáky ve varnsdorfském učilišti nastudoval několik menších pásem, které sklízely úspěchy v mnoha soutěžích. Z pohraničního Varnsdorfu se odstěhoval před několika lety do Libochovic, kde, jak známo, má amatérské divadlo dlouholetou tradici.

Úsloví – za vším hledej ženu – nabylo právě tehdy svou podstatu, neboť manželka přinesla jednoho dne scénář od libochovických divadelníků. Přijal a jako režisér zůstal.

Není nic divného, ani nezdravého, dostane-li režisér nabídku z jiných amatérských souborů. V současné době Ladislav Valeš režíruje v DS OB Klapý a v Lounech. Právě tam vznikly inscenace ***Rodina Tótů, Zeď, Ostře sledované vlaky***, které hercům obou souborů přinesly vavříny na krajských i celostátních soutěžích. Všechny uvedené hry mají v podstatě stejnou tematiku. Ladislav Valeš uvedl ***Rodinu Tótů*** v Lounech a **Zeď** v Klapý současně. Sám říká, že chtěl zkusit režii ve dvou rovinách. Samozřejmě, vypětí bylo veliké. Každá z inscenací musí být jiná, i když podstata je stejná. Zkuste během několika hodin poručit mozku, aby zatím vymazal nejen obsah, režijní záměr, ale i obsazení jedné hry a místo toho tam okamžiku zasunul jakousi kazetu s obsahem, režií a dřinou inscenace druhé.

Ale u Ladislava Valeše je to právě ona závidění hodná a sympatická posedlost, která překonává dřinu a nezná překážek. Vždyť čtyřhodinové zkoušky probíhají někdy v obou souborech dvakrát týdně, pomineme-li takové „detaily“, jako jsou pohovory a rozbory té které postavy s jednotlivými herci mimo divadlo, nebo další zkoušky před každou premiérou. Je zbytečné počítat. Ostatně, diskuse a rozbory charakteristik role, byť sebemenších, jsou tím nejzákladnějším v každé nové hře. Každý musí znát tu svou do všech podrobností, a tím ji dotvářet. Tak získává hra onu hloubku a zaujatost, zápal a nadšení, které vyzařují ze všech postav. To mnohokrát ocenili nejen členové porot, ale především diváci, vždyť každá inscenace má čtrnáct až šestnáct repríz…

Teď herecká parta v Klapý studuje pod vedením Ladislava Valeše hru ***Divadlo za časů Nérona a Senecy*** sovětského autora Radzinského. Nejen protagonista, ale i

ostatní doslova shánějí všechnu dostupnou odbornou literaturu, která zobrazuje nejen onu dobu, výběr i vztahy a život lidí římského impéria. Téměř každá zkouška je poznamenána novým objevem a poznáním, každý člen souboru doplňuje vnější, ale především vnitřní rysy své postavy.

Ladislav Valeš je znám i tím, že nepracuje jen se stálým divadelním kádrem. Podle předlohy textu, který chce režírovat, si vybavuje okamžitě typy, které nejlépe odpovídají jeho představám o obsazení role. Nejsou-li mezi hereckou partou, hledá. A pak přemlouvá. Zatím vždy s úspěchem. Pro ilustraci jedna z mnohých epizod:

Hledal protagonistu do jedné z Páralových her. V jedné restauraci ho upoutal kluk nejen svým zjevem, ale i svým nenuceným chováním a vynikající komunikací s dívkami, zkrátka přesně typ, který se právě hodil do režijního záměru. Nastalo obvyklé přemlouvání, které nakonec skončilo souhlasem mladíka. Že mu vybraná role „seděla jako ušitá“, svědčí cena za herecký výkon v krajské přehlídce.

Malá ukázka, jak Ladislav Valeš získává případné adepty amatérského divadla. Ale snad právě pro tohle jeho obrovské zaujetí pro věc jsou i „jeho“ herci ochotni obětovat pro divadlo rovněž všechno. Proto oba soubory – lounský i klapský – patří dnes mezi severočeské špičky a jejich členové jsou ochotni dojíždět na zkoušky až ze Žatce, z Litoměřic, Libochovic nebo Ústí n. L. Proto to jsou nejen dva divadelní soubory, ale i dvě prímové party nadšenců.

**MAŠKOVÁ, M. Posedlost Ladislava Valeše. Kulturní rozvoj, 4, 10. 5. 1988, č. 9, s. 5** *(článek otištěn i jako* **Člověk posedlý divadlem. Průboj, 40, 16. 3. 1988, č. 63, s. 5***)*

## Napsali o Zdi…

Městské divadlo v Žatci hostilo o uplynulém víkendu amatérské herce. Sjeli se sem na XVIII. krajskou přehlídku amatérských divadelních souborů Severočeského kraje, která se letos konala v rámci festivalu ZUČ a na počest 70. výročí VŘSR ve dnech 19. a 22. března. … Nejen diváky, ale i odbornou porotu zaujal výkon členů souboru Rádobydivadlo OB Klapý, kteří se představili protiválečně motivovanou hrou Jana Tettera ***Zeď***. Mezi deseti cenami, které odborná porota rozdělila téměř mezi všechny soubory, získal ocenění za ztvárnění této hry i režisér Ladislav Valeš a všichni tři protagonisté Eva Andělová a ing. Vladislav Kaspar za herecké výkony a Dana Krauskopfová za mimořádný herecký výkon. … V neděli při slavnostním zakončení této přehlídky zahrály nejdříve účastníkům posluchačky 2. ročníku teplické konzervatoře a pak už se rozdávaly ceny nejlepším. Porota, jejímž předsedou byl profesor dr. Jan Císař, CSc. a členy zasloužilý umělec Milan Fridrich, scénograf Naivního divadla v Liberci Pavel Kalfus, ředitel Krajského kulturního střediska v Ústí nad Labem Ilja Bureš a člen KV Svazu českých divadelních ochotníků Igor Dojiva, rozhodně neměli lehký úkol. Nakonec k postupu na divadelní přehlídku děl ruských a sovětských dramatiků do Svitav doporučila divadelní soubor J. K. Tyl z Jablonce nad Nisou a na Jiráskův Hronov soubory dva – Rádobydivadlo z Klapého a Docela malé divadlo z Litvínova s hrou ***I ty, Césare?***, které se však v žateckém divadle nepředstavilo.

**VAVRUŇKOVÁ, Jana. Víkend ve znamení Thálie. O krajské přehlídce amatérských divadelních souborů. Průboj 2. 4. 1987, s. 5** – *kráceno*

Už poosmnácté hostilo krásné a útulné Městské divadlo v Žatci krajskou přehlídku. Utkaly se čtyři soubory v jakémsi finále před porotou, účastníky seminářů a skromným místním obecenstvem o návrh k výběru pro 57. Jiráskův Hronov a Národní přehlídku ruských a sovětských divadelních her ve Svitavách. … Polský dramatik Jan Tetter je pro nás neznámým autorem. Není vyloučeno, že jeho hru ***Zeď*** uvedl soubor OB Klapý v československé premiéře. Na modelové situaci časově zařazené do poslední války a umístěné někam do Polska, sleduje vývoj tří postav, které musí být spolu. Hlavním tématem je obecné násilí, v tomto případě fašismus, jako příčina a nositel znetváření lidských osudů, charakterů i vztahů mezi lidmi. Inscenátoři zbavili text drastičnosti, a to k podpoře svého inscenačního záměru. Nepodařilo se scénografické řešení. Přesto vynalézavostí, pevnou režií a výbornými hereckými výkony představení plně zaujalo.
**(rda). 18. krajská přehlídka amatérského divadla. Průboj 15. 4. 1987, s. 5 –** *kráceno*

O záslužné uvedení současné polské protiválečné hry v čs. premiéře se postaral progresivní amatérský soubor – i přes riziko značné komplikovanosti při výkladu a chápání určitého proudu polské dramatiky, založené na přemíře symbolů, metafor, znaků, zašifrovanosti. Hra – i inscenace – postihuje mezilidskou izolaci a nebezpečnou proměnu v krizové situaci. Režisér značnou úpravou posílil modelovost hry, zároveň však vedl zkušené vzácně vyrovnané herce k psychologické práci. Tím umožnil divákům emotivní vnímání drastického příběhu – dostal se ovšem v některých situacích do střetu s původním textem. Scénické ztvárnění zdi – symbolu a zároveň reality – bylo nepřesvědčivé. Přes řadu otázek má inscenace nesporné hodnoty v režijní i herecké práci.
**BOKOVÁ, Marie. Závěrečné hodnocení XVII. Národní přehlídky vesnických a zemědělských divadelních souborů ve Vysokém nad Jizerou. Strojopis. Bl. č. 187/87**

Rádobydivadlo OB Klapý nastudovalo v československé premiéře hru současného polského dramatika Jana Tettera ***Zeď***. Podíváme-li se na věc ze širšího hlediska, zjistíme, že je pro naše vnímání a naši mentalitu polská dramatika často příliš nezvyklá, složitá, někdy až nepochopitelná. Také Tetterova ***Zeď*** není nikterak jednoduchou záležitostí. Obsahuje mnoho významů, symbolů i metafor. Je opřena o reálie, ale přitom zobecňuje, a v této rovině postihuje proměnu lidí až groteskní a otřesnou.
Režisér L. Valeš přistoupil k předloze odpovědně a snažil se ji přiblížit našemu vnímání. Udělal některé zásadní úpravy textu, jimiž posílil modelovost hry. V realizaci pak šel cestou přes postavy a jejich vzájemné postoje. Snažil se tak umožnit divákovi, aby celou záležitost situací, v nichž se lidé nalézají, vnímal emotivně, a vedl v tomto směru herce víceméně k metodě psychologického realismu. Tím se zároveň dostal do střetu s původní předlohou, v níž nejsou motivace pro psychologické jednání vybudovány. V tomto kontextu pak není zcela připraveno ani závěrečné zabití Berga. Dosti podstatné je také to, že inscenátoři nedokázali přesně pojmenovat, co je to vlastně zeď – zda je to reál, symbol nebo metafora. Navíc scénické ztvárnění zdi bylo nepřesvědčivé a její spadnutí pak nepůsobilo podle potřeby – odhalení zákulisí působilo v tento okamžik nepochopitelně. Přes řadu otázek, které si klademe, má

inscenace nesporné hodnoty v přesvědčivých hereckých výkonech, a proto má i emotivní dopad na diváka.

**ex. Recenze. Rádobydivadlo OB Klapý – J. Tetter: Zeď. Větrník. Zpravodaj č. 8 (17. 10. 1987). Strojopis. Bl. č. 178/87. S. 3**

Podíváme-li se na národní přehlídku vesnických a zemědělských divadelních souborů v kontextu její existence, pak můžeme konstatovat, že letošní XVIII. ročník měl velmi potěšitelnou úroveň. Ne, že by všechny inscenační výsledky byly prvotřídní, ale ve většině případů šlo o svébytné přístupy a pokusy o ne zcela běžné obsahy či formy výpovědi. Tím se vysocká přehlídka oproti minulým letům poněkud přiblížila celkovému směřování špičkového amatérského divadla jako celku. … Výrazným počinem bylo uvedení inscenace hry současného polského autora J. Tettera ***Zeď***, kterou Rádobydivadlo OB Klapý nastudovalo v české premiéře a objevilo tak zajímavý, i když pro naši mentalitu obtížně vnímatelný text. Tato mnohovýznamová, symbolická a metaforická hra je sice opřena o reálie (doba druhé světové války), ale přitom zobecňuje, a v této rovině postihuje proměnu tří zúčastněných lidí až groteskní a otřesnou. Režisér L. Valeš se snažil přiblížit předlohu našemu vnímání a dost zásadně ji upravil. V realizaci pak šel cestou přes postavy a jejich vzájemné postoje, víceméně metodou psychologického realismu. Střetl se tak poněkud s původní předlohou, která motivace psychologického jednání nebuduje. Protože však herecké výkony byly velmi přesvědčivé, i přes některé problémy (především nepřesné pojmenování toho, co je to vlastně zeď, o níž se hraje), měla inscenace silný emotivní dopad na diváka.
Čestná uznání: Ladislavu Valešovi za cílevědomé úsilí o ztvárnění náročného současného dramatu J. Tettera ***Zeď***; Evě Andělové za herecký výkon v roli Matky; Daně Krauskopfové za herecký výkon v roli Tilli.

**EXNAROVÁ, Alena. S hledačským úsilím. Ve Vysokém nad Jizerou. Amatérská scéna. 1987, č. 12, s. 5-6**

# Edvard Radzinskij: **Divadlo za časů Nerona a Seneky**

*Tragédie na antickém půdorysu o totalitní společnosti, v níž se na přání cézara kdokoli může proměnit v cokoli: císař v boha, senátor v koně, kurva v pannu, lež v pravdu a živý v mrtvého. O podílu intelektuálů, umění a lidu na zločinech vládců.*

Překlad Jana Klusáková, **režie Ladislav Valeš,** výtvarná spolupráce Jiří Pilnaj, kostýmy Petra Tichá a Alena Kasperová, zvuk a hudba Pavel Kvěch, hudební spolupráce Eva Muríňová, světla Vladimír Stejskal, světelná spolupráce Pavel Jílek, technická spolupráce Vlastimil Mareš a Ota Řepík, účinkující Vladislav Kaspar (Nero), Pavel Fischer (Seneka), Břetislav Žídek (Amor), Zdislava Řepíková, Petra Tichá, Hana Krupková a Šárka Coufalová (Venuše), Václav Tichý (Senátor-kůň) a Josef Zeman (Stařec v sudu).
**Premiéra** v lednu 1988 v Libochovicích (výběr pro krajskou přehlídku Divadelní Mašťov), naposledy na přehlídce v Kadani v květnu 1989, hráno 15x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na krajské přehlídce Divadelní Mašťov – cena za režii Ladislav Valeš, cena za herecký výkon Vladislav Kaspar, čestné uznání za herecký výkon Václav Tichý, čestné uznání za inscenaci s návrhem postupu na národní přehlídku,
- účinkování na FEMAD Libice nad Cidlinou 1988,
- účinkování na KDP Vysoké nad Jizerou 1988 – čestné uznání za režii Ladislav Valeš, čestné uznání za vytvoření postavy Nerona Vladislav Kaspar,
- účinkování na XX. krajské přehlídce severočeských amatérských divadelních souborů v Žatci 1989,
- účast na Kadaňském divadelním květnu 1989 – cena za režii Ladislav Valeš.

## Rozhovor o Divadle za časů…

DS Rádobydivadlo OB Klapý – O práci souboru nám povídal jeho vedoucí a režisér Ladislav Valeš

Soubor sice vznikl teprve před dvěma lety, ale považuje se za part lidí, která se sešla nastálo. Sbližuje je společná jednota myšlení. A jejich představení je vždy kolektivní výpovědí. Lidé, kteří v souboru pracují, nebydlí všichni přímo v místě. Mnoho jich jezdí z poměrně velké vzdálenosti. Ale právě pro to, že se rozhodli společně divadlo dělat, jsou spolu rádi a rádi tyto obtíže překonávají.

V současné době připravují autorskou záležitost. V této nové inscenaci se v podstatě trochu odkloní od svého dosavadního tématu. Dosud se totiž věnovali hrám, které byly svým sdělením situovány do tragické polohy. A nyní se rozhodli pro grotesku. Ale stejně to bude spíš inklinace k humoru černému, k absurditě. Zatím je připraven koncept textu a pevný tvar bude vznikat až během zkoušek za přispění celého kolektivu. Je to tedy takové dobrodružství, nesmírně lákavé, inspirující, a všichni věří, že povede ke zdárnému konci. Na této nové inscenaci se bude dělat i s mnoha novými lidmi, neboť ti, kteří pracují na současných inscenacích, dostanou

jakousi dohodnutou hereckou pauzu po vyčerpávající práci na inscenacích předchozích.

A k dnešní inscenaci - dělají ji moc rádi, i když je to věc náročná a složitá – o čemž svědčí skutečnost, že tento titul mnoho amatérských souborů nehraje.

V každém případě je potěšilo, že se opět do Vysokého dostali, neboť je to pro jejich soubor obrovská pocta a vyznamenání. Předchozí účast na Vysokém byla i jejich hnacím motorem při práci na divadle. Touha absolvovat znovu Vysoké, zúčastnit se se svým představením přehlídky, byla u nich strašně veliká. A nejen proto, ale i pro tu krásnou atmosféru, pro všechna přátelská setkání s lidmi, se kterými zde navázali vztah.

Doufají, že letos nezklamou a svým představením potěší všechny své přátele i vysocké publikum.

**DNES hrají. O práci souboru nám povídal jeho vedoucí a režisér Ladislav Valeš. Větrník : zpravodaj XIX. Národní přehlídky vesnických a zemědělských divadelních souborů. 1988, č. 4 (11. 10.), s. 3-4**

## Napsali o Divadle za časů…

Ve dnech 13. – 15. května se uskutečnila v Mašťově zdařilá krajská přehlídka vesnických a zemědělských divadelních souborů. Mezi velké překvapení patřilo vystoupení divadelního souboru Rádobydivadlo z Klapého, s inscenací hry E. Radzinského ***Divadlo za časů Nerona a Seneky***.

Originální představení ocenilo 250 diváků dlouhotrvajícím potleskem. Odborná porota vedená Leonou Primovou, as. režie Národního divadla v Praze, ocenila soubor čestným uznáním a návrhem na postup na národní přehlídku. Dále byl oceněn představitel postavy Nerona ing. Vladislav Kaspar a cenu za režii obdržel Lad. Valeš. Vzhledem k tomu, že byl soubor založen teprve před dvěma lety, jedná se o velký skok, který tento soubor pod vedením režiséra Valeše udělal. Uznání souboru vyslovila v závěrečném hodnocení i členka odborné poroty Jarmila Drobná, dramaturgyně SKKS Praha.

**ŠÍMA, P. Úspěšný divadelní soubor. Proud, 38, 3. 6. 1988, č. 22, s. 3**

Posledním soutěžním představením byla hra E. Radzinského ***Divadlo za časů Nerona a Seneky*** (Rádobydivadlo Klapý), která „postavila soubor před mimořádně obtížný úkol, jak náročnou předlohu realizovat. Soubor se úkolu zhostil po svém, za cenu přizpůsobení předlohy svým možnostem, nicméně tak, že aktuální hlavní myšlenka hry byla v představení čitelně sdělena. Svůj podíl zde má jak nápaditá režie, tak dobré herecké výkony…“ (Ladislav Valeš dostal cenu za režii; Vladislav Kaspar za postavu Nerona; Václav Tichý čestné uznání za postavu Senátora-koně a soubor čestné uznání za inscenaci s návrhem postupu na národní přehlídku).

**VALEŠ, Vladimír. Divadelní Mašťov 88 inspirující. Amatérská scéna. 1988, roč. 25, č. 7, s. 11**

Přehlídku */okresní přehlídku amatérských divadelních souborů v Chomutově – pozn.*

*raK*/ zahájil host – RÁDOBYDIVADLO Osvětové besedy Klapý, který uvedl hru současného sovětského dramatika Edvarda Radzinského ***Divadlo za časů Neróna a Seneky*** v režii Ladislava Valeše. Mnozí návštěvníci Divadla pracujících Most jistě na tuto hru vzpomenou, protože ji (už v novém divadle) mostecký soubor uváděl v režii Rudolfa Felzmana. Sympatické je, že si tento ambiciózní soubor klade tak náročné úkoly. Protože Radzinského dramatická předloha je skutečně velkou divadelní prací. A přestože autor vystavěl příběh z doby císaře Nerona, promlouvá k současníkům a současnosti velice aktuálně. Ale zvládnout beze zbytku takovýhle úkol ještě není v silách souboru. Filozofická rovina hry klade obrovské požadavky na přesnost sdělení a aby toto sdělení přešlo z jeviště do hlediště, je nutné uváženě laborovat s rytmem inscenace. Představení by se mohlo zdát konverzační záležitostí, ale jestliže u tohoto stylu sdělení soubor setrvá, je na poloviční cestě. V inscenaci je zatím absence dramatičnosti, i když ji dramatická předloha nabízí. Ale ne dramatičnost prezentovaná vnějšími výrazovými prostředky. Problémem zůstává vyváženost hereckých výkonů. Titulní postava ing. Vladislav Kaspar (Nerón) potřebuje mít v Senekovi svého protihráče a na těchto dvou protagonistech potom leží celá tíha inscenace. Rádobydivadlo přineslo na jeviště okresní přehlídky zajímavé divadelní téma s hlubokými myšlenkami a s velkou náročností na divácké soustředění. A realizátoři si jsou jistě vědomi toho, kde má jejich zajímavá inscenace rezervy a co musí ještě zlepšit, aby vyznění jejich díla bylo jasnější a působivější.
**GRIML, Josef. Přehlídka amatérského divadla. Průboj 13. 10. 1988, s. 5**

Divadelní soubor Rádobydivadlo OB Klapý si zvolil k nastudování náročný text sovětského autora Edvarda Radzinského ***Divadlo za časů Nerona a Seneky***. Hra je jednoznačným pokusem o vytvoření společenského znakového obrazu a minulosti sovětské země. Soubor tuto filozoficky komplikovanou předlohu velmi razantně upravil a oklestil v řadě významů a kontextů, takže ji v podstatě interpretuje jako příběh o životě a zločinech císaře Nerona, bez hledání hlubších příčin a souvislostí. Ve smyslu přečtení, výkladu hry proto leccos nefunguje. Jeden z problémů této inscenace vidíme právě v jednostranném přečtení textu Radzinského hry. Vzhledem k této skutečnosti je obtížné pojmenovávat i použité výrazové prostředky a kvalitu hereckých výkonů, protože je třeba uvádět je do kontextu s ideově uměleckým celkem inscenace. Přesto je třeba poznamenat, že se režisérovi podařilo udržet po celé představení temporytmus a pozornost diváků a že jde o inscenaci výrazných kvalit divadelních. V použitých prostředcích je však neutříděna, v širokém rozmezí od znaku přes ilustraci až k naturalistickým prvkům artaudovského divadla krutosti. Tyto prostředky však v inscenaci existují samy o sobě a nevytvářejí vzájemným smysluplným propojením širší jasné významy a kontexty.
Ale nesporně nám Rádobydivadlo poskytlo mnoho podnětů k přemýšlení.
**ex. [Divadelní soubor Rádobydivadlo OB Klapý si zvolilo…] Větrník : zpravodaj XIX. Národní přehlídky vesnických a zemědělských divadelních souborů. 1988, č. 5 (12. 10.), s. 3 (Bl. č. 209/88)**

Základem inscenace DS Rádobydivadlo OB Klapý je podstatná dramaturgicko-režijní

úprava filozofického dramatu Edvarda Radzinského ***Divadlo za časů Nerona a Seneky***. Přesto, že úprava zbavuje text mnohoznačnosti, posouvá funkce postav (určité zploštění tématu postavy Seneky), zjednodušeně se soustřeďuje na příběh, zhlédli jsme představení výrazných divadelních kvalit, kterému dominuje výkon ing. Vladislava Kaspara v roli Nerona.
**FIXOVÁ, Kateřina; SCHEJBAL, Milan. Míří Vysoké vysoko? Amatérská scéna. 1988, č. 12, s. 3-5** – *kráceno*

Poslední čtvrtek patřil divadelnímu souboru RÁDOBYDIVADLO osvětové besedy z Klapého, který uvedl hru sovětského dramatika Edvarda Radzinského ***Divadlo za časů Nerona a Seneky*** v režii Ladislava Valeše. Hra sice čerpá námět z hluboké historie – až z antiky, ale vyjadřuje se k nejsoučasnějším problémům tohoto světa. Je to jedna z her současného proudu sovětské dramatiky, která je kritikou útisku ve všech podobách, odsouzením politiky despotismu a věrolomného zacházení s lidmi, bezohlednosti a využívání či zneužívání absolutní moci. Tato inscenace již prošla nejen krajskou přehlídkou vesnických a zemědělských divadelních souborů v Mašťově, ale viděli ji i diváci na národní přehlídce ve Vysokém nad Jizerou a na mnoha dalších místech Severočeského kraje i mimo něj. Porota ocenila náročnou práci, kterou soubor a režisér inscenaci věnovali, a ze které vzešlo cenné představení oslovující dnešního diváka. Proto byla také Ladislavu Valešovi za režijní práci na inscenaci udělena cena Okresní odborové rady Chomutov.
**GRIML, Josef. Kadaňský festival. Průboj 5. 5. 1989, s. 5** – *kráceno*

Inscenaci Rádobydivadla z Klapý viděla už národní přehlídka ve Vysokém nad Jizerou. Tentokrát se ovšem v Žatci ***Divadlu za časů Nerona a Seneky*** nevedlo. V inscenaci došlo k několika „technickým“ poruchám zásadní povahy, takže se muselo zachraňovat, co se dalo. A navíc: podstatné zjednodušení ideje nenalezlo podle mého soudu ani dostatečně silnou náhradu v expresivitě „divadla hrůzy“, aby se naprosto průkazně jevištně zhmotnil záměr tvůrců: vyslovit děsivost a nelidskost politické zvůle a násilí. I když samozřejmě inscenaci snahu udělat politické divadlo sui generis nemůžeme upřít.
**CÍSAŘ, Jan. Od faktů k hodnotám. XX. krajská přehlídka severočeských amatérských divadelních souborů v Žatci (30. 3. – 2. 4. 1989). Amatérská scéna. 1989, č. 6, s. 4-5**

# Ladislav Valeš: **Všichni moji pozůstalí…**

*Autorská tragigroteska o rodinné sešlosti a ztraceném nebožtíkovi. Divadlo krutosti podle Rádobydivadla.*

**Režie Ladislav Valeš**, návrh scény Miroslava Tomasová, realizace scény Miroslava Tomasová, Jiří Pilnaj, Vlastimil Mareš a Milan Hrzán, kostýmy kolektiv souboru, hudba Franz Liszt, Jaroslav Ježek a dechový soubor Lounská třináctka, zvuky František Bartoň a Václav Vinš, technická spolupráce Milan Kubeš a Ladislav Valeš, účinkující Jana Malá (Tetka), Milan Hrzán (Venoušek), Veronika Valešová (Veronika), Eva Andělová (Irena), Břetislav Žídek (Jaroslav), Jiří Filgas (Václav), Martina Lhotská (Ivana), Václav Tichý (Josef), Petra Tichá (Marta), Hana Krupková (Doktorka), Vladislav Kaspar (Dědeček), Vlastimil Marek a Miloslav Kubeš (pohřebáci).

**Předpremiéra** v Klapém před výběrovou porotou pro krajskou přehlídku, premiéra později, naposledy 14. 3. 1990 v Libochovicích, hráno 8x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na krajské přehlídce vesnických souborů Divadelní Mašťov – cena za režii Ladislav Valeš, cena za herecký výkon Milan Hrzán,
- účast na FEMAD 1989 Libice nad Cidlinou – cena za inscenaci, cena za režii,
- účast na krajské přehlídce malých jevištních forem Litvínov 1990.

## Rozhovor o Všech mých pozůstalých

Sobotní večer na krajské přehlídce severočeských vesnických a zemědělských divadelních souborů v Mašťově patřil Rádobydivadlu Klapý, které přivezlo autorskou tragigrotesku svého režiséra Ladislava Valeše. Vystoupení bylo očekáváno se zvědavým zájmem; v minulých dvou ročnících zaujali na mašťovské přehlídce hrou polského autora J. Tettera ***Zeď***, loni ***Divadlem za časů Nerona a Seneky***. A letos?

Scéna se připravuje za postupného obsazování sálu, sotva skončilo předcházející představení. Zašlá, opotřebovaná místnost venkovského domku, stará kredenc, stůl pro čtyři. K tomuto až naturalistickému reálu oslnivě bílé figuríny v životní velikosti. Nakukují oknem, postávají za stěnou, posedávají na forbíně: skoro surrealistický ozvláštňující prvek. Tak začalo představení ***Všichni moji pozůstalí***, hra o vztazích mezi lidmi v rodině, o nedostatku citu, o bezelstné upřímnosti přiblblého Venouška a cynismu strejdy, příběh se zápletkou o ztraceném nebožtíkovi, manipulace se skutečnou rakví, která se, zapomenuta v rohu místnosti, stává místem her nejmladší členky rodiny, malé Veroniky. V publiku chechtání, smích, ale i nechápající vrtění hlavou a pár předčasných odchodů ze sálu. Přijetí široké, od nadšeného souhlasu přes souhlas s výhradami až po zřejmý nesouhlas a odmítnutí. Druhý den rozborový seminář a obsáhlá anketa ve zpravodaji přehlídky. Byl jsem u toho, a tak diskuse o představení a divadle vůbec měla své přirozené pokračování.

Nejprve pro pořádek,a bych nebyli podezíráni z rodinkaření a vzájemného služebníčkování: ač máme oba stejné příjmení a podobné jméno, nejsme příbuzní ani

vzdáleně, pokud nebudeme počítat příbuzenství s paní Thálií. Poprvé jsme se potkali na jedné přehlídce v Kadani; **LADISLAV VALEŠ** (39 r., Klapý) tam tehdy režíroval Hrabalovy ***Ostře sledované vlaky,*** **VLADIMÍR VALEŠ** (48 r., Mašťov) Brechtovy ***Bubny a trumpety***. Od té doby se potkáváme na různých přehlídkách, nejčastěji jako "soupeři". Letos v roli hostitele a hosta.

***VV: Tvoje včerejší představení Všichni moji pozůstalí zčeřilo hladinu krajské přehlídky, i když, pravda, více v kuloárech a mezi čtyřma očima, ale přec! Jako autor a režisér ses představil poněkud smutně, černě až pesimisticky. Jaký vůbec jsi?***

LV: Věřím v porozumění mezi lidmi, v návrat člověka k přírodě. Mám takovou představu udělat divadlo, při němž by lidi řvali smíchy a zároveň brečeli. A až by to skončilo, rozdělili by se na dva tábory: jedni by mě nosili na ramenou a druzí by čekali, aby mě, až spadnu, ztrestali za tu mystifikaci.

***VV: Lákavá představa, ale neodpověděl jsi mi: jaký doopravdy jsi? Skutečně máš zálibu v zobrazování krutosti, ošklivosti, chmur?***

LV: Myslím, že jako divák jsem spíš senzitivní. Když se dívám na silný film, nemohu se ubránit dojetí. Naopak, vůbec nemám rád hrůzostrašnou podívanou, odvracím se, když vidím krev, nedělá mi to dobře. Mám rád takovou tu křehkou krásu hrabalovskou...

***VV: Já taky. Podle mne je ta Hrabalova křehkost dána jeho pohledem na svět. On není nikdy krutý, ale porozumivě laskavý, on dokáže napsat na takové téma tak, že se zprvu skoro pohoršuješ, ale pak z toho vypadne jako "perlička na dně" jeho obrovský humanismus i pro toho posledního z posledních. A v tom je, myslím, ta obtížnost, tohle všechno sdělit divadelním jazykem...***

LV: Přiznám se, že mě reakce diváků včera na mou hru překvapila. Večer a dneska celé odpoledne jsem na to musel myslet, chodil jsem a probíral scénu po scéně. Diváci tam objevili něco, co jsem nepředpokládal a o čem jsem nevěděl.

***VV: Tenhle pocit zná každý divadelník, pocit, že se s divákem o fous minul. A přitom bychom přece mohli jít nekomplikovanou cestou bez rizik, nastudovat a předvádět bezproblémová představení. Jaké je tvoje základní kritérium při výběru hry?***

LV: Považuju za důležité: atraktivnost s velkými myšlenkami, vyhrocenost názorů, konfliktnost, absurditu. Politickou apelativnost.

***VV: Takže taky nemáš rád divadlo jako francovka: "nepomůže, neublíží"?***

LV: Nesnáším podbízivost.

***VV: A co inspirativní zdroje? Kde máš svůj pramen vody živé?***

LV: Největší zážitek jsem měl z inscenace Zelenečských ***Matka Kuráž***, z představení ***Had*** v režii Petra Lébla, lahůdkou bylo pro mne představení Niny Vangeli ***Requiem***, soubor Akabal (***Portrét***), z posledních ***Mistr a Markétka*** v podání Českolipských. Inspirativní jsou pro mne i čtvrtky, kdy se dívám na II. program polské televize, na experimentální scény a divadla.

***VV: Jak probíhá v tvém souboru výběr nového titulu?***

LV: Titul hledám sám a přijdu s ním do zkoušky. Zatím se jim ani jednou moje volba nelíbila. Začnou mít ten správný vztah až tak od poloviny zkoušek. Prozatím vždycky, když chceme skončit reprízování a hru stáhnout, přemlouvají mě, ať ji ještě

neponecháme na repertoáru. To mě těší. Protože se infikovali a přijali hru za svou.

***VV: Jako režisér jsi spíš demokrat nebo diktátor?***

LV: Řekl bych umírněný demokrat. Nikdy nepředehrávám, jsem totiž špatný herec.

***VV: Každý máme své jedno velké téma. O čem chceš hrát?***

LV: Je alarmující, že čím víc se stáváme civilizovanějšími, tím více se uzavíráme, čím toho víc víme, tím méně dovedeme sdělit. V paneláku mají někteří lidé k sobě dál než na Aljašce. Chci dělat divadlo, které by nenudilo, ale burcovalo, které by odkrývalo hierarchie hodnot. Věřím, že existuje mezi divadlem a divákem jakási pupeční šňůra; pokud chci očistit duši člověka, musím psát o jeho negativních vlastnostech, musím z jeho duše nejdřív vymést pavučiny...

Podobné otázky padly na letošním Divadelním Mašťově 89 mockrát a na nejrůznějších úrovních. Neboť je potřebné čas od času si ujasnit, kdo jsme, odkud a kam jdeme, protože nejhorší je lhostejnost, nezúčastněná otupělost, fenomén průměrné spokojenosti. Opakem je schopnost a vůle nést kůži na trh, riskovat šrámy, dočasná nedorozumění, bourat zaběhlé stereotypy a pohodlné škatulky, do nichž tak často chceme vtěsnat skutečnost. Ale šedivá je každá teorie, zelený strom života. Na tohle téma jsme si na přeskáčku a zcela nesoustavně povídali nejen my, ale i pětkrát zcela zaplněný sál. Z čehož skládáme malý prozatímní účet.

**VALEŠ, Vladimír. Rozhovor částečně příbuzenský. Amatérská scéna. 1989, roč. 26, č. 10, s. 9**

## Napsali o Všech mých pozůstalých…

… Divadlo, které jsme si zvykli v poslední době označovat jako interpretační, bylo tentokrát zastoupeno hned dvěma soubory. A oba se prezentovaly dramatikou, která si „vysloužila“ název divadlo krutosti. … Postupy interpretačního divadla využilo ve své práci i Rádobydivadlo Klapý, přestože se prezentovalo autorskou hrou svého režiséra L. Valeše ***Všichni moji pozůstalí***. Autor ve své hře nemilosrdně a krutě na půdorysu rodinné sešlosti (pohřeb dědečka) demaskuje charaktery a vztahy valné většiny dnešních lidí. Je škoda, že pěkný nápad (nahlížení celé sešlosti očima bezelstného dítěte) není autorem ani režisérem uplatněn v celé hře a některé postavy trpí vnějškovou, místy až naivní charakterizací.

**SCHEJBAL, Milan. Rozcestí…? Zamyšlení nad 17. ročníkem tvůrčí dílny mladého amatérského divadla a vůbec… Amatérská scéna. 1990, roč. 27, č. 1, s. 3-4**

**MIMOCHODEM…** Inscenaci provázela trojí kontroverze. 1. Profesor Jan Císař v rámci jakési diskuse prohlásil, že „děti a psi na jevišti nepatří“ – a tak ve ***Všech mých pozůstalých*** musel mít Láďa Valeš na scéně psa a dítě. 2. Děti údajně neumějí hrát – a tak režisér nechal svou dceru Veroniku, aby „hrála“ tak, že si na jevišti dělala, co chtěla. 3. A třetí kontroverzi přidaly učitelky z Mašťova – které poslaly na národní výbor protestní dopis, že v představení je zneužíváno malé dítě a zanechá to negativní stopy na jeho duši…

# Miklos Hubay: **Vrhači nožů**

***Imre*** *Nějakou příčinu to musí mít, že se ustavičně hádáme… Mohli bychom vystupovat v cirkuse. Tá-tá-tá-tá. Manželský pár: vrhači nožů. A pak najednou (udeří se do prsou) vjede nůž sem. Jak jsi to říkala… (Zastaví se.) Co teď oplakáváš? To, že se rozvedeme a nebudem se vraždit?*

*Tragikomedie o rozpadu patnáctiletého manželství. Touha po štěstí, po kariéře – a po emigraci. Vyrovnávání se se ztrátou syna a se ztrátou iluzí. Maďarsko 1957. I stěny mají uši… Naléhavá evropská variace na Albeeho* ***Kdo se bojí Virginie Woolfové****.*

Překlad Anna Rossová, **režie Ladislav Valeš**, scéna Miroslava Tomasová, zvuky Pavel Kvěch, hráli Vladislav Kaspar (Imre) a Liběna Štěpánová (Dora).
**Premiéra** 27. 3. 1990 v Libochovicích, naposledy 26. 8. 1991 v Lázních Mšené, hráno 20x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na krajské přehlídce vesnických souborů v Mašťově 1990 – ceny za herecký výkon Vladislav Kaspar a Liběna Štěpánová,
- účast na KDP Vysoké nad Jizerou 1990 – nesoutěžně,
- účinkování na přehlídce O Pohárek SČDO v České Lípě 1991 – jako inspirativní představení v rámci doplňkového programu,
- účinkování na Karlovarském Harlekýnu 1991.

## Napsali o Vrhačích nožů…

Na závěr přehlídky vystoupil divadelní soubor OB Klapý, který je známý zajímavou dramaturgií (připomeňme Tetterovu ***Zeď*** a Radzinského ***Divadlo za časů Nerona a Seneky***). Také text maďarského autora M. Hubaye ***Vrhači nožů*** nepatří k běžně u nás inscenovaným předlohám. Proměnlivost a plastičnost mezilidských vztahů ve vyostřené situaci rozpadajícího se dlouholetého manželství je umocněna hereckým koncertem K. Kaspera (sic! Imre) a L. Štěpánové (Dora) a jejich promyšleným a důsledným režijním vedením (L. Valeš). Snad jen samotný závěr inscenace, v němž se ozve výstřel, vnesl do řad diváků trochu zmatku a nebylo vždy jasno v tom, že konec je otevřený. Nicméně hluboký emotivní zážitek tato nejasnost nemohla zkalit.
**EXNAROVÁ, Alena. Tam na horách. XXI. národní přehlídka vesnických divadelních souborů ve Vysokém nad Jizerou. Amatérská scéna. 1991, roč. 28, č. 1, s. 2-3**

**MIMOCHODEM…** Láďa Valeš dělal svým hercům tu a tam hrozné věci. Například při jedné repríze tragikomedie ***Vrhači nožů*** – hrála se v době, kdy byly zpřístupněny svazky StB – přišel na jeviště v klobouku a kožeňáku, chvíli tam jen tak existoval – a nakonec postavy – nebo herce? – zastřelil…

# Alexandr Galin: **Hvězdy na ranním nebi**

*„Perestrojková“ tragikomedie, v níž se hraje o hvězdách i o kapavce. O vyhnanství moskevských prostitutek v době olympijských her. Cesta za svobodou duše je složitá. První „klapská dámská jízda“. Jen pozor na ten oheň, pane Valeši…*

Překlad Jana Klusáková, **režie Ladislav Valeš**, scéna Vlastimil Mareš, účinkující Jaroslava Maťáková (Marie), Liběna Štěpánová (Lóra), Eva Andělová (Valentýna), Hana Zemanová (Anna), Eva Hadravová (Klára), Jan Holfeuer (Nikolaj) a Vladislav Kaspar (Alexandr).
**Premiéra** 15. 4. 1991 v Klapém, **2. premiéra** 7. 6. 1991 v rámci Libochovického divadelního léta, naposledy 12. 10. 1991 ve Vysokém nad Jizerou, hráno 14x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na regionální přehlídce Josefodolské divadelní jaro 1991 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za nejlepší herecký výkon Hana Zemanová, ceny za herecký výkon Eva Andělová a Jan Holfeuer, cena za inscenaci, nominace na KDP Vysoké nad Jizerou,
- účinkování na Libochovickém divadelním létu 1991,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 1991,
- účast na KDP ve Vysokém nad Jizerou 1991.

## Mezi avízem a rozhovorem o Hvězdách…

**Slovo o hře**
Výběr hry je typický pro práci Rádobydivadla. Zajímá nás jednání jednotlivých protagonistů v mimořádně externí záležitosti. V tomto případě náhodné setkání čtyř "padlých dívek" v jednom požárním středisku. O tom, že tu nejsou dobrovolně, není žádných pochyb, cesta za svobodou své duše je složitější.
**Slovo o souboru**
Rádobydivadlo oslavilo v letošním roce svou pětiletou existenci. Za největší úspěch ve svém tvůrčím divadelním životě považuje rezervoár dosud nevyčerpaných sil a možností všech aktérů. Společná touha dělat divadlo, které diváka dokáže náležitě oslovit, je silnější než cokoliv jiného...
**(Brožura Krakonošova divadelního podzimu 1991)**

## Napsali o Hvězdách…

Pátým souborem hostujícím v soutěži Libochovického divadelního léta byl DS Rádobydivadlo OB Klapý. Představil se inscenací dramatické předlohy A. Galina ***Hvězdy na ranním nebi***. Skutečně předlohy, protože režisér Ladislav Valeš (spolu se slušně disponovanými herečkami) ve svém přístupu autorův záměr překročil. Neopustil! – Jen ve snaze z čechovovsky-gorkovsky laděného textu o jednajících postavách padlých dívek a ochrance kolem jejich vynuceného pobytu na odlehlém místě od centra dění olympijských her se pokusil posílit průběh milující se dvojice mladých lidí… On –

příslušník ostrahy, ona – prostitutka. Lze jistě formulovat argumenty pro i proti posunu v inscenačním záměru a diskutovat, zda autor to myslel tak, či onak. Rozhodující je, že jsme se dívali na zajímavé a místy velice poutavé situace, v nichž se s úspěchem představily Eva Andělová v roli Valentýny, Jaroslava Maťáková jako Marie, Eva Hadravová coby Klára, Lóra Liběny Štěpánové či Anna Hany Zemanové. A je to právě představitelka Anny, která posouvá zájem diváka cestičkou zvědavosti, co se vlastně z obrazu, přerostlé situace nepočestným panen, vyvine. Herecky spolehlivá byla opět Eva Andělová v postavě Valentýny, značným příslibem do budoucna byl výkon Jana Holfeuera. Režisér Ladislav Valeš znovu prokázal, že jeho dramaturgicko-režijní přístupy jdou za rámec běžných konvencí tradicionalismu v amatérské divadelní tvořivosti.

**KRÁL, Vlastimil. V Libochovicích diváci shlédli poslední dva „kusy“. Zaps. (ich). Proud : Týdeník litoměřického okresu 14. 6. 1991, č. 24, s. 4** – *kráceno*

Galinova hra ***Hvězdy na ranním nebi*** mi prošla rukama už před pár lety ještě v ruském originále, dávno před inscenací Divadlem na Zábradlí. Nepovažuji ji za nijak geniální, ale pro soubor s dobrými herečkami může být přínosem. Jen nechápu poznámku v programu, že inscenace je "jakýmsi ústupkem divákovi (nikoliv kvalitativně)". To je pro mne těžko rozluštitelný rébus. Nechápu ani po představení, které proběhlo bez větších problémů, ale i ohlasu, "*žádný výboj, žádné překvapení*", jak konstatoval ve Zpravodaji Jiří Hraše. Herečky pod vedením L. Valeše si tu s větším tu s menším gustem zahrály na ruské prostitutky (kolegyně Radka Prchalová měla dojem, že některé z nich v rámci přípravy studovaly přímo na Václavském náměstí) a dost. O čem a proč se nekonalo. To, co jsem si před lety jako jediné odnesla z textu Alexandra (nikoliv Arkadije, jak tvrdí Zpravodaj – to byl zase Gajdar!) Galina, totiž urputnou a marnou snahu těch čtyř "olympijek" vydrápat se vzhůru, kde pulsuje skutečný život a hoří olympijský oheň, to se zde utopilo v halasení, komice a trapnosti namalovaných krvavých šrámů, včetně zbytečně připsané smrti hlavní představitelky, kterýžto akt usvědčuje režiséra právě z bezradnosti dovést téma do konce. Škoda. Takhle byl pro mne – a pro mnoho dalších – nejsilnějším zážitkem neustálý strach z toho, že Jiráskovo divadlo vzplane jasným plamenem. Bezstarostnost, s jakou se na jevišti odhazovaly hořící cigarety a oharky z planoucí dekorace stoupaly do šál, mi vyrážela dech. Snažila jsem se představit si paniku, jakou by podobné počínání vyvolalo v obou divadlech mých předchozích angažmá. Ovšem prof. Císař to pokládal za originální pokus o likvidaci tradic Jiráskova Hronova, který bohužel nevyšel.

**HRDINOVÁ, Radmila. Z deníku 61. ročníku Jiráskova Hronova aneb Divadlo na rozcestí. Amatérská scéna. 1991, roč. 28, č. 11, s. 3-11**

Diskuse, tentokrát na požárnické téma, se rozvinula nad představením Galinovy hry ***Hvězdy na jitřním nebi***, kterou přivezl soubor z Klapý (mimochodem právě tato inscenace dala vzniknout rčení "já jsem z toho klapý", které se záhy vžilo). Profesor Císař se svěřil, že to byl jeho nejsilnější požárnický zážitek v divadle. Paní Černíková-Drobná se připojila s tím, že už pamatuje několik ppožárů v divadlech (po malém uzardění přiznala, že včetně požáru Národního divadla), proto seděla ve střehu a s no-

hou nakročenou k východu divadla. Do diskuse se přihlásil jeden muž a s naprosto vážnou tváří na adresu inscenátorů řekl: "Dovolte radu, na textil a papír se nepoužívá hasicí přístroj s náplní CO2. Byl jsem v tomto oboru školen." Dodatečnou hrůzu a děs vzbudil režisér inscenace pan Valeš, který s úsměvem zavyprávěl příhodu o tom, jak jednou takhle na jevišti zapálili a představitelka Valentiny nemohla hasicí přístroj uvést do chodu. Aby zmírnil negativní dopad svých slov, ujistil přítomné, že od té doby s sebou soubor raději vozí přístroje dva.

**PRCHALOVÁ, Radka. Diskuse je, když… Amatérská scéna. 1991, roč. 28, č. 11, s. 15**

Problémem nejednoho hronovského nastudování se stala absence zřetelného režijního výkladu, někdy umocněná diskutabilními kvalitami samotné předlohy. To byl případ pět let pracujícího Rádobydivadla Osvětové besedy Klapý, které si jako jediný domácí kolektiv letos vybralo sovětskou hru – ***Hvězdy na ranním nebi*** od Alexandra Galina. U nás méně vyhledávaný autor vychází z vampilovské varianty bohatě rozvinutého proudu komorního, humanisticky a lyricky laděného sociálního dramatu, kde se především prosazuje nepřikrášleně drsný pohled na mezilidské vztahy, ale jemuž nejsou cizí ani humorné nebo naopak alegorické prvky. Jeho poetika jako by upomínala na Šklovského charakteristiku tvůrčí metody prozaika Isaaka Babela, že totiž "píše jedním dechem o hvězdách i o kapavce". Ve zřetelné inspiraci slavným dramatem Maxima Gorkého ***Na dně*** nahlíželi jsme do tragických osudů bytostí přiživujících se ze dne na den na okraji společnosti, přesto však trpících, toužících a instinktivně hledajících, avšak nenacházejících trvalé východisko ze svého nezáviděníhodného údělu. Ve své době tabuově neotřelé, protirežimně obžalobné "perestrojkové" drama o internaci moskevských prostitutek v době tamních letních olympijských her jsme u nás před třemi lety viděli v drásavém, múzicky působivém provedení Malého činoherního divadla z Leningradu. Nyní však režisér Ladislav Valeš nedokázal hru dramaturgicky ani scénicky vyložit v její deziluzívní dějové rovině, kontrastující se závěrečnou, katarzi vyvolávající personifikaci svobody, naděje a krásy v podobě za úsvitu planoucí olympijské pochodně. Přes několik robustních hereckých výkonů (rozčepýřená děvka Anna Hany Zemanové aj.) vyzněla řada situací lidsky ploše, vykonstruovaně, neuměle a nepřesvědčivě, o špatné dikci interpretů ani nemluvě.

**ZÁVODSKÝ, Vít. Hronovské střípky. Amatérská scéna. 1991, roč. 28, č. 11, s. 16-17**

Rádobydivadlo při Osvětové besedě Klapý, u něhož jsme si zvykli na zajímavou, netradiční dramaturgii i na osobitý tvůrčí přístup ke zvoleným předlohám, ani letos v tomto směru nezklamalo: přivezlo do Vysokého inscenaci hry ruského dramatika Alexandra Galina ***Hvězdy na ranním nebi***. Tedy hru, s jejímiž inscenacemi jsme se u nás setkali jen zřídka. Hru o prostitutkách, které před olympiádou v Moskvě uklidil vládnoucí systém na venkov.

Měli by se před námi na scéně odvíjet mnohotvárné lidské osudy, veliká výpověd o člověku a jeho nitru, které by se nám postupně odkrývalo nuancemi vzájemných vztahů, vzájemného působení jednoho člověka na druhého,ve vývoji..

V klapácké inscenaci se tak nestalo. A to i přesto, že postavy byly vhodně typově obsazeny, že herecký potenciál všech aktérů je nesporný, že režisér pracuje

s řadou nápadů a značnou invencí. V čem je tedy zakopán pes? Patrně v míjení se předlohy s inscenačním stylem. Galinova hra - a přiznejme si, že ne bez slabin - čerpá z odkazu ruského psychologizmu, z čechovovských principů, vyžadujících k postižení nejjemnějšího předíva vztahů stavu lidské duše spíše psychologické herectví. Zatímco režisér Valeš pracuje již tradičně s výrazovými prostředky značně expresivními, se zajímavým a efektním vnějším vypracováním situací. Tento jeho styl byl až dosud úspěšný tam, kde se potkal s odpovídající předlohou - připomeňme si loňskou úspěšnou inscenaci Hubayových ***Vrhačů nožů***. Ovšem v případě inscenace Galinovy hry se najednou dostává do rozporu: nemůže tak postihnout ono lidské nitro v jeho mnohotvárnosti, ony nejjemnější pavučinky vztahů... Zůstávají pouze dvě polohy, černá a bílá. To, co by se mělo odehrávat v nitru člověka mezi nimi, už není. Chybí jakékoli tajemství, které bychom postupně odkrývali. Chybí tak vesměs i dramatické napětí - především v první polovině, která je napsána vyloženě neakčně, všechno, co se odehrává, působí jako stejně důležité... Avšak přes uvedené problémy se objevují zdařilé situace. Za všechny jmenujme scénu koupele - očisty Marie, která je nesmírně působivá, protože v sobě nese hlubší významy.

Scénické řešení nepůsobí na jevišti právě šťastně: nepřesvědčuje diváka jako konkrétní prostor, působí pouze jako fragment. Šťastnější i z hlediska celku inscenace by patrně bylo, aby ji soubor nadále hrával především v aréně, pro kterou je určena.

**ex. Recenze. Větrník : zpravodaj XXII. Národní přehlídky vesnických divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim. 1991, č. 2 (13. 10.), s. 3**

Přehlídku zahájilo Rádobydivadlo OB Klapý inscenací hry ruského dramatika A. Galina ***Hvězdy na ranním nebi***. Hrou o prostitutkách, které před olympiádou v Moskvě uklidil vládnoucí systém na venkov. Hrou vycházející z tradic ruského psychologismu, vyžadující k postižení nejjemnějšího předíva vztahů a stavu lidské duše spíše psychologické herectví než expresivní výrazové prostředky, tedy styl, jakým režisér L. Valeš obvykle pracuje a který úspěšně aplikoval v inscenacích některých jiných her. Ovšem v případě této se najednou dostává do rozporu, i když má disponovaný herecký kolektiv: nedokáže postihnout lidské nitro v jeho mnohotvárnosti. Zůstávají pouze dvě polohy: černá a bílá. Navíc celkové scénické řešení i pohyb herců v prostoru napověděl, že by bylo šťastnější i na přehlídce odehrát představení v aréně, pro kterou je určeno, a nikoliv na jevišti.

**EXNAROVÁ, Alena. Krakonošův divadelní podzim. Amatérská scéna. 1992, roč. 29, č. 1, s. 18-19**

# Tři nány, co si neuměly koupit lístek do Moskvy /Tři sestry/

**Scénář** (podle překladu Leoše Suchařípy) **a režie Ladislav Valeš**, scéna Vlastimil Mareš, kostýmy Jaroslava Maťáková, hráli Jan Holfeuer (Prozorov), Jaroslava Maťáková (Nataša), Eva Andělová (Olga), Ivana Žáková (Máša – v této roli při představení v České Lípě Jana Važanová), Lucie Prachařová (Irina), Jiří Chadraba (Kulygin), Ladislav Valeš (Veršinin), Vlastimil Mareš (Tuzenbach), Rostislav Soukup (Solenyj), Milan Hrzán (Čebutykin), Eva Hadravová (Anfisa), Patrik Bauer (průvodčí).
**Premiéra** 5. 5. 1992 v Klapém, naposledy 3. 4. 1993 v Děčíně, hráno 14x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na krajské přehlídce vesnických souborů Josefodolské divadelní jaro v Josefově Dole 1992,
- účast na Libochovickém divadelním létu 6. 6. 1992,
- účast na národní přehlídce KDP ve Vysokém nad Jizerou 15. 10. 1992 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za scénu Vlastimil Mareš, cena za kostýmy a roli Nataši Jaroslava Maťáková, cena za inscenaci a doporučení na Jiráskův Hronov,
- představení v rámci setkání východočeských divadelníků v Hradci Králové (28. 11. 1992),
- účinkování na přehlídce O Pohárek SČDO v České Lípě 1993 (doplňkový program a inspirace),
- účast na Severočeské divadelní přehlídce v Děčíně 1993 – cena za ženský herecký výkon Jaroslava Maťáková.

## Rozhovory o Nánách…

**Slovo o souboru:**
Čím víc člověk stárne, tak blbne, čím víc Rádobydivadlo stárne, tak... Ale necháme to na vás.
**Slovo o hře:**
T***ři sestry*** jsou velice známým dramatickým útvarem a my se tomu nebráníme. Mrzí nás pouze, že nikoho nezajímalo, zda Čechov předložil veřejnosti důkazy o skutečné existenci tří sester - a pokud ano, tak si všechno vymyslel. Skutečnou pravdu předkládáme my...
**Brožura Krakonošova divadelního podzimu Vysoké nad Jizerou 1992**

Členové Rádobydivadla Klapý se nedávno vrátili z daleké cesty na festival v Estonsku. O turné jsme pohovořili s uměleckým šéfem Ladislavem Valešem.

***Právě jste se vrátili z daleké cesty, kde jste předvedli svůj ochotnický um v Haapsalu (Estonsko). Váš nejsilnější dojem z divadelní přehlídky?***

**L. Valeš**: „Je to především přijetí, kterého se nám dostalo. Přijeli jsme do Estonska, jako kdybychom tam byli staří známí. Naši hostitelé byli srdeční, přátelští a

zaujal nás jejich bohorovný klid a pohoda. Když se například z organizačních důvodů posunul začátek představení, nic se nedělo, vše se odehrálo v klidu.

Je třeba také podotknout, že jsme pro diváky nebyli neznámým souborem. Na tom má zásluhu také tragicky zesnulý člen Rádobydivadla Jenda Holfeuer, který byl v loňském roce na semináři na Donu. Seznámil se tu s Janem Urvetem, prezidentem Estonské asociace. Měli spoustu času na seznámení a Jan využil možnosti k navázání potřebných kontaktů. Jeho snahu jsme zhodnotili účastí na I. ročníku Bílé paní ´95. Pořadatelům jsme zaslali kazetu s představením ***Jak tři nány neuměly koupit lístek do Moskvy***. Takže o nás věděli a znali nás, i přesto, že jsme byli v Haapsalu poprvé."

***Co plánujete v nejbližší budoucnosti?***

**L. Valeš**: „Čekají nás milé povinnosti. Chceme svým přátelům oplatit jejich účinkování na letošním ročníku Libochovického divadelního léta, a tak budeme cestovat do místa jejich působišť po vlastech českých. Připravujeme se na vystoupení v Polné, Havlíčkově Brodu, Neratovicích, Dobroníně… Hlavní metou je pro nás účast na přehlídce vyspělých venkovských souborů ve Vysokém nad Jizerou."

***Kdybychom se vrátili k letošnímu turné. Jak se vám cestovalo, vždyť jste urazili přes tři a půl tisíce kilometrů?***

**L. Valeš**: „Měli jsme štěstí na autobus BUSu Litoměřice pana Stejskala, který má výborné profesionální řidiče. Nejen, že páni Pohl a Nergl s námi jeli bez škobrtnutí, ale jsou i výbornými společníky."

***Kde všude jste strávili volný čas na přehlídce?***

**L. Valeš**: „I když Haapsalu má něco málo přes 10.000 obyvatel (je čtvrtou největší obcí v Estonsku), součástí přehlídky byl i program pro volný čas. V zábavném pětiboji skončilo naše pětičlenné družstvo na druhém místě. Soutěž v malování na tělo (air brush – vzdušným štětcem) jsme sice neobsadili, avšak o to více jsme fandili. Na rozloučenou se konal karnevalový průvod. Každá výprava měla výrazy a převlekem vyjádřit, co je typické pro jejich zem. My jsme soutěž vyhráli s písničkou."

***Slyšel jsem, že jste měli stejnokroje?***

**L. Valeš**: „Byla to taková milá škodolibost, o níž jsem ani nevěděl. Již na přehlídce v Hronově vystoupili členové souboru v bílých tričkách se jménem. Na zádech měli kromě nápisu Rádobydivadlo Klapý i moji fotografii. Nošení triček v Libochovicích jsem zakázal, protože nechci žádný kult osobnosti.

Na závěr bych chtěl ještě poděkovat Jaromíru Holfeuerovi za obrovský kus organizační práce, kterou přispěl k úspěchu našeho turné. Na místě je poděkovat také všem sponzorům z Litoměřic, Klapý, Libochovic, Loun a dalších obcí. I oni mají zásluhu na našem úspěšném zájezdu."

**VALEŠ, Ladislav. Na estonském festivalu Rádobydivadlo úspěšné nejen na pódiu. Zaps. Josef Krob. Severočeské noviny : Dnešní Litoměřicko 21. 8. 1995, č. 194, s. 7**

## Napsali o Nánách…

Mezinárodního festivalu amatérských divadel **Hrajeme Čechova**, který se konal v květnu v ruském Rostově na Donu, se zúčastnili i členové klapského Rádobydivadla.

Festival byl věnován památce A. P. Čechova. V Rostově hostovala divadla z Fin-

ska, Rumunska, Francie, rovněž z Čech – a to Rádobydivadlo ve statutu pozorovatelů.

Jak jsme se dozvěděli od členů Rádobydivadla, úroveň a celkové pojetí her bylo značně rozdílné. I když se všichni zúčastnění orientovali na různé hry A. P. Čechova, dvakrát mohli porotci zhlédnout hru ***Medvěd***.

Ruští ochotníci vystoupili v pásmu klasických her, které „zaváněly“ spíše divadlem z počátku století s typicky dlouhými dialogy.

V pozitivním kontextu „typicky rusky neladil“ soubor režiséra Borise Ozerova v moderní hře ***Racek***.

Klapští lehce šokovali mystifikací ***Dvě nány, co si neuměly koupit lístek do Moskvy***, na Čechovovu hru ***Dvě sestry***, kterou prezentovali na videokazetě. (Sic!)

Porota, i když se skládala pouze z Rusů, ohodnotila jejich hru velmi dobře.

Festival pořádala mezinárodní asociace amatérského divadla, která téměř vše sponzorovala.

**-jn-. Mezinárodní úspěch divadla. Dnešní Litoměřicko 13. 7. 1994, s. 9**

Vyvrcholením přehlídky bylo třetí soutěžní představení. Rádobydivadlo Klapý si parafrázovalo (či jen vypůjčilo motivy?) Čechovovy ***Tři sestry*** a uvedlo pod názvem ***Tři nány, co si neuměly koupit lístek do Moskvy***. Režie Ladislav Valeš. Z Čechova zůstalo téma o lidech, kteří neumějí být, žít, jsou vlastně zbyteční. Hrálo se kukátkové divadlo v aréně. Jistě protiřeč, leč zdánlivá. Divák doslova na dosah ruky byl součástí inscenačního záměru. K tomu vysoká nadsázka, mnoho přehršlí nápadů (tak na 8 komedií) včetně artistických kousků. Podtrženo a sečteno: představení chce vyčistit. Míchají se styly – groteska, šantán, konverzačka, realistické divadlo... snad všechno. Pak je tu řada nápadů z rodu samoúčelných, kdy se ptáme proč? V souboru došlo od loňska k "personálním změnám" (děti jsou základ rodiny), i tak museli přijít další noví a jejich herecká nezkušenost byla přeci jen znát. Závěr si dopsali sami, velice dobře, a tím dali jednoznačně najevo, že se ví, o čem se hraje, byť čechovovské psychodrama bylo zcela opuštěno. V tomto představení se dá hovořit o práci scénografa. Jeho odvedená práce je plně v souladu s inscenačním záměrem i pojetím. Jen u kostýmů a rekvizit platí totéž co o inscenaci – občas žánrová roztříštěnost a samoúčelnost. Jinak – je na co se dívat. Divák je natolik vyprovokován, že nemůže z představení odejít lhostejný.

V kuloárech se šeptalo, že název plácl vloni v Hronově pan profesor Císař spíš jako fór, a on se stal dobrým skutkem.

**DOJIVA, Igor. Už po třiadvacáté. Divadelní přehlídky Josefův Důl. Amatérská scéna. 1992, roč. 29, č. 8, s. 8-9**

Už jsme si za několik uplynulých let zvykli, že Rádobydivadlo Klapý s Ladislavem Valešem v čele přichází se zajímavými podněty dramaturgickými i inscenačními. Také tentokrát, a pravděpodobně velmi výrazně, rozčeří diskusní hladiny vysockých vod.

Inscenace Valešovy předlohy na motivy Čechova s názvem ***Tři nány, co si neuměly koupit lístek do Moskvy*** se dá nazvat divadlem ošklivosti i hnusu, kdy se inscenátoři úmyslně snaží vyvolat v divákovi pocit odporu a prostřednictvím tohoto pocitu pak sdělit své téma. /Není to světová novinka - jmenujme např. směr nazvaný

turpismus a polského režiséra Grochowiaka, ale i v západních zemích byl svého času tento typ divadla pěstován. /Určitá část diváků se logicky "zatne" a odmítne se divadlem dále zabývat. Další část pak, někdy přes vnitřní boj s odporem až fyzickým, cítí v tom všem smysl a pokouší se jej dobrat. Někomu to jde hůře, někomu snadněji a někdo může mít jasno hned.

Ladislav Valeš se nechal inspirovat Čechovovými ***Třemi sestrami***, z nichž převzal a ještě důsledněji rozvinul motiv Andrejovy ženy Nataši. Inscenace je o ní více než o třech sestrách. Ona postupně všechny zničí a dochází svého cíle - žít sama bez příbuzných v jejich společném domě. Je primitivní, živočišná a je ochotná jít přes mrtvoly. Z Andreje se stává troska. Sestry jsou řadou situací shazovány a nedokážou se bránit. I lístky do Moskvy jim kupuje Solenyj, ovšem propadlé, takže dívky končí, nekompromisně vysazeny z vlaku, kdesi v mrazu a neznámu, kde zmrznou. Je to všechno zápas o životní existenci. Cítíme naprostou bezvýchodnost situace.

Zvolené výrazové prostředky mohou působit jako chaos, ale není tomu tak, evidentně mají svůj význam a symboliku - otázkou ovšem je, nakolik jsou všude využity důsledně, tedy nakolik jsou čitelné. Občas je divák zahlcen až přílišnou artistností a atakován razantními scénami, při nichž se chvěje o hercův život /viz různé skoky a pády/ - ale nejspíš i to je záměr a prostředek k probuzení odporu. Je to všechno poněkud panoptikální - což exponuje už zajímavá úvodní scéna se stroboskopem a sugestivní hudbou. Lidské typy, s nimiž se setkáváme, působí rovněž tu více, tu méně odporně. Nelze nezmínit výborné herecké výkony ženské části souboru a vhodné typové obsazení mužských figur. Scénografie má svoji symboliku, je s ní pracováno funkčně, ve smyslu celku, zmnožování zajímavých lidských vztahů a situací. Kostýmy jdou po významu a charakteru role.

Ať už Valešovu inscenaci přijmeme či nikoliv, ať jí porozumíme či nikoliv, musíme přiznat, že nelze zůstat lhostejný, že je provokující a pro mnohé inspirativní. A to je nesporně cenné.

**-ex-. Recenze. Větrník : deník divadelní přehlídky Krakonošův divadelní podzim. 1992, č. 7 (16. 10.), s. 2**

... Je jistě důkazem kvality, že tři inscenace tu každá po svém představuje vskutku inscenační čin. O ořechovské ***Lucerně*** nemusím snad příliš podrobně mluvit... Obě zbývající inscenace z těhto tří si potom - při veškeré rozdílnosti - zaslouží především obecnou společnou poznámku. Ať už jsou problémy těchto inscenací odlišné a různé, ať už tyto problémy hodnotíme jakkoliv a přisuzujeme jim větší nebo menší váhu, zůstává nesporným faktem, že jak ***Naši furianti*** souboru z Polné, tak osobité přepracování motivů ***Tří sester*** A. P. Čechova, s níž přijelo RDB Klapý, jasně a zřetelně dokazují, že divadlo dneška i zítřka se nebude ubírat jen běžnými, důvěrně známými cestami.... Kolektiv divadla z Klapý jde cestou výbojů, které asi naopak v tuto chvíli nemusí najít pochopení u příliš četného publika a mohou vzbuzovat i velké rozpaky. Ale v dalším vývoji divadla se mohou stát velkou inspirací, která obohatí a rozvine výrazové prostředky. A ještě jedna věc je oběma inscenacím společná. Obě vycházejí z klasických textů, které mají svou bohatou a pevně zažitou inscenační tradici. Obě tyto inscenace tuto inscenační tradici narušují a mění a vysvobozují své

literární předlohy z konvencí, které po dlouhá léta ovlivňovaly i vnímání diváků. Setkání s takovým představením je tak impulsem nejen pro hlediště, ale i pro jeviště.
**CÍSAŘ, Jan. [Dámy a pánové…] Větrník : deník divadelní přehlídky Krakonošův divadelní podzim. 1992, č. 9 (17. 10.), s. 1-2**

Na závěr všech představení hlavního programu jsem si nechala to, které vyvolalo nejrozporuplnější názory, nejprudší diskuse v kuloárech i nočních (nočně-ranních) lokálů, představení, které některé diváky nadchlo a jiné popudilo, některé oslovilo a jiné zamindrákovalo, protože se chtěli nechat oslovit a nepovedlo se to: představení Rádobydivadla Klapý – Valešovo svébytné zpracování motivů ze ***Tří sester*** A. P. Čechova pod názvem ***Tři nány, co si neuměly koupit lístek do Moskvy***. Je to divadlo ošklivosti a hnusu, kdy se inscenátoři úmyslně snaží v divákovi vyvolat pocit odporu a prostřednictvím tohoto pocitu mu pak sdělit své téma. Tady je to především téma Andrejovy ženy Nataši, která všechny lidi okolo sebe postupně zničí a dochází svého cíle – žít sama bez příbuzných v jejich společném domě. Z Andreje se stává troska. Sestry dovádí Valeš až do záhuby – zmrznou vysazeny z vlaku kdesi v mrazivé krajině, protože na cestu do Moskvy jim Solenyj zakoupil propadlé lístky. Je to všechno zápas o životní existenci, vzbuzující pocit naprosté bezvýchodnosti situace. Režisérovi jsou oporou kromě scénografického řešení inscenace (scéna Vlastimil Mareš, kostýmy Jaroslava Maťáková) – především výborné herecké výkony ženské části souboru (Olga – Eva Andělová, Máša – Ivana Žáková, Irina – Lucie Prachařová, Anfisa – Eva Hadravová a především Nataša – Jaroslava Maťáková). A koneckonců i dobré typové obsazení mužských figur. Ne vždy se však daří využít zvolené výrazové prostředky natolik důsledně, aby byly čitelné – i když je jasné, že mají svůj záměr a symboliku. Snad především proto jsou chvíle, kdy divák tápe a někdo se ztratí a nechytí už vůbec. Je to typ divadla, který nejspíš nebude blízký širokému okruhu diváků. Nicméně má své nesporné právo na život a je cenný svým osobitým názorem, svou inspirativností a provokováním k diskusi, k zamyšlení. Což už nakonec dokázaly reakce ve Vysokém.
**EXNAROVÁ, Alena. Ohlédnutí za XXIII. Krakonošovým divadelním podzimem. Amatérská scéna. 1993, roč. 30, č. 1, s. 2-4**

Ta inscenace se jmenuje ***Tři nány, co si neuměly koupit lístek do Moskvy***. Vytvořil je na motivy A. P. Čechova (na motivy dramatu ***Tři sestry***) Ladislav Valeš spolu s Rádo-bydivadlem Klapý. Je to jeho inscenace, je v pravém smyslu tohoto slova jejím autorem. Neboť jako režisér uchopil text tak velkolepý, tak slavný, tak uctívaný jako pouhou služebnou součást své jevištní realizace. Artaudovská teze o tom, že dramatika (literatura psaná pro divadlo jako dramatické texty) má být v divadle eliminována a mají se hrát buď přímo události nebo jen známá témata, je tu vrchovatě naplněna. Z ***Tří sester*** zůstaly jen motivicko-tematické fragmenty (stejně jako zůstávají pouze fragmenty postav, situací, dialogů), aby se předvedlo a zahrálo jedno jediné téma. Nebo spíše: Variace na ně.

Říkám to proto, aby bylo od počátku jasné, cože to Valeš s Čechovem udělal a co z něho na jevišti, v inscenaci a představení, zůstalo. Čím jsem starší, tím více Čechova miluji, ***Višňový sad*** pokládám za dílo, jež geniálně otevřelo vstup

dramatického druhu divadla do 20. století a svým způsobem poznamenal všechny stezky, jimiž se pak dramatická tvorba ubírala. Což také říkám na počátku, aby rovněž bylo jasné, že pro sebe vůbec, ale vůbec necítím jakoukoliv potřebu tak radikálně, nemilosrdně podrobovat Čechovův text požadavkům jevištního subsystému. A že bych byl nešťastný, kdyby se jen málokdy hrálo to, co Čechov napsal. Nicméně také vím, že diskutovat o tom, jestli má Valeš právo takto s Čechovem zacházet či nikoliv, je pláč nad vodou, jež už dávno v divadelních tocích uplynula. Proto připomínám Artauda, jehož inscenace (a tedy i taková práce s textem Shelleyho) ***Cenciů*** se udála v roce 1935 a od té chvíle postupuje jedna vývojová linie divadelního jazykanezadržitelně takto. Nemusí se nám tento typ divadla líbit, nemusíme jej přijímat a můžeme proti němu razantně a nesmiřitelně vystupovat. A můžeme i považovat za nebetyčnou odvahu, pýchu, samolibost ba drzost, že nějaký amatérský režisér a nějaký amatérský soubor, navíc ještě z českého venkova, si vezme Čechova a zachází s ním takto drsně. Ale na druhé straně: je skutečností, že divadelní jazyk se jednou tímto směrem vydal, osvojil si tento "artaudovský" princip, potvrdil přes všechny diskuse, spory, problémy i velkolepé prohry jeho možnosti a tak divadlo těchto dnů – roku 1992 – jaksi ze sebe, a ze svého imanentního pohybu plně opravňuje každého divadelníka – dnes by se řeklo: legitimuje – aby takto postupoval. Včetně jistého Ladislava Valeše a Rádobydivadla Klapý.

Sice se trochu chvěji, když tyto řádky píšu – částečně strachem, zda to i ode mne není odvaha a drzost takto tuto inscenaci zařaďovat, částečně však jakýmsi záchvěvem radosti, že jsme na tom tak, že české venkovské amatérské divadlo toto zařazení dovolí, ba přímo jej vyžaduje, ale nedá se nic dělat. Mám-li se vůbec pokusit alespoň trochu popsat a analyzovat tuto isncenaci, musím tento princip vytknout před závorku. A okamžitě připojit, že jeho použití má největší riziko v tom, že si my diváci oprávněně položíme vždycky otázku, zda to "eliminování" autora stálo za to. Zda náš zážitek odpovídá inscenačnímu záměru. A ti, kdo znají literární předlohu, v tomto případě ***Tři sestry***, se zeptají ještě na to, zda Valeš byl schopen alespoň trochu rovnocenně poskytnout totéž, co by poskytl, kdyby režíroval Čechovův text v řádu interpretačního divadelního jazyka.

Nezapírám: drtivá většina diváků soutěžního představení této insceneace na Krakonošově divadelním podzimu 92 si tyto otázky zodpověděla s velkými rozpaky nad tím, čeho se jim vlastně dostalo; řada z nich zůstala krajně zmatena; mnozí zaujali ostře odmítavý prostor. Vím také, že když jsme jako porota udělili této inscenaci cenu, že jsme si nikterak nezískali sympatie většiny shromážděných divadelníků a že přes všechno, čím jsme se snažili toto naše počínání zdůvodnit, jsme je nepřesvědčili. Nedivím se. Tahle inscenace má své problémy, není bez nedostatků a není v žádném případě takovým zážitkem, na nějž musíte přistoupit, i když s ním třeba příliš nesouhlasíte nebo mu nerozumíte zcela. Možná, že pro ledaskoho zůstalo dokonce hádankou i to, že jsme ocenili pokus odjinud, jinými způsoby a nezvyklými principy zmáhat, zkoušet jazyk divadla jako jazyk, jenž vypoví o nás, o světě, o lidech cosi nenahraditelného, jiným druhem umění nesdělitelného.

Kdybych měl stručně a jednoduše říci, jak se tento pokud v inscenaci "O ná-nách" uskutečňoval, tak bych to vyjádřil tak, že nenastal posun k vizuálním,

nonverbálním složkám – a odtud k nediskursívním symbolům. Maximálně to je vidět na osobě Tuzenbacha. Zůstalo mu jen pár větiček, jsou to skutečně jen maličké fragmenty, které nedovolují rozvinout hereckou postavu v tom smyslu, jak jsme zvyklí ji vnímat nejenom u Čechova – tam ovšem obzvláště – ale i jinde: jako označení (a tím i sdělení) bohaté, složité, vnitřně strukturované jedinečné lidské dimenze, která se na jevišti projevuje jednáním. Tenhle Tuzenbach působí především a hlavně vizuálně, výtvarně – svou mohutnou, hřmotnou postavou, svým vzhledem medvěda, svou vizáží dobromyslného a oddaného průvodce, svým konkrétně decentním i křiklavým kostýmem. A tak je také umisťován do mizanscény – vždy je někde nablízku Irině a vždy jako by jí chtěl poskytnout oporu. Když ovšem promluví, tak jej režisér činí postavením do prostoru zbytečným, neboť přes veškeré úsilí přiblížit se Irině, je vždycky jakoby někde zastrčen, jakoby na okraji, jakoby na přebytečný. Jistě; vůbec, ale vůbec to není Tuzenbach, jenž by na základě věcných souvislostí – metonymie, znaků-indexů – označoval a tlumočil sémantický rozsah Čechovovy dramatické postavy téhož jména. Ale jdete-li na tuto osobu – asi nejspíše jevištní osobu – nikoliv ze sémantiky slov, ba dokonce ani ze sémantiky dramatických situací, ale ze symbolizace situací divadelních (to jest od oněch vizuálních, nonverbálních, smyslově agresívních momentů, zároveň "odkazujících k širším kontextům a vyjadřujících realitu, která není bezprostředně vyjádřitelná", pak o ní i o jejím podílu na celku inscenace možná dost důležitého pochopíte.

A jsem u velkého problému ***Tří nán***, jenž způsobuje ony velké rozpaky diváků, jejich odmítnutí. Tenhle překlad, převod do jiného kódu než dramatického – a tím v herectví nikoliv výlučně metonymického a indexového – je něco, co spolu diváci a tvůrci inscenace těžko překonávají. Píšu záměrně spolu, neboť vskutku jde o to, co inscenace divákovi nabízí (chcete-li vnucuje) a co s tím divák může udělat a udělá. Soudím, že drtivá většina diváků buď přesouvá nabídnutý kód jazyka inscenace do svého "divadleního" jazyka a pak se diví, ještě diví – a také rozčiluje. Anebo se divák přesvědčí o tom, že klasickým "čechovovským" kódem stejně jako kódem interpretačního divadelního jazyka tohle představení nezmůže, pouští se do boje s tímto novým jazykem, zkouší jej složitě během představení dekódovat, leč nedokáže to zcela nebo utrpí úplnou porážku. Což se asi dost děje. Protože, jak už jsem konstatoval: ten kód inscenace je nezvyklý – opět především ve vztahu k interpretační tradici "čechovovského" jazyka, ale také vzhledem k tomu, že integrace složek nenastává (už jsem se o tom zmínil) na základě jednání, leč na základě akce, která směřuje k oné "vizuální symbolizaci". Což koneckonců znamená také, že přestupuje z oblasti diskursívní do oblasti nediskursívní. A jak známo: pro nás v divadle je hlavním nositelem poznání (označení, sdělení) řeč jako "vyobrazení" a řeč je rovněž nositelem diskursívního charakteru jistého typu divadla i tvůrcem jeho diskursívního symbolismu.

Takže: inscenace se pere s principem dramatického druhu divadla i s tím typem jazyka, jenž stojí na bázi diskursívního symbolismu. Je toho dost na jeden venkovský soubor z Klapý. I na diváka, jenž je vyhozen ze svého známého kódu a začíná tápat, hledat. Nahrazovat nakonec kód inscenace kódem, na nějž je zvyklý, ocitat se mimo systém inscenace, mít pocit, že ničemu nerozumí; vzdává to, stává se lhostejným.

Nebo se úplně vzepře. Ono opravdu není jednoduché "dekódovat" třeba scénu, kterou tvoří jakýsi – asi tak dva tři metry – vysoký obdélníkovitý "katafalk" a vysoké soudcovské stolice – empire – které známe z volejbalu či tenisu. Dá se poměrně brzo pochopit, že ta výška je tu proto, aby se skrze pohyb nahoru-dolů dal symbolizovat věčný boj v rodině Prozorovových o místo na slunci. Tím se pak symbol boje rozšíří i na situace a akce v jiných prostorových souřadnicích než na oné vertikále. Ale už složitější je to s těmi soudcovskými stolicemi. Nikde – kromě "příznakového" spontánně vznikajícího náznaku významu, že jde asi o rozhodování, rozsudek a možná spravedlnost, se nenabídne taková akce, jež by diskursívní symbol důrazně provedla. A tak jsou ty tři stolice nejfunkčnější a také nejsymboličtější v závěru, kdy v pozadí jeviště se na nich vznášejí tři opuštěné ženské bytosti, které nikdy rozumně a prakticky nesestoupily na zem, aby si koupily lístek do Moskvy.

Takhle nějak se to děje po celou inscenaci – něco je dekódovatelné hned, něco později a něco zůstává tajenkou. Což znamená pro celek, že jeho smysl se rozplývá, zmatňuje, zamlžuje – pro někoho mizí zcela. Vyhrává to ovšem suverénně jedna postava, která zůstala z Čechovovy předlohy vlastně plně zachována. Režisér jí ponechal i možnost jednat v situacích tak, aby dosáhla svého, a koneckonců jí také takto ponechal příležitost pohybovat se stále v rámci onoho diskursívního typu divadelního jazyka. Je to Nataša. Chcete-li najít "téma", jež jako "známé" Valeš ze ***Tří sester*** vyňal a o němž stvořil své divadelní dílo, pak je to její téma. Jaroslava Maťáková tuhle úlohu a funkci splnila v rámci inscenace přesně. Krok za krokem svou samičí živočišností, svou bytostnou posedlostí být "nahoře", svou ordinérní panovačností i svou netrpělivou a stále hrozící hysteričností roste v symbol děsivé touhy mít, vlastnit, ovládat. Je dokonale ženská, její eroticko-sexuální posedlost v ní neustále pulzuje a je tím hnusná, odporná. Jsou chvíle, kdy celá její tělesnost včetně vysokého ječícího hlasu vyvolává v diváku takový pocit nesnesitelnosti, že by nejraději zavolal: Dost, konec! Přistihl jsem se při tomto pocitu, fyziologicky naléhavém a prožitém asi dvakrát během představení a zjistil jsem, že jsem nebyl sám.

Takže o tomhle je ta inscenace: celá její symbolika chce – neříkám, že je – být modelem života, v němž se bojuje o místo nahoře bez slitování a milosrdenství a v němž se sliz, hnus, ošklivost valí ze všech stran. V tomto modelu věru není místo pro tři ušlechtilé, něžné, slabé a krásné ženy, které hynou pod náporem čehosi nesmyslného, co přichází zvenčí a na co nedovedou reagovat. I Olga, Máša a Irina už jsou pohlceny tou slizkou hnusností. Jsou hysterické, závistivé, škodolibé, malicherné. A hlavně ztuplé, zlenivělé, zmalátnělé, zavalené přízemností tak, že vskutku nemohu pochopit, že by mohly jít na nádraží a koupit si lístek do Moskvy. Není to příjemný model, samozřejmě není vůbec "čechovovský". V ničem. Od nepřítomnosti dramatického principu počínaje, přes odmítnutí výstavby "diskursívního" charakteru systému inscenace pokračuje "likvidací" proslulé Čechovovy "objektivnosti", která nahlíží lidi ze všech stran a nic "tendenčně" divákovi jako ideu nesugeruje konče. Tohle je par excellence modelová hra, která je jako každá taková hra statickým, jednostranným, jenom variovaným obrazem jednoho pohledu na svět. Tentokrát je to variace – systematicky se opakující – na "téma" Nataša jako říše ošklivosti, v níž nejenom jeden požírá druhého, ale i ti, kdo neumějí a nechtějí požírat, se nakonec

mění ve zhlouplé tvory, které se v nejlepším případě mohou jen předvádět jako ten Valešův Veršinin – dutý panák na vysokých podpatcích s neustále vyceněnými thymolinovými zuby. Takto chce být – nic více – středem pozornosti, takto chce získat své místo "nahoře". Perfektně zapadá do onoho modelu.

Nebudu zapírat: skláním se v obdivu a úctě před Čechovem především pro jeho "objektivnost"; proto, že nechává na mně, abych si udělal své mínění o lidech i o tom, jak žijí. Takže: tenhle posun do modelové hry mně osobně vadí nejvíce. Pro mne se ona otázka, co nám dal Valeš za Čechova, v tomto pohledu příliš pozitivně nezodpovídá. Ale: ten děsivý, krutý, šokující model ošklivého hnusu tu je dělán s mocným gestem – a pro někoho může být modelem, jenž vysloví jistý životní pocit. Leč jde o to, aby tento divák, jenž může souznít s tímto "modelem ošklivosti", k němu pronikl jako k celku, aby jej uchopil jako komplexní, celostní smysl. Pokusil jsem se ukázat, proč je to tak obtížné, na co naráží inscenace a spolu s ní i diváci. Na závěr to řeknu ještě jinak: z jistého hlediska toto divadelní dílo funguje důsledně a cílevědomě jako promyšlený a skloubený systém – jako inscenace, v níž její autor Valeš vystavěl fixovaně a stabilně svůj záměr. Ale už méně funguje toto divadelní dílo jako představení, jež má a musí vždycky dotvořit divák. Ten se tu nejvíce rve s tím, jak pochopit kód, než aby propadl bezprostřednímu diváckému zážitku.

Což je – přiznejme – chyba. Divadlo je představení, nikoliv inscenace nebo inscenační záměr. Leč: zvolený princip, důslednost zápasu o něj a koneckonců důrazně připomenutí nediskursívního rázu divadla, který je – myslím si - jeho podstatou, jsou tu nebývalé. Včetně toho, že – možná – tenhle pokus o "Třech nánách" inspiruje jiné a někde se nám tenhle zápas o "překlad Čechova do jiného divadelního jazyka vydatně zúročí. Tak už to v divadle bývá. To, co je dneska experiment pro pár vybraných, je zítra krokem do široce přijatelné a vítané konvence.

**CÍSAŘ, Jan. Zastavení I. Tentokrát delší – snad užitečné. Amatérská scéna. 1993, roč. 30, č. 1, s. 4-6**

# A raritka … básnička ve Větrníku

Chudák Čechov - odhaloval
lidskou zlobu - faleš
teď si ho vzal do parády
pan režisér Valeš
Pan Krejča by asi tady
snědl klobouk veliký
neb je hříchem perem, tuží
sahati na klasiky.
My přátelé jsme však rádi
že vás máme tady zas
z vysockého jeviště se
Rádoby - nese váš hlas.
Za Vobskočák v chvíli tuto
děkuju - a přeju dál
aby se vám i ten další
kus zas o kus lépe hrál
Ono není milí zlatí
zase tolik marné
když divadlo - jak píšete
taky trochu stárne
Divadelník je jak víno
já to říkám posté
když je dobře zakvasíno
tak kvalita roste.
Do poslední sloky vždycky
dávám jedno přání
připijete-li si dneska
pijte na shledání.

**HLÁVKA, Jiří. Báseň sedmá –Třínánová. Větrník : deník divadelní přehlídky Krakonošův divadelní podzim. 1992, č. 7 (16. 10.), s. 2**

# Ladislav Valeš:
# Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš

*Běsovská montáž s použitím motivů z knihy* ***Ráj prázdných cest*** *finské spisovatelky Rosy Liksom. Analogie černých kronik ve faustovském balení. O zlu v nás. Je možno proměnit svůj osud? Velká slova, malé činy. Stále se jenom přetvařujeme. Ó člověče, pomni...*

**Režie Ladislav Valeš**, scéna Vlastimil Mareš, kostýmy Jaroslava Maťáková, hudba a zvuky Václav Vinš, světla Pavel Hurych j.h., hráli Vladislav Kaspar (Armagedon, Stockman, Berg, Psycholog – v této roli také Vladimír Kraus), Jan Holfeuer (Hansi), Lucie Prachařová (Lucie – v této roli také Štěpánka Valešová nebo Jana Pokorná), Jaroslava Maťáková (Merylin), Rostislav Soukup (Otec, Zápasník sumo, Pomocník Armagedona), Eva Andělová (Matka), Jiří Chadraba (Šlupka), Liběna Štěpánová (Evička), Václav Tichý (Harry), Ivana Žáková (Mukyna, Ivana), Patrik Bauer (Patrik – v této roli také Ondřej Krob), Věra Bauerová (Věruška – v této roli také Veronika Týcová), Vlastimil Mareš (Hostinskej, Zápasník sumo, Pomocník Armagedona).
**Premiéra** 11. 5. 1993 v Klapém, **2. premiéra** 12. 6. 1993 v Libochovicích, naposledy v Malečově 16. 12. 1994, hráno 23x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na krajské přehlídce Josefodolské divadelní jaro 14. 5. 1993 – cena za autorské ztvárnění Ladislav Valeš, cena za herecký výkon Eva Andělová,
- účast na Libochovickém divadelním létu 12. 6. 1993 – cena za herecký výkon Eva Andělová, v celkovém pořadí 2. místo pro inscenaci,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 9. 8. 1993,
- účinkování v divadelní škole ve městě Kudowa-Zdrój (Polsko) – první zahraniční cesta Rádobydivadla, na pozvání varšavského Divadla masek,
- účast na národní přehlídce KDP Vysoké nad Jizerou 13.10.1993 – představitelka Lucie si zlomila nohu, zaskakovala Jana Pokorná, která se roli naučila ze dne na den,
- oslava 100. odehraného představení v rámci přehlídky Hrádecký divadelní podzim v Hrádku nad Nisou 20. 11. 1993 – cena za herecký výkon Eva Andělová,
- účinkování na POPAD Praha-Zbraslav 12. 3. 1994,
- představení v Göppingenu (Německo) 19. 11. 1994 – za zesnulého Vladislava Kaspara hrál Vladimír Kraus.

# Rozhovory o Horách…

***Slovo o hře: Nemusí být vždy vítězem metafyzika, ale člověk sám. Analogie černých kronik, pábení přes nervní koexistenci ducha, to vše je v naší hře. Rozumíte tomu? My ne! Autor.***

V sobotu se v libochovickém sále „Tři lípy“ uskutečnila česká premiéra představení Rádobydivadla Klapý ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš…***, jehož autorem je režisér Ladislav Valeš, který říká: „Lidé si myslí, že naše divadlo je plné hrůzy a děsu, ale myslím si, že právě přes tyto prostředky se dá působit na lidský akcent.“

***Jak dlouho již Rádobydivadlo existuje a kde sídlí?***

„Rádobydivadlo existuje přesně sedm let a naše stálé sídlo, pokud to tak můžu nazvat, se nachází na domovské půdě v kulturním domě obce Klapý.“

***Pracujete na dokumentárním pořadu o vašem divadle. Mohl byste tento projekt přiblížit?***

„Shodou okolností dnes na představení přijde pan kameraman. Blíží se naše sté představení. Dnešní představení je devadesáté. Ujali jsme se točení dokumentárního filmu, který vypovídá o naší práci, o nás, o lidech apod. Je to soukromá záležitost.“

***Libochovické divadelní léto se koná již po šestatřicáté. Kolikrát jste se tohoto festivalu zúčastnili a s jakými výsledky?***

„Pokud budu hovořit jen za Rádobydivadlo, protože já jsem se zúčastnil Libochovického divadelního léta ještě jako člen libochovické scény, udělal jsem tady dvě představení, ale s Rádobydivadlem je to třetí účast. Výsledky byly velice dobré, vždycky jsme si z každého ročníku uznání odvezli. Vždycky jsme byli do prvních třech míst, určitě.“

***Mnoho divadel se potýká s finančními problémy. Vaše rovněž?***

„Dalo by se říci, že ano, ale daří se nám to odbourávat. Sháníme sponzory, dosahujeme i dobrých výsledků, pamatuje na nás i Okresní úřad v Litoměřicích a v Klapým nám pomáhají rovněž peněžní odměnou. Jsou i soukromé firmy, jako třeba pan Urban z Libochovic, který nás vozí na představení a nechce velké peníze.“

***Pro dnešní večer jste si vybrali hru Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš…, z jakých pohnutek?***

„Když jsme tento projekt chystali, se všemi členy jsem o něm mluvil. Je to takové společné souznění – což je znát i ze samotné hry. Je vidět, že je to jejich kolektivní záležitost. Je to jakási výpověď o tom, jak se těžko u nás demokracie rodí. Nedovedeme se vypořádat se spoustou věcí, ale přitom dáváme možnost vidět představení očima postavy, která je nadpřirozená, která ovládá lidi. Myslím si, že se osudu nedá ubránit. Chtěli bychom, aby lidé nestrávili tento večer v té hrůze, která se tady na ně bude valit, třeba si myslím, že to bude asi skandální představení. Věřím, že na naše představení nezapomenou.“

**VALEŠ, Ladislav. Skandální představení? Rozhovor s režisérem Rádobydivadla. Zaps. Iveta Pályová. Dnešní Litoměřicko : Severočeské noviny 14. 6. 1993, č. 32, s. 15**

**Slovo o souboru**

RDB existuje a bude existovat. Letos je tomu sedm let, kdy spatřilo poprvé reflektoru jas a snažilo se oslovit své prvé diváky. Sedm let, sedm inscenací, více i méně úspěšných, zkrátka sedm životů, tak jak je přinesl a odvál čas...

**Slovo o hře**

Analogie černých kronik ve faustovském balení. Je možno proměnit svůj osud? Metafora, metafyzika... Meta, to byl náš cíl. Velká slova, malé činy. Stále se jenom přetvařujeme. Ó člověče, pomni...

**Brožura Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou 1993**

Tmavá, trochu orientální tvář, zvláštní jiskřivé oči, pevný pohled i řeč, která nezakrývá vnitřní pnutí. Divokost a charismatické záření. To by mohl být vnější popis osobnosti Ládi Valeše, režiséra Rádobydivadla Klapý.

Do Vysokého jezdívá čeřit stojaté vody, ale i ty vzedmutější, protože on sám i jeho divadlo je vždy jiné. Možná, že v tuto chvíli ani nevíme čím. Povídáním v Krakonoši vám tvůrce svého "valešovského" divadla dáváme všanc.

"Rádobydivadlo vidí jako velký projekt takový spektákl svět, který je stále dost neprobádaný. Udivuje mě spousta věcí. Co ještě i v divadle samém je věcí neprobádaných, z nichž se dá těžit. Je to pro nás velká magie. Objevujeme svět sami v sobě. Možná to zní jako fráze, ale my to tak cítíme. Když jsem toto naše představení psal, měl jsem na mysli, jak to vázne v lidské komunikaci, třeba v demokracii jak se neumíme chovat, jak všechno drhne, to bylo moje téma. Ale pak se na zkouškách zjistí, že lidé z mého souboru podobné situace dávno prožili, takže si vlastně znovu přehráváme jejich a naše příběhy. Je to spíš záležitost psychologická a vyklube se z ní představení. Mě v počátku taky utvářel klasický ochotnický soubor se svými nástupy, mluvením a odchody, ale jsem pocit jakéhosi zadržení, zadržování. Já neříkám, že jsem nebo jsme něco objevili. Ale sám sebe někdy překvapuju, že mám nějaký nápad. Lidi se pak třeba zhrozej, ale stane se pak, že to, co si myslím a načrtnu, akceptujou, jdou do toho a navíc se v tom i sami vyhraní. Ať byl jakýkoliv, rezonanci v duši diváka jsme vyvolali. Buď se proti tomu zapřel a napadl nás třeba, a my přemýšleli, proč, anebo to přijal. Mluvilo se však o tom dlouho stejně jako v případě prvním.

Takže si stále všichni divadlem klademe otázky. Ve hře, kterou teď připravujeme, nám spousta věcí roste nad scénář. Říkám si, to snad ani nemůžeme, to neuneseme, co na to lidi? Člověk se zrazuje a bojuje s tím, ale pak si troufne.

Divadlo je pro nás terapie i osvobození. Jsem rád, že mám kolem sebe tyhle lidi, co naplňují naše představení, jsou v něm věci, na které přišli výlučně oni. A každé představení u nás je jiné. Podle nálady herců, reakcí publika. Na začátku je schéma, pak hledání, pak život.

Teď bych chtěl dělat adaptaci textu ***Koně se přece střílejí***. Myslím na to už dlouho. Taky bych se rád poklonil a vzdal hold Grotowskému, který mi je blízký tím otevřením pro všechny možnosti divadla. I k tomu mám téma. Chtěl bych však, aby v něm byl úsměv, tvořivost, touha po divadle."

**-sg-. Touha po divadle. Větrník : deník divadelní přehlídky Krakonošův divadelní podzim. 1993, č. 6 (14. 10.), s. 4**

Z rakouského divadelního festivalu Göppingen Theatertage, jenž se uskutečnil ve dnech 16. – 20. listopadu, přicestovali členové Rádobydivadla Klapý.

Tato mezinárodní přehlídka divadelních souborů, podle slov režiséra již zmíněného spolku Ladislava Valeše, měla vynikající úroveň. Potvrzuje to i úspěch u německy mluvícího publika.

***Jste spokojen s finančním krytím výdajů na tento festival?***

„Dá se říci, že ano. Od divadelního spolku Scéna v Libochovicích jsme si vypůjčili 10.000 Kč. Vzdali jsme se tak nároku na dotace od Okresního úřadu v Litoměřicích. Pokud by nám tedy byla stanovena příští rok, tuto částku bychom převedli na konto již zmíněného spolku. Ministerstvo kultury ČR nás podpořilo 8.000 Kč."

***Cestovali jste do zahraničí poprvé?***

„Ne, předtím jsme navštívili Polsko. V západní Evropě jsme však byli poprvé. Musím se přiznat, že jsme měli počáteční obavy z toho, zdali nám německé publikum porozumí. Ostatní účastníci totiž hráli v němčině. Jediný problém byl v tom, že jsme jako jediní nerozuměli. Snažili jsme se to vydedukovat z děje. Chodili jsme však na diskuse a využívali služeb tlumočníka."

***Hráli jste v českém znění?***

„Ano, šlo o představení ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš…*** Protože se jedná o hru těžší, pozvali jsme tlumočníka, aby děj před představením přečetl."

***Myslíte si tedy, že diváci nakonec porozuměli?***

„Jistě, obecenstvo to postřehlo také z hereckých výkonů, které se mu nesmírně líbily. Slyšeli jsme příznivé ohlasy na náš soubor, stejně tak na herecké výkony. Člence našeho souboru Evě Andělové byla dokonce vystřižena poklona, při jejím výstupu se ozval i potlesk na otevřené scéně.

***Za odpovědi děkuji. Iveta PALYOVÁ***

**VALEŠ, Ladislav. Zazněl potlesk na otevřené scéně. Zaps. Iveta Palyová. Severočeské noviny : Dnešní Litoměřicko 23. 11. 1994, č. 275, s. 9**

## Napsali o Horách…

Letošní Jiráskův Hronov nebyl soutěžní, měl charakter žatvy a předvedl to nejlepší a nejzajímavější, co se urodilo ve všemožných druzích a žánrech amatérského divadla, kterým jsou věnovány speciální přehlídky. … Dvě představení se vymykala naléhavostí výpovědi. ***Agnus dei*** – hlavní představitelka jeptišky Agnes Vladimíra Machoňová byla tak nezaměnitelný typ a tak sugestivní ve svém projevu, že jsme měli dojem přítomnosti jejího vlastního příběhu. Režisér Ladislav Valeš (Rádobydivadlo Klapý) si napsal hru ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš***, která vychází z opačných – běsovských poloh (motivicky je blízko Dostojevskému, také undergroundové literatuře). Obě představení, ač ve výchozích pozicích protikladná, míří k témuž: nejde v nich jenom o to předvést divadlo, vyrovnávají se s existencí, s řádem věcí.

**ULLRICHOVÁ, Daria. Nebylo vítězů, nebylo poražených. Práce 19. 8. 1993, s. 7**

Večer 14. 5. patřil Rádobydivadlu Klapý. Věrni své inscenační tradici se představili s vlastním textem ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš...*** Hra je

varujícím mementem o možném osudu člověka ve společnosti, postrádající morální zásady. Tedy o naší horké a hořké současnosti. Nehledají příčiny, ilustrují různé znaky morálního rozkladu. Tato doslova šokující mozaika příběhů bohužel nemá vždy logický sled, jednotlivé příběhy nejsou jevištním ztvárněním vždy rovnocenné a celá inscenace tentokrát trpí přebujelostí akcí. Po celých cca 90 minut je na diváka útočeno s plnou agresivitou, aniž se mu dá možnost na vteřinku uvolnit pozornost. To je dobré pro provokaci diváka, ale hodně k tomu, aby si mohl, co mu je předkládáno třídit a domýšlet. Představení vyvolalo mezi účastníky přehlídky obrovskou diskusi. Směsice názorů a rozklad hry do poslední částečky patrně vyvolá úpravy v textu i inscenování. Takže hra Ladislava Valeše ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš*** byla tím správným "otvírákem" pracovní přehlídky.

**DOJIVA, Igor. Přehlídka v Josefově Dole. Amatérská scéna. 1993, roč. 30, č. 7, s. 19-20**

Začnu dnes v obráceném gardu – nedostatky. Ta inscenace je místy popisná, herectví (jak je konečně u režiséra Valeše zvykem) je trvale hnáno do vysokých obrátek exprese, kdy leckdy mizí technická kontrola a nastupuje monotónnost, neboť vše má stále stejnou intenzitu a hlavně: text, jenž vznikl s použitím motivu z knihy ***Ráj prázdných cest*** je někdy schematický a jindy moralizuje, poučuje: tak tohle ne, tohle ano. (V tomto smyslu je situace sebevraždy se senzacechtivým davem, jenž nadšeně čeká na skok z mostu přímo odstrašujícím příkladem – takhle se ve Valešových inscenacích nikdy nepracovalo s motivy a tématy, nikdy se takto po lopatě nenabízela „idea“.)

Ale – a teď se prokáže definitivně, proč obrácený gard, po proslaveném kritickém ale přijdou klady a doufám, že budou mít větší pádnost než nedostatky. Takže ALE. Jsou tu místa obrazná (začátek nahý muž na posteli mezi opilci, tajemná žena se spuštěnými vlasy zahalujícími tvář vlekoucí v dětském dřevěném vláčku svá „dvojčata“). A jsou tu herecké výkony, které zajiskří mnohovrstevnatostí, kontrapunktem přesností významů provedených s tolerancí setiny milimetru. Za všechny a na prvním místě jmenuji Evu Andělovou jako Matku. V tom zvláštně odlehčeném ztišeném tónu se za odpoutaností od jakýchkoliv vazeb s lidmi, za skoro radostnou bezstarostností alkoholičky, chvěje stále jakýsi smutek po všem, co bylo ztraceno. Ostatně; i scéna vraždy Matky je takto zbudována: nesmyslné zabíjení se tu potká s téměř jásavou veselostí lhostejnosti, jíž zajímá jedinec: chlast. A konečně i hlavně: smysl, k němuž se text i jeho jevištní realizace prodírají skrze všechny nedostatky je o tomtéž, o čem Valeš dělá své inscenace, co ho znám: o běsech v nás. Tentokrát – a snad proto si musel napsat vlastní literární předlohu – jsou to běsové, kteří pustoší svět jako celek i každého v něm. Proto přivedl Valeš na jeviště Ďábla, aby strhl zemi do pekel. Ten Ďábel se u Valeše jmenuje Armagedon – poslední bitva se Zlem. Zlem, jež je v nás a skrze něž sami sebe svrháváme do hlubin, z nichž není návratu. I kdybych v tom obráceném gardu vypočetl ještě další nedostatky, tak tahle odvaha zhmotňovat divadlem zlo v nás si zaslouží vážné pozornosti.

**CÍSAŘ, Jan. Rádobydivadlo Klapý. Ladislav Valeš. Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš… Zpravodaj Jiráskova Hronova. 1993, roč. 63, č. 5, s. 2-3.**

Velká bílá plocha, na ní nahé tělo. Připotácejí se dvě undergroundové postavy, víří v opilém rytmu. Už v úvodním obraze je skrytá dramatičnost, nenáhodná,

tematizovaná. Sterilnost kontra běsi. Pro hlavního hrdinu Hansiho – je úzkostná touha po dokonalé čistotě obsesí. (Významy obrazu se pochopitelně vyčerpávají touto formulací, protože jde o skutečný, tedy mnohovýznamový – obraz.)

Tohle představení má zatraceně dramatický spád. Dramatičností až hýří a to dramatičností skutečně velkého divadla. Nejen proto, že si autor a režisér dovolí velkoryse a přitom ústrojně pět mrtvol (to se snad najde jenom u Shakespeara). V téhle inscenaci je kus Dostojevského. A taky mi připomněla román-výkřik ***A bude hůř*** Jana Pelce. Úzkostný křik, naléhavá, expresivní, existencionální výpověď. A při tom – a to je pozoruhodné – touha po řádu a míření k tvaru. Režisér Klapý má ohromný dar obrazivosti, smysl pro styl. Ten styl je těžko pojmenovat, protože je svébytný, originální, snad jevištní neorealismus. Jeho obrazy mají v sobě syrovou konkrétnost detailu a zároveň přesah, až metafyzický.

Velké divadlo potřebuje velké herce. Divadlo pana Klapého není zručným projektováním ideí režijních nápadů, exhibováním jak to umím. Je totiž o lidech. A role v něm jsou skutečně velkým materiálem. Jeden naprosto nesporný a pozoruhodný (protože nezaměnitelný – představitelka mi s rolí srostla) výkon v něm je – Matka Evy Andělové.

(To, co paní Andělová předvádí, jmenuje se moderní herectví, velký výkon.) Ale nemohu říci, že by ostatní role byly provedeny netalentovaně – syrovou autentičnost mají v sobě cikánská dvojice. Úkol hlavního představitele (Hansi Jan Holfeuer) je nesmírně obtížný. Na něm leží naléhavost a expresivnost výrazu, a to vyžaduje špičkovou techniku.

Mefistofeles Vladislav Kaspar je přirozeně pojat teatrálně, ale s pásmem ďábla mám problémy, mám své pochybnosti, zda se zde neprotlačila poněkud nepřípadně moralizující nota (již v dramaturgii a koncepci). Tentokrát mě více než kdy jindy mrzí, že musíme recenze chrlit, tohle představení stojí za delší přemýšlení, pregnantnější formulace.

**ULLRICHOVÁ, Daria. Rádobydivadlo Klapý. Ladislav Valeš. Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš… Zpravodaj Jiráskova Hronova. 1993, roč. 63, č. 5, s. 3**

To představení Rádobydivadla Klapý ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš*** do sorty radostných nepatří. Chvílemi se zdálo, že závažná a cenná výpověď Valešovy hry na hamletovské téma naráží na mně nejasné interní zádrhele, které způsobují zmatek a znesnadňují srozumitelnost. Ale možná, že se mýlím a šlo jen o již zmíněnou slabou chvilku mého intelektu.

**KUČEROVÁ, Daniela. Výprava za poznáním, aneb – jen počkej na Hronově! Amatérská scéna. 1993, roč. 30, č. 10, s. 3-10**

Letos bych třeba přímo s potěšením byl přítomen jakési „diskusní tribuně“ na téma Rádobydivadlo Klapý a jeho inscenace ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš…***

Ne proto, abych se přel o tom, jestli je to inscenace taková či onaká. Ale proto, abych se pokusil zařadit ji právě do kontextu 63. Jiráskova Hronova jako jedinou

inscenaci, jež posedle, až jakousi sebevražednou houževnatostí, usiluje rozšířit hranice toho, co v amatérském divadle známe. Neboť pokusím-li se shrnout všechny hronovské informace v jeden celek, v souhrnnou informaci o tom, co se děje v českém amatérském divadle, jaké proudy, tendence, snahy se v něm projevují, pak nemohu než konstatovat, že jsem jen tu a tam zaznamenal náznaky hledání, v němž bylo patrné, že se amatérské divadlo nachází ve zcela změněné, nové, jiné společenské a kulturní situaci a že si vlastně znovu objevuje svůj smysl. Bude nutné v tomto kontextu zdvihnout téma, jež v prvním samizdatovém zpravodaji Jiráskova Hronova otevřel Petr Lébl: že neexistuje rozdíl mezi uměním amatérským a profesionálním – Ježeček Kamzíček č. 4. Tím nikterak nesnižuje kvalitu jednotlivých inscenací, nehodnotím je a už vůbec neodsuzuji ani se nezříkám jakékoliv kontinuity. Prostě konstatuji jednu informace, jež se mně dostala již osobně, pro sebe (aniž to komukoliv vnucuji) cítím jako znepokojivou. Neboť mám za to, že prostě nevystačíme s tím, co bylo. Například Naivně poetická Plzeň se svou scénickou montáží Inu… aneb Akustická kalužina (scénická montáž z díla Karla Hynka) předvedla celý arzenál vyzkoušených výrazových prostředků tzv. „divadla poezie“ na velmi solidní úrovni. Jenže jsem se pro sebe ptal a stále se ptám, zda tato „doba pozdní“, která se vyznačuje také tím, že nevěří tomu, že tradičními pojmy a tradičními intelektuálními operacemi zvládneme svůj svět i sama sebe, by nemohla zrovna v dědictví, tradici a postupech divadla poezie najít cosi jiného. A snad právě proto nalézám v inscenaci Rádobydivadla Klapý v autorsko-inscenační praxi Ladislava |Valeše pro mne nejzajímavější pokud najít nové barvy a podoby toho, co Daria Ulrichová ve své recenzi nazval dramatičností – dokonce dramatičností skutečně velkého divadla (Zpravodaj č. 5). Tahle kvalita, jež prakticky ze současné tematiky na profesionálních i amatérských jevištích vymizela (v tom má Petr Lébl pravdu, v tom jsou si profesionálové i amatérské divadlo rovné) a dokonce v té „velikosti“ je pro mne čímsi, co prostě nahmatává nové břehy.

**CÍSAŘ, Jan. Hronovské glosy. Amatérská scéna. Amatérská scéna. 1993, roč. 30, č. 10, s. 10-13**

Druhá fáze pak byla věnována diskusi o představení RDB Klapý, které tu sice bylo pouze jako host, ale jeho představení bylo natolik zajímavé, že o něm řada lidí toužila hovořit. Přiznám se, že jsem utrpěla šok: až dosud jsem totiž nezažila jedinou diskusi o některé z Valešových inscenací, která by nepřinesla značné rozpory v přijetí – od bezvýhradného nadšení po bezvýhradné odmítnutí. Tentokrát jsme se nějak všichni potkali na stejné parketě: na parketě pozitivního zaujetí, přijetí a zájmu. Asi proto, že z expresivního tlaku depresivit na diváka se vylouplo i jadérko lidskosti vzbuzující naději (náboj, který v sobě nesly především Lucie Jany Pokorné a matka Evy Andělové). Moc mě to potěšilo.

**ex. Třífázový seminář. Větrník : deník divadelní přehlídky Krakonošův divadelní podzim. 1993, č. 7 (15. 10.), s. 14-15**

… Zcela opačný typ divadla (*než DS Krakonoš Vysoké n. Jizerou*) předvedl soubor Rádobydivadla. Podle knihy finské spisovatelky Rosy Likson ***Ráj prázdných cest*** vytvořil režisér Ladislav Valeš domácí verzi divadla krutosti.

Shakespeare kdysi ústy Leara šílícího hořem smutně konstatoval: „Člověk není nic víc než nahé dvounohé zvíře.“ Inscenace ***Hory se připravují k porodu…*** začíná jevištní metaforou: v temném prostoru scény, napříč na široké posteli, leží nahý dvounohý tvor. Na rozdíl od Goethova Fausta je to jen ubohý posel Hansi (J. Holfeuer), který nedokáže pochopit krutý kontext všedního života. Démon tmy (V. Kaspar), jenž se mu náhle zjeví, ještě prohloubí jeho zoufalství, když mu předvádí výjevy z minulosti i budoucnosti, jejichž základním leitmotivem je úpadek duchovnosti v člověku, a někdy její úplná absence. Přestalo existovat dobro uvnitř rodiny – místo tepla domova jen bit a opilství, místo veselého večírku mladých přátel Valpuržina noc, místo lásky k ženě zrada… To vše vnímá mladá Lucie, plná touhy dát Hansimu svou něhu a lidské teplo. Třeba říci, že představitelka této role si těsně před odjezdem do Vysokého zlomila nohu a na přehlídce za ni pohotově zaskočila členka Krakonoše Jana Pokorná. Soudím, že její záskok neumožnil pouze představení, ale vnesl do inscenace paprsek lidství, prozařující postavu. V kostele ve Vysokém se zachovala plastika z 15. století – Vysocká madona radostná. V inscenaci Krakonoše ***Komedie o hvězdě*** hrála J. Pokorná jedinečně Pannu Marii; svět do hloubky procítěného lidství dokázala přinést také do inscenace Rádobydivadla. Scéna Luciiny sebevraždy se tak stala dominantou představení: dříve než se vrhne do vody (i zde poslouží vysoká skříň, která plní bezpočet funkcí, např. položena tvoří výše zmíněnou postel) dojde mezi ní a Démonem tmy ke konfrontaci, evokující scénu Markétky s Mefistem ve Faustovi. K účinu scény přispěl též představitel Démona tmy svým inteligentním pojetím. Role mladého Hansiho je tristní. Avšak přece: nalézá sílu zříci se služeb strůjce zla. Už to je vítězství…
**SOLNCEVA, Larisa. Krakonošův divadelní podzim ruskýma očima. Přel. Vlasta Smoláková. Amatérská scéna. 1993, roč. 30, č. 12, s. 2-3**

Středeční noční představení hry L. Valeše ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš…*** Rádobydivadla Klapý nebylo žádnou novinkou. Hronovské představení této inscenace mi přineslo vnitřní svár, způsobený zápasem silného zážitku z moderního faustovského příběhu s rozpaky z chaosu, který podle mého názoru nebyl záměrem autora a režiséra. Vysocké představení na mě působilo vyrovnaněji a kultivovaněji, navzdory faktu, že jednu z hlavních rolí byla nucena na poslední chvíli nastudovat členka souboru Krakonoš Jana Pokorná. Byla moc dobrá.
**-dk-. Pohoda ve Vysokém. Amatérská scéna. 1993, roč. 30, č. 12, s. 6**

## A raritka na konec…

Nepovedlo se. Když se Rádobydivadlo Klapý rozloučilo a jalo se chystat k tradičnímu objíždění kostela, byla připravena pohotovostní četa, která se chopila Jany Pokorné a nacpala ji do auta. Dvě kolečka se podařila, závěrečné před odjezdem už ne: hradba z živých těl tak zabránila naturalizaci Jany do severních Čech. Přiznám se, že jsem na rozpacích, komu vlastně fandit.
**ex. Nedokonalý únos. Větrník. 1993, č. 7 (15. 10.), s. 11**

# Jedna – dvě – tři – čtyři – pět, cos to chlapče cos to sněd

*Podle scénáře k filmu režiséra Louise Mallea a scenáristů Andre Gregoryho a Wallace Shawna* ***Moje večeře s Andrém****.*

**Scénář a režie Ladislav Valeš**, návrh scény Miroslava Tomasová a Vlastimil Mareš, kostýmy Jaroslava Maťáková, hudba a texty písní Václav Vacek, hudební nahrávka Pavel Kvěch, M. Anděl, Eva Andělová, Václav Vacek, světla Pavel Hurych, hráli Antonín Havlín (Nally), Vladislav Kaspar (André), Jana Prošková a Marie Valešová (Dámy), Jaroslava Maťáková (Maska), Jan Holfeuer (Číšník), Ondřej Krob (Autor), Veronika Týcová, Veronika Valešová a Gábina Palyová (Dívky), Eva Andělová (Kytara).

**Premiéra** 3. 5. 1994 v Klapém, naposledy v Libochovicích 24. 6. 1994, hráno 5x (staženo z důvodu náhlého úmrtí Vladislava Kaspara).

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na regionální přehlídce Josefodolské divadelní jaro 7. 5. 1994 – ceny za herecký výkon Vladislav Kaspar a Antonín Havlín, cena za dramaturgickou invenci Ladislav Valeš,
- účast na Libochovickém divadelním létu 24. 6. 1994.

## Rozhovor o Andrém…

**Jakou hru připravujete pro letošní ročník Libochovického divadelního léta?**

„Další hrou je úprava filmového scénáře francouzského režiséra Louis Mallea ***Má večeře s Andrém*** z roku 1972. Tento snímek byl promítán pouze ve filmových klubech. Jedná se o hru pro dva lidi, jak již vyplývá z titulu. Abychom využili řádně členů souboru, tak jsme vytvořili více rolí. Upravili jsme i název, takže se hra nyní jmenuje ***Jedna, dva, tři, čtyři, pět, cos to chlapče, co to sněd***. Nacvičení představení je velice těžké, ale snažíme se pilně hrát a snad budeme mít premiéru začátkem května tak, abychom mohli jet na krajskou přehlídku do Josefova Dolu. Pak následuje účast na LDL, i když podotýkám, že na letošním ročníku budeme jako hosté.“

**VALEŠ, Ladislav. Rádobydivadlo Klapý se představilo v Lovoši. Zaps. VINTER. Severočeské noviny : Dnešní Litoměřicko 24. 2. 1994, č. 46, s. 8-9**

## Napsali o Andrém…

V posledním mimosoutěžním vystoupení Libochovického divadelního léta jsme si v pátek večer užili specifického humoru klapského Rádobydivadla.

Již zavádějící vstupní scéna dvou hlavních protagonistů, vynořujících se z roušky temnot, posunula hru Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, co s to chlapče, cos to sněd… do kategorie náročného diváka. Diváka vnímavého, s duší otevřenou pro kouzlo tajemna a nepoznaného duchovna.

Pointa celého, téměř dvouhodinového představení zobrazovala odvíjející se rozhovor dvou předních divadelních umělců. U skleničky vína a uzeného kuřete byly znázorněny životní prožitky šíleného umělce, který přinesl sám život.

Scénárista a režisér Ladislav Valeš dal kouzelným způsobem prostor fantazii a dojem, který jsme si my, diváci, z představení odnášeli, byl fascinující.

**NĚMEČKOVÁ, Jitka. Dočkali jsme se šokující hostiny. Mystifikační příběh klasické poetiky. Severočeské noviny 27. 6. 1994, č. 150, s. 8**

## Raritka (vzhledem k dalšímu fungování Rádobydivadla)

**Veronika Týcová** (17), Klapý

"Do Rádobydivadla mě přivedla náhoda. Jedna známá se o mně zmínila panu Valešovi. Teď jsem dostala roli, která se mi líbí, má smysl, své místo. Můžu diváky rozesmát nebo je rozbrečet, dát jim něco ze svých citů, které nemusím jen hrát, ale mohu je mít i sama. Můžu si to převést do vlastního života. Studuji gymnázium a chtěla bych zkusit zkoušky na DAMU nebo podobnou uměleckou školu a jít s divadlem trochu dál..."

**-sg-. Nestoři a kandrdasové. Větrník : zpravodaj 26. národní přehlídky vesnických divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim. 1995, č. 5 (11. 10.), s. 4**

# Ukrutný Lorco corridou voníš

*Volně na motivy divadelní hry Frederika Garcíi Lorcy* ***Dům Bernardy Alby.*** *Krásné herečky v rolích „ošklivých" dcer. Rasantně uchopená výpověď o ženách mezi čtyřmi zdmi, jež jsou zajaty svým ženstvím, svým údělem, svým tělem. Duše na podlaze, boj o život v aréně, žezlo-hůl přecházející z ruky do ruky. Co udělat se světem, kde psi mají srdce lepší než člověk? První spanilá jízda Rádobydivadla po tu- i cizozemských festivalech.*

**Úprava a režie Ladislav Valeš**, scéna Vlastimil Mareš, kostýmy Jaroslava Maťáková, světla Pavel Hurych j.h., zvuky Václav Vinš a Pavel Hurych, výběr hudby Antonín Němec, píseň Václav Vacek, účinkující Eva Andělová (Bernarda), Dana Cendrová (Poncia), Liběna Štěpánová (Angustias), Jana Pokorná j.h. (Martirio), Jitka Andělová (Magdalena), Jaroslava Maťáková (Amelie), Veronika Týcová (Adéla), Hana Holfeuerová (Marie Josefa), Jan Holfeuer (Pepe Románo – v této roli i Jiří Chadraba nebo Vojta Efler), Jaromír Holfeuer (Manžel Prudencie), Gabriela Pallyová (Dvě stě smutečních hostů – v této roli i Štěpánka Valešová nebo Leona Vosecká-Marešová).

**Předpremiéra** 19. 3. 1995 v domově důchodců v Libochovicích, **premiéra** na Pražské přehlídce amatérských divadelních souborů (Divadlo Solidarita) 24. 3. 1993, **naposledy** 8. 9. 1998 ve španělské Gironě, hráno 34x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování účast na krajské přehlídce Josefodolské divadelní jaro v Josefově Dole 6. 5. 1995 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za scénu Vlastimil Mareš, ceny za herecký výkon Eva Andělová a Dana Cendrová,
- účast na národní přehlídce Divadelní Třebíč 1995 – cena za režii Ladislav Valeš, ceny za herecký výkon Eva Andělová, Liběna Štěpánová a Hana Holfeuerová, cena za inscenaci, cena diváka, doporučení na Jiráskův Hronov z 1. místa,
- účinkování na Libochovickém divadelním létu 16. 6. 1995,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 8. 8. 1995,
- účinkování na přehlídce Volge Daamipaevad (Bílá paní) v Haapsalu (Estonsko) 11. 8. 1995 – cena za originální zpracování klasického díla Ladislav Valeš,
- účast na národní přehlídce KDP Vysoké nad Jizerou 11. 10. 1995 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za výtvarné řešení inscenace Vlastimil Mareš a Jaroslava Maťáková, cena za stylovou jednotu hereckých výkonů a souhru Eva Andělová, Dana Cendrová, Liběna Štěpánová, Jana Pokorná, Jitka Andělová, Jaroslava Maťáková, Veronika Týcová a Hana Holfeuerová, cena za inscenaci,
- účast na přehlídce Modrý kocour v Turnově 27. 1. 1996 – 1. místo,
- účast na 16. okresní divadelní přehlídce Horšovský Týn,
- účinkování na 4. ročníku březnového festivalu v Jilemnici,
- účast na krajské přehlídce venkovských souborů Luže 8. 5. 1996 – představení na letní scéně Košumberk,

- účinkování v rámci setkání divadelníku v MEDu (spolu s vystoupením ruské tanečnice Nastji Lamper, souboru z Bánovců nad Bebravou, svitavským Céčkem a prostějovským divadlem V kapse),
- účinkování v rámci Divadelních dnů evropských kultur v Paderbornu (Německo) 27. 6. 1996,
- účinkování na Hanauer Internationale Amateurtheatertage v Hanau (Německo) 11. 9. 1996,
- účinkování na festivalu Estivades v belgickém Marche-en-Famenne 5. 7. 1997,
- účinkování na přehlídce El Pati (Otevřený prostor) ve španělské Gironě 8. 9. 1998.

## Rozhovory o Lorcovi…

**Slovo o souboru**

Rádobydivadlo Klapý vstoupilo letošním rokem do své deváté sezóny. Před vystoupením ve Vysokém nad Jizerou má na svém kontě devět inscenací (odehráno 126 představení).

**Slovo o hře**

Hra F. G. Lorky ***Dům Bernardy Alby*** nás delší čas provokovala. Vzhledem k tomu, že jsme mohli obsadit do rolí "ošklivých dcer" naše "krásné herečky", neváhali jsme!

**Brožura Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou 1995**

Devátá sezóna, devět inscenací, sto dvacet šest představení! To je bilance RDB Klapý s Láďou Valešem, principálem, režisérem, hercem. Osobitý pohled na divadlo i na život. Měli jsme příležitost nahlédnout do tohoto vidění již několikrát na Vysokém.

"Loni jsme viděli několik inscenací ***Doni Bernardy***, monackou, německou, hra nás přitahovala (máme mnoho dobrých hereček), ale zdrženlivě jsme ji obcházeli. To není hra pro náš soubor, říkali jsme si, ale právě po zkušenostech se shlédnutím této hry v nás dozrálo pokušení zkusit to. Samozřejmě trochu jinak, nikoliv doslovně, klasicky. Zkusili jsme různé divadelní postupy, aby to byla naše výpověď, i s posunem za Lorcu, zvlášť zvláštním závěrem o nastolení nové diktatury... Zjišťujeme, že naše hra lidi oslovuje. Na Vysokém hrajeme patnáctou a šestnáctou reprízu. Hráli jsme ji na Hronově, v Estonsku na divadelním festivalu Bílá paní, se znamenitou účastí evropských souborů, odvezli jsme si cenu za originální ztvárnění klasické látky."

Láďa Valeš mi před časem ve Vysokém vykládal o práci svého souboru, v níž vidí spíš terapeutický než umělecký smysl.

"Pro mě je to stále terapie, umění mám rád, ale nemyslím si, že jsem jeden z uměleckých tvůrců, že jsme umělecký soubor. Všichni to bereme jako obrovskou terapii. Ani bych nechtěl, abychom vytvářeli nějaké velké umění, tak by to bylo někde jinde, možná, že by to některé lidi i položilo. Scházíme se, máme se rádi, máme zapálený lidi, které není třeba přemlouvat, to je věc potřeby, resp. právě té terapie prostřednictvím divadla."

**-sg-. V Klapým to klape. Větrník : zpravodaj 26. národní přehlídky vesnických divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim. 1995, č. 5 (11. 10.), s. 3-4**

**Eva Andělová** (45), Klapý
Proč někdo rybaří, proč někdo sbírá známky, či cokoliv? Prostě se musí dělat ještě něco jiného než je práce, rodina, domácnost. Něco pro radost. A u divadla navíc děláme potěšení i tomu druhýmu, divákovi, ale je to hobby jako každý jiný. Emocionálnější, víc to člověku dává, než třeba to rybaření. Divadlo jsem chtěla dělat už na základní škole, hráli jsme tam jenom s loutkama, ale byl jsem nesmělá a nenašel se nikdo, kdo by mě za ruku přitáhl. Pak jsem v divadélku Minimax v Litoměřicích hrála v kapele a tak jsme se chytla příležitosti, tedy od muziky k činohře.
**-sg-. Nestoři a kandrdasové. Větrník : zpravodaj 26. národní přehlídky vesnických divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim. 1995, č. 5 (11. 10.), s. 4**

Rádobydivadlo se možná objeví na festivalu v Monaku "Dělat divadlo profesionálně, to by mě nebavilo," říká v našem rozhovoru Ladislav Valeš, vedoucí amatérského Rádobydivadla Klapý. Hovořili jsme s ním nejen o účinkování na festivalech a přehlídkách.

***Nedávno jste se vrátili z divadelního festivalu v Německu. Je určujícím měřítkem pro účinkování na podobné, tentokráte celosvětové akci, která se koná v příštím roce v Monaku?***
"Ano. Přijíždí tam totiž mnoho prezidentů divadelních asociací a ti naše představení ***Ukrutný Lorco, Coridou voníš*** viděli. Nesmírně se jim líbilo. Mohou tedy zapůsobit na porotu a ovlivnit tak monacké přátele. V náš prospěch hovoří také to, že soubor z Monaka byl před třemi lety na Hronově se stejnou divadelní hrou. Jenže oni ji hráli jako klasickou záležitost. V podstatě, když jsme viděli jejich představení a později vystoupení Němců, rozhodli jsme se zkusit to taky. Ale jinak! Myslíme si, že i pro ně to bude příjemná konfrontace."

***Myslíte si tedy, že vás česká divadelní asociace nominuje?***
"Mezi našimi soubory jsme konkurentem číslo jedna. Byl s námi právě zástupce české asociace a dozvěděl se o příznivých ohlasech kolegů na naše představení. Asociace ho tedy bude na 99 procent doporučovat. Nejsme si ale jisti, tím jedním procentem, jestli nás Monako vybere."

***Dá se v tomto případě hovořit o jazykové bariéře?***
"Hrajeme česky. Hra musí zaujmout pohybem, gestem, dějem, hereckými výkony. Jestliže se to nestane, pak za chvíli zkolabujete. Ten zájem musí být od začátku."

***Jste spokojeni s účinkováním v rámci Libochovického divadelního léta?***
"Nezúčastnili jsme se soutěže, protože jsme vybranou hru nepovažovali za komedii. Soutěžili jsme pouze o cenu diváků a tu jsme dvakrát za sebou vyhráli. Nevím proč. Vždycky to zdůvodňuju tím, že je tam naše babička a... Tentokrát to bylo drtivé vítězství. V historii Libochovic se to ještě nestalo (192 body). To už je strašně vysoko."

***Jak se slučuje vaše zaměstnání s divadlem, kde zastupujete dokonce tři funkce dramaturga, režiséra a vedoucího souboru?***
"Musím to stihnout. Kdybych chtěl dělat jenom divadlo, zaměstnání bych samozřejmě opustil. Ale k tomu se nechystám. Nebavilo by mě profesionálně dělat divadlo. Amatérsky ano, protože to je jednou za týden zkouška. Já se na to napružím a připravím, jsem schopen s lidmi pracovat..."

**PALYOVÁ, Iveta. Rádobydivadlo se možná objeví na festivalu v Monaku. Deník Litoměřicka 12. 7. 1996**

Amatérský divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý se v pondělí vrátil z mezinárodního festivalu ve španělské Gironě, kde se konal první nultý ročník přehlídky her převážně španělských autorů. Náš soubor se představil hrou Federico Garcíi Lorcy ***Dům doni Bernardy Alby***, v režijním zpracování Ladislava Valeše pod názvem ***Ukrutný Lorco, corridou voníš***. Představení sklidilo nečekaně velký úspěch a patřilo mezi nejlepší. Mezi zahraničními hosty byli například také Rusové, Němci, Francouzi, Indové, Estonci. Festival se konal ve dnech 5. - 11. září.

Hrálo se venku v El Pati

Festival se jmenoval El Pati, což znamená otevřený prostor, a všechna představení se hrála pod širou oblohou na čtvercovém nádvoří. Publikum hru přijalo s nadšením. "Chvíli bylo ticho, a pak to propuklo - potlesk, jásot a dupání," líčí závěr představení, které je pojato jako španělská korida, režisér. "Měli jsme z toho radost. Lidé mysleli, že jsme profesionálové."

"Bylo to velice náročné. Denně se hrála dvě až tři představení od devíti hodin večer, někdy se vyskytly i organizační problémy a pořadatelé nás uklidňovali "Maňána"-klídek. Občas jsme sledovali kolegy ještě ve tři ráno," vypráví Valeš. Bohatý byl i doprovodný program se zájezdy a prohlídkami historických památek, recepcemi, koupáním a večerními představeními.

Girona dýchala historií, lidé byli pohostinní

Soubor byl ubytován v krásném prostředí studentské koleje ve staré čtvrti historického města Girony, které má spoustu židovských a katalánských sakrálních památek. "Město dýchalo historií, Španělé byli velice pohostinní, ochutnávali jsme jejich jídla, rybáři nám připravili i speciality z různých vodních živočichů a všechno jsme bohatě zapíjeli červeným vínem," dodává režisér.

Kde jdou hodiny proti směru

Svůj bezprostřední dojem ze Španělska těsně po návratu nám sdělil i ochotník Jiří Chadraba: "V El Pati se hodiny točí proti směru hodinových ručiček. Bytostně přítomná historie generací Kataláncú opracovávajících kámen se vryje hluboko do srdce. Každému, kdo ho dokáže nepovažovat za pumu. Grácias Catalunia!"

***Ukrutný Lorco*** pojede také do Litvy

Hra, která vznikla v roce 1995 a s třiceti pěti reprízami patří k jedné z nejúspěšnějších, byla hrána už i v Estonsku, Belgii, Polsku a dvakrát v Německu. "Litevci, se kterými jsme byli ubytovaní a často trávili volný čas, nás pozvali na divadelní festival k nim," říká Ladislav Valeš, který by si v budoucnosti rád zahrál i v severských zemích – Finsku a Norsku.

**(jik). Na španělském festivalu sklidilo Rádobydivadlo obrovský úspěch. Deník Litoměřicka 16. 9. 1998. S. 8**

# Napsali o Lorcovi…

… může nastat případ, že režisérův názor souzní se smyslem dramatikova díla v jeho základní obecné podobě, jejíž konkrétní realizace v posunu k současnosti inspiruje režiséra k použití takových jevištních výrazových prostředků, které předpokládají částečné nebo úplné rozbourání materiálu dramatikova díla a jeho přestavění. Takovým případem byla na pražské přehlídce inscenace Rádobydivadla Klapý nazvaná ***Ukrutný Lorco corridou voníš***. Základní smysl a stavební materiál poskytla režisérovi Ladislavu Valešovi hra Federiga G. Lorca ***Dům Bernardy Alby***. Valeš koncipuje inscenaci jako tvrdý napínavý zápas, který užitými jevištními prostředky připomíná coridu, v níž každá z postav je střídavě býkem i toreadorem. Realizaci této koncepce plně podporují všechny složky inscenace – přestavbou Lorcovy předlohy počínaje a řešením jevištního prostoru, hudební stránky, světel i koncepce dramatických postav a jejich osudů konče. Základní smysl původní Lorcovy hry je umocněn metaforou coridy, v níž násilí plodí zase jen násilí. V tomto případě je možno do podtitulu napsat volně na motivy divadelní hry F. G. Lorcy atd.

**ČERNÍKOVÁ, Jarmila. Činoherní soubory na Pražské otevřené přehlídce amatérského divadla. Amatérská scéna. 1995, roč. 32, č. 2, s. 6-7**

Soubor Rádobydivadla z Klapý a ***Ukrutný Lorco corridou voníš…*** Autorské zpracování hry F. G. Lorcy ***Dům Bernardy Alby***. Autorem Ladislav Valeš. Soubor je znám svou snahou o originální metaforické, obrazné divadelní myšlení. Někdy může takové usilování vést k odsunutí herecké práce na vedlejší kolej a vyžívání se především ve vnějších režijních prostředcích. To se v tomto případě nestalo. Naopak. Snaha o nekonvenční přístup k látce dovedla soubor ke koncentrovanému, hutnému a hlubokému „přečtení“ rozsáhlé předlohy, které právě v herectví našlo hlavní těžiště svého vyjádření. I když počátek práce byl podle všeho, už podle názvu inscenace, právě v hledání a nalezen í vnějšího rámce – corridy – a jeho především výtvarného vyjádření a přestože právě zde můžeme najít významové nepřesnosti, nedotaženosti a matení (např. nedostatečné zdůvodnění nafouklých pneumatikových duší na podlaze pod plachtou, přesné definování hranice uzavřené arény atd.), vnitřně vypracovanými hereckými výkony nesené téma tyto nedostatky překryl. Do herectví se podařilo promítnout básnické uchopení předlohy, není psychologické, jde o typus, který je ale vnitřně zajímavý, bohatý, s prvky obřadnosti. Ocenit je třeba Evu Andělovou jako Bernardu, Hanu Holfeuerovou jako Marii Josefu, Liběnu Štěpánovou jako Angustias, ale ani ostatní nezůstávají v jejich stínu. Jejich souhrou se podařilo vytvořit sugestivní atmosféru erotismu, utlačovaného dobově podmíněnými tradičními etickými normami a zvyky v chování.

Zpřesnění definování scény a hraní v ní by mohlo ještě kvality inscenace posunout.

**BERGMAN, Aleš. Ve službách Lorcy. Divadelní Třebíč. Zpravodaj IV. Národní přehlídky amatérského tradičního divadla. Květen 1995. Číslo 4. S. 2**

… Naprosto dokonalý důkaz této síly „tradičního konzervativního“ činoherního díla poskytlo pak v Třebíči ´95 svou inscenací Rádobydivadlo Klapý svou inscenací Lorcovy ***Krvavé svatby***. *(sic!!!)* Pardon: ***Krvavá svatba*** je pouze východiskem, vždyť inscenace se jmenuje Ukrutný Lorco corridou voníš a Ladislav Valeš je uveden nejenom jako „spoluautor“ textu, ale je především jako režisér svrchovaným autorem „divadelního díla“. Všechno je tedy v tomto směru nejenom v duchu, který už po léta Valešovu práci charakterizuje a určuje, ale je to také duch vrcholného „režijně-interpretačního“ divadelního jazyka, který překračuje už hranice pouhé interpretace a míří k naprosto svébytné „divadelní“ výpovědi. Ale: tohle vše je v této inscenaci druhořadé. Do popředí se rasantně, nekompromisně, sugestivně dostanou dramatické osoby a jejich vzájemné jednání; to, co se dá nazvat ***příběhem*** několika žen, které osud uzavřel pod jednu střechu a za jednu zeď jako do vězení. A Valeš a jeho herečky – nebo to mám říct obráceně: herečky a s nimi režisér? – jdou ještě dál. Všechny ty ženy jsou vězni, zajatci svého ženství, svého ženského osudu a chcete-li svého ženského těla. Tady je inscenace pozoruhodně silná, surová, agresívní, zdrcující, běsovská: v té posedlosti a vášnivé touze zrušit tento úděl a dát mu jiný běh, jiné naplnění svobodnou vůlí, nezávislým jednáním. A vedle tohoto modelu lidského jednání je pojednou leccos z těch mnohých vizuálních symbolů slabší, nedostatečné, vykonstruované. Ba i ta corrida – to je uspořádání na principu zápasu žen mezi sebou jako v aréně – zdůrazňovaná světlem, postojem, hudbou jako symbol boje, krve, smrti je leckdy zbytečné, protože tohle všechno v sobě nese jednání dramatických osob. A nese je v řadě postav na vynikající úrovni. A nikdy nejde pod úroveň dobrou.

**CÍSAŘ, Jan. Divadelní Třebíč. Především herci. Amatérská scéna. 1995, roč. 32, č. 3, s. 4-6**

Viděl jsem odpolední představení. Inscenace nesporně zajímavá, v jistém ohledu vzrušující, inspirující, s dobrým diváckým ohlasem. Snad proto mně položila řadu otázek. Jde opravdu o hru na motivy? Po mém soudu ne. Celý půdorys a všechny hlavní postavy původní hry zůstávají, hra je maximálně krácena, některé repliky jsou připsány dvěma mužům – kteří v původní hře nevystupují. Zásadně se mění závěr: u Lorcy na základě zprávy o smrti Pepeho Adélu zabíjí, Bernarda vítězí, v této verzi Adéla zabíjí Bernardu, ta Adéle zcela překvapivě (k jejímu charakteru a vývoji celé hry) odpouští, ještě je zabit Pepe Romano, aby jedna z dcer převzala hůl paní domu. Závěr zkratkovitý, tezovitý, nepřipravený a pravdivě snad ani nejde odehrát.

Každá úprava je ospravedlnitelná, pokud přináší nové hodnoty a neničí autorův rukopis a jeho poselství. Těžko bych mohl ***Othella***, s řadou škrtů a připsaných drobných postav, který Desdemonu nezabije, ale ona jeho, pokládat za původní text na motivy.

Ve hře říká Poncia: "Celé dny se dívám mříží, sleduji sousedy a nosím jí zprávy." A vzápětí Bernarda: "Budeme to brát tak, jako by nám okna a dveře zazdili." Dům je vězení. Vězení, kde vládne despota, kde se mrzačí lidská přirozenost. Zavřené ženy, plné touhy po svobodě. Podívat se ven aspoň klíčovou dírkou. Potlačená sexualita, horké dny a únavné noci. Vybičovaná fantazie. Ve vzájemné nedůvěře a podezírání.

Scéna je dobrým prostorem pro hru, v té černé s modrou draperií vytváří

atmosféru. Metaforická by se teprve stala proměnami ve styku s hercem. Nehraje se s rekvizitami. Není k tomu důvod. Nejsou tu zdi. Ale ty zdi a tu samotu v přetopeném papiňáku musí odehrát herci svým vnitřním životem. A znesnadňuje jim to přítomnost mužů ve hře. Co je to u Lorcy za obraz a horečnatou touhu, když jdou ženci kolem a jejich hlas probouzí fantazii žen. Proto, že jsou daleko. Jsou za zdí vězení. "Jsou jako stromy, když rudnou mízou." Ovšem pokud tyto okolnosti nevezmeme v potaz, pak opomíjíme něco podstatného, co vytváří totální, smyslovou existenci těchto lidí. I pro diváka: Nevidí-li Pepeho, představuje si ho očima žen. Vzrušující je co není, ne co je na dosah.

Corridou voní již původní předloha. Hraje se tu krvavě o život. I v Corridě občanské války skončil Lorca v krvi. Krev a usurpující despotický řád a neměnná touha je i v ***Pláňce*** a ***Krvavé svatbě***. A to v zemi, která zrodila Dona Kichota a Inkvizici. Obraz Corridy, kdy herci nastupují do manéže je po prvé účinný, k mé lítosti se s ním dál pracuje spíš ilustrativně a dál se nerozvíjí. Občas se v prudké hádce rozsvítí červená, naznačí se souboj s býkem. Obávám se, že nepotřebuji tuto opakovanou doslovnost, abych pochopil, že se krvavě bojuje o život. Ač to vypadá jako metafora, zdá se to spíš jako ilustrace odehraného a tedy žádná nová hodnota. Snad by se našlo řešení, kdy se celá hra hraje jako metafora Corridy. Pak ale nevím, jaké torzo by zůstalo z Lorcova textu.

Snad jako by některé obrazy a významy nedocházely dostatečně do nitra herců. Jedna z postav: "... Aby hanbu skryla, dokázala dítě zabít, ale psi, kteří mají lepší srdce, než mnozí lidé, je vyhrabali..." V tomto světě Bernardy mají psi lepší srdce než lidé. Ale proč?

Závěr je sice efektní, ale psychologicky málo přesvědčivý. Spíše zkratkovitý moritát.

U Lorcy vítězí Bernarda, aby si lidé v hledišti kladli otázku: Co udělat se světem, kde psi mají srdce lepší než člověk?

A ještě hudba. Dobrá, funkční, emocionální.

Inscenace, kterou stojí za to vidět.

Závěrem: Děkuji souboru za podněty, které přesahují rámec této inscenace.

**LAURIN, František. Lorca – Valeš. Ukrutný Lorco corridou voníš – Rádobydivadlo Klapý. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 1995, č. 6 (9. 8.), s. 2**

Rádobydivadlo Klapý uvedlo pod názvem ***Ukrutný Lorco corridou voníš…*** vlastní úpravu Lorcova ***Domu Bernardy Alby***. Text upravil a inscenaci režíroval Ladislav Valeš. Jestliže zhutnění textu šlo cestou k usnadnění jeho herecké interpretace, řada režijních „kousků“ naopak na této cestě překážela.

Nemohu se ubránit pocitu, že kdybych tuto inscenaci viděl bez její scénografie a zčásti i hudební složky, koncentrovanou maximálně na lidská témata nesená hereckou akcí, můj zážitek by byl větší. Soubor totiž prokazuje, že zajímavé herce, nebo spíš herečky, má. Jistě Evu Andělovou (Bernarda), Hanu Holfeuerovou (Marie Josefa), Jitku Andělovou (Magdalena), Janu Pokornou (Martirio)… Doufám, že ale viděli pondělní představení belgického souboru a uvědomili si, kolik jim schází v rytmickém cítění akce a spoluhry, ve vnitřní koncentraci, v motivaci a přesnosti

stylizace pohybu atd. (O tom, že je třeba umět text a neskákat si do řeči snad zbytečno mluvit.) Bohužel režisér se scénografem Vlastimilem Marešem vytvořili rádobymetaforickou scénu výřezu corridy, s nesmyslnými nahuštěnými traktorovými dušemi na podlaze (stále upomínající na nic jiného než na svoji „dušovitost"), překrytých černou látkou (která se občas nebezpečně smekala pod nohama herců), nejasně prostorově definovanou (nectí se prostor „na" látce a „mimo" ni jako prostor v uzavřeném domě a mimo něj). Nakonec vůbec celá corrida a její akcentování v průběhu hry působí až primitivně ilustrativně. To, co podtrhují střihy do červeného světla, výkřiků a naznačení už stejně chápeme ze situace, kterou to spíš zbrzdí, rozlomí, zavede, než nějak ozvláštní. Prostě zbytečně jsou herci i diváci odváděni mrtvými spekulacemi od podstatného. Tedy od **živých** duší.

**BERGMAN, Aleš. Dům ztracených duší (a Ukrutného Lorcy). Zpravodaj Jiráskova Hronova. 9. 8. 1995 (č. 6), s. 3**

Komupak torero, „***Ukrutný Lorco corridou vonící…",*** komupak utnuté býčí ucho dáš? Valešovu úpravu Lorcova Domu Bernardy Alby v provedení Rádobydivadla Klapý přijímám vstřícně, neb jde po meritu věci, a neméně tak přijímám zhuštění, jež se projevuje ve smrti Alby. Prosté a účinné postižení faktu, že nositelem zla není jedinec, ale potencionálně jsme zlem nakaženi přemnozí, že stačí malá příležitost, a zlo se vrací ještě v krutější podobě. Olé, olé, zaznívá slůvko „Promiň", pronášené sraženou Albou, a i když tato situace není vystavěna, je v řádu úpravy. Ovšem řada nepřesností Valešovo uchopení podrývá. Jednak vášnivě zamilovaná dcera je zvolena nejspíše podle toho, co nese její FBIS. Kalkulu rozumím, ale když nemá herecky na… má tam jiné. Dále je zde úplný zmatek v dramatických prostorech, kde krom vnitřku domu se velmi těžko orientujeme, jak je to s tím venkovním světem. Pánská šatna jaksi pokulhává, ale má to nesnadné, neboť náhle konkrétní Pepe, není tím Pepem symbolem – touhou po muži probleskující kdesi v představách za očima rozjitřených, ukovaných žen. Toť na jednu stranu výtečný, ale velmi zrádný nápad, především, nenajde-li se způsob a přesný důvod konkrétního vstupování mužů do světa žen. Pak je zde corrida velmi ilustrativně akcentovaná hudbou a rudým světlem. Jsem přesvědčen, že zcela zbytečně a doslovně, neboť při zachování mizanscén by stačilo do nás jen cvrnknout, a význam by nás zalehl jak skolený toro. Corrida se přece hraje se silným, nebezpečným, ale chytrým býkem, takže s námi, prosím, hrát také tak. Toto sice nejsou nezanedbatelné drobnosti, ale na cestě Rádobydivadla skrze Lorcovu corridu znamenají, že na inscenaci, tak jako vždy, se maká až do derniéry. Ještě bych chtěl říci, že terén výpravy, v němž nelze jít přímočaře, učinit bezproblémově jediný krok či rozhodnutí bez stálé hrozby zakopnutí, se mi líbil. Jsem též rád, že možnost zneužít, ba využít výpravu nenastala.

**ZAJÍC, Vladimír. Průvodce potními divadelními sály 65. jubilejního Jiráskova Hronova. Amatérská scéna. 1995, roč. 32, č. 5, s. 4-11**

Jedinkrát jsem v Hronově nezůstal nezaujatý… můj osobní nesouhlas téměř se vším, co se před mým zrakem a duchem odehrávalo mě až zaskočil. Nesouhlasil jsem s implantací mužů do světa žen, corrida mně připadla neadekvátní ozdobou, herectví

přibližné a v horším případě proklamativní, scéna nevyužitá, opakovačky insitně komické a dva mordy (dokonce i Bernarda to schytala), nesmyslné. Dorazil mě „obraz posloupnosti“, kdy žezlo-hůl přebírá, jak jinak tělesně postižená (a tím i zlá?)… Vše mě popuzovalo – pro mě, pane Valeši odpusťte moje expressis verbis…

**POLÁŠEK, Jiří. Hronovské imprese, exprese a inspirace… Amatérská scéna. 1995, roč. 32, č. 5, s. 13-14**

Rádobydivadlo Klapý se včera představilo s inscenací nazvanou ***Ukrutný Lorco, corridou voníš...***, kterou na motivy divadelní hry ***Dům Bernardy Alby*** zpracoval Ladislav Valeš. Už sám název odkazuje ke skutečnosti, že Lorcův text je zde prostředkem k vlastní výpovědi režiséra a souboru, k odkrývání a nastolení vlastních témat. Ale tomu jsme u těchto tvůrců zvyklí.

Původní Lorcův text je o svobodě. Valešova inscenace také, ale dochází k řadě posunů ve výkladu, v situaci a ne všechno je vždy beze zbytku čitelné. Jmenujme například dialog Bernardy s manželem Prudencie na forbíně: v jednání Bernardy se najednou objevuje jiná poloha, lidské tóny... Hledáme další vazby na tuto situaci v ději, její vysvětlení, ale nenacházíme. Diskutabilní je také zapojení mužů do děje, neboť zatímco původní předloha je stavěna na uzavřenosti světa Bernardy a jejích dcer a muži existují jen ve slovech, zde jsou najednou zhmotněni a účastni. Můžeme je chápat jako reprezentanty vnějšího světa, ale současně si můžeme klást i otázku, nakolik je zhmotnění přínosné či rušivé pro celkovou výpověď. Pravda, vůbec nemusíme dojít k jednoznačným závěrům. Stejně se můžeme zamýšlet nad významem corridy, která - snad - zveřejňuje stavy podvědomí, jež se v samém závěru stává realitou (smrt Bernardy). A my diváci pak zřejmě fungujeme jako součást toho všeho, jako diváci "býčích zápasů". Valeš směřuje k jistému modelu (jak už to u něho obvykle bývá) a tento model od počátku buduje: oklešťuje psychologické pochody, podává informace, dramatično nahrazuje mimoslovním jednáním, posouvá situace, vše svým způsobem deformuje. Až k samému závěru, který – narozdíl od Lorcy – po chvilkovém pocitu očištění nastoluje novou nadvládu: žezla-hole se chápe Angustias. Trochu škoda, že jsme vše viděli z podhledu a ne naopak (v prostoru, pro který byla inscenace budována), neboť se řada situací odehrávala na zemi a divák tak mohl přijít o důležité informace.

Přes diskutabilní a problematické věci je však nesporné, že jsme viděli představení nesmírně emotivně silné a působivé. Velkou zásluhu na tom mají vynikající ženské herecké výkony, cílevědomě budované postavy, každá s výraznými charakteristickými znaky. Zatím ze všech inscenací souboru z Klapý se právě v této dostalo herectví kvalitativně nejdál. I proto - navzdory prostoru - mohlo jít představení tak silně přes rampu.

**ex. Recenze. Větrník : zpravodaj 26. národní přehlídky vesnických divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim. 1995, č. 6 (12. 10.), s. 2-3**

... Druhá skupina inscenací ... stavěla a staví na originalitě, na tvorbě pravidel a principů, která platí právě pro tuto inscenaci - a tedy jen a jen pro toto představení. Platí to samozřejmě v míře téměř absolutní o inscenaci DS Rádobydivadlo Klapý. Už

sám název říká mnohé. ***Ukrutný Lorco corridou voníš***. Za tímto názvem se skrývá známý text ***Dům doni Bernardy***. Říkat, že inscenace – či spíše úprava – je na motivy tohoto textu, je nesprávná. Je to divadelní dílo, které text – tedy literaturu přetvořilo jevištními prostředky. A tak je třeba tuto inscenaci vnímat: v zákonitostech, jež si sama dala. Bylo by asi troufalé tvrdit, že všechny tyto zákonitosti jsou dokonale naplněné. Nicméně i tak se podařilo vytvořit dílo přinejmenším svojí odvahou vzrušující a v některých složkách – najmě v ženské herecké části souboru, ale i ve složce výtvarného řešení – sugestivní.

**CÍSAŘ, Jan. Závěrečná zpráva poroty. Větrník : zpravodaj 26. národní přehlídky vesnických divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim. 1995, č. 9 (14. 10.), s. 2-3**

Rádobydivadlo Klapý – to je další osobitý příběh českého venkovského divadla a začíná to být i osobitý příběh celého českého amatérského divadla. Nevím už, před kolika lety jsem se po prvé s režisérem Ladislavem Valešem setkal na přehlídce tehdejšího severočeského kraje v Žatci. Ale rázem bylo jasné, že to s ním české amatérské divadlo nebude mít jednoduché – leč aby to bylo spravedlivé: ani on s divadlem. To platí i o jeho „překladu“ Lorcova ***Domu doni Bernardy***, který hraje pod názvem ***Ukrutný Lorco corridou voníš…*** Píšu záměrně „překlad“, protože Valeš se doslova rve zuby nehty o to, aby si utvořil jiný jazyk (jiný kód, jinou strukturu, jiný styl, jiný žánr) než má Lorcův text. Dělá to všemi prostředky – úpravou konče přes výtvarnou složku až k herectví. Nejvíce mu to funguje právě v té složce poslední – v herectví. Ještě v Třebíči jsme mohli mezi jednotlivými výkony hereček, jež hrají členky domácnosti doni Bernardy rozlišovat – a Eva Andělová tu měla jistou dominantní pozici. Ale ve Vysokém se to herectví vzájemně vyrovnalo. Dokáže být výrazně expresívní, nepotřebuje důkladné psychologické motivace, stačí mu jediný impuls, aby dravě a prudce akcelerovalo do nejvyšších obrátek posedlosti nemilosrdně deformující. A umí také stvořit významovou výstavbu, v níž se po mém soudu nejvíce a nejsilněji vyjevuje smysl Valešova „překladu“. Drtivá síla konvence, která všechny ničí a deptá – i tu, jež má v sobě nejvíce pochopení pro lidské slabosti – Bernardu. Neboť tak to je. Eva Andělová ji nehraje na běžné a známé notě panovačné a nemilosrdné diktátorky. Ne, je nejvíce ze všech slabá, soucítící, chápající. Prostě nejméně deformovaná tou nelidskou konvencí. Jenže ona ji hájí, protože tak to chce řád, osud. A v tom je její tragédie stejně jako tragédie těch, kteří pod touto její obhajobou a zastáváním se nepřirozené konvence klesají a propadají se do svých pokřivených a poničených duší. Kdyby v této inscenaci fungovalo všechno jako herectví… Což ovšem nabízí také úvahu o tom, že Rádobydivadlo Klapý alespoň v ženské části svého souboru kamsi dospívá, k čemusi se prodírá cílevědomě a důsledně.

**CÍSAŘ, Jan. Vysočtí štamgastové. Amatérská scéna. 1995, roč. 32, č. 6, s. 11-12**

České amatérské divadlo se předvedlo v oslnivém světle. Rádobydivadlo Klapý a jeho inscenace ***Ukrutný Lorco corridou voníš*** patřilo k vrcholům festivalu. Oceňována byla intenzita hereckého nasazení, výrazná mimika a vynikající řeč těla. To všechno přispělo ke komunikativnosti představení. Ozvaly se i některé pochybnosti. „To už nebyl ***Dům***

***Bernardy Alby*** F. G. Lorcy, ale také to nebylo zcela vlastní dílo," napsal Zpravodaj přehlídky. Věrnost klasikovi by recenzentovi byla milejší. Neorganická přišla rovněž záměna ženské postavy Prudencie jejím manželem. Mimochodem za text ve Zpravodaji se pořadatelé přišli souboru omluvit. Prý neodráží obecný názor na představení.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. Bernarda a ty druhé v Paderbornu. Amatérská scéna. 1996, roč. 33, č. 4, s. 21-23**

# P. G. aneb Romantyckej příběh

*Love story a „the best of" **Peer Gynt** Henryka Ibsena. Příběh nezodpovědného hrdiny, v němž se sváří donkichotské životní iluze s pragmatismem. O hledání jiskry slušnosti v roklině černé duše, o naději a odpuštění.*

Překlad Břetislav Mencák, úprava Ladislav Valeš a Gabriela Palyová, **režie Ladislav Valeš**, scéna Pavel Hurych a Vlastimil Mareš, kostýmy Jaroslava Maťáková a Věra Choltová, hudba Edvard Hagerup Grieg, písně Václav Vacek a Eva Andělová, zvuky a světla Pavel Hurych, účinkující Jiří Blail (Mladý Peer Gynt), Antonín Havlín (Starý Peer Gynt, také Otec ženicha), Eva Andělová (Ase, jeho matka), Hana Holfeuerová (Ase, umírající), Veronika Týcová (Mladá Solveig), Dana Cendrová (Stará Solveig, také Přesídlenkyně), Jaroslava Maťáková (Ingrid, také Dvorní trol a Cherubín), Liběna Štěpánová (Zelená princezna), Bára Svobodová (Helga – tuto roli převzala Lenka Šťastná, od pražského představení 19. 3. 1997), Vojtěch Efler (Ženich, Plavčík), Rosťa Soukup (Kovář Aslak, Kapitán – tyto role hrál v představení v Dobroměřicích Pavel Macák), Jaromír Holfeuer (Král trolů, také Přesídlenec a Rychtář), Jana Prošková (Trol, Matka ženicha, Rychtářová), Jana Vyšatová (Trol, Děvče na svatbě), Alena Černá (Trol, Děvče na svatbě – tyto role hrála v Dobroměřicích Miroslava Patrovská), Káťa Szakalová (Trol, Ošklivý výrostek), Vlastimil Mareš (Trol, Námořník), Veronika Svobodová (Trol), Štěpánka Valešová (Divoženka, Děvče na svatbě), Jana Pokorná (Divoženka, Děvče na svatbě, Cherubín), Leona Vosecká (Ježibaba), Jiří Chadraba (Svatebčan, Námořník), Roman Červenka (Svatebčan, Námořník – připsaná role, poprvé hrál v Turnově, tuto roli hrál také Vojtěch Hauf).
**Premiéra** 30. 4. 1996 v Klapém, **2. premiéra** 31. 5. 1996 v rámci Libochovického divadelního léta, **původní derniéra** v Litoměřicích 7. 12. 1997, inscenace obnovena téměř po roce pro představení v Žatci, **definitivní derniéra** v Dobroměřicích 12. 3. 1999, hráno 18x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na krajské přehlídce Josefodolské divadelní jaro 3. 5. 1996 – ceny za herecký výkon Veronika Týcová, Jiří Blail a Eva Andělová, cena za scénu Pavel Hurych a Vlastimil Mareš, doporučení do širšího výběru KDP,
- účast na Libochovickém divadelním létu 31. 5. 1996 – cena diváka,
- účinkování na Českolipském divadelním podzimu 22. 11. 1996 – cena za herecký kolektivní výkon,
- účast na Modrém kocourovi v Turnově 25. 1. 1997,
- účinkování na POPAD Praha 19. 3. 1997,
- účast na Okresní divadelní přehlídce Horšovský Týn 1997,
- účast na regionální přehlídce Wintrův Rakovník 1997 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za kostýmy Jaroslava Maťáková a Věra Choltová, cena za scénu Pavel

Hurych a Vlastimil Mareš, ceny za herecký výkon Eva Andělová a Veronika Týcová, cena za inscenaci,

- účast na národní přehlídce Divadelní Třebíč – cena za režii Ladislav Valeš, cena za scénu Pavel Hurych a Vlastimil Mareš, čestné uznání za herecký výkon Veronika Týcová, doporučení na Jiráskův Hronov ze třetího místa,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 7. 8. 1997,
- účinkování v rámci 1. ročníku Divadelního podzimu Jiřího Šatopleta 20. 11. 1997.

## Rozhovory o Gyntovi…

Ve středu připravilo Rádobydivadlo Klapý ve zdejším domu kultury představení "***P. G. aneb Romantickej příběh***". Skvělé výkony herců ocenilo velikým aplausem přes dvě stě diváků. Podle uměleckého šéfa Ladislava Valeše byla premiéra upraveného Peer Gynta generální zkouškou na krajskou přehlídku amatérských vesnických souborů v Josefově Dole, kam Rádobydivadlo pojede tento víkend.

"Vybral jsem dílo Henryka Ibsena, protože mě tento autor vždycky dráždil. Jsem rád, že se nám ho podařilo zpracovat tak, že diváci náročný příběh vstřebali během tak krátké doby," sdělil nám Ladislav Valeš. Na dotaz, jaký má pocit, když mu diváci po představení gratulují a projevují uznání jeho práci a celého souboru, řekl, že je pro něj nesmírně cenné a je důležité pro další tvorbu.

"Letos Rádobydivadlo slaví deset let od vzniku. Když si vzpomenu, že na první představení přišlo okolo třiceti lidí a dnes přes dvě stě, vidím, že naše práce si diváky podmanila. Poukazuje tak na zlepšení kvality ochotníků, ale zároveň zavazuje k jejímu neustálému zvyšování."

Klapský soubor se dnes zaměřuje z jedné třetiny na vlastní tvorbu a pak na úpravu známých textů. ***Peer Gynt*** je pro amatérské divadelníky velice náročným dílem, jehož zpracování a nastudování zabere spoustu času. V tomto případě se Rádobydivadlu podařilo výborně upravit téměř tříhodinovou scénu na hodinové dílko, aniž by utrpěla kvalita textu nebo unikl smysl. Místní publikum je velmi vnímavé a vyjadřuje své pocity spontánním potleskem během celého představení.

Příběh vypráví o člověku, který užívá života plnými doušky, ovšem bez potřebné míry zodpovědnosti. Po letech v cizině, kdy nemá vedle sebe přátele, nikoho blízkého, zjistí, že jeho život byl velice rozverný a do jisté míry nenaplněný. V té chvíli si uvědomí, jak nicotná je síla peněz a hmotných statků proti prázdnu v lidském nitru bez blízkých, přátel... V klapském domu kultury byla scéna perfektně připravena. Gradaci představení dala i reprodukovaná hudba scénické básně Edwarda Griega. Rádobydivadlo je dobře připraveno na víkendovou přehlídku a s tímto náročným kusem si může dělat ambice na postup do celostátního kola, které proběhne ve Vysokém. V každém případě si soubor pod vedením Ladislava Valeše připsal na domácí půdě další velký úspěch na své konto.

**VERNER, Pavel Vinter. Rádobydivadlo je připraveno na víkendovou přehlídku. Ústecký kraj 2. 5. 1996**

***Nejdříve obligátní otázka. Jak se vám hrálo a jak jsi spokojen s představením?***
Hráli jsme v tomto prostředí před dvěma roky, ale dnes jsme byli trochu handicapováni pubescentním publikem, které mělo problém samo se sebou, ale i s jinýma věcma. Asi špatně tady vzadu viděli a museli si vlézt dopředu. Smekám proto před souborem, já jsem je na to sice upozornil, ale nevzdali to, snažili se, hráli. Podle mého názoru se to trochu táhlo, ale jsem spokojen. Vyrovnali se s tím se ctí. Jsem spokojen.

***Po kolikáté už hrajete na Divadelní Třebíči?***
Podruhé. Poprvé to bylo před dvěma roky s Lorcou.

***Jak dlouho ještě na přehlídce pobudete a a co všechno chcete uvidět?***
Zůstává nás tu asi deset až do neděle. Chtěli bychom především vidět všechna představení a také se porozhlédneme po městě. Když jsem tu byl posledně, tak jsem ani nevěděl, kde je náměstí. Podíváme se na basiliku, navštívíme zámek a všechno, co bude možné. Třeba i Slavnosti piva.

***Děkuji za rozhovor.***
**kš. Bezprostřední dojmy Ladislava Valeše po představení /Peer Gynt/. Divadelní Třebíč. Zpravodaj VI. Národní přehlídky amatérského tradičního divadla. Květen 1997. Číslo 2. S. 3**

***Dlouho se zabýváš severskou kulturou, Strindbergem, Bergmanem...***
Jsou asi nejbližší mému vidění světa. Tam jsou ty vášně, které mě zajímají – byl jsem v Norsku a hledal v té krajině, v rytmu té přírody, třeba kořeny ***Peer Gynta***, mezi kameny divokých řek, pod vodopády, kde klidně mohli nějací ti trolové být. To pohádkové neskutečno tam všechno je, můžeš se toho dotknout rukou i srdcem, a z toho plyne ten můj až pohlavní vztah k severské dramatice, jejíž témata jsou jakoby na oběšení, ale s vědomím souvislostí si člověk tu oprátku svléká. To lze v severské literatuře najít...
**-sg-. Dávno ne „rádoby“. Rozhovor s Láďou Valešem. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 14. 8. 2004 (č. 9), s. 6-7** – *kráceno*

## Napsali o Gyntovi…

Do triády nejpozoruhodnějších představení Wintrova Rakovníka 1997 náleží soubor doporučený do širšího výběru pro Třebíč na 1. místě. Je to Rádobydivadlo Klapý, které v režii Ladislava Valeše (cena) vytvořilo inscenaci na motivy hry H. Ibsena ***Peer Gynt*** a nazvalo ji ***P. G. aneb Romantyckej příběh*** (cena). L. Valeš vypouští z výchozí předlohy některé motivické a tématické linie a postavy, vypouští celou část putování Peer Gynta světem s výjimkou návratu lodí domů, krátí scény v závěru hry, mění obsahové vyznění některých situací a přesunuje a redukuje scénu umírání Matky Ase. Vytváří tak jedinečný a samostatným životem nadaný příběh nezodpovědného hrdiny, v němž se sváří donkichotské životní iluze s pragmatismem, příběh, který vyústí v happy endu v poznání smyslu života. Navzdory razantní úpravě zůstává podstata obsahového vyznění hry shodná s výchozí předlohou.

Inscenace je zřetelně budována jako účelná syntéza slova a obrazu pracující

s divadelním znakem a jeho proměnami, s metaforou. Inscenátoři vytvořili pro hru hrací prostor, jehož středem je výtvarně pojednaný funkční scénický objekt, umožňující rychlé proměny prostředí, ale i akční využití (cena Pavlu Hurychovi a Vlastimilu Marešovi). Zdařilou je i kostýmní složka (cena Jaroslavě Maťákové a Věře Choltové). Působivost inscenace podporuje nejeden oceněníhodný herecký výkon. K nejpoutavějším patří Mladá Solveig Veroniky Týcové a Asee Evy Andělové (ceny). Přes některé otazníky nad řešením některých situací, zejména pokud jde o schopnost sdělit konkrétní významy a přes rezervy v jednání slovem-veršem u představitele Mladého Peer Gynta se zrodilo na půdě Rádobydivadla divadlo nenechavé, působící na emoce diváků a nabízející současně látku k přemýšlení.

**STROTZER, Milan. Wintrův Rakovník se letos povedl. Amatérská scéna. 1997, roč. 34, č. 2, s. 5-6**

Je to Ibsen nebo to není Ibsen? Toť otázka! Motivy, situace a postavy samozřejmě jsou z Ibsenovy hry. Ale samo jejich řazení a hlavně jejich celkové vyústění je záležitost zcela jiná. Zatímco u Ibsena je text ***Peer Gynta*** kritikou romantického stanoviska, které vede k přepjatému individualismu a k bezohlednému egoismu, pak ve Valešově inscenaci jde o jakýsi velmi přímočarý, až jednoduchý příběh, který končí neobyčejně šťastně.

Hlavní, zestárlý, ale také zmoudřelý hrdina najde po mnoha letech starou Solveig, která mu odpustí to, že ji bez příčiny opustil. A odchází do nového života doprovázen neobyčejně přátelským gestem Zelené princezny, které před tím také ublížil. Dá se tomu vlastně říct krásná pohádka, kde v podstatě zlo zmizí a zůstane všeobecné odpuštění a smíření. Také by se tomu dalo říci happy end, jenž velmi nápadně připomíná různé pokleslé příběhy o zpočátku špatných a posléze dobře skončených láskách.

Takže v tomto smyslu to skutečně Ibsen není a v zásadě se na tuto inscenaci musí pohlížet jako na zcela svébytné dílo, které se Ibsenem – či spíše částí jeho dramatického textu ***Peer Gynt*** – inspirovalo. A pak tedy si toto dílo stanovuje svá vlastní kritéria a základní otázka zní: Dokázalo svým vnitřním uspořádáním naprosto přesvědčivě vyslovit to, o co mu šlo a svým základním principem stvrdit svá východiska i cíle?

A tady samozřejmě vznikají jisté problémy. To slovo samozřejmě znamená, že celá tato inscenace je velmi odvážnou a svým způsobem velmi úctyhodnou záležitostí. Je to opět jedna z těch inscenací Ladislava Valeše, která provokuje, možná i šokuje a staví sama sobě velmi vysoké cíle. A odtud asi musí být tato inscenace posuzována. Má své problémy, není vždycky y všude přesvědčivá v tom, o co usiluje, ale rozhodně je ji třeba brát velmi vážně a řešit či hledat odpovědi na tyto problémy v podstatě na úrovni, která není tak obvyklá a častá.

**CÍSAŘ, Jan. Rádobydivadlo Klapý. Henrik Ibsen – Ladislav Valeš. P.G. aneb Romantyckej příběh. Divadelní Třebíč. Zpravodaj VI. Národní přehlídky amatérského tradičního divadla. Květen 1997. Číslo 2. S. 2**

… ať už to dělá jakékoliv potíže, faktem prostě je, že výsledek ve svém celku je – řekněme to tak – důkazem tvořivosti. Tím rozumím to, že divadelní invence je součástí této tvořivosti.

Kdysi jsme tohle slovo používali hojně, skloňovali je ve všech pádech, teď se mu dost vyhýbáme, jako bychom se za ně styděli. Jenže, dámy a pánové, zcela striktně a důsledně vzato: každá amatérská divadelní činnost je tvořivá – byť její výsledek (inscenace či představení) byl sebehorší. Neboť amatéři tu vykonávají činnost, pro niž nejsou připraveni a musí proto zdolávat překážky, na něž vynakládají pro sebe vlastně zcela nové úsilí. Ať tedy chceme nebo nechceme: tohle kritérium je hlavní kritérium pro amatérské snažení a usilování – a čím více tvořivosti cítíme, tím více – oprávněně! – máme pro takové amatérské divadlo pochopení a držíme mu palec. Neboli: oceňujeme je a hodnotíme poměrně nebo i hodně vysoko. A protože tvořivost se projevuje nejenom ve výsledku, ale také v tom, co bychom mohli nazvat „duševním procesem“, tak oceňovat i ty inscenace amatérských divadelníků, jejichž výsledek – chcete-li tvar – zdaleka není vybroušený, ale zato ten duševní proces má v sobě lví spár. Na programu Třebíče ´97 bylo jedno takové představení přímo vzorové: ***P. G. aneb Romantyckej příběh***. Jako autoři literární předlohy jsou podepsáni Henrik Ibsen a Ladislav Valeš. Což znalci českého amatérského divadla hned prozradí, že s největší pravděpodobností tuto inscenaci vytvořilo Rádobydivadlo Klapý a znalci světového dramatu velmi brzy po přečtení textu nebo po pár úvodních větách dialogu v představení dojde, že Ibsen je tam proto, protože iniciály P. G. znamenají Peer Gynta. Jenže: žádný ***Peer Gynt*** to není. Zůstaly postavy, zůstaly situace, zůstala i slova, ale všechno je to „sestaveno“ docela jinak. Je-li drama Ibsenovo příběhem o individualistovi, jenž dospěl až k egoismu, k naprostému soustředění na sebe a k romantikovi, jehož snění dovedlo k naprostému přehlížení skutečnosti, pak druhý autor Valeš to zamýšlí docela naopak. Jako „tklivý“, melodramatický, happy-endový příběh o člověku, jemuž je nakonec vše odpuštěno a jemuž i jeho léta čekající Soveize je dopřáno šťastného podzimu života. A na cestu do něj jim nadšeně mává Zelená princezna, kterou Peer Gynt vlastně strašně podvedl a oklamal. Vyrovnat se s touto inscenací znamená přijmout ji jako naprosto samostatné dílo. Prostě to není ***Peer Gynt***, ale ***P.G. aneb Romantyckej příběh***. A pak se hned objeví švy; jak v uspořádání událostí – tedy v příběhu – tak v divadelních možnostech, které jednotlivé situace nabízejí. Jako tvar to má k dokonalosti daleko. A přesto: právě tohle úsilí o P. G., o „romantyckej příběh“, je to, co na této inscenaci přitahuje. Ta tvořivá snaha vyprávět cosi, co tváří tvář Ibsenovi je nové, jiné, původní. Ten velký tvořivý „duševní proces“ je hodnotou, která inscenaci v řadě 12 třebíčských představení rázem zvedá na jedno z předních míst.

**CÍSAŘ, Jan. Třebíčské radosti a starosti. Amatérská scéna. 1997, roč. 34, č. 3, s. 17-19**

Celková úroveň scénických výprav byla značně nevyrovnaná. Nejlepší výpravy se však výrazně podílely na dobrých výsledcích špičkových inscenací.

První dojem: Rádobydivadlo Klapý – ***P. G. aneb Romantyckej příběh***, scéna Pavel Hurych a Vlastimil Mareš. Uprostřed prázdného nedivadelního sálu stojí bílý výtvarný prostorový objekt, který na první pohled evokuje pocit horské zasněžené krajiny (na dřevěných čtvercích rozložené krychle, halda bílých polštářů, v pozadí kůl,

na něm bílé prostěradlo). Mohl by bez problémů stát na kterékoliv výstavě současného postmoderního umění. Zde je to šikovně vymyšlený divadelní variabilní objekt, který na principu rozpadávající se dřevěné krychle umožňuje rychlé změny prostředí. Například Peer Gynt odjíždí lodí, vstupuje na dno rozložené krychle, lodníci zevnitř vztyčují dřevěné stěny krychle, na kůlu se objevuje plachta. Při bouři lodníci nezávisle na sobě pohybují stěnami krychle, při ztroskotání stěny s rachotem padají. Celá scéna působila velmi sugestivně. Dobrých nápadů obsahovala inscenace ovšem více. Za všechny aspoň jeden: Křeslo s umírající Asee se otáčí kolem osy kůlu. Na zadní straně křesla se objevuje náhrobek se jménem a datem smrti, přicházejí dva věnce a lehají si k náhrobku. Režie sice ne vždy důsledně využívala možnosti scény, ale i tak vzniklo představení s mnoha nečekanými svěžími nápady.
**ZMRZLÝ, Karel. Scénografie Divadelní Třebíče 1997. Amatérská scéna. 1997, roč. 34, č. 3, s. 20-21**

Příkladně love story Rádobydivadla Klapý ***P. G. aneb Romantyckej příběh*** není pouhou ozvěnou nad červenou knihovnou, ale vzato do důsledku, i přes roztínání vzpírajícího se ibsenovského dramatického textu, jde o hledání jiskry slušnosti v roklině černé duše, o podání dlaně chybujícímu. Takže, ne happy end či návrat ztraceného syna a pouhé odpuštění, ale naděje (ach, jak ta je v životě důležitá), že vstřícnost bude přijata a především pochopena a dál předávána. Ne pouze tomu, kdo ruku podal, ale obecněji, všem.
**ZAJÍC, Vladimír. Jsme na jedněch prknech, ty i já. Amatérská scéna. 1997, roč. 34, č. 5, s. 5-7**

Po letošní hronovské přehlídce je zřejmé, že experimentům se nedaří
HRONOV. Zatímco jihomoravské divadelní soubory se letos v Hronově prezentovaly divadelně citlivě upravenou klasikou, souborům z Čech se jejich úpravy klasických děl příliš nevyvedly.
Chudák ***Peer Gynt***
Dvě osvědčené divadelní osobnosti stály u zrodu inscenací Rádobydivadla Klapý a dospělých z Divadla Jesličky v Hradci Králové. Pro Klapý upravil Ladislav Valeš klasickou severskou pohádku se špatným koncem – ***Peera Gynta*** Henrika Ibsena do podoby, jíž dal název ***P. G. aneb Romantyckej příběh***. Taktéž rozdělil party Gynta, jeho matky i Solveig, Gynta po všech peripetiích nechal nezaslouženě žít a provedením setřel veškerou pohádkovost díla. Škoda. Valešovi herci umějí říkat verš (některým nebylo moc rozumět), jsou většinou velmi nadaní a Ibsenův příběh mohli odehrát bez potíží. … Klasika je klasika nejen proto, že ji prověřila staletí, ale i pro myšlenkový náboj ta staletí překračující. Možná více úcty a méně honby za modernem by prospělo i zkušeným divadelníkům.
**Nezkušený zásah klasice škodí. Rovnost 20. 8. 1997, s. 9**

**MIMOCHODEM…** *„Zastupitel Valeš (podle tisku) upozorňuje městskou radu, že město Libochovice nemá prostory využitelné pro divadelní činnost, společenská setkání nebo*

*plesy – Scéna Libochovice využívá zcela nevhodné prostory domova důchodců – dokončí se rekonstrukce Tří lip?“*

**MIMOCHODEM…** Rádobydivadlo bylo spolupořadatelem (s Českou tábornickou unií a DDM Chomutov) 6. ročníku soutěže v interpretaci trampských a country písniček a folku Libochovická brána 1997.

**MIMOCHODEM…** Oslavy 10+1 roku existence Rádobydivadla – součástí bylo představení ***Ukrutný Lorco…***, módní přehlídka lounské návrhářky Hany Zemanové, Křeslo pro hosta, výstava fotografií a novinových výstřižků – a příslib vydání almanachu , to vše 10. 10. 1997…

# MIMOCHODEM… Rádobydivadlo má 10… 11… 12 let

Dalším z významných výročí ochotníků pod Hazmburkem je 10 let od založení Rádobydivadla v Klapý.

Jak vlastně došlo k založení tohoto souboru? U zrodu stál Ladislav Valeš, který přišel do Libochovic v roce 1981. Nejdříve hrál a později sám režíroval. Jinak, než bylo zvykem – po svém. Počínaje výběrem představení (v Libochovicích se uvedl Páralem, což na maloměstě vzbudilo přinejmenším překvapení a zvědavost) a netradičním pojetím, osobitým výrazem i projevem.

V roce 1984 uvedl XXVII. ročníku Libochovického divadelního léta ***Generální zázrak*** a o rok později se prezentoval Hrabalovými ***Ostře sledovanými vlaky***.

Pro naprosté nedorozumění s tehdejším vedením závodního klubu se situace stala bezvýchodnou. Avšak rozhodl se spolu s ing. Vladislavem Kasparem, že založí v Klapý divadlo.

Výrazně k tomu přispěla jejich účast na ochotnickém festivalu ve Vysokém nad Jizerou. Odjížděli tam tehdy s nevalnými představami o úrovni venkovských souborů, avšak vraceli se nadšeni. Byl to ing. Kaspar, který řekl jako první: „*Najdeme si nějakou vesničku, kde budeme moci zkoušet a hrát a založíme tam divadelní soubor*.“ Bylo rozhodnuto. Přemýšleli a volba padla na vesnici pod Hazmburkem – Klapý.

Když přišli se svým návrhem za tehdejším předsedou Místního národního výboru, jejich návrh vyvolal rozpaky. Výrazně tehdy pomohla paní Vytlačilová. Dostali souhlas a co mohli nabídnout? Za to, že budou moci v kulturním domě zkoušet a hrát, budou dělat alespoň Klapý reklamu.

Členové Rádobydivadla se letos zúčastnili i národní přehlídky ochotnických souborů v Jiráskově Hronově.

U zrodu amatérského souboru, který vznikl v polovině října 1986, stáli ing. Vladislav Kaspar a Ladislav Valeš. Soubor byl založen, ale čím je soubor bez představení? Pro začátek sháněl proto režisér něco komorního, a tak volba padla na hru Jana Tetera ***Zeď***.

V prvním představení, které začali nacvičovat v říjnu, účinkovali: ing. V. Kaspar, E. Andělová, D. Krauskopfová. Režie Ladislav Valeš, divadelní hudba P. Kvěch a P. Brož. 12. ledna 1987 byla premiéra. Další divadlo bylo na světě. Rádobydivadlo.

**(jokr). Rádobydivadlo Klapý. Severočeské noviny : Dnešní Litoměřicko 10. 1. 1996, s. 8**

Láďu Valeše, režiséra souboru Rádobydivadlo Klapý, patrně není třeba představovat. Jde o soubor, který je za deset let své existence dobře znám. A byl to právě jeho zakladatel, který mu svým osobitým jevištním rukopisem vtiskl originální, metaforické, obrazné divadelní vidění. Odvážné a nekonvenční přístupy ke klasickým textům reflektují životní realitu naší doby, přičemž hlavním vyjadřovacím prostředkem je herectví. I když razantní autorské přepisy nemají jenom příznivce (hovoří se i o neúctě ke klasikovi), patří soubor nepochybně k současné české špičce, což potvrdil ohlas na prestižních zahraničních festivalech. Amatérská scéna se zajímala o to, jak se rodí takový styl práce i jak žije soubor z malinké vesnice. O tom všem jsme se bavili s Láďou Valešem a novým vedoucím souboru Mirkem Holfeuerem, který je také členem souboru se sedmdesátiletou tradicí – Scéna Libochovice.

***Láďo, můžete popsat, co předcházelo Vašemu působení v Rádobydivadle?***

Nepatřím k těm, kteří s divadlem začínali už v dětství. Prvé dějství se odehrálo na vojně, kde jsem se např. setkal s Jiřím Navrátilem, členem Ořechovského divadla. Další etapou byl soubor z učiliště. Dělali jsme mj. Hrabalova ***Kaina*** a účastnili se někdejších přehlídek tvořivosti učňovské mládeže Dělnické mládí. Ale to všechno byla jen předehra. Skutečný začátek mého působení v amatérském divadle nastal po přestěhování do Libochovic.

***To ale byl soubor s dlouholetou tradicí, zvyklý na jistý divadelní styl. Začínal jste tady jako herec nebo jste režíroval?***

Začínal jsem samozřejmě jako herec. Asi po roční zkušenosti jsem zkusil režii. Vybral jsem si ***Generální zázrak***. Máte pravdu, že to bylo velmi těžké, neboť členové souboru byli skutečně zvyklí na klasický divadelní styl a nebyli připraveni na žádné experimenty. Přesto jsem přemluvil několik lidí, aby to se mnou zkusili.

***Jak to dopadlo?***

Po dvou inscenacích v Libochovicích (po ***Generálním zázraku*** přišly ***Ostře sledované vlaky***) jsem se dostal do sporu s radou klubu i vedením souboru. Dnes musím sebekriticky přiznat, že vina byla i na mé straně. Byl jsem mladý a měl horkou hlavu. Byl jsem přesvědčen, že pouze já vím, jak se má dělat divadlo a že to moje je úplně jiné než těch ostatních.

***Asi tady někdy vznikla přezdívka „divoký Valeš“...***

Patrně ano, i když mě museli nějak odlišit od Valeše z Mašťova. Ale skutečně to se mnou měli všichni těžké. Porotci i lidé ze souboru.

***Myslíte si, že i dnes jste „divoký“?***

Doufám, že nikoliv. S přibývajícím věkem i divadelními zkušenostmi jsem se uklidnil. Naučil jsem se přijímat i jiný divadelní názor než je ten můj.

***Vraťme se zpátky k peripetiím Vašeho divadelního osudu. Skončili jsme u problémů v Libochovicích. Co bylo dál?***

V Libochovicích jsem se dostal do jisté klatby. V této době se ozvali z Loun. Poprvé jsem dostal peníze za to, že dělám divadlo. Mohl jsem si vybrat i text. Volba padla na ***Rodinu Tóthů*** (Örkény). Inscenace se dostala až na Jiráskův Hronov, kde však naše naděje zmařil půlhodinový výpadek elektrické energie. Nicméně bylo rozhodně úspěchem, že jsem soubor po dlouhé době půstu dostal až na nejvyšší metu. Dodnes to považuji za osobní satisfakci. Nebylo mně jedno, že jsem z Libochovic musel odejít.

Považuji se za patriota.

***Z Loun vedla už přímá cesta do Klapýho? A proč právě Klapý, což je malá vesnice vedle Libochovic?***

Musím udělat malou odbočku. V době mého působení v Lounech jsem se začal intenzivně zajímat o dění v amatérském divadle. Začal jsem jezdit po přehlídkách – Hronov, FEMAD v Poděbrach (velice se mně líbilo, jak zde byly organizovány diskuze a viděl jsem zde jiné než tradiční divadlo) a především Vysoké. Nadchla mě atmosféra a s úžasem jsem zíral na to, co dokážou soubory z malých vesnic, např. Ořechov. V těchto letech jsem se nabíjel divadelní energií. Právě ve Vysokém nás s mým přítelem, divadelníkem z Libochovic, Láďou Kasparem, napadlo jít do nějaké vesnice blízko Libochovic, založit tady soubor a pokusit se o účast na Vysokém. Objevili jsme Klapý, kde stál obrovský nevyužitý kulturní dům. Pod křídla nás vzala Osvětová beseda. Vedla ji paní Vytlačilová, která pamatovala předválečné divadelní hraní v obci. Divadlo zde skončilo někdy v 50. letech. Paní Vytlačilová nějak zpacifikovala národní výbor, který nám dokonce odsouhlasil i finanční částku na činnost, neboť my jsme vlastně oživili starou inscenační tradici. Věcně to byla pravda a propagačně se nám hodila při přesvědčování místních. Samozřejmě, že nám tak úplně nevěřili a podezřívali nás z toho, že tzv. Jenom hledáme jakékoliv útočiště. „Vy se na nás stejně vykašlete," říkal nám každý rok předseda národního výboru.

***Takže jádro souboru tedy tvořili lidé z Libochovic?***

Rádobydivadlo vzniklo skutečně přičiněním tří, čtyř lidí, z nichž někteří byli z Libochovic. Už jsem vzpomněl na Láďu Kaspara, výtečného herce, který od prvopočátku stál už v Libochovicích po mém boku a velmi mně pomohl. V souboru však nejsou a nebyli lidé pouze z Libochovic, ale také z Roudnice, Litoměřic, členové souborů, které měly pauzu.

***Pokud se nepletu, byla první premiérou souboru Tetterova Zeď, snad v roce 1987?***

Ano, premiéra ***Zdi*** (byla to dokonce čs. premiéra) byla 12. ledna 1987. K textu jsem se dostal tak, že jsem hledal něco, co nikdo nehraje a pro málo osob. Paní z Dilie mi řekla „to si vezměte, to nikdo nechce". Když jsem si hru přečetl, rozhodl jsem se pro zásadní dramaturgické úpravy. Hra neměla správný tah. Dal jsem ji přečíst také Láďovi a svěřil mu své záměry. Zhrozil se a řekl, že se takhle s textem zacházet nemůže. Vyžádal jsem si čtrnáctidenní lhůtu a předělal text podle svého. Láďa mně dal za pravdu. Tehdy přišla do souboru Eva Andělová z Litoměřic a hned dostala velkou roli. Inscenace byla divácky úspěšná, vyhráli jsme s ní krajskou přehlídku a dostali se do širšího výběru na Jiráskův Hronov. Ověřil jsem si, že takto mohu pracovat.

***Zdá se, že i další hra Divadlo za časů Nerona a Seneky byla originální volbou?***

Každý rok jsme dělali jednu hru a chtěl jsem, aby to nebyl obehraný text. Soubor se začal rozrůstat a mohl začít normálně fungovat. Také čas od času mě chytne taková posedlost dělat vlastní text. Tak vznikla hra ***Všichni moji pozůstalí***, později také ***Hory se připravují k porodu*** či ***Jedna, dvě, tři, čtyři, pět,*** které jsme odehráli pouze několik repríz, protože Láďa zemřel a já jsem neměl jiného představitele.

***Dnes je ale hlavní linií práce souboru uvádění klasiky a zdaleka to nejsou texty, které nikdo nehraje, nýbrž obehraná klasika. Co jiného jsou Tři sestry nebo***

***dům Bernardy Alby. I když zůstal základní přístup, tj. snaha o nekonvenční přístup...***
Ona tendence hrát neobehrané texty platí skutečně pro prvních pět let práce souboru. Další naše představení byly ***Hvězdy na jitřním nebi*** (rovněž účast na JH). Tehdy při hodnocení řekl pan profesor Jan Císař „žádnou klasiku nedělejte, vy máte jiné cestičky, jinou poetiku. Doufám, že vás nikdy nenapadne dělat něco jako jsou ***Tři sestry***". Okamžitě mě to vyprovokovalo a ještě týž den jsem začal shánět text a večer v hospodě jsem se pana profesora ptal, o čemže jsou ***Tři sestry***. A ten řekl památnou větu: „To je o takových třech nánách, co si neuměly koupit ani lístek do Moskvy." V tu chvíli jsem věděl, o čem budeme hrát ***Tři sestry***.

***I když se mi Vaše vysvětlení líbí, je v tom básnická licence. Nejde přece jen o razantní úpravu klasiky za každou cenu, neboť chcete být originální. Vtiskujete hrám vlastní poetiku a posunujete je do naší doby...***
V licenci bych mohl pokračovat a říci, že prostě chci dělat klasiku a tím, že ji podstatně zkrátím a zpřehledním zpřístupnit současnému divákovi. Kdo by se chtěl koukat čtyři hodiny na Ibsenova ***Peer Gynta***, když po hodině s námi může jít domů. Ale máte pravdu, že v ***Bernardě*** i v ***Gyntovi*** hledáme současná témata. ***Bernarda*** je o totalitě v nás, nezmění-li se člověk samotný, totalita zůstává.

**Mirek:** Podobné je to i s ***Gyntem***. Klasický Gynt je od počátku do konce syčák. My jsme mu chtěli dát šanci vrátit se a napravit, co napáchal. Dnešní doba je přece taková, že každý může snadno šlápnout vedle. Proč mu nedat šanci zmoudřet.

***Lze tedy říci, že osudem Rádobydivadla je klasika?***

Nechceme být proboha v nějaké škatulce. Kromě ***Gynta*** teď pracujeme na něčem diametrálně odlišném, než je klasika – na kasovní komedii ***Bez roucha***. Děláme to prostě jako komedii, nenašel jsem žádný jiný klíč. Je to komedie o dveřích, která má jedinou ambici – pobavit diváka. Dokonce ani nejde o nějaký neobehraný text.

***Jak tuto změnu přijal soubor?***
**Mirek:** My i diváci si potřebujeme oddechnout. Práce nás moc baví. Jsme vděčni za změnu a moc zvědaví na výsledek.

***Nemáte nějaké pochybnosti o výběru této hry? Dramaturgicky se skutečně vymyká z kontextu činnosti souboru...***
Je pravda, že nás svedli Milan Schejbal a Káťa Fixová. Pochybnosti, zda jsem se nenechal svést na falešnou cestu, samozřejmě mám. Navíc jsem nikdy netušil, co je s takovou komedií práce.
**Mirek:** Možná, že je to tak trochu i naše výzva divákovi. Čeká od nás něco jiného a my ho chceme překvapit. Na druhé straně práce na tomto kuse byla pro nás novou zkušeností.

***Patrně je lákavé pouštět se do něčeho nového. Nemůžeme se tedy těšit na další překvapení?***
Když s dcerou a zetěm nebo s Mirkem probíráme, co bychom chtěli dělat, je toho hodně. Teď jsme např. sehnali muzikální lidi a uvažujeme o muzikálu. Co třeba zkusit ***Lucernu*** jako muzikál. A hrát ji o třech muzikantech, kteří hledají práci. Mlynář, Hanička, vodníci i kněžna by pouze sloužili tomuto hlavnímu tématu. Nebo udělat takové ***Rozmarné léto*** jako hudební komedii. Škoda, že jsem neviděl, jak to dělá pan Polášek z Blanska. Existuje také další projekt souboru. Pro Evu Andělovou se v komedii

nenašla žádná role, takže jsme se domluvili, že zkusí vlastní režii. Je to Werichovo ***Fimfárum*** jako pohádka s písničkami.

**Mirek**: V Gyntovi se na nás nabalila omladina a proč jí nedat příležitost.

***Rádobydivadlo tedy řeší problém, o němž se mnoha jiným souborům může jen zdát. Jak vymyslet uplatnění pro stále přibývající členy souboru...***

Úspěšný soubor prostě láká další lidi. Musím si vymýšlet figurky, které nemluví, ale jsou na scéně. Např. v komedii ***Bez roucha*** jsou připsány postavy vlásenkářky, nápovědky, která napovídá tak hlasitě, že nic jiného není slyšet a přitom má převrácené listy, nebo dítě nápovědky, což je rozmazlený fracek, který dělá problémy a otravuje režiséra. Těžko se říká, nemám pro tebe roli.

***Jak funguje symbióza „starých" a „mladých" a co děláte proto, aby se omladina naučila?***

U nás je pěkné to, že ti starší berou mladé samozřejmě mezi sebe. Pomáhají jim a nedávají najevo žádnou nadřazenost. A že např. Eva Andělová nebo Mirek jsou „páni herci".

**Mirek**: Je to otázka důvěry. Když mladí vidí, že je nepoučujeme a jednáme s nimi vlídně, snáze se otrkají a lépe přijmou i případnou kritiku. Vždycky se podařilo to zlomit a naplnit režijní záměr.

***Jste režisér „despota" nebo naopak demokrat?***

To musí posoudit někdo jiný, ale dokážeme se o názor i pěkně pohádat. Chci dát hercům volný prostor a ve fázi zkoušení je možné všechno. Vždycky existuje více cest vedoucích k výsledku. Chci však říci, že klíčový význam má skutečnost, že si navzájem rozumíme. Rádobydivadlo je soubor, za který bych dal ruku do ohně.

***Děkuji za rozhovor.***

**Za soubor dám ruku do ohně, říká „divoký" Valeš z Rádobydivadla. Připravila Lenka Lázňovská. Amatérská scéna. 1997, č. 2, s. 25 – 26**

Přestože je Ladislav Valeš člověk s velkou energií, svému zaměstnání v Severočeské energetice to rozhodně nepřičítá

Sympatického režiséra amatérského Rádobydivadla Klapý ještě nedávno přezdívali "zlým Valešem". Při jednom z představení dokonce roztrhal scénář a dupal po něm, i když hru zvládli členové klapského souboru podle jeho názoru znamenitě. Od té doby se prý uklidnil. Při pátečních oslavách deseti a jednoho roku existence Rádobydivadla Klapý pobíhal v sále zdejšího kulturního domu a nebylo téměř možné jej dostihnout. Po uvedení divácky nejúspěšnější hry Rádobydivadla ***Ukrutný Lorco, Coridou voníš*** nám ale na naše otázky odpověděl.

***Dnes slavíte jedenácté výročí založení Rádobydivadla. Jaké bylo předcházející jubileum?***

"Desáté narozeniny s ročním zpožděním jsou úplně jiný. Před pěti lety fungovalo divadlo na jiných principech. Teprve jsme se rozjížděli, aniž bysme tušili, co bude dál. Ale vydrželo to a pokračujeme. Je v tom trochu nostalgie, jedenáct let je jedenáct let. Pomalinku jsme zestárli."

***Máte představu, kolik lidí se v souboru vystřídalo?***

"Za celou éru šedesát pět, počítali jsme to. Všichni tady ale nejsou, mají rodiny nebo

jiné povinnosti. Některé bývalé členy Rádobydivadla jsme ani nemohli pozvat, protože neznáme jejich adresu. Je mi líto například Mirky Tomasové, která nám dělala asi ke třem představením scénu. Martina Lhotská má určitě jiné jméno... Těch lidí je opravdu hodně."

***Vraťme se k dnešnímu významnému dni. Máte přichystaný nějaký dort?***

"Ne, nikoho to nenapadlo. Jsou tam akorát labutě z cukru."

***Vypadá to, že jste na přípravu oslav neměli moc času. Je to tak?***

"Určitě. Rozhodli jsme se pro rychlý termín. Měli jsme naprosto jiné představy, ale minulý rok byl hektický. Jdeme z jednoho představení do druhého. Máme čtyři hry na repertoáru. Oslavy jsou šitý horkou jehlou a hodně improvizujeme. Dokonce jsme počítali, že vydáme bulletin s historií a současností divadla. Všechno máme zpracované, ale není to analogicky za sebou. Ještě nás to čeká."

***Zmiňoval jste, že za jedenáct let jste nastudovali dvanáct představení. Na poslední rok vyšly dvě. Nebylo to na úkor kvality?***

"Ne. Myslím si, že jsme udělali kvalitní pohádku. S Werichovým ***Fimfárem*** jedeme v listopadu na národní přehlídku do Rakovníku. A myslím taky, že jsme nastudovali dobrou komedii ***Za scénou***, kterou mohli diváci vidět v předpremiéře na festivalu v Libochovicích. Začínáme s ní novou sezónu a mnohé si od ní slibujeme."

***Máte, coby režisér, nějaký svůj rituál před představením, aby členové Rádobydivadla všechno úspěšně zvládli?***

"Dřív jsem míval. Chodil jsem mezi své herce a víceméně jsem působil nervózním dojmem. Teď už jsem se svým kamarádem Pavlem Hurychem vzadu u be-den, u světel a zvuku. Máme rituál, že si vypijeme skleničku bavoráka. Když jsem hodně nervózní, tak vypijeme i celou láhev.“

***Máte v divadle nějakou přezdívku?***

"Nevím. Ale měl jsem. V kraji jsme byli dva Valešové. Ten druhý byl Vladimír Valeš z Mašťova, mimochodem má vynikající soubor. Protože jsme se často potkávali na přehlídkách, kolegové nás rozlišovali na "zlýho" a "hodnýho" Valeše. Já byl ten vzteklej. Při jednom z prvních představení jsem po představení, které se mimořádně povedlo, ale mě se nelíbilo, reagoval ošklivým způsobem. Roztrhl jsem scénář a dupal jsem po něm. Když ostatní viděli tu hrůzu, začali mi říkat zlej Valeš. Už jsem se dávno uklidnil."

***Přikládáte vaši energii tomu, že pracujete v Severočeské energetice?***

„Hezký příměr. To byste si divila, já jsem v zaměstnání velice klidnej člověk, působím až flegmaticky. Svým způsobem mě práce uklidňuje, i když si myslím, že jsem zodpovědný."

***Jakou roli hrajete v životě?***

"Roli herce a režiséra. To se vzájemně prolíná. Jsem komediant tělem i duší, že jeden den jsem herec a druhý režisér."

***Můžeme znát vaše nejbližší plány?***

"Pokud se to týká soukromého života, rád bych si uspořádal rodinný život a také si přeju, aby divadlo nezaniklo. Chtěl jsem si odpočinout, ale nevím, kdy se k tomu dostanu."

**KULAJTOVÁ, Iveta. Jsem komediant tělem i duší, říká režisér Rádobydivadla Klapý. Deník Litoměřicka 13. 10.1997**

Posledním letošním představením hry ***Peer Gynt*** Henrika Ibsena odehraje zároveň amatérský divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý své již dvousté představení. Jeho zakladatelem, vedoucím a režisérem je Ladislav Valeš z Libochovic v okrese Litoměřice.

***Jak jste se k divadlu dostal?***

"Už na základní škole jsem byl takovým recitátorem, na střední vojenské jsem začal dělat kratší útvary, skeče. Mými vzory byli tenkrát Lasica a Satinský. Na vojně jsem pak založil první divadlo Poezie. Několik kamarádů z něho u divadla zůstalo do dneška. Na učilišti ve Varnsdorfu jsem pak dal v roce 1975 z řad učitelů, vychovatelů a dětí dohromady další soubor a napsal jsem podle Hrabala hru ***Legenda o Kainovi***."

***V roce 1981 jste se odstěhoval do Libochovic, kde mělo tamní divadlo již svoji tradici.***

"Ano. ***Báječní milenci potřebují čas*** byla moje premiérová hra. Měl jsem chuť si také něco připravit a zrežírovat sám. Zrežíroval jsem tenkrát hru ***Generální zázrak***, se kterou jsme měli problémy s ideologickým oddělením, ale nakonec jsme ji prosadili. Vzápětí následovala další inscenace. Tím jsem ale ukončil éru Divadelního souboru Libochovice."

***Kdy jste založil Rádobydivadlo?***

"Bylo to v roce 1987. S pomocí lidí, kteří mi zůstali věrní, jsme našli zázemí v nedalekém Klapém a první hrou Rádobydivadla byla Zeď. Premiéru měla 12. 12. 1987 a hráli v ní tři lidé. Měla obrovský úspěch na krajské i národní přehlídce. Tehdy jsme si uvědomili závažnost celé situace - kvalita dalších her musela být stejná, ne-li lepší."

***Která z vašich her byla celkově nejúspěšnější?***

"***Ukrutný Lorco, corridou voníš...*** podle F. G. Lorcy – ***Dům doni Bernardy***. S ní jsme nejvíce hráli jak na domácích soutěžích, tak jsme s ní projeli kus světa. Byli jsme například v Belgii, dvakrát v Německu, Estonsku a letos v létě na Španělském festivalu El Pati."

***Proč je zrovna tato hra tak úspěšná?***

"Právě tam se nám podařilo dát dohromady kompaktní soubor, kvalitní aktérky, obsazení, dramaturgii. Jako celek je hra obzvláštní a je srozumitelná pro posluchače doma i v cizině. Je plná emocí, citů, vášní, gestikulace a herecké výkony přesvědčí."

***Na čem nyní pracujete a jaké máte plány do budoucna?***

"Zkoušíme Strinbergovu hru ***Slečna Julie*** s pracovním názvem "***O svatém Jánu, hledej k sobě vránu***" a zahajují se práce na ***Podzimní sonátě*** od Ingmara Bergmana. Jinak plánů máme mnoho, ale vždy po určité době cítím, že bych se chtěl také sám vyjádřit osobně a napsat něco svého."

**ERETOVÁ, Jitka. Ladislav Valeš přesvědčí divadelní diváky doma i v cizině. Podtitulek: ROZHOVOR/ Většinu her má jeho divadelní soubor založenou na velkých dramatech plných lidských citů a vášní. Severočeské noviny 10. 12. 1998. S. 16**

Rádobydivadlo v Klapém na Litoměřicku, které úspěšně hraje již 12 let, vlastně vzniklo z trucu. To když jeho režisér, dnes devětačtyřicetiletý Ladislav Valeš, opustil pro tvůrčí mladistvé neshody domovskou amatérskou scénu v Libochovicích a založil současnou chloubu malé obce Klapý, čítající 527 obyvatel. "Jsme rádi, že nás diváci tak berou, že

to našemu třicetičlennému Rádobydivadlu opravdu jde, snad potvrzují i ceny přivezené z mnoha divadelních přehlídek u nás i v zahraničí," řekl Právu režisér i herec v jedné osobě s tím, že si především cení pětinásobné účasti na nejvyšším českém ochotnickém klání, Jiráskovu Hronovu. Pro amatéry z Klapého, v tomto divadle je věkové rozpětí od 12 do 70 let, to znamená nejdříve projít úspěšně krajskou přehlídkou, uspět na národním kole v Třebíči a teprve potom jsou dveře otevřeny do vysněného Hronova. Nadšení členů Rádobydivadla snad nejvíce dokumentuje skutečnost, že ho tvoří ochotničtí herci nejen z blízkého Litoměřicka, ale také z Prahy, na zkoušky a představení dokonce dojíždí 150 kilometrů mladá herečka z Vysokého nad Jizerou. Divadelníci z Klapého odehrají ročně 20 představení, na repertoáru mají 14 her, především zahraničních autorů.

Režisér Valeš je asi současnou výjimkou mezi těmi, kdož si naříkají na ekonomické podmínky. "Divadlo je pro nás několikanásobným koníčkem, je stále o čem hrát, elán zažene všechny těžkosti. Mnoho věcí si platíme sami, na zkoušky i představení si často bereme dovolenou, hodně nám pomáhá i obec Klapý, která poskytuje zázemí souboru v místním kulturním domě zdarma, nezřídka nám přispěje na dopravu," dodal umělecký šéf stále více známějšího Rádobydivadla Klapý.

**PRCHAL, Rudolf. Rádobydivadlu Klapý dávají nadšení ochotníci srdce i duši. Právo 22. 10. 1999. S. 12**

# Jan Werich: **Fimfárum**

*Inscenace koncipovaná jako "chudé divadlo", na prázdné scéně se „hrálo **Fimfárum**“ i „hrálo na **Fimfárum**“. A zpívaly se písničky Voskovce, Wericha a Ježka.*

**Scénář a režie Eva Andělová**, scéna kolektiv, kostýmy Liběna Štěpánová a Hana Struhová, hudba Jaroslav Ježek, texty písní V+W, klávesy Roman Červenka, světla Pavel Hurych, zvuky Václav Vinš a Pavel Hurych, technická spolupráce Ladislav Valeš, účinkující Alena Černá (strom, necky, rybička, slepice, pes atd.), Káťa Szakalová (čert, strom, ryba, myslivec atd.), Jana Vyšatová (pes, strom, ryba, strašidlo, slepice atd.), Lenka Šťastná (Mercedes, strom, strašidlo, ryba atd.), Vojta Hauf (kovář atd.), Mirka Patrovská (výheň, ryba, strom, přízrak, zbrojnoš atd.), Liběna Štěpánová (matka alias tchyně, bílá paní, strom atd.), Roman Červenka (lokaj, datel atd.), Štěpánka Chadrabová (vodník Čochtan, hodiny, studánka – tyto role i Veronika Týcová), Jirka Chadraba (kníže, dveře, zrcadlo, strašidlo, houba atd. – tyto role hrál i Vojta Efler).
**Premiéra** v domově důchodců v Libochovicích 24. 4. 1997, **2. premiéra** 22. 5. 1997 v rámci Libochovického divadelního léta, **naposledy** 24. 1. 1998 v rámci přehlídky Modrý kocour Turnově, hráno 17x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- na jubilejním, 40. ročníku Libochovického divadelního léta uvedeno **Fimfárum** v jednom představení s jinou Werichovou pohádkou, **Lakomou Barkou** v podání souboru Hrubín Nový Bor (režie J. Horčička),
- účast na přehlídce Josefodolské divadelní jaro 1997 – cena za režijní práci Eva Andělová,
- účast na přehlídce Dospělí dětem v Novém Boru 24. 5. 1997 – cena za režii Eva Andělová, ceny za herecký výkon Roman Červenka a Liběna Štěpánová, nominace na Popelku Rakovník,
- účinkování v rámci divadelní pouti v České Lípě (amfiteátr) 6. 9. 1997
- účast na FEMAD Libice nad Cidlinou 1997,
- účast na Popelce Rakovník 7.11.1997 – cena za dramaturgický výběr a textovou přípravu Eva Andělová,
- účinkování na přehlídce Modrý kocour v Turnově 1998.

## Pozdnější rozhovor o Fimfáru…

***Zkusila jste si také divadelní režii. Jaké to bylo?***
Pokusila jsem se o to v pohádce pro děti. Zjistila jsem však, že to není to pravé.
***V čem?***
Máte toho strašně moc na starosti, což znamená postarat se úplně o všechno. Profesionální režisér má zázemí ve spolupracovnících, např. v produkci, my nikoliv. Patrně

v sobě nemám tolik energie jako ostatní. Velmi to vyčerpává. Pro amatérského herce je možná zdravé si to zkusit. Říkám to všem, kteří nadávají na své režiséry. Když jeden herec z dvaceti nepřijde na zkoušku a všichni jsou naštvaní, odnese to režisér. A to vůbec pomíjím, že amatérský režisér je sám sobě dramaturgem, minimálně spoluscénografem atd.

***Umíte si s tou zkušeností představit situaci, kdy režisér hraje ve vlastní inscenaci?***

Jistě si to umím představit. Musí si zařídit buď někoho, kdo na to bude koukat nebo, a to jsem vyzkoušela, si to nechá natočit na videokazetu a podívá se na to sám. Mně při tom řada věcí napadne. Ověřila jsem si to na svých rolích. Stačí amatérský videozáznam pořízený na veřejné generálce. Vidím sama sebe, a to je nezprostředkovatelné. Doporučila bych to každému.

**Nepřipravený rozhovor se zaskočenou Evou Andělovou. Připravila Lenka Lázňovská. Amatérská scéna. 2003, roč. 40, č. 1, s. 18-19** *(kráceno)*

## Napsali o Fimfáru…

V sobotu 10. května (1997) se v odpoledních hodinách představilo Rádobydivadlo Klapý s pohádkou Jana Wericha ***Fimfárum***. Text pro jeviště připravila a režie se ujala Eva Andělová a je třeba ocenit její pedagogické vedení mladého kolektivu tohoto divadla. Dětští a mladí představitelé se chovali naprosto přirozeně, uvolněně i ukázněně (připomeňme si postavy čerta a vodníka Čochtana). Jistým problémem tohoto sympatického provedení Werichova textu bylo použití písní W+V aj. Ježka. Reprodukovaná hudba s živým zpěvem účinkujícím přece jen nekorespondovala s uvedenou pohádkou a ovlivňovala i celkový rytmus představení.

**SOKOL, František. Josefodolské divadelní jaro 1997. Amatérská scéna. 1997, 34, č. 3, s. 6**

Třetí sobotní představení inscenací mělo být ***Strašidýlko*** DS Hraničář z Rumburka. Pro úmrtí v rodině člena souboru bylo narychlo pozváno Rádobydivadlo Klapý s vlastní dramatizací Werichova ***Fimfára***. Šlo o režijní debut Evy Andělové. Herci na jevišti bez dekorace s imponující hravostí vytvářejí hned vláček, hned autobus, ale také necky, hodiny, vrzající vrátka nebo okénko, řeku i železný řetěz. V příslušné nadsázce hraje pět protagonistů, kteří jsou stabilně kostýmováni, příběh pohádky o potrestané ženské podlosti a nevěře. Děti potěší roztomilé nápady i humor situací a textu, i když upřímně řečeno, Werichovy pohádky nejsou určeny přímo dětem. Jednotlivé motivy jsou v inscenaci oddělovány zpěvem Ježkových písniček s reprodukovaným doprovodem. Je obtížné, aby deset účinkujících při jevištní akci udrželo rytmus a intonaci. Navíc se vnucuje otázka, zda písničky vytvořené jako kritika, v jiné situaci nenarušují atmosféru pohádky. Radost ze hry, temperament, se přelévají z jeviště do hlediště, povzbuzují fantazii, vyvolávají dobrou náladu a děti spontánně tleskají. Liběna Štěpánová byla odměněna za roli proradné tchýně a Roman Červenka si odnesl vavřín za svého lokaje.

**BUREŠ, Ilja. Nový Bor ´97. Amatérská scéna. 1997, roč. 34, č. 3, s. 9-10**

Hraní a hravost si zvolily za základní inscenační klíč hned dva kolektivy: DS Horda Nové Město na Moravě a Rádobydivadlo Klapý. Nutno konstatovat, že oběma se plně nepodařilo dosáhnout kýženého cíle. …

Podobné problémy jako u souboru z Nového Města na Moravě lze vysledovat i v inscenaci pohádky Jana Wericha ***Fimfárum*** v podání Rádobydivadla Klapý, renomovaného amatérského souboru, na poli divadla pro děti však úplného nováčka. Pravda, ***Fimfárum*** je pohádka určená spíše pro dospělé, ale ke cti souboru patří, že se ji pokusil inscenovat pro děti. Největším kladem inscenace je právě její textová předloha, která citlivě přenáší Werichovu prozaickou předlohu pro potřeby jeviště (cena Evě Andělové za dramaturgický výběr a textovou přípravu). Samotné jevištní uchopení (režijní debut Evy Andělové) nastoluje však mnoho problémů, z nichž největší se jeví absence jednotného režijního pohledu. Střetávají se zde totiž opět jak prvky „hraní si na ***Fimfárum***“ s prvky „hraní ***Fimfára***“. Herci chvíli na jevišti hrají na oheň, okno, hradní síň, vzápětí ovšem (a někdy přímo v téže chvíli) osvědčenými prostředky tvoří dramatické postavy se vším, co k nim patří (a bohužel i nepatří). Text v urputné snaze „hrát si“ je mnohdy aktéry „zcivilňován“ natolik, že se neúnosně vzdaluje Werichově stylizaci (výjimkou je Štěpánka Chadrabová jako vodník Čochtan). Za toho stavu věcí pak použití písniček Osvobozeného divadla – zde pochopitelně v dané jazykové čistotě – problém ještě více prohlubuje. Celkovým výsledkem je pak nepřehlednost, nejednotnost a na jevišti dominují jednotlivosti na úkor Werichova příběhu a jeho interpretace souborem.

Obě posledně jmenované inscenace jednoznačně prokázaly, že i divadlo založené na principech „hry a hravosti“ musí mít předem daná pravidla, která jsou srozumitelná pro diváka (aby je mohl přijmout!), že ani takto pojmuté vyjádření nemůže být bezbřehé (naopak – výběr musí být striktně cílený) a že každý projev na jevišti má smysl jen tehdy, je-li uvědoměle stylizovaný.

**SCHEJBAL, Milan. Šaty a střevíčky a jdi, Popelko – a nezapomeň se obléci a obout, jinak prince nespatříš… Amatérská scéna. 1997, roč. 34, č. 6, s. 10-13**

## MIMOCHODEM…

Eva Andělová v e-mailu 22. 7. 2014: „Obsazení ***Fimfára*** se dost měnilo, takže poznámky (bez Chadraby atd.) značí, že dotyční ten den nehráli. Role se neškrtaly, ale operativně zaskočil někdo jiný ze souboru. A na tu Č. Lípu se kupodivu pamatuju, byl to první z řady nerváků, neb mi chyběli 3 herci, ale přijel Vojta a ten to za Chadrabu dal a zbylé role se operativně rozdělily. Ostatně stejně to dělám doteď, už asi 3 roky jezdíme s ***Fimfárem*** s litoměřickým souborem a je to stejné – už se ale nevrhám pod kola Tirákům, jen přehlédnu, kdo se momentálně dostavil a rozdělím kdo co bude hrát 😬. A tenkrát v Lípě to bylo pěkné představení – ostatně jako vždycky když je krize, to se ta zatracená a proklínaná banda semkne a dá ten nejlepší výkon – vždyť to znáš.“

# Michael Frayn: **Za scénou**

*Jediná čistokrevná komedie, kterou kdy Rádobydivadlo dělalo… „Proč mělo **Za scénou** tak málo repríz? Ten kus byl nazkoušen, protože jsme věděli, že situační komedie není naše parketa – a tato inscenace nás přesvědčila, že fakt není.“*

Překlad Jaroslav Kořán, **režie Ladislav Valeš**, scéna, zvuk a světla Pavel Hurych, kostýmy Jaroslava Maťáková a Věra Choltová, hudba Roman Červenka, text písně Vojtěch Efler, účinkující Dana Cendrová (Dotty Otleyová), Vojtěch Efler (Roger), Veronika Týcová (Vicki), Jiří Blail (Philip, také Šejk), Jaroslava Maťáková (Flavia), Jaromír Holfeuer (Zloděj), Jiří Chadraba nebo Vojtěch Hauf (Tim Allgood), Štěpánka Chadrabová nebo Jana Pokorná (Poppy Norton-Taylorová), Roman Červenka (režisér Lloyd).
**Premiéra** 12. nebo 13. 6. 1997 v Klapém, **naposledy** 4. 7. 1998 v rámci přehlídky Za dačickou kostku cukru v Dačicích, hráno 11x.

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na Libochovickém divadelním létu 1997 – cena za nejlepší scénickou výpravu Pavel Hurych, cena Vladislava Kaspara za herecký výkon Jaromír Holfeuer, cena diváka,
- účinkování na Českolipském divadelním podzimu 1997,
- účinkování na přehlídce Modrý kocour v Turnově 23.1.1998,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 28.3.1998 – cena za scénu Pavel Hurych,
- účinkování na hudebně divadelním festivalu Za dačickou kostku cukru (vedle dalších 13 divadelních souborů a folkových kapel).

## Mezi avízem a rozhovorem o komedii…

ČESKÁ LÍPA – Hra Michaela Frayna může mít lecjaký název. Pravidelní návštěvníci Jiráskova divadla si jistě vzpomenou na skvělé představení Činoherního studia Ústí nad Labem v roce 1993 nazvaném právě ***Zepředu, zezadu (Bez roucha)***, ve kterém hrála bývalá členka DKJ, dnes již ostřílená herečka, trávící malou část svého života se svým manželem P. Poledňákem v New Yorku, Hana Sršňová. Dobře napsaná i rozehraná komedie z divadelního prostředí tenkrát potěšila všechny diváky. Herci hráli dramatické postavy, které hrály dramatické postavy… Čili – jde o divadlo na divadle. Autor Michael Frayn (nar. 1933), se rozhodl věnovat převážně dramatické tvorbě v polovině 70. let. Do té doby měl za sebou čtyři knížky novinových sloupků, knihu filozofických esejů, pět románů, několik televizních her a dokumentárních pořadů. Za necelých deset let napsal osm úspěšných her, z nichž mnohé byly oceněny. Uznání se dočkaly i překlady některých her A. P. Čechova. Komedie ***Bez roucha*** je zatím nejúspěšnější Fraynova hra. Byla přeložena do dvaceti jazyků. Steven Spielberg zaplatil za její filmová práva celý milión dolarů, zatím však scénář nevznikl. A Rádobydivadlo Klapý, které dnes Fraynovu hru pod názvem ***Za scénou*** uvede? Po komedii sáhli poprvé. Jak říká

režisér Ladislav Valeš, "soubor se komediálním žánrům v minulosti záměrně vyhýbal, protože poetika divadla byla vybudována na jiných principech a ke zmíněným žánrům si soubor vypěstoval značný respekt." Nicméně se naši přátelé pustili na novou cestu a my si nemyslíme, že neúspěšně. Ostatně - přijďte se dnes večer přesvědčit, jak souboru po dramatech, která jsme viděli v jejich podání i na našem jevišti (***Dům Bernardy Alby*** a ***Peer Gynt***), sluší komedie!

**Dnes v divadle Za scénou či Zepředu, zezadu? Českolipský divadelní podzim... Českolipský deník 7. 11. 1997**

## Napsali o komedii…

Na každém metru – i tam, kde divák nevidí, se něco děje. Tak by se dala stručně charakterizovat nově nastudovaná komedie Michaela Frayna ***Za oponou (bez roucha)***, kterou od premiéry v červnu teprve po třetí uvedlo v Lounech amatérské Rádobydivadlo Klapý.

Pod vedením Ladislava Valeše se tak soubor pustil v jedenácté sezoně své existence do nelehkého žánru, jakým komedie je.

Rádobydivadlo se komediím vyhýbalo, neboť poetika divadla byla vybudována na jiných principech – ke komedii si vytvořili i značný respekt. Jak říkají, tak teprve na doporučení přátel se pustili na cestu nového tvůrčího hledání.

Pro hru ***Za oponou*** zvolil režisér volný prostor, ve kterém není rozlišeno hlediště a jeviště. Diváci jsou doslova vtaženi do děje, protože sedí v místech, kde se právě odehrává zkouška stupidní situační komedie. Při ní si herci pletou text i pohyby a nervní režisér je usměrňuje do svých představ o velkém divadle. To vše se mísí s milostnými vztahy mezi herci i s jejich závislostí na alkoholu. Vše vrcholí v druhém dějství, kdy se divák dostává za kulisy. Zažije hereckou trému, stresy, ale i osobní tragédie herců v době premiéry, kdy se současně neviditelně odehrává zkoušená hra. Té byli diváci svědky v prvním dějství. Funkční a promyšlená scéna Pavla Hurycha tomu jen přispívá.

Hra je plná děje a situačních gegů, kde má svůj čas každé otevření dveří, každý pohyb herce i jeho postavení na scéně. Valeš v tomto směru odvedl perfektní kus práce. I když se herci snažili jeho záměry naplnit seč mohli, ne vždy se to mnohým, vzhledem k jejich herecké vyzrálosti podařilo.

Komedie není pouze v tom, že herec na diváky dělá grimasy a pitvoří své tělo za doprovodu vtipného textu. Divák se bude klidně smát, i když herci tečou slzy, ale musí hrát přesvědčivě. Zžít se s rolí od prvního zazvonění do poslední opony a ne měnit její fasádu podle momentální reakce diváků.

**MACÁK, Pavel. Rádobydivadlo hraje svou první komedii Za oponou. Mladá fronta Dnes – Severní Čechy 9. 10. 1997, s. tři**

V rámci letošní divadelní přehlídky se uskutečnil novinářský a herecký seminář. Postřehy recenzentů – **Michal Polák, Za scénou, Rádobydivadlo Klapý**:

„V první polovině hry se na scéně odehrává divadelní zkouška, ve které herci pronášejí repliky pro "hru ve hře", ale zároveň tu jsou dalšími dialogy nastartovány vztahy mezi

Herci, které pak vrcholí ve 2. polovině, kdy divák může sledovat, jak vše probíhá v divadelním zákulisí. Toto netradiční prolínání dějů však na hercích doslova vyžaduje, aby svým pojetím dali divákovi jasně najevo, které repliky pronášejí v rámci "hry ve hře" a které se týkají zmíněných vztahů mezi herci. To se však Rádobydivadlu nepodařilo.“
**Ohlédnutí za XXI. Českolipským divadelním podzimem. Českolipský deník 14. 11. 1997**

Víceméně „domácí“ Rádobydivadlo Klapý připravilo do soutěžního programu 40. Ročníku Libochovického divadelního léta komedii ***Za scénou***. Fraynova hra je skvělou komedií o divadle, a nejen o něm. Rádobydivadlo a jeho členy jsme byli dosud zvyklí vídat spíše v tragických nebo tragikomických rolích v silně expresivním inscenačním principu. Je však jasné, že Rádobydivadlo má i na komedii. Má zkušené herce, technicky velice dobře vybavené, má režiséra s vyhraněným divadelním názorem, má kvalitní spolupracovníky, kteří si poradí se scénou i s kostýmy. Např. obtížné scénografické řešení hry Za scénou vykazuje profesionální úroveň jak v návrhu, tak v jeho řešení. Inscenace Za scénou (při své 1. repríze) však nebyla bez problémů. Malé rozlišení jednotlivých postav frašky od jejich představitelů – herců jakési podivné herecké společnosti, nepřesnost v načasování gagů a point, nedostatečné prokreslení vztahů, nedostačující rozdíly mezi kostýmem postav a jejich „civilem“.
**FIXOVÁ, Kateřina. Ze závěrečné zprávy poroty 40. ročníku LDL. Amatérská scéna. 1997, roč. 34, č. 4, s. 12**

V sobotním odpoledni sehrálo Rádobydivadlo Klapý (okres Litoměřice) hru Michalela Fryana ***Za scénou***. Zaujalo tu především scénografické řešení, které vytvářelo atmosféru a umožňovalo rozehrát parodii o kontrastu chování hereckého kolektivu na scéně i v zákulisí. Zdařilejší bylo představení ve druhé půli (za scénou), kde už jde převážně jen o jakýsi pohled na herce v "nedbalkách". V té první, v níž se má promítnout parodie na styl psaní konverzačních situačních komedií, uspěchanost zvládnout nastudování v pronajatém sále ve smluveném termínu i způsob činnosti herců včetně jejich problémů mimojevištních vyznělo představení převážně "vnějškově", méně čitelně a v nestejné míře zvolené nadsázky.
**Letošní děčínská brána za sebou zavřela dveře. Děčínský deník 31. 3. 1998. S. 8**

# A Ježíšek už dávno…

*Volně podle filmové předlohy Ingmara Bergmana* ***Fanny a Alexander.*** *První z bergmanovských inscenací, z provozních důvodů nazkoušená za tři měsíce. První představení, usvědčující Valeše z lásky k dnes tak populárním Seveřanům. A v neposlední řadě – představení o světě viděném dětskýma očima.*

**Scénář a režie Ladislav Valeš**, scéna, světla a zvuk Pavel Hurych, kostýmy Jaroslava Maťáková a Věra Choltová, výběr hudby Ladislav Valeš a Veronika Týcová, účinkující Eva Andělová (Helena Ekdahlová), Miroslav Anděl (Oskar Ekdahl), Dana Cendrová (Emilie Ekdahlová), Lenka Šťastná (Amanda), Pavel Šíp (Alexandr), Katka Szakalová (Fanny), Ladislav Valeš (Karel Ekdahl), Ivana Žáková (Lýdie Ekdahlová), Pavel Macák (Gustav Adolf Ekdahl), Liběna Štěpánová (Alma Ekdahlová), Mirka Patrovská nebo Eva Fišerová (Petra Ekdahlová), Alena Černá nebo Jana Pokorná (Slečna Vega), Veronika Týcová (Maj), Antonín Havlín (Izák Jacobi), Ondřej Kareš nebo Vojta Hauf (Áron), Vojtěch Efler nebo Jiří Blail (Izmael), Václav Frk (Biskup), Jaroslava Maťáková (Henrieta), Jana Prošková (Blenda), Dagmar Králová (Elsa), Leona Marešová (Hana Schwartzová), Štěpánka Chadrabová nebo Eva Frková (Justýna), Jaromír Holfeuer (Policejní inspektor), Vlastimil Mareš (Tomáš Graal), Rosťa Soukup (Strýček Landahl).
**Premiéra** 7. 6. (podle kroniky) nebo 11. 6. 1998 (podle webu), obojí v Libochovicích, **naposledy** ve Znojmě 19. 5. 2000, hráno 31x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování na Libochovickém divadelním létu 7. 6. 1998 – cena Lotara Sedláka „za podíl na průběhu 41. ročníku LDL“ Pavel Hurych, cena diváka (187 bodů),
- účinkování na přehlídce Za dačickou kostku cukru 6. 8. 1998 – v hlasování diváků obdrželo představení 200 bodů,
- účinkování v rámci Divadelního podzimu Jiřího Šatopleta v Říčanech,
- účast na přehlídce Modrý kocour v Turnově 23. 1. 1999 – cena za dramaturgii Ladislav Valeš a cena za herecký výkon Pavel Šíp,
- účast na Perlení v Bechyni 1999 – „diplom pro perlící Rádobydivadlo Klapý, pro jeden nejlepší ze všech nejlepších perlivých souborů na festivalu v Bechyni l. P. 1999“,
- účinkování v rámci přehlídky Březen – měsíc divadla Jilemnice 1999,
- účast na přehlídce Děčínská brána 1999 – cena za režii Ladislav Valeš, ceny za herecký výkon Dana Cendrová a Pavel Šíp, nominace na národní přehlídku,
- účast na národní přehlídce Divadelní Třebíč 1999 – čestné uznání za herecký výkon Pavel Šíp, cena za herecký výkon Eva Andělová, cena za režii Ladislav Valeš, čestné uznání za kostýmy Jaroslava Maťáková a Věra Choltová, cena za inscenaci, doporučení na Jiráskův Hronov z 1. místa,
- účinkování na přehlídce Divadelní červen Lysá nad Labem 1999,
- představení v Žatci 22. 6. 1999 – benefiční představení pro dětský domov (ve spolupráci s organizací Sociálně demokratické ženy),

- účast na přehlídce Za dačickou kostku cukru 4. 7. 1999,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 12. 8. 1999,
- účinkování na FEMAD Libice nad Cidlinou 25. 9. 1999 – zkrácená verze pro mladého diváka, spíše ukázka divadelní práce než představení,
- účinkování na Českolipském divadelním podzimu 1999.

## Rozhovory o Ježíškovi trochu jinak…

Přestože mezi ostatními vynikají a přivezli i z cest mnoho ocenění, tentokrát jsou mimo soutěž. Do programu XLI. ročníku Libochovického divadelního léta, které začalo v neděli, přispěli hrou ***"A Ježíšek už dávno..."*** nastudovanou podle filmové předlohy Ingmara Bergmana ***Fanny a Alexandr***. Komedie, kterým je zasvěceno letošní divadelní léto, členům Rádobydivadla Klapý podle jeho režiséra Ladislava Valeše vyloženě nejdou.

"Budeme soutěžit jen o cenu diváka," řekl nám Ladislav Valeš. Jak ale podotkl, nelituje toho. Tříhodinové představení o světě viděném dětskýma očima stojí za to. Hlavního hrdinu ztvárnil desetiletý Pavel Šíp z Libochovic. Ani "velké klády" mu nedělaly žádné problémy. "Pavlík se to snad vůbec neučil. Je to talentované dítě a hraje přirozeně," svěřil se režisér, když vysvětloval, jak dlouho se chlapec díval do scénáře.

Tříhodinové představení by Klapští mohli hrát prý na etapy. Režisér navrhoval, že by mohlo být rozděleno na tři části. "Stačil by nám víkend. První část bychom odehráli v pátek, další v sobotu a závěr v neděli," žertoval Ladislav Valeš. Příprava LDL organizátory "chňapla" už v únoru. V březnu se totiž odehrávají divadelní přehlídky a tam si pořadatelé vybírají představení, která by mohla na divadelním létu figurovat.
**KULAJTOVÁ, Iveta. Ježíška mohli hrát klidně na etapy. Deník Litoměřicka 2. 6. 1998. S. 1**

Na celonárodní přehlídku divadelních ochotnických souborů v Třebíči má již otevřené dveře amatérský divadelní spolek Rádobydivadlo Klapý. V minulých dnech vyhrál oblastní přehlídku Děčínská brána.

"Podařilo se nám překonat dlouholetou smůlu na půdě, kde nám pšenička nekvetla. Poprvé jsme na děčínské scéně vyhráli. Proto jsme měli dvojnásobnou radost," sdělil režisér Ladislav Valeš.

Rádobydivadlo se na přehlídce umístilo se hrou ***A Ježíšek už dávno***..., zpracovanou podle Bergmanova filmu ***Fanny a Alexandr***, na prvním místě před divadelním souborem z České Lípy. Vedle tohoto úspěchu získalo také další tři ocenění: za herecký talent Pavla Šípa, představitele malého Alexandra, za herecký výkon Dany Cendrové s hlavní ženskou rolí Emilie Edgdalové a za režii.

"Na představení neustále pracujeme. Chtěli bychom například zrychlit přestavby scény a doladit spojení hudby a světla," řekl k přípravám do Třebíče Ladislav Valeš.
**ERETOVÁ, Jitka. První místo a další tři ceny si odvezlo Rádobydivadlo. Deník Litoměřicka 1. 4. 1999. S. 9**

FESTIVAL DIVADLA PRO DĚTI / S upravenou formou své hry ***A Ježíšek už dávno..***. slavili ochotníci úspěchy, tentokrát na přehlídce v Libicích nad Cidlinou.

Další velký úspěch slavil v minulých dnech ochotnický divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý poté, co se zúčastnil Festivalu a dílny divadla pro děti v Libicích nad Cidlinou s názvem Femad 1999. Sehrál zde upravenou verzi své hry ***A Ježíšek už dávno...,*** která si okamžitě získala obdiv odborné poroty i srdce malých diváků.

Podle slov režiséra Ladislava Valeše byla hra o jednu hodinu zkrácena a těžiště celého příběhu o vnímání některých rodinných událostí z doby dětství hlavní postavy Alexandra bylo přeneseno přímo na něj. "Před představením jsem měl hrůzu, aby z toho nebyl průšvih, ale sám jsem byl mile překvapen. Ze začátku jsem nevěřil vlastním uším, jak to děti v publiku zasáhlo. Příběh velice prožívaly, Dívaly se na něj jako na film s hvězdičkou, a s Alexandrem se ztotožňovaly tak, že vstupovaly do hry," sdělil s viditelným uspokojením Ladislav Valeš a dodal, že své pocity po představení vyjadřovaly kresbami. "Zanechalo to v nich tak silný dojem, že i když pak malovaly i jiné hry, v obrázcích se objevovaly objekty z ***Ježíška***," podotkl režisér, jehož přepracovaná verze hry Ingmara Bergmana ***Fanny a Alexandr***, upravená pro dětské publikum, patřila mezi uvedenými čtrnácti představeními k nejlepším.

"Tento úspěch mě také inspiroval k tomu, že v budoucnu budeme uvažovat i o přípravě hry, určené pro děti. Myslím si, že není dobré podceňovat dětského diváka. Uvědomili jsme si také to, že když se mu předloží kvalitní věc, hluboce o ní přemýšlí a rozumí jí," dodal Valeš a prozradil, že by v tomto novém představení byl nejspíše zpracovaný nějaký rodinný příběh, který by byl oběma generacím blízký.

**Rádobydivadlo zahrálo dětem hru s hvězdičkou. Deník Litoměřicka 1.10. 1999. S. 8**

## Napsali o Ježíškovi…

Jako první si zaperlilo Rádobydivadlo Klapý v inscenaci Ladislava Valeše ***Ježíšek už dávno…*** kterou nastudoval volně podle filmové předlohy ***Fanny a Alexandr*** Igmara Bergmana. Rádobydivadlo zaperlilo opravdu vydatně. Už samotná volba předlohy a pokus o její jevištní adaptaci je činem více než pozoruhodným. A připojme, že činem odvážným, neboť kdo by neznal jedno z nejslavnějších filmových děl, ověnčeného Oskary, dílo režiséra, jenž náleží k nejvýznamnějším osobnostem evropské i světové filmové tvorby. Zároveň hned dodejme, že jevištní přepis Bergmanovy filmové fresky se souboru podařilo v základu úspěšně realizovat. Tříhodinové představení diváci v Bechyni přijali s neutuchající pozorností a rozpravy o něm byly z nejzajímavějších a také nejpřínosnějších. Ladislav Valeš inscenuje rodinnou ságu Ekdahlů jako hold životu a lásce, jako konfrontaci láskyplného domova a prostředí strachu, falše a chorobné askeze, jako konfrontaci svobody a moci, tvořivé fantazie a strnulé víry. Realizuje ji s bezmála třicetičlenným kolektivem na simultánní scéně, vybavené nejnutnějším mobiliářem. Inscenace je budována především hereckými prostředky. Neobvykle početný herecký soubor působí vyrovnaně svou vybaveností nebo přinejmenším dobrým typovým obsazením. A to tak, že by bylo velice obtížné vyzdvihnout některé výkony nad jiné.

Tím vším není řečeno, že je inscenace bez problémů. Má je, a to zvláště v domýšlení zveřejňování motivací, v nedůsledném plnění řídících hereckých úkolů v jednotlivých situacích a v budování některých dramatických postav v celku inscenace. Zdá se, že to vše je v moci zkušeného režiséra a souboru při další práci dotáhnout. Poněkud náročnější bude asi dopracování dětských postav, zvláště u postavy Fanny tak, aby byla protihráčem a posléze spoluhráčem Alexandra. Ještě těžší bude dozajista dosíci toho, aby nedošlo k zmechanizování projevu dětí, tj. nalézat prostředky k udržení autenticity a onoho „jako poprvé" v každé další reprise.
**STROTZER, Milan. Bechyňské perlení 1999. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 1, s. 13-14**

Sobotní odpoledne náleželo inscenaci Rádobydivadla Klapý ***A Ježíšek už dávno…***, jak nazval svou hru na motivy Bergmanova filmu ***Fanny a Alexandr*** režisér L. Valeš. Inscenace je jakousi mozaikou, montáží jednotlivých obrazů, v nichž se nám postupně představuje svět rodiny Ekdahlových. Svět herců, podnikatelů, intelektuálů, v němž má každý svou bolístku či pořádnou jizvu, ale kde panuje rodinné pouto lásky a odpouštění. Tento svět je vnímán dětmi, především malým Alexandrem (talentovaně zahraným Pavlem Šípem). V něm je nashromážděna esence z toho, co představují jednotliví členové rodiny. Když jeho otec náhle zemře a matka se rozhodne pro nového partnera, církevního hodnostáře, přináší tuto esenci Alexandr do tohoto zcela odlišného prostředí s sebou. Vzpoura je jen logickým vyústěním střetu takových dvou diametrálně rozdílných světů. Ale sama tato hlavní dějová linka, vydělující se pozvolna z jednotlivých obrazů a situací, je jen součástí líčení barvitého světa, jak jej prožívá dítě. Skládačka rodiny herců, zbohatlíků, tajuplného židovského prostředí, rodiny bigotně náboženské je základem pro vývoj Alexandrův. V tom je inscenace živá a zasahující. Režisér L. Valeš přijal do svého divadelního tvaru mnohé filmové postupy předlohy, především princip montáže a střihu. Některé klíčové scény pak zase řešil postupy ryze divadelními, např. pohřeb otce, požár v domě biskupa. Dosáhl tak tvaru, který má jasný řád a charakter. Herecká práce je velmi soustředěná, vyrovnaná, na rozdíl od předchozích kousků i velmi disciplinovaná. V diskusi o představení porota doporučovala dopracovat temporytmus zkrácením hudebních čísel při přestavbách a zřetelněji ještě vykreslit vývoj postavy biskupa. Určitým problémem se jevila optika, jíž tvůrci inscenace nechají diváky svůj příběh nazírat. Počáteční objektivní pohled se postupně pravděpodobně mění v pohled očima Alexandra, to ale není v inscenaci dostatečně zřejmé. Jinak jde ovšem o práci úctyhodnou a hodnou pozoru.
**ZBORNÍK, František. 7. ročník Děčínské brány. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 2, s. 10**

Druhé představení ***Ježíšek už dávno…*** Rádobydivadla Klapý, bylo tzv. „velké plátno". Dramaturgický počin jako hrom, neboť se jedná o divadelní přepis filmu I. Bergmana ***Fanny a Alexandr***. I zde jsme obdivovali vzácnou vyrovnanost hereckých partů a nasazení, se kterým všichni toto představení odehráli. Obdiv sklidili vedle dospělých herců především představitelé dětských rolí, speciálně Alexandr. Ani na okamžik nesklouzl do předvádění nebo přehrávání a byl rovnocenným partnerem dospělých.

Za to také obdržel cenu.

**WEISSOVÁ, Daniela. Festival Modrý kocour očima porotce. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 2, s. 20**

… tutéž kvalitu „lidství“ osvědčilo vedle českolipských i Rádobydivadlo Klapý. Ta inscenace se jmenuje ***A Ježíšek už dávno…*** a Ladislav Valeš v ní volně podle Ingmara Bergmana přepsal i jako režisér pro divadlo scénář filmu ***Fanny a Alexandr***. První část této inscenace je citlivě i pokorně montážními střihy vybudovaný sled nejrůznějších situací, které vždycky maximálně uvolňují pohyb hereckého komponentu jako obraz člověka v nějakých podmínkách jeho bytí; tedy v situaci. Dohromady je tato montáž opět projevem lidství, jež v čemsi silně připomíná „moderní realismus“ slavné boleradické inscenace ***Roku na vsi***, která si takto realizovanou „normou“ vyobrazení lidství dobývala přízeň diváků. Že tomu tak je i ve Valešově inscenaci, o tom svědčí ukázkově výkon dětského představitele Alexandra Pavla Šípa. Vždycky jsem byl přesvědčen o tom, že dítě – aniž bychom je jakkoliv nutili hrát kohokoliv jiného – může svým jednáním znázornit (názornost se nutně váže k mimesis) jiného člověka, jestliže porozumí situaci, to jest podmínkám, které konkrétně ovlivňují jeho existenci. Koneckonců – tohle platí o normě, o níž je řeč, obecně. Takže přirozený a přitom vědomý, záměrný herecký výkon Pavla Šípa je jenom potvrzením, že se o ni v první polovině Valešova režie opírá naprosto důsledně.

**CÍSAŘ, Jan. Profilování Třebíče. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 3, s. 3-6**

Inscenace Rádobydivadla je rozhodně počinem ve smyslu setkání, důstojného setkání, s takovou osobností, jakou Bergman je. Z inscenace cítíme totéž co z filmu: chuť vyprávět jeden příběh, který se nám jako mozaika poskládá z řady malých příběhů. Filmové střihy jsou, tak kde se daří, použity v prostorových střizích tomuto principu konvenujících. Ale celek inscenace se nám poněkud lomí ve dvě rozdílné části, v nichž jsou použity různé inscenační postupy. Zatímco v první, zdařilejší části, sledujeme montáž obrazů, v druhé pak lineární příběh. V první polovině nazíráme na dění očima Alexandra, je plná člověčenství, laskavého humoru. V druhé pak se vše více odvíjí od postavy biskupa. Zatímco rodinné prostředí Ekdahlových je pojato velmi barevně a plasticky, rodinné prostředí biskupa pak jednostrunně, černě. V první polovině byly obrazy takřka simultánní a pospojovány střihy, v druhé pak se hraje víceméně lineární příběh, jehož jednotlivé sekvence jsou odděleny viditelnými švy. Dochází tedy ke změně kompozice a více si všímáme některých neobratností v realizaci situací na scéně. Druhé polovině by mohlo prospět ne odehrání celého příběhu, ale jen několika vybraných nejpůsobivějších scén, které by sdělily to podstatné pro vyústění příběhu, tedy zacházení biskupa s dětmi i Emílií.

Hraje se v prázdném černém prostoru, v dekoraci, kterou důsledně tvoří pouze několik kusů nábytku, kterým vizuálně i významově vévodí mohutná železná postel. Výpravu doplňují dobově přesné, významotvorné kostýmy.

Nejpůsobivější je inscenace tam, kde se daří budovat situace a obrazy, tedy především v první polovině. Už začátek je nádherný atmosférou vánoc, kterou se daří vytvořit, působivý je dialog Heleny s Izákem, skvělý je obraz pohřbívání otce, spouště-

ní šikmo zvednuté postele dolů jako rakve do hrobu…

Přes všechny výše uvedené problémy jde však nejen o úctyhodný inscenační pokus, ale také – jistě i díky většině kvalitních a uvěřitelných hereckých výkonů včetně dětských – o inscenaci se silným emotivním dopadem na diváka.

**EXNAROVÁ, Alena (na základě interních debat poroty zaznamenala a formulovala). A Ježíšek už dávno… Divadelní Třebíč. Zpravodaj VIII. Národní přehlídky amatérského činoherního a hudebního divadla. Květen 1999. Číslo 4. S. 2-3.**

Tentoraz zostaneme při úprimnom povzdychu: ľahšie sa veru sedí v pohodlnom kresle pri náladovej lampe a pohári dobrého vína, obracajúc pokojne stránky rodinnej epopeje či ságy, jako sa tvorivo zmietať v priestore javiska.

Prenos košatej literárnej predlohy ako fenoménu je však dosť ťažký do divadelného dynamického jazyka.

Napriek úpornej snahe inscenátorov a uprímného vnímania fanúškujúceho publika predsa len vzniklo a narůstalo inscenačné klišé.

Nebyť záverečnej frašky policejného inspektora by sme sa vo vytúženom happy-ende cítili ako na milom vianočnom večierku pod láskavým dohľadom bohatého sponzora HOLIDAY INN CORP.

Odpustíte nám snáď navždy?

*Vaši rakúsko-uhorskí federalisti und zapřísahaní c.k. monarchisti*

**SLOVENSKÉ odštiepky. Ad: Rádobydivadlo Klapý. I. Bergmann – Fanny a Alexandr. Divadelní Třebíč. Zpravodaj VIII. Národní přehlídky amatérského činoherního a hudebního divadla. Květen 1999. Číslo 4. S. 3**

Asi je zbytočné rozpisovať sa o predlohe, ktorá patrí ku vrcholom filmovej, ale aj scenáristickej tvorby Ingmara Bergmana, je však zaujímavé rozpísať rozpísať sa o predstavení súboru z Klapý. Za provokujci sa može totiž považovať už samotný fakt prenesenia filmovej (presnejší termín je televízny film) predlohy na divadelné javisko. Je to jav síce nie ojedinelý, ale určite nie bežný. Je tomu pravdepodobne z toho dovodu, že samotný akt v sebe implicitne i explicitne skrýva viaceré výrazné úskalia. Hlavným úskalím je iný sposob budovania filmového a javiskového obrazu, z čoho automaticky vyplývajú aj iné nároky na hereckú tvorbu, na prácu s detailom, iný sposob tvorenia rytmu umeleckého artefaktu.

Ak si inscenátori, napriek tomu, že v bulletine uvádzajú termín "volně podle...", výrazne neupravili povodný filmový scenár pre potreby divadla (pričom nemám na mysli iba jeho skrátenie), sposobili si od prvého okamihu veľa problémov. Scénografické členenie priestoru, ktoré má nahrádzať filmovú práci s celkom, polocelkom, detailom atď., nielenže nestačí, ale kladie na hercov miestami až nezvládnuteľné nároky, ak sa ich výstupy odohrávajú v zadnom pláne pri horizonte, pretože pri zvolenom hereckom postupe zaniká veľa z ich gestiky a, čo sa stáva miestami veľkou prekážkou v primárnej komunikatívnosti, nerozumieť ich hlasovému prejavu.

Napriek uvedenému sa im darí uveriteľným sposobom prerozprávať príbeh rodiny Akdahlovcov a okolia, hlavne vďaka disciplinovanému výkonu hlavne Evy

Andělovej (Helena Ekdahlová), Veroniky Týcovej (Maj), Pavla Macáka (Gustav Adolf Ekdahl), Ladislava Valeša (Karel Ekdahl) a Ivany Žákovej (Lýdie Ekdahlová). Herecky sa najväčším úskalím zdá byť postava Biskupa (Václav Frk), ktorej predstaviteľ vizuálne skoro až verne vyhovuje, ale inak jeho kreácia, napriek evidentnému úsiliu, vyznieva najmenej herecky doveryhodne. Divácky veľmi vďačné postavy detí zatiaľ nenapĺňajú kritéria ani hry, ani hereckej premeny.

Treba však inscenátorom poblahoželať ku nielen advahe, ale aj schopnosti (i keď nie do dosledkov naplnenej) uviesť na javisko viac ako dvadsaťčlenný súbor a zaranžovať ho.

Veľmi problematickým sa vidí byť výber hudby, ktorá nenapĺňa požiadavky na divadelnú hudbu. A za prehru, nedostojnú inak sympatického úsilia i výsledku, považujem bulletin, ktorý radšej keby nebol.

**HORVÁTH, Karol. A Ježíšek už dávno… Rádobydivadlo Klapý. Zpravodaj Jiráskova Hronova 13. 8. 1999 (č. 8), s. 2.**

Pozor! Přichází režisér Ladislav Valeš spolu se svou hereckou tlupou z Rádobydivadla Klapý. Ještě jednou pozor, neboť v tlupě je nadobyčej dětí. Dvě z nich se divadelně jmenují Fanny a Alexandr! Je jasno! Podle slavné filmové předlohy Ingmara Bergmana bude se hrát inscenace ***A Ježíšek už dávno…*** A také se hraje. Řekněme rovnou, že moc dobře. Režisér a zároveň autor divadelní úpravy měl tentokrát šťastnou ruku skoro ve všem, nač sáhl. Kompozičně jde o divadelní montáž, jejíž filmový prazáklad nelze přehlédnout. Úvodní část je stavebně velmi volná a předkládá divákovi z různých pohledů svět rodiny Ekdahlových. Souboru se tu daří soustředěným herectvím vykreslit věrohodně jednotlivé postavy i postavičky a s nimi i atmosféru, v níž žijí. Druhá část je více fabulovaná a sleduje osud paní Emilie a jejích dětí v rodině biskupa. Tady se objevují některé slabší stránky díla v hereckém jednání i v režijním řešení některých situací. Třetím světem, do něhož nás inscenátoři vtahují, je tajemný svět židovského obchodníka Izáka. Vedle hereckých prostředků prokázal několikrát soubor i vyspělou a invenční práci s divadelním znakem, např. ve scéně pohřbu. Inscenaci by jistě prospělo větší tempo, ale to nic nemění na tom, že Rádobydivadlo obohatilo letošní divadelní sezónu o dílo, které patří k tomu nejlepšímu, co jsme od souboru v poslední době viděli.

**ZBORNÍK, František. Divadelní Třebíč 1999 aneb Poznámky světloplachého. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 3, s. 6-9**

Přehlídka přinesla velké bohatství inscenačních postupů a stylů, zároveň však velké rozpětí v kvalitě jednotlivých inscenací. Rozhodl jsem se proto psát pouze o scénografiích, které z různých pozic ukazují možnou cestu dalšího vývoje oboru. ***A Ježíšek už dávno… (Fanny a Alexandr).*** Scéna Pavel Hurych, kostýmy Jaroslava Maťáková, Věra Choltová. Dekoraci, kterou důsledně tvoří pouze několik kusů nábytku v černém prostoru, vévodí vizuálně i významově velká železná postel. Děti v posteli bydlí, hrají si i spí, při milostné hře dospělých postel padá, v posteli umírá otec a je v ní spouštěn do hrobu atd. Situaci umírání a pohřbu bych rád vysvětlil podrobněji. Při obrazu umírání je zadní část postele vyzdvižena do vzduchu a zůstává tak do

následujícího obrazu pohřbu. Dva „pohřebáci“ podvlékají pod zadní stranou postele popruhy a spustí ji na podlahu (do hrobu). Opodál stojí celá rodina zahalená do černé pokrývky z postele. Jednoduché účinné řešení. Hereckou akcí se stává postel rakví. A právě takto jednoduchá scéna patří k nejsilnějším momentům z celé inscenace. Postel se tak stává metaforou lidského života od zrození až po smrt.

**ZMRZLÝ, Karel. Scénografie Divadelní Třebíče 1999. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 3, s. 9-10**

Televízny film slávneho švédskeho režiséra patrí nesporne k jeho umeleckým vrcholom. Obľúbenosť, epická šírka a múdrosť tohto diela samozrejme provokuje, a to nielen filmárov. Vynikajúci scenár zvádza k tomu, že je ho možné ľahko a s úspechom preniesť na dosky javiska. Pretože existuje preklad celého filmového scenára, a tiež videokazety, je technicky dosť jednoduché zrekonštruovať a voľne zoradiť a zopakovať jednotlivé filmové sekvencie, a tak vytvoriť variáciu prepisu Bergmanovej témy. Filmový jazyk, jeho výrazové prostriedky za však nutne líšia od divadelného prepisu, v ktorom je nutné vytvoriť vlastnú, originálnu divadelnú skutočnosť. To, čo može filmový obraz prostredníctvom kamery a strihu, je veľmi ťažké preniesť na javisko. V tomto prípade nie je možné úplne rezignovať (bolo by nevyhnutné vytvoriť nový scenár – divadelnú hru) na kinematografický sled obrazov, rýchlych premien prostorových a rytmických, nielen čo do atmosféry, nálady, ale aj čo do dĺžky jednotlivých sekvencií. Popri týchto samozrejmých a zo scenára vyplývajúcich požiadavkách je nutné správne zvoliť žáner a herecké prostriedky.

Scénografia v tomto prepise hrá dosť doležitú rolu, musí tento kinematografický sled udalostí umožňovať, a to najčastejšie metódou zástupného detailu za celok s výrazným a dynamickým priestorovým preskupovaním podporeným variabilným a atmosférotvorným svietením. Scénografické riešenie Pavla Hurycha tieto základné požiadavky len vo veľmi hrubých rysoch spĺňa. Po prestávke je už však nedostačujúce a stereotypné a nie je schopné absorbovať epickú šírku voľne radených častí scenára, ktorý je len opakovaným radením filmových sekvencií.

V prvej časti sa divadelný prepis, zmena prostredí, rytmu, smerovanie k rozprávačskému nadhľadu videného očami dieťaťa viac-menej darí. Svetelné zmeny, pohyb mobiliára (posteľ, stoličky, stoly) prebiehajú v zmysle príbehu. Herectvo vecne popisuje situáciu a netlačí na prílišnú psychologizáciu. Druhá časť, najmä prítomnosťou postavy biskupa zťažkla, zmenila sa postupne na melodrámu bez jasných proporcií v radení jednotlivých obrazov. Dĺžka druhej časti sa postupne stáva neúnosnou a stráca rytmus. Záver s postavou policajného inšpektora sa žánrove úplne vylomil a fraškovitým komentovaním výrazne spochybnil, svojim sposobom i znížil hodnotovú výpoveď prestavenia. Záverečná tanečná bodka akoby sa pokúsila vrátiť k povodnému žánrovému určeniu ako v prvej časti, vytvorila však len ilustratívny záver predstavenia.

Napriek tomu, že sa súbor pustil do veľmi problematického súboja s mimoriadne hodnotnou predlohou a s problémom prenosu z jedného média do druhého, možno dosiahnutý výsledok považovať za nenaplnený pokus, nie však prehru.

**ZAVARSKÝ, Ján. A Ježíšek už dávno… Rádobydivadlo Klapý. Zpravodaj Jiráskova Hronova 13. 8. 1999 (č. 8), s. 2**

Bylo to hezký, ale moc dlouhý. (*dívka 15 let*)
Kdybych byl dítě, tak bych neusnul. Jinak naprosto skvělý, propracovaný, hlavně herecké umění těch dětí bylo vynikající. (*Martin Chlad*)
Vzhledem k tomu, že jsem toto představení viděla jako tříhodinové, tak dnes se mi líbilo víc než to původní. (*Hana Svobodová*)
To, co bylo v tom tříhodinovém, tak dnes tak nevygradovalo. Byly v tom úplně rozrušený vztahy. (*Yvona Kršková*)
Představení jako takové se mi líbilo, protože už jsem ho viděl několikrát. Je to vůbec to nejlepší, co pan Valeš mohl kdy udělat. Ale proč to sem někdo tahal na Femad, festival pro děti a mládež? Není vám blbý, aby osmiletý dítě koukalo na traumatizující situace rodiny a dětí? (*Pavel Trdla*)
**ANKETA: Jak se vám líbilo představení? Femaďáček. 1999, roč. 6, 26. 9., s. 7**

O této inscenaci (***A Ježíšek už dávno…*** podle scénáře Ingmara Bergmana ***Fanny a Alexandr***) bylo již mnohé napsáno. Na FEMADu byla uvedena ve zkrácené verzi (2 hodiny bez přestávky) pro dětské publikum. Hned na počátku je nutno konstatovat, že byť se jednalo o večerní představení, pozornost nijak neklesla. Naopak, podle reakcí dětí je příběh hluboce zasáhl. Identifikace s hrdinou Alexandrem a rodinou jako pevným bodem, zázemím, vyznívala jednoznačně. Děj je velmi zaujal a shodly se, že něco takového by v žádném případě nechtěly prožít, a zároveň velmi dobře chápaly, že dospělým v představení šlo o jejich děti. To oceňovaly nejvíc – co víc chtít? Výsledek je zřejmý – uvedení Ježíška bylo správným dramaturgickým a pedagogickým krokem. Úprava v krácení opustila motivické linie některých postav a soustředila se na Alexandra. A i když by bylo možné diskutovat o tom, zda tuto situaci ano, tuto ne, tuto vrátit, spíše se ukázalo, že v této, jakož i v původní verzi, metafyzická rovina sdělení zůstávala uzavřená. Nejde o výtku, ale o prosté konstatování skutečnosti. O nutnosti najít výrazové prostředky na takový konkrétní divadelní obraz, který dokáže být stejně silný, jako ve své verifikaci obraz filmový. A též o nutnosti dramaturgického uvažování směrem k režijním a hereckým možnostem.
**ZAJÍC, Vladimír. Poslední FEMAD než budeme psát A. D. 2000. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 5, s. 18-21**

Odlišný obraz mladého člověka vstupujícího do života dospělých jsme mohli zaznamenat v inscenaci Rádobydivadla Klapý. Inspirován Bergmanovým filmovým scénářem ***Fanny a Alexandr*** dal režisér vzniknout inscenaci s poněkud matoucím názvem ***A Ježíšek už dávno…*** Toto zmatení v názvu jakoby neslo sebou i další problémy. Příběh je orámován dvěma vánočními svátky, mezi nimiž uplyne pouze rok, ale během toho někteří lidé umírají a jiní se rodí, jedni jsou na počátku dětmi, aby pak oslavili narození Páně jako předčasně dospělí s celoživotními stigmaty. Inscenace zachovává pozvolný tok filmového vyprávění v nesmírné šíři životních osudů všech členů rozvětvené rodiny, a to někdy i za cenu neobratnosti v aranžmá v simultánní scéně. Příběh je rozdroben do množství epizod s více jak dvacítkou postav, každá nám připadá stejně důležitá, zatímco čas neúprosně plyne a plyne. Teprve vstup Biskupa do života ovdovělé Heleny Ekdalové a jeho bigotní a tyranské zacházení s vyženěnými dětmi

nabízí vpravdě dramatickou zápletku. Po půldruhé hodině se pozornost publika začíná zdvíhat a až do samého závěru přetrvá zaujetí dějem, byť i potom vidíme scény s nezřetelnou symbolikou. Nedostatečná hierarchie v dějovém pásmu a především neujasněnost, kdo je postavou hlavní a vedlejší, je základním problémem této inscenace. A přesto na závěr zněl bouřlivý potlesk. Můžeme podezírat diváky, že jim třeba vyhovoval pozvolně plynoucí děj, tak úspěšný v mnohadílných televizních rodinných ságách. Co ale nelze souboru upřít, je solidní až výborná herecká práce se smyslem pro nejdrobnější detail. A pak, přes všechny drsné peripetie, z jeviště na vás neustále dýchá hluboký lidský cit, skrytá něha i v nejotrlejších charakterech a niterná touha po solidaritě, lásce a přátelství.
**FELZMANN, Rudolf. Co bylo k vidění v hlavním programu 69. Jiráskova Hronova. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 5, s. 6-10**

**MIMOCHODEM…** Představení bylo uvedeno v Městském divadle v Českém Krumlově jako součást předplatného, skupina A, spolu s Jiráskem Česká Lípa a pražskými divadly Semafor, Činoherním klubem a Divadlem Na Vinohradech. Posledně jmenované hrálo v rámci tohoto předplatného rovněž Bergmana, pro změnu ***Scény z manželského života***.

# O svatém Jánu, hledej sobě vránu

***Slečna Julie*** *podle Augusta Strindberga, Veroniky Týcové a Ladislava Valeše, ozvláštněná překladem Jiřího Zedtwitze z roku 1925. Komorní drama o penězích, zradě i nenávisti, o milostném trojúhelníku a boji o dominanci a podřízenost. Stylizace, rytmizace, sugesce; lokaj Jean, slečna Julie, bigotní Krysta – a svatojánská noc.*

**Scénář Veronika Týcová**, **režie Ladislav Valeš**, dramaturgie Veronika Týcová, scéna Kateřina Baranowská j.h., výroba scény, světla a zvuky Pavel Hurych, kostýmy Kateřina Baranowská j.h. a Jaroslava Maťáková, výběr hudby Ladislav Valeš a Veronika Týcová, pohybová spolupráce Jan Klár j. h., účinkující Jakub Dostál j.h. (Jean – roli převzal Stanislav Majer, poprvé 16.6.2001), Veronika Týcová (Julie), Jaroslava Maťáková (Krista), Pavel Macák, Jiří Blail, Vojta Efler, Lenka Šťastná, Eva Frková a Mirka Patrovská (elfové, chasa).
**Premiéra** 10. 6. 1999 v Klapém, **obnovená premiéra** v Klapém 16. 6. 2001, **naposledy** hráno 10. 11. 2001 v Litvě, hráno 16x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování v rámci Libochovického divadelního léta – cena Vladislava Kaspara Jakub Dostál, čestné uznání soubor za inscenaci,
- účinkování na přehlídce Divadelní červen Lysá nad Labem 1999,
- účinkování na přehlídce Modrý kocour v Turnově 29. 1. 2000,
- účast na Perlení v Bechyni 6. 2. 2000,
- účinkování v rámci Třešťského divadelního jara,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 25. 3. 2000 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za inscenaci, první doporučení na národní přehlídku,
- pozvání do Činoherního studia Ústí nad Labem 14. 3. 2000,
- účast na národní přehlídce Divadelní Třebíč 2000 – cena za scénografii Kateřina Baranowská, čestné uznání za herecký výkon Jaroslava Maťáková, doporučení na 3.-4. místě na Jiráskův Hronov (neproměněno – představení zůstalo na pozici náhradníka),
- účinkování v rámci Jugendtheatertage v Heidenreichsteinu (Rakousko) 14. 10. 2000,
- účinkování v rámci Evropských dnů amatérského divadla v Rudolstadtu (Německo) 23. 6. 2001,
- představení v rámci prvního ročníku Rádobyfestu 12. 10. 2001,
- účinkování na Stochovské Thálii 2001, 3. ročníku nesoutěžní přehlídky se zahraniční účastí,
- účinkování na mezinárodní divadelní přehlídce v litevském Rokiskis 10. 11. 2001.

# Rozhovory o Julii…

S prvním doporučením na květnovou národní přehlídku amatérských divadelních souborů v Třebíči odjíždělo klapské Rádobydivadlo z krajského kola ochotnických divadel, jež se uskutečnilo po oba víkendové dny v Děčíně. Herci z Klapého zde předvedli kus s názvem ***O svatém Jánu hledej sobě vránu***, který na motivy hry Augusta Strindberga upravila Veronika Týcová a režijně vedl Ladislav Valeš.

„Komorní drama o vztazích v milostném trojúhelníku, penězích, zradě i nenávisti prezentovali herci opět ve velmi dobrém světle, pozici prvního náhradníka má doporučení na celostátní přehlídku navíc i naše nová hra ***Noc tribádek***," podotkl včera režisér souboru Ladislav Valeš. Kvality klapského Rádobydivadla ocenil také předseda poroty děčínské přehlídky František Zborník. „V provedení amatérského divadla jsem dlouho neviděl něco tak úchvatného. Ať již jde o výkony protagonistů hry Jaroslavy Maťákové, Jakuba Dostála a Veroniky Týcové, či o scénu navrženou Kateřinou Baranowskou," uvedl porotce.

Se svou hrou hodlají úspěšní klapští ochotníci prorazit letos i na mezinárodním festivalu, který se v říjnu pořádá na březích bodamského jezera. „Organizátor akce již spatřil videoukázku s představením a oslovil nás. Vzhledem k převážně německy mluvícímu publiku však budeme muset některé věci ještě upravit," shrnul další plány režisér Valeš.

**BUŠEK, Marek. Rádobydivadlo s doporučením na národní přehlídku amatérů. Ústecký deník 4. 4. 2000, s. 4**

Hra ***O svatém Jánu, hledej k sobě vránu***, se líbila pro svou dynamičnost, sdělnost, nápaditost a výkony herců – Hvězdou festivalu s mezinárodní účastí v rakouském Heidenreichsteinu se stal divadelní ochotnický soubor Rádobydivadlo Klapý. Ten zde o víkendu sklidil veliký úspěch se svou hrou ***O svatém Jánu, hledej k sobě vránu***.

"Lidé byli naší hrou velice nadšení, při dlouhotrvajícím aplauzu dokonce vstávali a dávali tak najevo svou více než spokojenost," líčil dojmy z festivalu režisér souboru Ladislav Valeš a dodal, že je úspěch přesvědčil o tom, že tato hra je velice vhodná pro zahraniční publikum. "I přesto, že naší řeči nerozuměli, díky dynamičnosti hry, sdělnosti, nápaditosti a velice dobrým hereckým výkonům, věděli o co se jedná," vysvětlil Valeš. Podle jeho slov diváky nejvíce zaujaly představitelky hlavních rolí, a to Veronika Týcová coby Julie, která je v současnosti studentkou prvního ročníku Divadelní akademie múzických umění v Praze, a Jaroslava Maťáková v postavě služky Krysty.

Rádobydivadlo tak festival po představení osmi souborů, které odehrály převážně statické hry, založené na slovních dialozích, opravdu korunovalo a České republice tak zajistilo v povědomí divadelní veřejnosti vysokou úroveň. V nejbližší době bude soubor hostovat na dvou domácích pódiích. Se hrou ***Noc tribádek*** vystoupí na festivalu Stochovská Thalie ve Stochově u Slaného a s jemnou komediií Naše městečko se pak za týden budou ucházet o cenu města Říčan na festivalu v Říčanech u Prahy.

**ERETOVÁ. Rádobydivadlo si vedlo opět výborně. Deník Litoměřicka 17. 10. 2000. S. 9**

Další úspěch, tentokrát z evropského festivalu v Rudolfstadtu, si v minulých dnech přivezl divadelní ochotnický soubor Rádobydivadlo Klapý. Ten se v Německu představil se svou hrou ***O Svatém Jánu, hledej k sobě vránu***.

Podle slov režiséra a vedoucího Ladislava Valeše jel soubor na festival s touto hrou v novém nastudování, přičemž hlavní roli ztvárnil herec Stanislav Majer z divadelního souboru Lebedung Louny. "Bezkonkurenčně jsme jak u odborné poroty, tak u diváků, vyhráli. Všichni ocenili zejména bezprostřednost a zaujetí herců," prozradil Valeš. Dodal, že v místním tisku vyšly i velice příznivé recenze s tím, že i bez doprovodných efektů by hra publikum zaujala. Veronika Týcová a Stanislav Majer se stali nejlepšími herci festivalu.

Na festivalu se představilo celkem devět souborů ze šesti zemí. Vedle tohoto úspěchu si Rádobydivadlo z Německa přivezlo také dvě pozvánky na další festivaly, a to do Holanska a Polska.

O prázdninách se klapští ochotníci chystají na Jiráskův Hronov poté, kdy postoupili v květnovém národním kole Divadelní Třebíče. Odtud si ocenění za herecké výkony a scénografii hry Naše městečko odvezli Jaromír Holfajer, Vojta Efler a Jaroslava Maťáková.

**ERETOVÁ, Jit.ka. Ochotníci si z Německa přivezli vítězství a pozvánky do Holanska a Polska. Deník Litoměřicka 30. 6. 2001. S. 7**

S krásnými zážitky se v minulých dnech vrátil z mezinárodního festivalu divadelních ochotnických souborů Interrampa z litevského městečka Rokiskis soubor Rádobydivadlo Klapý. Ten se zde představil se svou úspěšnou hrou Augusta Strinberga ***O svatém Jánu, hledej k sobě vránu.***

Ochotníci byli nadšeni jak vstřícností, se kterou je litevští organizátoři přivítali a následně o ně pečovali, tak vysokou úrovní festivalu i moderními poměry v zemi. "Téměř třicetihodinová únavná cesta byla skutečně vyvážena krásnými zážitky ze země 90 jezer a lesů, která od naší poslední návštěvy v roce 1995, kdy jsme cestovali do Estonska, doznala změn a směřuje k modernímu rozvoji," vyprávěl režisér souboru Ladislav Valeš, jenž byl i se souborem pozván na setkání s nejvyššími představiteli politického a kulturního života města.

K vlastnímu festivalu uvedl, že vedle nich se zde představily soubory z Ruska, Litvy a Lotyšska. Rádobydivadlo mělo se svou hrou tradičně velký úspěch jak u 150 lidí v obecenstvu, tak u odborné poroty, která ocenila zejména efektní nápaditost a kvalitní herecké obsazení. "Ani nechtěli věřit, že jsme pouze ochotníci," dodal Valeš. Podle jeho slov s nimi velice aktivně vyhledávali rozhovory o divadelních tématech, kdy zejména mladé a studenty zaujalo, že Veronika Týcová, představitelka hlavní role Julie, je studentkou herecké školy.

Vedle dárků a úspěchu si Rádobydivadlo přivezlo domů pozvánku na festival na příští rok a zároveň slib, že litevský soubor Rokiskis bude jedním z hostů na Rádobyfestu v Klapém. "I my jsme obdivovali vysokou úroveň litevského divadelnictví, styl hraní souboru v představení Lov na krysy, který byl velice poetický a založený na citech," prozradil vedoucí souboru.

**ERETOVÁ, Jitka. Rádobydivadlo pozvalo Litevce. Deník Litoměřicka 14. 11. 2001. S. 8**

# Napsali o Julii…

Černým koněm Libochovického divadelního léta byla inscenace Rádobydivadla Klapý ***O svatém Jánu hledej sobě vránu*** na motivy Strindbergovy ***Slečny Julie***, černým koněm, protože se v rámci přehlídky odehrála její premiéra. Režisér představení Ladislav Valeš se podobně jako Strindberg ve svém výkladu přiklání na stranu ženy. Julie (Veronika Týcová) je jím koncipována jako nespokojená žena, která se ve svatojánské noci zakouká do svého sluhy a stráví s ním vášnivou noc. Klíčící milostný vztah, jehož motorem je z velké míry erotická touha, tu však najednou narazí na obavy ze společenských důsledků tohoto činu. Zatímco Jean není schopen překročit stín svého lokajského původu a podat milující ženě pomocnou ruku, ona se osvobozuje z tohoto bezvýchodného vztahu a také ze společenských pout, ovšem pouze za cenu osobní tragedie. Režisér toto téma podporuje snovými představami Julie a scénickým řešením hracího prostoru, kde přiznaně, pomocí černých postav, pohybuje stěnami interiéru. Tyto stěny postavy více či méně tísní, z jejich sevření je v závěru představení Julii dovoleno uniknout, kdežto Jean je jimi imaginárně rozdrcen. Nečekaným „vítězem“ se stává bigotní služka Krista (Jaroslava Maťáková), která jako jediná paradoxně dociluje toho, po čem toužila. Idea opět vítězí nad obyčejnou lidskou touhou. Nebo ideologie? Premiérové představení bylo poznamenáno pochopitelnou nervozitou a některými technickými nedotaženostmi. Místo aby divák byl veden herci i režií k jednoznačnému pochopení děje a jednotlivých dramatických situací z hlediska postojů, vztahů a vývoje postav, sbírá zatím tyto informace více přes slovo než prostřednictvím komplexního vjemu (verbálního, vizuálního i emocionálního zážitku). Snové scény, které mají znázornit to, co zrovna cítí Julie, působily při premiéře většinou formálně. I přes výtky k přílišné obecnosti je postřehnutelné, že inscenace má na to, aby se stala zážitkem tak, jak je v poslední době u Rádobydivadla zvykem.
**FIXOVÁ, Kateřina; KODEŠ, Jaroslav. Libochovické divadelní léto se proměňuje. Amatérská scéna. 1999, roč. 36, č. 4, s. 21**

Strindbergova ***Slečna Julie*** je hrou o souboji postojů a vztahů – mezi dvěma lidmi z různých společenských tříd, mezi mužem a ženou. Její děj se odehrává ve svatojánské noci, kdy se stírají jakékoliv rozdíly mezi lidmi, prolíná se fantazie se skutečností. Ve vztahu mezi slečnou Julií a sluhou Jeanem se hraje o dominanci a podřízenosti, která se proměňuje. Veronika Týcová hru výrazně seškrtala a upravila. Použila starého zajímavého překladu z 20. let se zachováním koncovek na –ti a onikáním (ale místy se do inscenace mísí hovorová čeština, takže jednota je v tomto smyslu narušena). Snaha o vyrovnání se s tematikou předlohy zůstala zachována, ale zřejmě se v realizaci vytratily některé motivy ujasňující výklad postav a celku.

Valešova inscenace je založená na výrazné rytmizaci a je působivá svou atmosférou. Ona rytmizace se však děje na úkor budování situací zevnitř a tak jednání postav působí občas nemotivovaně a nečitelně. Především představitelka Julie Veronika Týcová je ve snaze o sdělení mnoha podtextů najednou příliš obecná a nekonkrétní a místo jasně motivovaného jednání se pak ve výsledku setkáváme

s pózou. Projev Jakuba Dostála j.h. (Jean) je plastičtější. Herecky nejlépe vychází Krista Jaroslavy Maťákové, která je v řádu inscenace přesná, věcná, střízlivá a smysl jednání a metaforičnost vychází z konkrétností.

Scéna je v detailu zpracovaná iluzivně realisticky. Celek působí imaginativně a bezpečně navozuje dusivou atmosféru příběhu. Efektní rozpadání stěn místnosti není však bohužel vždy čitelně zdůvodněno. Někdy má metaforický význam, jindy je popisné – ale tak je tomu v podstatě i v ostatních složkách inscenace. Výklad celku je pak spíše výsledkem fabulačních schopností diváka a ne až tak zřetelným divadelním sdělením.

**EXNAROVÁ, Alena (na základě interních debat poroty zaznamenala a formulovala). O svatém Jánu, hledej sobě vránu (Slečna Julie). Divadelní Třebíč. Zpravodaj IX. NP amatérského činoherního a hudebního divadla. Květen 2000. Číslo 5. S. 2.**

Zajímavá rajcovní inscenace témat spíše psychiatrických než psychologických, realizovaná přes zásadní sexuální srážku dvou pohlaví, dále povýšená symbolickými jevištními obrazy. Výborná Jaroslava Maťáková, o dva vousy méně Jakub Dostál, ale Veronice Týcové se nedařilo nejspíše pro únavu, a tak to nejdůležitější – oč Julii jde – zůstalo utajeno pod pózou, byť efektní. Naplnění obsahu a formy Rádobydivadla Klapý bude zajisté příště.

**ZAJÍC, Vladimír. Perlení. Amatérská scéna. 2000, roč. 37, č. 1, s. 11-12**

Ačkoli bylo toto představení uvedeno na samý závěr přehlídky, zařazuji je ve své zprávě sem, předskakuji, neboť náleží mezi staré příběhy. Shora tučně uvedená anonce, kopírující oficiální program přehlídky, totiž zavádí. Autorem původní dramatické předlohy této inscenace je pod názvem ***Slečna Julie*** severský velikán A. Strindberg. L. Valeš spolu s V. Týcovou jeho hru jen upravili. Podle jejich slov (porota neměla scénář k dispozici) směřovala úprava především k dramatickému zrovnoprávnění všech tří hlavních – zde jediných – jednajících postav, tj. Julie, Jeana a Kristy. Úprava ponechává v textu řadu jazykových archaismů, jako by chtěla ještě zdůraznit dobu, v níž se příběh odehrává. Předloha se stejně jako režie zaměřuje na drama trojúhelníku dvou žen a jednoho muže, na jeho milostný obsah ovlivňovaný jednotlivými charaktery a sociálními vztahy.

Hraje se na významotvorné scéně K. Baranowské, která vymezila hrací prostor venkovského interiéru masivními zdmi, jež ve smyslu hraných situací prostor zužují, svírají či naopak uvolňují a v některých okamžicích dovolují nahlédnout i na svou odvrácenou stranu (milostná scéna mezi Jeanem a Julií). Prostředí je tak spolunositelem významů a dává navíc konkrétním situacím obecnější význam.

Hlavním tvůrcem situací a sdělení jsou však herci. V každém slova smyslu jde o hereckou práci pozoruhodnou a talentovanou. Strindberg "předepisuje" odkrývání charakterů až na samou jejich temnou dřeň, postavy se zmítají mezi konvencí a vášní, mezi láskou a prospěchářstvím. V odkrývání jednotlivých vrstev "duší" není žádná logika, předpokládaná posloupnost, poznání přichází neočekávaně, a o to tvrději zasahuje partnery i dotčenou postavu samu o sobě. Pro jevištní sdělení to předpokládá veliké herecké nasazení, ale ruku v ruce s tím i schopnost a dovednost umožnit divákovi tato

psychická hnutí sledovat, orientovat se v nich a zřetelně rozpoznávat jednotlivé konkrétní motivace. Právě v tom má tato inscenace ještě rezervy. Herecká expresivita je někdy na úkor sdělení (Julie Veroniky Týcové).

Režie někde rytmizuje sled situací jakýmisi symbolickými zastaveními, v nichž prostřednictvím působivé hudby, stylizovaným hereckým projevem a výjimečně i dalšími prostředky (masky) vytváří znaky se snahou ještě podtrhnout témata situací.

Jde o inscenaci v dobrém slova smyslu ambiciózní, o působivý tvar vyvážený ve všech složkách. O tvar, jenž v práci souboru kontinuálně pokračuje ve sledování severské dramatiky. V tomto smyslu by bylo asi velmi pozoruhodné srovnání této interpretace Strindbergova díla s dramatickým dílem o Strindbergovi, jež soubor aktuálně rovněž inscenuje.

Starý příběh se tentokrát pokusil mluvit k současnému diváku o současných problémech. Snahou tvůrců inscenace to rozhodně bylo. Fakt, že někdy slova zůstala slovy a že se někdy divák ztrácel v přemíře nejasně strukturovaných informací, tuto snahu neumenšuje, je to výzvou pro další práci na této inscenaci.

**ZBORNÍK, František. Staré a nové příběhy na Děčínské bráně. 2000, 37, č. 2, s. 10-11**

Vrcholem přehlídky pak byla úprava slavného dramatu ***Slečna Julie*** švédského dramatika Augusta Strindberga Rádobydivadlem Klapý, hraná pod názvem ***O svatém Jánu hledej sobě vránu***. Soustředěna na vztah ústředních postav, byla inscenace dokladem soudobého, obsahově, herecky i scénicky přesně vedeného divadelního tvaru, jenž by byl okrasou každé, i profesionální, scény. Nechci o inscenaci déle mluvit, doufám, že se s ní setkáme na dalších přehlídkách včetně Hronova, a tak jen krátce: málokdy se u nás vidí tak chápavá, oddaná "služba" autorovi, přitom nijak pietní či mdlá, ba naopak. Inscenace byla plná napětí, vrchovatě dramatického, a přitom nepřepjatého. To vše podtrhovala jednoduchá realistická scéna s hybnými stěnami (zde by se možná dalo jít ve výkladu ještě dál) a soustředěné herecké výkony v nejlepší tradici klasického činoherního herectví s příměsí stylizovaného expresionismu.

**HULEC, Vladimír. Uživatelsky přátelský festival Modrý kocour. Amatérská scéna. 2000, roč. 37, č. 2, s. 20-21**

... tato kvalita – kterou bych nazval pravdou hercovy tělovosti, kdy celostný tvar postavy komunikuje o jejím vnitřním rozměru – způsobovala vlastně ve všech představeních Třebíče 2000 největší účinnost komunikativnosti. Inscenace Strindbergovy ***Slečny Julie*** Rádobydivadla Klapý (hraje se pod názvem ***O svatém Jánu, hledej sobě vránu***) je velice důmyslně a promyšleně Ladislavem Valešem režírovaná a Kateřina Baranowská mu navrhla a postavila znamenitou scénu, která je schopná svou dynamikou (pohybem) stvořit složitou významovou stavbu plnou symbolů. Co je však platné, když Veronika Týcová sice srší přitažlivou a dominující ženskou krásou, ale tenhle báječný předpoklad nepromění v onu pravdu tělovosti; všechno je jen vnější, vnitřek o ničem nemluví, není co sdílet. Vedle ní naopak každým výdechem, každým mrknutím oka, nepatrným gestem, jemnou intonací Jaroslava Maťáková prezentuje tělovou pravdu prosté a věcné Kristy.

**CÍSAŘ, Jan. 9. Divadelní Třebíč. Pokus o trochu jiný pohled. Amatérská scéna. 2000,**

**roč. 37, č. 3, s. 17-19**

Rádobydivadlo Klapý volilo náročný titul. Jeho hra ***O svatém Jánu, hledej sobě vránu...*** je inscenací Strindbergovy ***Slečny Julie***, o souboji postojů a vztahů – mezi dvěma lidmi z různých společenských tříd, mezi mužem a ženou. Její děj se odehrává ve svatojánské noci, kdy se stírají jakékoliv rozdíly mezi lidmi, prolíná se fantazie se skutečností. Ve vztahu mezi slečnou Julií a sluhou Jeanem se hraje o dominanci a podřízenosti, která se proměňuje. Veronika Týcová hru výrazně seškrtala a upravila. Použila starého zajímavého překladu z 20. let se zachováním koncovek na -ti a onkáním (ale místy se do inscenace mísí hovorová čeština, takže jednota je v tomto smyslu narušena). Snaha o vyrovnání se s tematikou předlohy zůstala zachována, ale zřejmě se v realizaci vytratily některé motivy ujasňující výklad postav a celku.

Valešova inscenace je založená na výrazné rytmizaci a je působivá svou atmosférou. Ona rytmizace se však děje na úkor budování situací zevnitř a tak jednání postav působí občas nemotivovaně a nečitelně. Především představitelka Julie Veronika Týcová je ve snaze o sdělení mnoha podtextů najednou příliš obecná a nekonkrétní a místo jasně motivovaného jednání se pak ve výsledku setkáváme s pózou. Projev Jakuba Dostála j.h. (Jean) je plastičtější. Herecky nejlépe vychází Krista Jaroslavy Maťákové, která je v řádu inscenace přesná, věcná, střízlivá a smysl jednání a metaforičnost vychází z konkrétností.

Scéna je v detailu zpracovaná iluzívně realisticky. Celek působí silně imaginativně a navozuje bezpečně dusivou atmosféru příběhu. Efektní rozpadání stěn místnosti není však bohužel vždy čitelně zdůvodněno. Někdy má metaforický význam, jindy je popisné – ale tak je tomu v podstatě i v ostatních složkách inscenace. Výklad celku je pak spíše výsledkem fabulačních schopností diváka a ne až tak zřetelným divadelním sdělením.

**EXNAROVÁ, Alena. Průvodce po představeních Divadelní Třebíče 2000. Amatérská scéna. 2000, roč. 37, č. 3, s. 20-21**

Místo Slovenského pohronského javiska a jejich ***Oprátky pro dva*** (I. Bukovčan) zaskočilo Rádobydivadlo Klapý s úpravou Strindbergovy ***Slečny Julie (O svatém Jánu hledej sobě vránu***). Inscenace byla loni uvedena na Divadelní Třebíči a o prsa se nedostala na Jiráskův Hronov. V Třebíči získala cenu za scénografii K. Baranowské. Od Třebíče vyměnila představitele Jeana a měla řadu repríz. Já si myslím, že je lepší než ***Noc tribádek***, která se naopak loni na Hronov dostala. Říkám to při vědomí řady výhrad, které vůči této ***Slečně Julii*** mám. Největší z nich je pojetí právě mužské postavy, která v původní hře nese autorovo téma. Valešova režie a dramaturgická úprava Veroniky Týcové, která ztvárňuje i slečnu Julii, toto téma posunuje do roviny sporu dvou životních principů, tedy střetnutí Kristy a Julie s tím, že sluhu Jeana byť i on vstupuje do střetnutí s vlastními vizemi, ženy převálcují.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. Stochovská Thálie 2001 – poprvé mezinárodně. Amatérská scéna. 2001, roč. 38, č. 6, s. 19-20**

# MIMOCHODEM… Láďa Valeš slaví…

**Milý Láďo,**

narodilo jsem se Ti v roce 1986. S nezvyklým jménem Rádobydivadlo Klapý a se svými třemi herci jsem se zjevilo na české amatérské scéně v lednu 1987. Na mé první krajské přehlídce v Žatci jsi se nesmazatelně vryl do paměti všech přihlížejících, když jsi v šatně po představení v návalu čirého zoufalství přetrhl celý scénář Dilie napůl. Důvod? Hrálo jsem hru Zeď a zeď jako kulisa měla na konci představení spadnout. Leč – jak se to tak někdy přihodí – nespadla. Získal jsi tehdy přezdívku "Divoký Valeš" a zdálo se, že po právu. Nikdy jsi mne nevedl po vyšlapaných cestičkách, raději jsi mě vláčel houštím a nechal své srdce zraňovat ostrými trny nepochopení a nesouhlasu. O to víc pak hřálo, když se někde objevil květ souznění a uznání. Jeho vůně Tě povzbuzovala ve Tvém upřímném úsilí uchopit a ukázat svět osobitě a po svém.

Měl jsi mnoho odpůrců, ale nejeden z nich je dnes Tvým přítelem. A Ty teď sám jezdíš po přehlídkách jako porotce a předáváš své zkušenosti jiným.

Já jsem mezitím rostlo a prodělalo několik dětských nemocí. Často jsem bylo svéhlavé a neposlušné a nechtělo jsem se řídit Tvým vedením. Kolik infarktových situací jsi kvůli mně prodělal, o tom je mi až hanba mluvit. A přece jsi mě nikdy neopustil. Dál mi děláš dramaturga, režiséra, řidiče, kulisáka i proviantního důstojníka a všemožně o mne pečuješ.

Jen jednou přišla vážná krize – s takovou opravdovostí jsi tvrdil, že končíš a budeš raději hrát fotbal, že jsem se opravdu začalo bát, co se stane se mnou. Ale Tvé zjizvené divadelní srdce mne nedokázalo opustit. Rány se zacelily a Ty ses pustil do další práce s ještě větším úsilím.

Jen ten, kdo sám něco podobného zkusil, dokáže pochopit, jak nesmírné množství energie musí vynaložit člověk, který chce na malém městě udržet divadelní soubor. Není kde zkoušet, nejsou peníze na kulisy, na kostýmy, na celou divadelní režii. Ale Ty ses nikdy nevzdal, vždy jsi dokázal nalézt sponzory, kteří mi tak či onak umožnili žít dál. Za to jim patří můj vřelý dík.

Teď jsem v pubertě a léty jsem se rozkošatilo. Dnes již víc než tři desítky lidí čekají, až zavoláš a řekneš: Mám pro tebe roli. A oni rádi přispěchají a ponoří se do toho zvláštního omamného světa. Nehledí na čas ani na finanční náklady – nakazil jsi je svou magickou nemocí zvanou Divadlo. Ty sám jsi jí propadl úplně, vyzařuje z Tebe přímo hmatatelně, je to Tvůj život.

Nechci z Tebe dělat ideálního hrdinu, jsi jenom člověk a jako každý máš své chyby. Ale tomu, koho milujete, odpouštíte přeci jeho slabůstky. A jako Ty máš rád mne, i já Tě mám rádo.

A nálepka "Divoký Valeš"? Již dávno jsem Tě prokouklo. Je to jen škraboška, která zakrývá duši citlivou, obnaženou a lehce zranitelnou. Kolikrát jsem vidělo slzy ve Tvých očích, a nebyly to slzy vzteku, ale dojetí. To když se mi podařilo zvládnout svou roli až k opravdovosti. A to také je jediná odměna, kterou Ti mohu dát za Tvou obětavou péči.

Nechci tady vypočítávat, kde všude jsem hrálo a jakých úspěchů jsem dosáhlo. Koho to zajímá, najde můj životopis na internetu. Důvodem mého psaní je ten fakt, že

7. 5. 2000 Ti bude kulatých padesát let. Ať se Ti splní všechny Tvoje sny a přání. Sobecky Ti přeji, aby se Tvé dlouhodobé plány se mnou úspěšně dokončily a Ty ses ve zdraví a pohodě dožil svého seniorského divadla v domově důchodců. A prosím Tě, neopouštěj mne, jinak zahynu.

Tvoje zlobivé a milující

***Rádobydivadlo Klapý***

***Přáním dobrého zdraví a bezedné fantazie se redakce Amatérské scény připojuje ke všem, kdo se srdcem na dlani přijdou gratulovat Láďovi Valešovi k jeho životnímu jubileu.***

**Milý Láďo... Amatérská scéna. 2000, roč. 37, č. 2, s. 41-42**

**… v roce Láďových narozenin**

## POPRVÉ SE KONÁ RÁDOBYFEST!!!

# Per Olov Enquist: **Noc tribádek**

*První Enquist v Rádobydivadle, „neodolatelné puzení“ Kateřiny Baranowské a její zkrocení „divokého Valeše“ v roli Augusta Strindberga. Noční zkouška Strindbergovy hry – krizová chvíle v životě švédského dramatika – psychodrama. Výpověď o temnotách duší na hranici divadelnosti.*

Překlad František Fröhlich, **režie, scéna, kostýmy, diapozitivy Kateřina Baranowská**, světla a zvuk Pavel Hurych, účinkující Ladislav Valeš (August Strindberg), Liběna Štěpánová (Siri von Essen-Strindbergová), Veronika Týcová (Karolína Marie Davidová) a Jiří Blail (Viggo Schiwe).
**První uvedení** 4. 3. 2000 v Libochovicích, **2. premiéra** 2. 6. 2000 v rámci Libochovického divadelního léta, **naposledy** v Hoštce 25. 5. 2001, hráno 16x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na přehlídce Karlínské jeviště Praha 17. 3. 2000 – cena za režii Kateřina Baranowská, ceny za herecký výkon Ladislav Valeš a Veronika Týcová,
- účast na Libochovickém divadelním létu 2. 6. 2000 – Cena Lotara Sedláka za obohacení a propagaci amatérského divadla,
- účinkování na festivalu divadla, filmů, hudby a překvapení (Nejen) divadelní červen Lysá nad Labem 24. 6. 2000,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 14. 8. 2000,
- účinkování na Stochovské Thálii 2000,
- představení 5. 12. 2000 ve Staré vodárně Louny na pozvání domácího souboru D. I. Lehbedung,
- představení v Činoherním studiu Ústí nad Labem 28. 2. 2001,
- představení v rámci Sochařského sympozia mladých výtvarníků Hoštka 2001 (květen 2001).

## Rozhovory o Tribádkách…

***Jak Vás napadlo režírovat?***

Na to odpovím slovy ze své nové inscenace ***Jakub a jeho pán***: „To bylo prostě nepřekonatelné puzení.“ Začalo to tím, že na zkouškách cizích inscenací jsem začala režisérům podsouvat vlastní nápady. Tak jsem si řekla, že je nejvyšší čas jít s vlastní kůží na trh. U skleničky umí být chytrý každý. Zda „geniální nápady“ obstojí na jevišti, prověří až život.

***První režií byla Noc Tribádek?***

Ne, opravdu první byla v Novém Boru inscenace Fischerové hry ***Báj*** v mé brutální úpravě. …

***Fischerová, Enquist, Kundera jdou jedním směrem. To asi nebude náhoda?***

Hrou mému srdci nejbližší je určitě ***Jakub a jeho pán***. Na Enquista jsem přišla

díky Valešovi, který mi v Rádobydivadle nabídl režii právě tohoto kusu. Zapadal do dlouhodobé dramaturgie souboru. Nevím, zda bych o něm sáhla. Jsem svobodná, nemám žádné zkušenosti s rozvodem, takže tematika hry mi nic neříká. Tehdy jsem ovšem tak strašně chtěla režírovat, že bych dělala cokoliv. ***Sněhurku a sedm trpaslíků, Duchcovský viadukt***, prostě cokoliv. Brala jsem to jako študýrku. Jako žánr mně nejvíce vyhovuje tragikomedie. Chci téma sdělovat prostředky komedie.
**Nová tvář – Kateřina Baranowská. Připravila Lenka Lázňovská. Amatérská scéna. 2001, roč. 38, č. 6, s. 32-33**

Už pošesté za dobu své takřka patnáctileté existence se letos představí veleúspěšný amatérský soubor agilních divadelníků Rádobydivadlo Klapý při tradiční přehlídce ochotníků v Hronově.

Jak v této souvislosti včera uvedl šéf souboru Ladislav Valeš, na letošním ročníku festivalu Jiráskův Hronov, který mimochodem přivítá v příštím týdnu příznivce dramatického umění už posedmdesáté, uvidí diváci klapské Rádobydivadlo už třetí rok po sobě.

"Je to úspěch a ocenění naší dlouholeté práce. Při soutěži představíme už v pondělí Enquistovu hru ***Noc tribádek***. Pozici náhradního představení vedle toho získal i další náš kus ***O svatém Jánu hledej k sobě vránu***," řekl režisér Valeš. Podle něho je účast každého souboru v Hronově prestižní záležitostí, což kvalitu Rádobydivadla jen potvrzuje. Domácím příznivcům v Libochovicích se herci-ochotníci hodlají předvést ještě jednou na podzim. Ve fázi příprav je i program oslav 15 let trvání souboru. Nebude prý chybět vzpomínkový bulletin či stylové posezení s opékáním selete na zřícenině Házmburku. Záštitu nad Jiráskovým Hronovem letos převzali prezident Václav Havel a Česká komise pro UNESCO. Poprvé je přehlídka mezinárodní s účastí z Německa, Ruska, Litvy, Francie, Nizozemska a Slovenska. Premiérově ji zaštiťuje Mezinárodní organizace amatérských divadelníků AITA/IATA.
**Rádobydivadlo míří do Hronova. Ústecký kraj 10. 8. 2000. S. 6**

## Napsali o Tribádkách…

Abych na nic nezapomněla: předskokanem přehlídky bylo Rádobydivadlo Klapý s hrou švédského dramatika Pera Olova Enquista ***Noc tribádek***, inspirovaná životem švédského dramatika Augusta Strindberga, jehož dílo tvoří jeden ze základních sloupů moderní dramatiky dvacátého století.
**ČERNÍKOVÁ, Jarmila. Libochovické divadelní léto. Amatérská scéna. 2000, roč. 37, č. 4, s. 22-23**

Přiznám se, že jsem šel na představení ***Noci tribádek***, s nímž přijelo na jubilejní Jiráskův Hronov Rádobydivadlo Klapý, s jistými obavami. I přesto, že už po léta tento soubor osvědčuje své inscenační kvality, přece jen jsem se bál, že tváří v tvář tomuto textu může dojít při určitých nedostatcích a neobratnostech k velmi nežádoucím posunům, jež mohou mít až podobu parodie. Nuže, nic takového se nestalo. Když k tomu

ještě připočtu ambicióznost celého tohoto záměru a příkladnou poctivost, jíž rozumím, i důslednou pozornost každému detailu ve struktuře inscenace, pak Rádobydivadlo znovu prokázalo, že se pohybuje v nejvyšším patře našeho amatérského divadla.

Enquistův text má dvě základní polohy. První je jakýmsi "realistickým" záznamem jedné krizové chvíle v životě slavného švédského dramatika Strindberga, kde autor nezapře, že je profesorem literatury a poměrně pečlivě – i když samozřejmě s patřičným výběrem – předpokládá a uspořádává řadu "historických" informací. Druhá poloha je potom – nazvu ji pro stručnost tak – "psychodramatická". Tři dramatické postavy si vlastně na té jedné noční zkoušce nové Strindbergovy hry "přehrávají" svá traumata i neuralgické body svých věru krajně komplikovaných vztahů. Inscenace – přesně: režisérka a scénografka Kateřina Baranowská věnuje náležitou soustředěnou pozornost té „historické“ rovině a velmi pečlivě všemi výrazovými prostředky označuje a sděluje to, co autor vytěžil z té jedné noci konce osmdesátých let. Dá se v tomto kontextu říci, že se hraje – a řeč je nyní o herectví – s realistickou důkladností. Leč inscenace zároveň ví o té rovině „psychodramatické“. A tak se přes tuto realistickou „názornost“ herci každým okamžikem probíjejí k těm „temným hlubinám“ duší svých postav a zveřejňují. A často se to děje s takovou intenzitou osobní angažovanosti, že vzniká silný pocit, že je to až jakoby vlastní „psychodrama“ herců.

Sečteno a podtrhnuto: textu se takto dostává v dostatečné míře toho, co potřebuje a vezmu-li v úvahu to, co jsem napsal v úvodu této recenze, nic by nemělo bránit tomu, aby se dostavil silný divadelní zážitek. Leč – v tom odpoledním představení se to nestalo. A tak si už pár hodin lámu hlavu s tím, proč tomu tak, když všechno vlastně bylo dokonale připraveno k tomu, aby se to přihodilo. Pořád mám dojem jako by „historizující“ rovina převážila nad vším ostatním, pořád mám pocit, že se drtivá část témat předkládá jako právě informace o Strindbergovi. A nikoliv jako vzrušující divadelní informace o tom, jak tato témata uchopili tvůrci inscenace. A to je samozřejmě ani v nejmenším nepodezírám, že by se o to nesnažili. Naopak, ten ponor do „psychodramatu“ tuto snahu nutně posiloval. Ale zase: možná, že jí bylo až moc, že zabraňovala tomu, aby ze záměrů, duševních stavů přešla do „objektivizovaného“ divadelního tvaru. Nemohu než opakovat: je to inscenace, jež se pohybuje nad běžným standardem amatérského divadla, má řadu předpokladů, aby se dobře a zajímavě utkala s literární předlohou, ale přesto je – mohu-li to tak nazvat – jakýmsi „realistickým obrazem“ ze života slavných.

**CÍSAŘ, Jan. P. O. Enquist: Noc tribádek. Recenze. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 15. 8. 2000 (č. 5), s. 4-5.**

Mám Per Olov Enquista, švédského reprezentanta ve skoku vysokém, posléze a nyní spisovatele, rád. Mám zejména rád jeho dramatické fikce ňoumající se ve shnilém podhoubí minulosti a dánské literatury (***Ze života žížal*** – Andersen, ***Noc tribádek*** – Strindberg, ***Obrázkáři*** – Lagerlöfová, i když do volné trilogie patří k prvým dvěma ještě ***Faedra*** s námětem antickým, poslední hra je samostatná).

Mám jej rád a rád jsem se těšil na inscenaci jeho ***Tribádek***. Bohužel se potvrdilo, že člověk nemá mnoho očekávat, aby nebyl pak mnoho zklamán. Soubor měl mé apriorní sympatie výběrem (těžkého!) textu i chvalnou pověstí, o které mi důvěry-

hodné zdroje referovaly. Tady bych rád skončil své psaní, protože nevím, jak dál. Nevím, co bych víc pochválil a já chci být kritik pochvalný...

Další píšu nerad: představení ani inscenace se příliš nepovedly. Možná soubor sáhl po textu příliš herecky obtížném, možná neměli den, ale stejně: jeviště zanešené harampádím, které nám řeklo, že jsme v herecké šatně, ale hře ani hercům nedalo nic víc, nápad s diaprojektorem osaměle trčící z inscenace, jí neospravedlněný a nemající oporu v textu, kostýmy buď nepadnoucí nebo barevně nesladěné (žádal jsem, abych byl recenze zproštěn) a pak ti milí, ochotní a oddaní herci, kteří věnovali tolik úsilí a píle, ale měl jsem zpočátku pocit, že chtěli hrát spíš Feydeaua a ten P. O. E. se jim tam připletl náhodou... ale i toho Feydeaua (dobrý autor, i když herecky asi jednodušší) by nemohli hrát s motivacemi tak nahodilými a nepřehlednými, s dikcí tak ledabylou, tak si skákat do replik, střídat v jedné! větě češtinu obecnou se spisovnou (koncovky -ý a -ej) a to ve hře, kde jedna postava neumí dobře švédsky, protože je Finka, a proto má mluvit špatně česky, mylné bylo obracení se pana Valeše do publika, tento prostředek komediální se do tohoto komorního dramatu věru nehodí, hlavně ale selhala režie ve výkladu postav, jejich vztahů a při budování situací, takže se hra stávala nesrozumitelnou... když Marie na konci první půlky říká Strindbergovi, že ho měla strašně ráda či před tím, když Strindberg popisuje opilou a zvracející Marii jako nejkrásnější zážitek svého života, bylo zcela nesrozumitelné, co a proč je zaujalo a to vybírám z mnohého (to je ale otravná litanie...), ale opravdu si tvůrci myslí, že Siri von Essen hrála divadlo jako herečka ve špatném sitcomu? A kdeže to v té Evropě pobývali v Grecu nebo v Grazu?

Bylo pár pěkných chvil, třeba když si Marie poslouchajíc Strindberga tak beze slova pohrávala s lahví piva a člověk skoro uvěřil její síle nebo když A. S. vykřikl slovo kunda a ono přeciť jen zaujalo svou vahou i vážností. Ale nebylo jich moc, těch míst...

To všechno jsou otravné nářky a je mi líto, že je pláči. Vybrali si úkol velký a jen takové jsou hodny Muže (i Ženy). Nebezpečí ztroskotání je pak ale velké...

**DOČEKAL, Michal. P. O. Enquist: Noc tribádek. Recenze. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 15.8.2000 (č. 5), s. 4.**

**Noc tribádek**, to jiné kafe. Apropos kafe. Pan Dočekal do klatby hronovské restauratéry dal, neb dobrou kávu nikde udělat neumějí. Doslechl jsem se, že mladého číšníka z kavárny C téže noci zbili a v nemocnici je. Pane Dočekale, i když ohledně kávy s vámi souhlasím, přece jen – nechcete přísnost klatby své trochu zmírnit? Vždyť ve vašem pražském divadle též Enquista dáváte, jeho ***Obrázkáře***, a také to zrovna presso není. On totiž intelektuál je a velmi přesnou hru vyžaduje – po stránce dramaturgické, režijní i herecké. A to vždycky – stejně jako udělat dobré kafe – těžké je. Vyžaduje to dobré přístroje, čisté hrnky a dostatek kvalitního podkladu. ***Tribádky*** u nás – nemýlím-li se – třikrát inscenovány byly. V Praze smůlu měly. Kališové neutažené režijní šrouby, Štěpničkovo neintelektuální šaškovství nádhernou a silnou tu hru zcela rozbily. Však kdo jeden z největších hereckých výkonů u nás chce vidět, nechť na pana Čapku v Przebindově režii do Divadla Petra Bezruče v Ostravě jede. Toť August Strindberg chytrý, ostrý, vzteklý, divoký, samolibý, dětinský, směšný, odporný i obdivuhodný, silný i krutý jak má být. Ta hra je z rodu albeeovských či o´neillovských, hustá a stále se

zahušťující. ***Kdo se bojí Virginie Woolfové***, ***Cesta dlouhého dne do noci***, ***Noc tribádek***, to je jen těmi nejsilnějšími dalekohledy dosažitelné souhvězdí na hvězdném nebi moderního dramatu dvacátého století. Ač Klapští na něj namířili jen slabé divadelní kukátko a my viděli rozostřený obraz, je dobře, že jsme hleděli směrem tím, a ne na Mléčnou dráhu provařených komedií. Mezi námi – v Turnově na jaře viděl jsem jejich ***Slečnu Julii*** a tvrdím, že tam mnohem silnější triedr měli. Tu do Hronova pozvat, Zlatý Alois by se v základech chvěl.

**HULEC, Vladimír. Očima v.h. (P. O. Enquist: Noc tribádek – glosa.) Zpravodaj Jiráskova Hronova. 15.8.2000 (č. 5), s. 5-6.**

Rádobydivadlo Klapý si trouflo na Enquistovu ***Noc tribádek***. Hru, ve své podstatě postavenou na psychologické (expresivně vypjaté) hře jednotlivých postav a vyžadující tedy specifické vybavení herců, se realizátoři pokusili v jistém smyslu žánrově posunout. Zvolili náznakově realistickou scénu – jeviště, evokující cosi mezi hereckou šatnou a skladištěm je zaneseno harampádím Diaprojektor, který v průběhu hry promítá retro-dokumentární obrázky, působí poněkud neorganicky. Snaha hlavního představitele Strindberga (Ladislav Valeš) o komunikaci s publikem a snaha posunout postavu mírně komickým nadhledem, stejně jako stylizace Siri do pozice ženy-slepice a špatné herečky, nepřidalo do inscenace nic pozoruhodného, spíše jí uškodilo.

**SOPROVÁ, Jana. Jiráskův Hronov – konfrontace my a svět. Amatérská scéna. 2000, roč. 37, č. 5, s. 5-10**

Dočetl jsem se v tisku (Hradecké noviny 21. srpna 2000), že na tiskové konferenci řekla Lenka Lázňovská, že "zahraničním účastníkům se zdá, že diskuse o představeních, vedené českými lektory, jsou ke všem vystupujícím příliš tvrdé". Asi to tak je. Zvykli jsme si v sedmdesátých a osmdesátých letech klást na amatérskou tvorbu vysoká měřítka a dodnes jsme se toho "zlozvyku" - zejména na vrcholných festivalech jako je JH - nezbavili. Možná to ale přispívá k tomu, že nezanedbatelná část našich amatérských divadelních inscenací je svou kvalitou nadprůměrná. Viděli jsme na 70. JH celkem 7 představení zahraničních souborů. Z toho dvě byla reprezentanty dvou regionů (byla tak - mohu-li to převést do naší "terminologie" - vlastně na JH jaksi "nominována") a zbytek byl vybrán z nabídky středoevropské sekce AITA/IATA). Nemohu samozřejmě ani v nejmenším posoudit, jestli šlo o inscenace špičkové, ani nemohu říci, jestli těch sedm představení vytváří reprezentativní vzorek amatérského divadla daných regionů. Vím ale, že se jim české soubory (snad až na jednu či dvě výjimky, které vyvolaly svou úrovní rozpaky) vyrovnaly a některé je předčily. A byly to často inscenace, nad nimiž jsme se ani my lektoři ani většina diskutujících v našem "českém" klubu příliš nerozplývali. Jako - abych uvedl alespoň jeden příklad - třeba ***Noc tribádek*** Rádobydivadla Klapý, kde ambice dramaturgická byla nad možností režie, ale - bohužel - i herců.

**CÍSAŘ, Jan. Jiráskův Hronov fragmentárně. Amatérská scéna. 2000, roč. 37, č. 5, s. 10-13**

# Thornton Wilder: **Naše městečko**

*Neobyčejná hra o obyčejných lidech. Podle Jarmily Černíkové „představení o osudech a všedních starostech obyčejných lidí, kteří navazují na smrtí přerušenou činnost svých předků, aby jejich děti mohly pokračovat v jejich činnosti, až sami zemřou; představení o nepřetržitosti lidského rodu.“*

Překlad Martin Hilský, **režie Kateřina Fixová**, výprava Kateřina Fixová, Jaroslava Maťáková a Pavel Hurych, světla a zvuk Pavel Hurych a kolektiv, účinkující Ladislav Valeš (Asistent), Jaromír Holfeuer (Doktor Gibbs), Eva Andělová (Paní Gibbsová), Lenka Šťastná (Rebeka Gibbsová), Vojtěch Efler (George Gibbs), Pavel Macák (Redaktor Webb), Dana Cendrová (Paní Webbová), Eva Frková (Emilie Webbová), Pavel Šíp (Wally Webb – tuto roli hrál i Ladislav Štěpán) a dále Václav Frk (Howie Newsome a Simon Stimson), Miroslav Anděl (Strážník Warren, Sam Craig), Liběna Štěpánová (Paní Soamesová – roli jednou zaskočila Veronika Týcová), Jaroslava Maťáková (Profesorka Willardová – tuto roli zaskočila několikrát Veronika Týcová), Veronika Týcová (Joe Crowell ml., Si Crowell), Pavel Hurych (Pavel Hurych).
**Premiéra** 23. 6. 2000 v rámci Libochovického divadelního léta, **naposledy** v Libotenicích 20. 1. 2002, hráno 20x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování na Divadelním podzimu Jiřího Šatopleta Říčany 2. 11. 2000,
- účast na Hrádeckém divadelním podzimu Hrádek nad Nisou 2000 – cena za inscenaci, cena za herecký výkon Vojtěch Efler, Eva Frková a Ladislav Valeš,
- představení v divadle Solidarita Praha 5. 3. 2001 – pro studenty University třetího věku, tedy – podle tisku – pro „200 čiperných důchodců-intelektuálů“,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána – ceny za herecký výkon Vojtěch Efler, Eva Frková a Pavel Macák, cena diváka, cena za inscenaci, nominace na národní přehlídku,
- účast na národní přehlídce FEMAD Poděbrady / Divadelní Třebíč 16. 5. 2001 – čestné uznání za herecký výkon Vojtěch Efler, cena za herecký výkon Jaromír Holfeuer, cena za podíl na scénografii hry Jaroslava Maťáková, doporučení na Jiráskův Hronov ze 3. místa,
- účast na přehlídce Za dačickou kostku cukru – cena za osobité zpracování inscenace, cena za ženský herecký výkon Eva Frková,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 8. 8. 2001,
- představení bylo součástí 1. ročníku Rádobyfestu.

# Rozhovor o Našem městečku…

Po prvním představení letošní jubilejní Divadelní Třebíče naše redakce doslova odchytila těsně před seminářem (a těsně po obědě) vedoucího souboru Rádoby-divadlo Klapý pana Ladislava Valeše na slovíčko...

***Ve vaší inscenaci se hovoří jakoby o oslavě všednodenního okamžiku. Jaké jsou Vaše všednodenní okamžiky, jak vy, jako řekněme určující člen souboru, prožíváte své všední dny?***

Já myslím, že se to nějak zvlášť od těch postav, které v naší hře byly, že se to nějakým způsobem neliší. Je pravda, že si to člověk neuvědomuje. Uvědomí si to, až už je pozdě. Já si myslím, že to je naprosto běžný. Prostě ráno člověk vstane, je rád že vstal, a pak už se to valí, jedna starost za druhou a pokud člověk něco dělá, tak mu ten čas rychle uteče. Tohleto je aspoň o činnejch lidech, o lidech, kteří si myslím aspoň něco dokázali. Je to život obyčejnej, no.

***A dala by se ve Vašem životě, nebo v životě někoho ze souboru najít konkrétní událost, která vedla k výběru hry s tak osobitou výpovědí? Nebo kde hledat dramaturgickou inspiraci pro výběr právě titulu, který nenavazuje na typy Vašich předchozích expresivnějších kusů?***

Tady byl hlavní předěl v tom, že my jsme se rozhodli někoho do souboru angažovat, kdo by chtěl s námi udělat režii. Oslovili jsme Káťu Fixovou, dramaturgyni mosteckýho divadla, a ona přišla s touhletou hrou. Já, abych byl upřímný, tak se musím přiznat, že nám to svým způsobem do naší poetiky nějak nekonvenovalo. Dokonce když jsem si to přečetl, tak se mi to dvakrát, třikrát nelíbilo. Ale když se začalo zkoušet, když jsem do toho víc vnikal, tak – člověk si to nějakým způsobem neuvědomí – to co se mu zdálo tak běžný a obyčejný, a o čem říká, že to není žádným způsobem ozvláštněný, tak se to najednou nějak otočilo. Najednou to obyčejný se stává ozvláštněný. Nás to prostě zaujalo a ta práce s Katkou byla velice pěkná.

***Tu se právě nabízí otázka na Vás jako dlouholetého režiséra, jehož účast tady na Divadelní Třebíči byla často doprovázena cenou za režii pevného rukopisu – jak jste se cítil jsa režírován?***

Já jsem se cítil dobře, Katka byla na mě hodná... (smích) Ona mi to v podstatě vnutila, protože říkala: „ono tam trošku z toho tvýho režírování bude, ten soubor budeš mít přece jenom tak nějak pod rukou, vlastně to tam budeš dirigovat“. Tady byl akorát největší problém, aby se to Valeš naučil. Nějak jsme to tam prostě odehráli, no. Problém to nebyl.

***Právě začíná rozborový seminář, tak držíme palce.***

Jo, díky moc.

**Rozhovor mezi dveřmi. Ptal se id. Zpravodaj Divadelní Třebíče. 2001, č. 2, s. 3**

# Napsali o Našem městečku…

Doskokanem přehlídky bylo opět Rádobydivadlo Klapý s inscenací hry amerického autora Thorntona Wildera ***Naše městečko***. V režii Kateřiny Fixové a výborné spolupráci všech představitelů postav obyvatel malého městečka vzniklo představení o osudech a všedních starostech obyčejných lidí, kteří navazují na smrtí přerušenou činnost svých předků, aby jejich děti mohly pokračovat v jejich činnosti, až sami zemřou; představení o nepřetržitosti lidského rodu.
**ČERNÍKOVÁ, Jarmila. Libochovické divadelní léto. Amatérská scéna. 2000, roč. 37, č. 4, s. 22-23**

Wilder měl svá období slávy a zatracení, vrcholů a pádů do zapomnění. Nicméně, a o tom je i Naše městečko, jeho tvorba se vyznačovala upřímným, hlubokým lidstvím bez přetvářky. Touto hrou dokázal vykreslit na rodinách doktora Gibbse a redaktora lokálního plátku Webba charakteristické rysy americké společnosti 30. let, které ovšem mají mnohem širší platnost.

"***Městečko***" je hrou o obyčejných lidech, žijících běžný život na tuctovém maloměstě, jakých se najde ve světě bezpočet. Jejich starosti a radosti, přes propast 63 let od vzniku hry, jsou však i starostmi a radostmi našich současníků. Možná právě tato nadčasovost neobyčejné hry o obyčejných lidech dokázala její protagonisty v hlavních i epizodních rolích, vedené ovšem profesionální režisérkou, přivést k neobyčejnému výkonu, hodnému profesionálů. Možná také, že více či méně hráli i své vlastní životní prožitky, kdo ví.
**VANŽURA, Václav. Naše městečko. Haló noviny 25. 8. 2001**

***Naše městečko*** Thorntona N. Wildera (z roku 1938) uvedlo Rádobydivadlo Klapý v pohostinské režii Káti Fixové. Autor situuje svoji hru na prázdné jeviště a tam vypravěč ("asistent") demonstruje život dvou rodin i přidružených postav a jejich osudy zasazuje do historie městečka. Inscenace autorovu předlohu dotahuje odkrytím celého jevištního servisu (od přestaveb scény i přípravy rekvizit po světla a zvuky) zrakům diváků. Hraje se v klubovém prostoru, dva kroky od prvé řady diváků. Jak v herecných výkonech, tak v technické službě udělal celý soubor pro výsledek představení maximum. Vynikli zvláště představitelé mladého páru Eva Frková a Vojtěch Efler (Emilie a George, herecké ceny), jejichž dueta, hraná divákovi na dosah, vyzněla doslova jímavě, a Pavel Macák (redaktor Webb, herecká cena). Technická připravenost herců a perfektní souhra celého ansámblu zajistily představení jednoznačný úspěch (prvé místo = nominace do Třebíče, ale zároveň i Cena diváka).
**HRAŠE, Jiří. Oblastní přehlídka Děčínská brána 2001. Amatérská scéna. 2001, roč. 38, č. 2, s. 12**

Divadelní Třebíč 2001 byla zahájena představením Rádobydivadla Klapý, které nastudovalo Wilderovo ***Naše městečko*** v režii Kateřiny Fixové. Wilderova hra je v dějinách divadla první hrou, která definitivně rozvrátila dramatické principy. Je to

demonstrace, epické předvádění obrazů ze života.

Nehraje se na jevišti, ale v poloaréně, blízko divákovi. Černý horizont, zprvu černě odění herci. Kostýmy přehozené přes paraván, nejnutnější scénické prvky, variabilní a snadno přestavitelné. Všichni herci se nevtíravě zapojují v průběhu představení přestavbou, podáváním předmětů. Kostýmy z paravánu postupně mizí, tak jak je postavy oblékají. Všechno dění na scéně organizuje asistent. Se zájmem sledujeme, jak hrají, jak tematizují využívání scénických prvků a rekvizit i tempo-rytmus inscenace, jak vstřícní jsou ve zveřejňování nitra postav. Vynikající zvuková složka jen zvýrazňuje atmosféru idylických obrázků ze života. Vnímáme laskavost pohledu, vnímáme, že jde o přitakání životu. Ale přesto máme chvílemi pocit únavy. A také si klademe otázku o smyslu sdělení. Jistě bylo úmyslem souboru předat nám více než ony výše zmíněné obrázky. Jenže my už jenom kalkulujeme, co asi to mělo být. Že i obyčejný život, který nepřináší vnější vzruchy, má svou hodnotu? Že i v tom zdánlivě idylickém obrazu se lidé nevnímají?

Je snad „zakopán pes“ v postavě asistenta? Láďa Valeš je spíše laskavým vypravěčem, než organizátorem veškerého dění na scéně, k jehož vyprávění musí mít přece nějaký důvod. A ten my se nedozvíme. Možná nejsou klíčové dialogy dostatečně výrazné. Možná ono důležité krédo, že „musíme žít, abychom mohli život milovat a musíme milovat život, abychom mohli žít“ příliš zaniká ve všem ostatním. Také tematizované tempo, zde velmi klidné a volné, je něco jiného než tempo divadelní: tady ona ničím neporušená pozvolnost a klidnost spíš uspává.

Rádobydivadlo Klapý se pustilo do nelehkého úkolu a odvedlo nepochybně spoustu dobré práce. Přesto však postrádáme větší divadelnost a zřetelný klíč k výkladu inscenace.

**ex. Rádobydivadlo Klapý. Thorton Wilder. Naše městečko. Divadelní Třebíč. Zpravodaj X. Národní přehlídky amatérského činoherního a hudebního divadla. Květen 2001. Číslo 2. S. 2**

***Naše městečko*** bylo kdysi odvážnou a novátorskou divadelní hrou, která rozbíjela konvence a tradice dramatické, takže při její římské premiéře v roce 1940 vytáhli již zestárlí futuristé dělat skandál, neboť obviňovali jejího autora Thorntona Wildera, že jim zcizil jejich experimentální výboje. Rádobydivadlo v ní přitakalo laskavě, s pochopením a jemným úsměvem věčnému koloběhu lidského každodenního bytí. A jako by zapomnělo, že v závěru se mrtví odmítají vracet do světa živých, protože jim v něm vadí jakási povrchnost, lhostejnost ve vnímání života. Byl jsem skutečně velmi zvědav, jak se soubor z Klapý, jehož si velice vážím pro jeho věčné bouřlivácké, a někdy až běsovské hledání, vyrovná s tímto textem, jaký mu dá dnes smysl. A nalezl jsem jej pouze v třebíčském představení v přitakání klidu obyčejného života.

Zábavnost či psychorekreativnost nespočívá jenom v tom, že se hrají tituly, které jsou napsány pouze k tomu, aby se lidi bavili. Jde často i o texty náročné a kvalitní (***Naše městečko*** k nim patří), které se inscenačně posouvají do těchto poloh. Inscenace Rádobydivadla to učinila tak, že potlačila ten hodně pesimistický a tím zneklidňující závěr. ...

*(Inscenace **Našeho městečka**)* zajisté patří k nadprůměrným inscenacím české-

ho amatérského divadla stojícím na principu interpretačního divadelního jazyka. A přece v ní existuje divadelní nevzrušivost, která podle mne pramení z toho, že nebyla dostatečně věnována pozornost tomu, jak uskutečnit na jevišti interpretaci onoho pesimistického závěru textu. V těchto souvislostech možná nebude neoprávněná otázka, jak na tom s tímto interpretačním principem divadelní práce naši amatérští divadelníci jsou. Jestli celá kolekce interpretačního divadelního jazyka, která se v roce 2001 představila na D+M, neprozrazuje svou ne příliš vysokou úrovní problém hlubší povahy. Nechci se do zkoumání tohoto problému široce a dlouze pouštět, není pro to v tomto článku místo. Ale myslím si, že si tento jev pozornosti zaslouží. Zvláště, bylo-li na téže přehlídce patrné, že jisté, v minulosti ověřené a vyzkoušené postupy, jež přinesly svého času českému amatérskému divadlu velké úspěchy, mohou i v současných podmínkách znovu být velice prospěšné a efektivní.
**CÍSAŘ, Jan. 10 + 1 + 29. Amatérská scéna. 2001, roč. 38, č. 3, s. 5-9**

Třetí imaginární scénickou komposicí je inscenace ***Naše městečko***. Sál nyní slouží v plné šíři k provedení další hry, jakéhosi scénického pásma obrazů z poklidného městečka. Inscenátoři dospěli k významové a výtvarné koncentraci prostoru, v němž schopnost přiznání abstraktních konstrukčních prvků z konkrétního materiálu vytváří pocit skutečnosti naprosto věrně. Syntetický promyšlený prostor, rozdělený na části přípravny (kostýmy, potřebné rekvizity a scénické detaily, herce) a vlastního hracího prostoru. Tento scénický celek je funkčně domyšlen a prokomponován v každém detailu, prvku a předmětu. Vzniká tak přetvořený jevištní obraz, tvarově, materiálově a funkčně reálný, ale proměněný jak v prostoru a formě, tak i v čase. Použitím minimálních prvků se před diváky mění význam jednotlivých částí dekorace a spolupracuje se s divákovou představivostí. Citlivost a plynulost přestaveb přispěla k celkovému výbornému vyznění inscenace.
**PITR, Jiří. Zamyšlení scénografa. Amatérská scéna. 2001, roč. 38, č. 3, s. 17**

**MIMOCHODEM…** Rádobydivadlo bylo osloveno ředitelem Správy památkových objektů okresu Litoměřice Zdeňkem Klimešem, aby pro louku s přirozeným hledištěm, vzniklou rekultivací starého višňového sadu na Podhradíně pod Házmburkem, nastudovalo hru na motivy lidové pověsti o sani Okřence. (Deník Litoměřicka 31. 7. 2001)
**MIMOCHODEM…** Krok k nesmrtelnosti Pavla Macáka – dostal zakázku vytesat Marii s Ježíškem pro pražský kostel sv. Vavřince (tzv. Petřínská Madona, 140 cm).
**MIMOCHODEM…** 18. 12. 2002 se konal křest knihy Oldřicha Doskočila ***Z dějin litoměřického divadla a divadelnictví*** – medailon Rádobydivadla se objevuje v páté části.

# Rádobydivadlo slaví 15 let –
## bilanční rozhovory a články, plány a tomu podobně…

Na Láďu Valeše, ústředního ducha Rádobydivadla Klapý, jsem šťastně narazila při kalupu za prací do redakce a zajásala, že jej nemusím nikde shánět. Protože rozhovor s ním jsem měla v plánu.

***Pokud se nepletu, všechny inscenace od vzniku vašeho souboru jsi dramaturgicky a režijně připravoval ty – s výjimkou posledních dvou. Na inscenaci O svatém Jánu hledej sobě vránu se podílela Veronika Týcová, Noc tribádek režírovala Kateřina Baranowská. To vzniklo na tvůj popud nebo z vnitřního zájmu děvčat o téma?***

V podstatě to mělo takový vývoj v souboru. Myslím, že práce se mnou už byla dlouhá. A sám se musím také přiznat, že už mě to tolik nenaplňovalo. Řekl jsem si, že bych měl možná dát slovo jiným, byť pozvaným lidem. Téma jsem si vybral já s tím, aby děvčata vymyslela, jak. Veronika, i když jsem to režíroval také já, se výrazně podílela na dramaturgii, částečně na vývoji inscenace, takže mě dost ovlivňovala. Co se týče ***Noci tribádek***, nabídl jsem ji Kateřině, protože se známe už delší dobu a vím jaká je, takže jsem tušil, že by do té věci šla. Že by ji to nějakým způsobem taky naplňovalo. Slovo dalo slovo, až jsme tu inscenaci udělali. Navíc se musím přiznat, že jsem neměl žádného představitele pro hlavního hrdinu, takže jsem se pokusil zahrát to já. A když hraji, nechci zároveň režírovat. Kdysi dávno jsem to už zkusil a vím, že to je velký problém. Takhle mě vede někdo jiný. Já s ním třeba můžu souhlasit nebo nemusím souhlasit, ale to je ten proces zrání. Teď jsme udělali podobně, po dlouhém přemlouvání, další inscenaci – Wilderovo ***Naše městečko***. V současné době „pracujeme“ na Rudovi Felzmannovi. Takže teď bude taková epocha, kdy si u nás může někdo zarežírovat. (*smích*)

***V programové brožuře se zmiňujete, že byste rádi udělali nějaký další triptych, jakým v podstatě byly inscenace severských autorů. To se tedy konat nebude?***

To je takhle. Nám se stále moc líbí Enquist a máme od něj spoustu věcí, takže... Já kdybych měl teď hned něco dělat, protože to mám nejvíc připravené, tak bych režíroval Enquistovu ***Faidru***. Ta mě oslovila. A trošku bych rád, aby se to divadlo zase vrátilo obloukem tam, kde bylo „za časů Nerona a Seneky“ (pozn. Red. Jde o jednu ze starších inscenací souboru), to znamená, aby to zas bylo něco hodně živočišného. Možná bychom se k tomu zas na chvilinku vrátili. Protože my jsme se s Katkou Fixovou dostali do úplně jiného světa, ukázalo se, že pohled souboru na divadlo může být úplně jiný. Ještě kdyby tak někdo s námi zkusil udělat komedii, třeba Milan Schejbal – ale by se asi ukecat nedal! (smích)

***Ale já ti přeji, aby to ukecání dopadlo!***

**Když hraji, nechci režírovat. Ptala se ex. Zpravodaj Jiráskova Hronova 15. 8. 2000, s. 2**

Patnáct let od svého vzniku slaví v letošním roce divadelní ochotnický soubor Rádobydivadlo Klapý. Při této příležitosti připravil pro příznivce divadla minifestival

s názvem Rádobyfest, kde své narozeniny oslaví a zároveň představí několik dalších ochotnických souborů. K vydání připravuje také bulletin o celé historii souboru.

"Při vzniku souboru jsme vůbec nepředpokládali, že se dočká takového věku a hlavně úspěchu," řekl s radostí vedoucí souboru Ladislav Valeš. Mezi jejich úspěchy patří sedm účastí na Jiráskově Hronově, pět přehlídek v Třebíči, což je polovina z 10 ročníků, devět zahraničních vystoupení v šesti státech a pravidelná účast na festivalu vesnických ochotnických souborů ve Vysokém nad Jizerou do doby, než byli se svými úspěchy přeřazeni do vyšší kategorie.

O významu souboru v oblasti ochotnického divadla svědčí také množství textu v knize ***Cesty amatérského divadla***, kde je jméno Rádobydivadla Klapý natrvalo zapsáno. Tomu se vedle odborných a diváckých úspěchů podařilo také vychovat řadu herců, kteří se již stali profesionály. Příkladem jsou Pavel Macák, který hraje v mosteckém divadle, Eva Andělová z Činoherního divadla v Ústí nad Labem a Veronika Týcová, současná studentka DAMU v Praze. V současnosti má soubor kolem 35 členů, přičemž jeho řadami prošlo na 70 lidí ve věku od 13 do 70 let.

Bulletin, který soubor plánuje vydat do konce roku, bude obsahovat jak celou historii souboru, jména všech členů, jenž souborem prošli, seznam uvedených her, fotografie z představení a další zajímavosti.

"K příležitosti oslavy se nám jej bohužel nepodařilo vydat, ale svět spatří v nejbližší době," sdělil Ladislav Valeš.

**ERETOVÁ, Jitka. Za dobu svého trvání se mu podařilo získat mnoho úspěchů a srdcí diváků nejen doma, ale i v zahraničí, a zařadit se mezi naše přední ochotnické soubory. Deník Litoměřicka 18. 9. 2001. S. 10**

Své 15. narozeniny oslavil o víkendu divadelní ochotnický soubor Rádobydivadlo Klapý, a to jak oslavou se všemi současnými i minulými členy, tak přáteli i jejich příznivci. V rámci oslav soubor uspořádal také divadelní minifestival s názvem Rádobyfest, kde vystoupili tři ochotnické soubory. Samotné Rádobydivadlo, společně se studenty DAMU Praha, se představí v pokračování 12. a 13. října.

Festival začal již v pátek představením ***Na druhém břehu*** v podání divadelního klubu Jirásek z České Lípy a pokračoval v sobotu hrou ***O Elide, aneb Jak to bylo s Herkulem***, kde vystoupil divadelní soubor Zmatkaři Dobrodín a po nich divadelníci z Nového Boru s představením ***Jakub a jeho pán***. Sobotní večer pak patřil oslavě, kde všichni členové souboru a jejich hosté zavzpomínali na některé z předešlých her a na zážitky, které je při představeních provázely.

Pozvánku přijal také Jan Císař, největší současný znalec a odborník na ochotnické divadlo, který bývá předsedou porot všech vrcholných divadelních přehlídek v republice. "Rádobydivadlo Klapý je pro mě velmi zvláštní soubor, který mám rád, protože jsou vždy velmi originální, nejdou normálními vyšlapanými cestičkami, vymýšlejí nejrůznější způsoby a je to skutečně svým způsobem dnes jeden z nejkvalitnějších venkovských souborů, který má své místo i ve špičce současného amatérského divadla," řekl Císař, který zná soubor již od počátku jeho činnosti a hodnotil již jejich první hru ***Zeď*** na krajské přehlídce v Žatci.

Mezi hosty byli také herci Eva Andělová a Dana Cendrová, které vedle již

zesnulého Ladislava Kaspara hráli ve ***Zdi***. "Poznala jsem zde spoustu nových přátel a zahrála si věci, se kterými bych se normálně nikdy nesetkala. Je to určitě velké obohacení, když si člověk prožije osud, který jinak nezažije," uvedla Eva Andělová a dodala, že dokud bude zdravá, určitě bude hrát dál. "Je to super, mám moc ráda všechny tyhle lidi. Vydržela jsem zde tak dlouho asi kvůli nim. Divadlo mě dalo mnoho hezkých chvilek, spoustu přátel a hodně jsme se společně podívali jak u nás, tak v zahraničí," usmívala se Dana Cendrová.

Rádobydivadlo Klapý má v současnosti kolem 35 členů z celého okresu i daleko mimo něj. Na kontě mají celkem 16 her s 271 představeními. V zahraničí již vystupovali devětkrát v šesti zemích a každoročně jsou účastníky nejvyšších festivalů ochotnických souborů jako Jiráskův Hronov, Divadelní Třebíč a v minulosti i Vysoké nad Jizerou. "Je to strašná sebranka, ale jednou bychom chtěli být také takoví," poznamenal František Lunt z divadelního souboru Zmatkaři Dobrodín.

Úspěchy souboru jsou připisovány zejména vedoucímu a režisérovi Ladislavu Valešovi a o němž i Jan Císař říká, že je divadelní Ďábel. "Je to člověk pro divadlo stvořený a pro divadlo vytvářející strašně cenné, zajímavé a často jinde nenalezitelné věci," doplnil Císař. "Jako každý režisér si i Láďa Valeš tvrdě prosazuje své a snaží se to do nás nacpat. Má však v sobě takové zvláštní fluidum, že dovede lidi přitáhnout a strhnout je, aby mu důvěřovali a šli do věcí, které někdy odporují jejich naturelu," prozradila herečka Veronika Týcová, která v současnosti studuje již 2. ročník DAMU v Praze.

Festival bude pokračovat 12. a 13. října, kdy v pátek od 19 hodin zahraje Rádobydivadlo svou hru ***O svatém Jánu, hledej k sobě vránu*** a v sobotu od 10 hodin se představí studenti DAMU Praha.

**ERETOVÁ, Jitka. Rádobydivadlo hraje už 15 let. Deník Litoměřicka 1. 10. 2001. S. 8**

Již celých 15 let existuje na Litoměřicku divadelní ochotnický soubor Rádobydivadlo Klapý, který od svého vzniku zaznamenal mnoho úspěchů jak u divácké veřejnosti, tak je příznivě hodnocen odborníky a často reprezentuje české amatérské divadelnictví na přehlídkách a festivalech v zahraničí.

U zrodu souboru, který se před 15 lety vyčlenil z divadelního spolku Libochovická scéna, stáli režisér Ladislav Valeš a tři herci, z nichž při příležitosti tohoto kulatého výročí na sebe něco prozradily herečky **Eva Andělová**, která je jedním z velkých pilířů souboru a **Dana Cendrová**, jenž se po pětileté odmlce k souboru opět vrátila. K tomu něco dodala i 23letá **Veronika Týcová**, kterou divadlo přivedlo na profesionální dráhu.

***Jak jste se k Rádobydivadlu dostaly?***

E. A.: "K divadlu jsem přišla náhodou, a to asi ve 33 letech, kdy v Litoměřicích hráli Máchovci s vedením Jiřího Ryvoly. Začali jsme jezdit po různých přehlídkách, kde jsem potkala Láďu Valeše a přešla k němu, protože Máchovci po třech sezónách přestali hrát."

D. C.: "Od svých 15 let jsem hrála divadlo v Roudnici nad Labem u režiséra Vlastimila Krále. Do jedné hry jsme si půjčovali pana Kaspara, který mi tam hrál partnera. Pak když jim odpadla jedna herečka v ***Generálním zázraku***, tak si zase půjčili mne, a už jsem u nich zůstala. Tenkrát jsme ještě hráli pod libochovickou Scénou před

tím, než jsme se osamostatnili."

V. T.: "Já se u divadla potloukám od roku 1994, kdy mi bylo 15 a půl roku. Tenkrát mě to trochu zajímalo, ale moc jsem o tom nevěděla."

***Jaké byly vaše první role?***

E. A.: "Monolog Šperkařské Ely a uklizečka ve ***Čtyřech ženách*** od Emy Destinové (sic!). Prvním představením u Rádobydivadla byla ***Zeď***, kde jsem hrála matku Dany Cendrové a Láďa Kaspar byl pošťák, který k nám chodil a já jsem ho nakonec zabila, protože mi svedl dceru. Bylo to představení pro tři herce a dostali jsme se s ní až na krajskou přehlídku do Žatce. Trému jsem na začátku samozřejmě měla, a mám jí dodneška."

V. T.: "Moje první zásadní role byla Adéla v ***Bernardě***. Jinak poprvé na jevišti jsem se objevila v menší roli v Záskoku, kde jsem si to vyzkoušela. Jsem tak trochu exhibicionista, takže na jevišti je to celkem v pohodě."

***Která role vás nejvíce oslovila?***

E. A.: "Všechno je pro mne hezké. Za nejlepší považuje člověk vždy to, co právě dělá. Co sezóna, to nová hra. V poslední době však děláme také dvě, nebo i tři během roku.“

V. T.: "Ta první, Adéla v ***Bernardě***, kde nás hrálo šest ženských. Velmi ráda vzpomínám na práci s Evou Andělovou, která úžasně hrála a byla to pro mě velká škola. V ***Noci Tribádek*** jsem si zahrála také s panem Valešem v hlavní roli dramatika Strinberga."

***Jaký je Ladislav Valeš jako režisér?***

V. T.: "Jako každý režisér si tvrdě prosazuje své a snaží se to do lidí narvat. Dělá to však svým zvláštním způsobem, že neřve, ale má takové fluidum, že dovede lidi přitáhnout. Strhne je, aby mu důvěřovali a šli do věcí, které někdy odporují jejich naturelu, on je přinutí bez urážek a ponižování, aby to hráli. Když dlouho režíruje, má pocit, že by si chtěl také zahrát a projevit se herecky. Dává tím všem možnost pracovat s ním také i jinak než jako s režisérem."

***Jak se u vás slučovala rodina a divadlo?***

E. A.: "Díky tolerantnímu manželovi, který má také své zájmy, dobře. Mám dvě děti, z nichž se dcera pomamila a nyní hraje v Činoherním studiu v Ústí nad Labem. Manžel se nyní uvolnil pro tři malé roličky v naší poslední hře ***Naše městečko*** po tom, kdy si poprvé zahrál ve ***Fanny a Alexandrovi***. Zkusil si, co herectví obnáší. Zkoušíme jednou až dvakrát týdně, mezitím jezdíme na představení a festivaly, je to náročné časově i finančně."

***Co vás u divadla stále drží?***

E. A.: "Je to takové zpestření všedního života. Máme to rádi a jsou zde dobří lidé. A na tom to všechno stojí. Pokud by kolektiv nedýchal stejně, tak by to nemohlo fungovat. Soubor stojí hlavně na Valešovi, který hry vybírá a režíruje. Je to velký nadšenec."

***Jak vás divadlo ovlivnilo?***

E. A.: "Člověk tu pozná spoustu nových lidí a získá přátele. A má to i něco do sebe, když si může zahrát věci, které normálně nedělá. Je to určitě velké obohacení, prožít si osud, který jinak nezažije. Nyní také ještě hraji v souboru Scéna Libochovice,

ve hře ***Motýl, motýl...,*** kde hraju děvku, což se mi v běžném životě nestane."

D. C.: "Mám moc ráda všechny tyhle lidi. Vydržela jsem zde tak dlouho hlavně kvůli nim. Divadlo mě dalo mnoho hezkých chvilek, spoustu přátel a hodně jsme se společně podívali jak u nás, tak v zahraničí. Když jsem měla malé děti, vynechala jsem pět let a vrátila se až do ***Bernardy***, kterou jsem měla moc ráda, hrála jsem tam službu."

V. T.: "Díky divadlu a zajímavým rolím jsem se hodně vypracovala. Ovlivnilo mě to natolik, že jsem se dala na profesionální dráhu a nyní studuji už 2. ročník DAMU. Profesionální divadlo je však trochu o něčem jiném, než u amatérů. Tam to dělají všichni z lásky a přitom chodí normálně do práce, je to pro ně koníček. Profesionální divadlo berou někteří jen jako práci a i vztahy jsou tam jiné. Zatím mě to ale baví. Asi po 3 až 4 letech mě začal ovlivňovat pan Valeš, který mi říkal, že bych měla jít dál. On mi dal ten impuls, abych měla odvahu odrazit se."

***Jak vidíte své herectví do budoucna?***

E. A.: "Dokud budeme zdraví, tak určitě budeme hrát dál. Láďa už má vymyšlený krizový plán dopředu, jak se všichni sejdeme v jednom domově důchodců a budeme hrát coby babičky a dědečkové. Už má vybrané i hry a ještě nějakou píše. U něj je zvláštní to, že jak některé soubory nevědí, co mají hrát, tak u něj je zase opačný problém, že toho má hodně a nemůže si vybrat, kterou dřív."

V. T.: "V poslední hře, ***Naše městečko***, hraju jen malé role, protože již nemám tolik času. Poslední větší role byla Julie ve ***Slečně Julii***. Určitě ale nekončím, budu se snažit se souborem nějak fungovat, ale zatím asi jen v nějakých okrajových rolích. Do budoucna bych ráda získala angažmá v nějakém oblastním divadle. Nebude to lehké, protože divadelních škol je u nás více a každoročně chrlí spousty herců a divadla jsou plná."

**ERETOVÁ, Jitka. Herci vzpomínali na začátky. Deník Litoměřicka 16. 10. 2001. S. 11**

# Fajdraricie

*Volně na motivy divadelní hry Per Olov Enquista* ***Faidra*** *v překladu Zbyňka Černíka. Variace na téma láska, vášeň, přátelství, rodina. Na příběhu dvou mladých žen, z nichž jedna je trápena dlouhodobou samotou a nenaplněním manželského svazku a druhá brutální křivdou z dětství, za kterou se chce mstít, se odvíjí jejich společná touha po jediném muži…*

Podle překladu Zbyňka Černíka, **úprava a režie Ladislav Valeš,** scéna Pavel Hurych a Kateřina Baranowská, kostýmy Kateřina Baranowská, choreografie Michal Benda, výběr hudby Michal Benda a Veronika Týcová, světla a zvuk Pavel Hurych (tu a tam vystřídán J. Horčičkou a M. Bendou v Turnově, Přemysl Bureš svítil v Hronově), účinkující Veronika Týcová (Fajdra), Pavel Macák (Theseus), Lukáš Burda (Hippolytos), Lenka Šťastná (Aricie), Jaromír Holfeuer (Theramenes), Eva Andělová (Oinone), Dana Cendrová, Eva Frková a Liběna Štěpánová (Savo, Pronto a Ariel, počišťovači, bratři, vojáci); Petra Konečná nebo Tereza Macáková, Blanka Šípová, také Bára Pokorná nebo (v Třešti) Jana Kodysová (na Visu) Mgr. Bohdana Pěva Šolcová se příležitostně objevily v roli, která se podle programu jmenovala NěkdoKdosiCosi, jinak také Mumie nebo Osud.
**První uvedení** (veřejná generálka) 19. 10. 2002 v Klapém, **premiéra** 6. 11. 2002 v Klapém, **naposledy** v Chorvatsku 28. 5. 2005, hráno 41x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- premiéra proběhla v rámci Rádobyfestu,
- první představení Rádobydivadla v domě U Tří lip, otevřeném po sedmileté rekonstrukci 30. 1. 2003,
- účast na přehlídce Modrý kocour Turnov 1. 3. 2003 – cena za dramaturgicko-režijní koncepci Ladislav Valeš,
- představení v Městském divadle Chomutov jako prémie pro stálé abonenty 5. 2. 2003,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 29. 3. 2003 – cena za herecký výkon Veronika Týcová a Eva Andělová,
- účast na Divadelním festivalu Napajedla 6. 4. 2003 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za nejlepší ženský herecký výkon Veronika Týcová, cena za nejlepší mužský herecký výkon ve vedlejší roli Pavel Macák, čestné uznání za herecký výkon Lukáš Burda, cena za inscenaci,
- 15. 4. 2003 benefiční představení pro Asociaci klubů rodičů a přátel postižených dětí (organizoval Svaz demokratických žen),
- účast na národní přehlídce FEMAD Poděbrady / Divadelní Třebíč 16. 5. 2003 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za herecký výkon Veronika Týcová, čestná uznání za herecký výkon Pavel Macák a Eva Andělová,

- účast na Libochovickém divadelním létu 31. 5. 2003 – 2. cena pro inscenaci, 2. cena za herecký výkon Pavel Macák, 3. cena za herecký výkon Veronika Týcová, cena za hudbu,
- účinkování v rámci Zámeckého jeviště 2003, přehlídky amatérského divadla na nádvoří zámku v Brandýse nad Labem),
- účast na přehlídce Za dačickou kostku cukru – cena za nejlepší ženský herecký výkon Veronika Týcová,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 4. 8. 2003,
- účinkování v rámci Festivalu slovensko-české neprofesionální tvorby v Levoči (Slovenská republika) a v Popradu (Slovenská republika), obojí 3. 10. 2003,
- účinkování v rámci Českolipského divadelního podzimu 2003,
- účinkování na krajové vícedruhové přehlídce Třešťské divadelní jaro 2004,
- představení ve městě Kazincbarcika (Maďarsko) 30. 6. 2004,
- představení v Lörrachu (Německo) 22. 10. 2004,
- představení v městečku Vis (Chorvatsko) 28. 5. 2005 – naposledy, do role Mumie na místě angažována Mgr. Bohdana Pěva Šolcová, cena za nejlepší herecký výkon Veronika Týcová.

## (Skoro)rozhovory o Fajdraricii…

S variací na téma láska, vášeň, přátelství a rodina přijel do litoměřického Divadla K. H. Máchy divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý. Soubor svými hereckými výkony v inscenaci ***Fajdraricie*** přítomné diváky hluboce zaujal. Název hry vznikl složením dvou ženských jmen Faidra a Aricie, hlavních protagonistek celého příběhu, který volně na motivy divadelní hry Per Olov Enquista upravil Ladislav Valeš, jenž se ujal také režie.

Příběh dvou žen, z nichž Fajdra je trápena dlouhodobou samotou a nenaplněním manželského svazku a Aricie brutální křivdou z dětství, za kterou se chce mstít, se odvíjí jejich společná touha k jedinému muži.

***Fajdraricie*** měla svou premiéru 19. října 2002 v rámci konání druhého ročníku Rádobyfestu v Kulturním domě v Klapém. "Několik dní před premiérovým představením hry jsme narychlo museli nově obsadit hlavní roli Fajdry, čehož se výborně ujala Veronika Týcová," prozradil Ladislav Valeš počáteční obtíže, které Rádobydivadlu způsobily menší komplikace, naštěstí jen zákulisní - představení samo se zdařilo.

Veronice Týcové se dobře hrálo i v Divadle K. H. Máchy. Do role Fajdry, která prožívala muka ve svém manželství s hrubiánským mužem, se Veronika Týcová podle svých slov vcítila. "Abych roli přesvědčivě ztvárnila, musím se pokusit představit si, že jsem skutečně Fajdra, musím prožívat vše, co ona," vyslovila se tmavovlasá herečka.

Jejím mužem – kruťasem, který Fajdru dovedl potěšit jen svou vlastní smrtí (což se nakonec nestalo a žena proto své trápení skončila raději sama...) byl bojovník Theseus (Pavel Macák). Jeho syn Hippolytos se stal objektem Fajdřiny nenaplněné touhy. "Ve skutečnosti jsem mírumilovný, hodný člověk," reagoval Pavel Macák na otázku, zda mu role násilníka Thesea "sedla".

**ŠVÁROVÁ, Monika. Rádobydivadlo vyvolalo rozporuplné pocity. Deník Litoměřicka 23. 1. 2003. S. 15**

Amatérský divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý obsadil třetí místo na 12. ročníku národní divadelní soutěže v Třebíči, a neoficiálně se tak "kvalifikoval" na tradiční festival Jiráskův Hronov, který se v rodišti proslulého spisovatele koná počátkem srpna.

Soubor se třebíčským divákům představil svým nejnovějším počinem – představením ***Fajdraricie*** pod režisérskou taktovkou Ladislava Valeše.

"Hra je variací na téma láska, vášeň, přátelství, rodina. To vše lze v tomto volném příběhu na motivy divadelní hry Per Olov Enquista vystopovat. Na příběhu dvou mladých žen, z nichž jedna je trápena dlouhodobou samotou a nenaplněním manželského svazku a druhá brutální křivdou z dětství, za kterou se chce mstít, se odvíjí jejich společná touha po jediném muži," říká o představení Ladislav Valeš, podle nějž je hra velmi diskutabilní, neboť využívá prvků současného moderního divadla, na něž si mnozí diváci zatím ještě zcela nezvykli.

Soubor získal v Třebíči čtveřici ocenění. Pavel Macák za roli Thesea a Eva Andělová za postavu Oinone obdrželi čestná uznání, Ladislav Valeš získal cenu za režii. Ocenění za nejlepší ženský herecký výkon si z Třebíče odvezla Veronika Týcová, jež v představení ztvárňuje ústřední postavu Fajdry.

Rádobydivadlo Klapý má sice velkou šanci zúčastnit se festivalu amatérské divadelní tvorby Jiráskův Hronov, ale nic zatím není jisté.

"Rozhodne se 4. června v Praze, kdy zasedne rada sdružení Artami," podotýká režisér Valeš. Jisté ovšem je, že soubor nebude 31. května chybět na festivalu Libochovické divadelní léto, kde se představí právě s ***Fajdraricií***.

**T om. Rádobydivadlo bodovalo na národní přehlídce. Deník Litoměřicka 24. 5. 2003. S. 15**

***Proč zrovna Fajdra a proč zrovna Enquist?***

O mně je známo, že látky skandinávských dramatiků mě velmi zajímají, jsou mi moc blízké svým vnitřním nábojem, napětím, vztahy. Enquist je dnes autor, kterého mám vůbec nejraději, rád bych hrál všechny jeho hry, ale to by asi soubor neunesl. Tuto hru jsme vybrali proto, že je to takový vztah ženy – a já těch žen mám v souboru hodně – který mě zaujal tím sdělením, posláním a látkou samotnou. Sáhl jsem po tomto tématu a nějakým způsobem je zpracoval. Samozřejmě jsme to dali do jiných reálií, do období vánočních svátků…

***Ano, Vánoce jsou vaším dalším oblíbeným tématem…***

Vánoce vždycky považuju za svátky míru a klidu, o Vánocích by všechno mělo v rodinách klapat. Tady je to vlastně kontrapunkt, kdy v období klidu lidé řeší takové závažné, životní věci. Je tam spousta symbolů, které diváci k jejich i k mé škodě možná ani všechny nerozluští.

***Původní hra se jmenuje Fajdra, proč u vás Fajdraricie?***

My jsme spojili dvě ženy, Fajdru a Aricii. V originálu Aricie tam nemá takový velký prostor, je chladná, spíše taková loutka, a já jsem se ji trošku pokusil polidštit, protože mě to trošku provokovalo. Zaujala mě možnost postavit proti sobě dvě ženu – jednu vyprahlou, která trpí samotou, odloučením a v podstatě je v těch letech, kdy si říká, že

by ještě mohla mít nějakou šanci, a na druhé straně mladou dívku, která měla jiné životní peripetie, a kterou promění ryzí čistá láska, která náhle začne a brzy skončí. Tak to v životě někdy chodí.
**SOPROVÁ, Jana. Tři oříšky pro režiséra Ladislava Valeše. Zpravodaj. 73. Jiráskův Hronov 2003, 5. 8., s. 5**

… přiznám se, že jsem byl strašně zvědavý, jak tu (na festivalu ve Visu – pozn. RaK) naše Fajdraricie obstojí. Měl jsem tak trochu Chorvaty po předešlém představení za konzervativce... ***Fajdraricie*** měla veliký ohlas především zásluhou Veroniky Týcové v roli Faidry, ale i ostatních. Kamkoliv jsme po představení přišli a s kýmkoliv jsme mluvili, dávali ostatní účastníci, ať to byli domácí divadelníci, ale i Slovinci a Slováci, silně najevo, že se jim naše představení nesmírně líbilo. Nakonec Veronika byla po zásluze nejuznávanější herečkou festivalu.
**VALEŠ, Vladislav (sic). 1. mezinárodní festival amatérského divadla Jadran 2005. Amatérská scéna. 2005, č. 4, s. 36-37**

## Napsali o Fajdraricii…

Rádobydivadlo Klapý a jeho režisér Ladislav Valeš jdou cestou metakreativity od svého vzniku. A neučinili výjimku ani tentokrát. Jejich ***Fajdraricie***, s níž se představili v Třebíči, už vlastně z metakreativního divadelního jazyka, jež svou svébytnou výpovědí v něčem ještě vypovídá o literární předloze (byť v oslabeném stupni zůstává na ní závislý a je to tak v jistých souvislostech i její, samozřejmě nikoliv prvořadě důležitá interpretace) přechází do divadelního jazyka autorského. Valeš je proto i autorem textu - byť podle P. O. Enquista. Scénování tento rys autorství ještě zvyšuje. Sugestivní herecké výkony šesti hlavních postav začleňuje Valeš rozkošatělou symbolikou do společnosti, která je prostoupena autokracií, despotismem, diktaturou, jež plodí vražedné mocenské hry a smrtící vztahy mezi lidmi. Množství symbolů je v této inscenaci až nepřeberné, téměř nic tu neznačí jen evidentní prostý fakt, ale všechno má další smysl a význam. Luštit jednotlivé symboly izolovaně je práce sisyfovská, která nevede často ke zdárnému konci. Ale ve svém celku uskutečňuje tato symbolika trvale přítomnou brutalitu deformované společnosti, jež určuje jednání a osudy postav. Díky tomuto vpravdě autorskému (režisér jako komplexní autor inscenace), pevnému, cílevědomému gestu, přestávají být příběhy postav příběhy ryze individuálními, ale jsou výrazem hlubinného a širokého zázemí společnosti, kde se nedá žít svobodně, a tím ani čistě. Ti stále do děje vstupující deratizátoři a "očišťovači" v plynových maskách a ochranných oděvech převzatí z Enquistova textu jsou konstantním symbolem špíny, nesvobody a mravního úpadku, jež zaplavila všechny a všechno.
**CÍSAŘ, Jan. Taxonomie jedné přehlídky aneb Tříbení v amatérském divadle. Amatérská scéna. 2003, roč. 40, č. 3, s. 10-13**

*zastavení první:* Zajímavé, vzhledem k příběhu je, že změna výkladu světa z pojetí mýtického v pojmové vyplynula právě z ducha vrcholné řecké kultury, schopnosti pozorovat a pozorované dál rozvíjet co vědní obor. Jak čas běžel, nabývaly vrchu

experimentální zkušenosti a poznatky přírodních věd včetně matematických, které už renesanční umělci s přehledem zpracovávali a učinili je součástí svých děl a výpovědí. Pevně ukotvená představa věcí a událostí cyklického mýtického světa byla narušena a zrelativizována, až dospěla do současnosti jako trend okamžitého jevu coby subjektivní události aktu vidění – viděného. Vize souvislého a zobrazitelného řádu věcí ve světě, který je nám znám, byla nahrazena skutečností nekonečných systémů univerza a zároveň všednosti. Svět už není věčně daný mýtickými parametry, ale jako systém momentálního omezeného lidského vědomí a vědění dále členěného různou zkušeností a kulturní úrovní majorit a minorit. Ne nadarmo hned na počátku praví Theramenes k Hyppolytovi: "Naučit se vykládat mýty! Správně vykládat!" přičemž výklad už podléhá výše řečenému.

*zastavení druhé:* kromě motivů antické osudovosti je inscenace autorem a tvůrci Rádobydivadla tvořena základním mýtem atlantské civilizace od roku NULA, mýtem o Narození Páně, mýtem vykoupení, které je zde však – významově i emotivně – posunuto do nízké roviny, ne nepodobné principu Mastičkáře, neboť se z valné většiny drží hmotných a ne duchovních projevů. Vždyť Vánoce jsou píseň Rolničky, kolekce bonbonů, prskavky, kapr, dárky pod stromeček, vše prokládané dezinfekčními a deratizačními vstupy. V rovině duchovní pak je nadílkou pod stromeček smrt pro Hippolyta a Fajdru, i když v důsledku je Hippolytos posunut do role Vykupitele a Theseus tím pádem do role Boha, což je základní myšlenkově parodická rovina FAJDRARICIE. I tento mýtus se zacílením a vyzněním přesouvá z kosmologického řádu světa do pouhé pojmovosti celkem utilitární, a jediný řád má nelidská "Velká hra", neboť opět zní replika vychovatele "Kdo se podrobí, zahyne!"

*zastavení třetí:* inscenaci vidím již po několikáté a stojím na tom, že večerní představení zatím bylo divadelně i interpretačně nejucelenější, a přes obě komunikační roviny – racionálně režijní a emotivně herecké – nejzacílenější. Říkám to proto, že Láďa Valeš na počátku do nesnadného textu vsadil výsostné režijní prvky, které měly interpretům i percipientům vystavět most k pochopení komunikátu. Jak ubíhal čas došlo podle mne k jevu, že ony režijní prvky nejsou sice nadbytečné, ale jaksi zbytnělé – pozor!, to není výtka, ale pouhé konstatování jevu. Zbytnělé proto, že skoro polovina času představení počítá s chápáním vědomostním, které se nedotýká citové sféry, která je pro vnitřní zásah, obohacení či přesvědčení člověka podstatnější. Současný stav inscenace je takový, že herecké výkony Veroniky Týcové a Pavla Macáka jsou oslňující, a jejich vztah, jeho proměny, úskalí a vyústění v sobě nese celý smysl textu i jevištního výkladu textu. A nejen oba jmenovaní herci, neméně tak společné i osobní téma rozvíjejí výsostně hereckými prostředky ostatní členové Rádobydivadla Klapý. A tehdy někdy ona obrazově režijní a zpočátku pomocná složka začíná trochu vadit – tedy mně osobně ano. Jistě, v tuto chvíli nelze už nic moc měnit, spíše mi jde o pojmenování jevu, který není u tohoto divadla ojedinělý, a nejen u něho.

*zastavení čtvrté:* inscenace má, soudím, v tuto chvíli pouze tři, snadno odstranitelné problémy. Jednak je to inflace konců, z nichž každý v sobě i navenek nese smysl a je jasné, proč tam je. Avšak, hierarchizace těchto konců, uspořádání podle důležitosti, to jest kterému tvůrci dávají největší váhu či přednost, by nebyla na škodu. Naopak. A ke struktuře jejich významů by neméně přispěl i rozdílný

temporytmus, neboť od smrti Fajdry vše plyne v jednom toku jednom významu a z něho tedy plynoucího smyslu. A onen smysl konce, který je součástí sdělení, je zde rozmyt jak akvarel na dešti. Druhý problém se týká postavy Aricie. Ani náhodou nemíním její herecký výkon, protože ten je podmíněn výkladem dramatické postavy, který teprve tím a následně hereckými schopnostmi ji změní do dramatické osoby, která s námi vede dialog. Zde režie zůstala cosi dlužna, a nechává Lenku Šťastnou povýtce v rovině reprodukce textu. Její nevyložení je pak i součástí smrti Hippolyta, která zůstává textem i provedením jen a jen na interpretaci diváků, cože se to stalo. A zase, nic proti tomu, ale v celku inscenace je to jev osamocený, směřující k pouhému pojmu a ne zásahu emocí, ráciem či chcete-li mýtickým osudem.

*zastavení páté:* Díky.

**ZAJÍC, Vladimír. Pět zastavení. (Ladislav Valeš podle P.O.Enquista: Fajdraricie). Zpravodaj Jiráskova Hronova. 5.8.2003 (č. 5), s. 4-5**

Rádobydivadlo Klapý zaťalo svoje drápy do Enquista. Věc je jistá. Pevně uchopená. Není krok, který nic neznamená mezi zrcadlem a klozetem. Jak je to s námi? Jak se světem, jenž obsloužen je chórem masek plynových? Postřikem. A vůkol padá sníh (jehož mi netřeba). Ten tvar však není améba. Má hrany, přímky, kontury. Vášnivé tortury, v nichž zneklidněně tiká – Týcová Veronika. Přes rudý župánek křiklavé exprese prosákne herectví, co téma unese a nahlas vypráví. Od otlučených pat až po hlavy jsou v tom namočeni. Vítězové i poražení.

Jen nevím, jestli stačí vlasy, jež pláčem si zmáčí Aricie. Hippolytos snad příliš utlounký je a někdy patosavým prázdnem probleskují znova i gesta Théseova. Tam kam nedosáhnem původními slovy, pomůže bonbón fondánový z kolekce vánoční. Hle, jak jsme hlubocí a nároční. A přitom silné okamžiky i bez vánoční estetiky škvírami mezi těly se zatřpytí. Smrt k neumření. Život k nežití. Kolkolem obklíčeni a bez možnosti změnit své osudy. Příběh co tísní a nikdy neznudí. Navzdor ofáčovaným postavám, umělým kapříkům v síťce, šampaňským oslavám jej v krocích herců poznávám a čtu si. "Promluvit nahlas, jen ať se nezadusím" – to jest v tom obsaženo. A byť i těch konců zůstalo nastaveno několik, (*havraní hejno mělo by je zato klovat!*), cítil jsem vprostřed toho lidský křik.

Volání o pomoc, jež budu si pamatovat.

**LIPUS, Radovan. Fajdraricie (… jak to asi je?). Zpravodaj Jiráskova Hronova. 5. 8. 2003 (č. 5), s. 5.**

**Petr Pochop:** Téma z antiky a katarze se nedostavila. Člověk a moc. Dle mého soudu to téma nabízí hlubokou psychologickou studii pokřivených lidí. Pro jevištní ztvárnění je to zajímavé, provokující, ovšem vyžaduje to „Herce“. Efekty jako nahý chlap, plynové masky a ofačovaná postava pak leží jako dobré nápady-efekty vedle toho důležitého: MOTIVU JEDNÁNÍ POSTAVY. Toho se částečně dotkla Fajdra v objasňování touhy po Hyppolitovi Oinoně.

**Sandra Kotisová**: Toto představení jsem měla možnost vidět již potřetí a i potřetí jsem nadšena hereckými výkony, zejména v postavě Fajdry. Celkově na mě Fajdraricie působí mrazivým dojmem.

**Roman Štabrňák**: Představení bylo neúměrně dlouhé a mnohé věci nepochopené. Oceňuji však herecký výkon hlavní představitelky. Jistá „perverzita“, která vadila některým mým přátelům, pro mne byla přijatelná. Očekával jsem více.
**Jakub Schejbal**: Dost podivná antika. Rozhodně mi přišla neobvyklá, ale ne nezajímavá. Vyzdvihl bych zpracování, hudbu a scénu. Zajímalo by mě, zda gejzíry emocí některých ženských postav byly záměrem nebo následkem…
**Marie Poesová**: Divadelní zážitek!!! Skvělá Fajdra a Oinone. Díky moc.
**Viděno pěti. Zpravodaj. 73. Jiráskův Hronov. 2003, č. 5 (5. 8.), s. 5**

U inscenací režiséra Ladislava Valeše je text hry východiskem pro sdělení témat, která jej zajímají, a která se pak snaží zprostředkovat divákovi neméně zajímavými divadelními prostředky. Proto původní texty buď výrazně upravuje, nebo si předlohu napíše sám. Tentokrát tak učinil na motivy P. O. Enquista a s Rádobydivadlem Klapý uvedl inscenaci pod názvem ***Fajdraricie***. Sledovali jsme ucelený dramatický tvar, který nás poutal, udržel naši pozornost od počátku až do konce a dával nám tušit zajímavá témata. Ale většinou jen tušit. Nejzřetelněji vystupuje téma velké lásky a velké nenávisti, která jsou propojena – neboť velká láska může zabíjet stejně jako nenávist. Sledujeme mimořádné herecké výkony, vybudované vztahy mezi postavami. Fajdra (Veronika Týcová) a Aricie (Lenka Šťastná) typem i dovedností hereček mohou a musí být konkurentky.

To všechno je jasné. Ale dále už méně. Valeš vedle sebe klade znaky, které jsou kontrapunktické, a které nedokážeme vždy přesně dešifrovat. Například: Co znamená zafáčovaná postava v úvodu a závěru inscenace - smrt? Proč jsou vánoce? Co znamená záchod na scéně? Jaké významy nesou deratizátoři (v programu nazvaní Počišťovači)? Co označují kostýmy, zařazující jednotlivé figury do různých dob? U Theseova kostýmu chápeme, že jde o průřez věky, ale proč u ostatních je ta která postava zařazena právě do té které doby? A tak dále. Snažíme se přijít věci na kloub, a tak fabulujeme. Cítíme, že jde o víc než o výše uvedené téma. Ale oč ještě? O moc, nečisté hry a jejich pravidla? O podtexty politické? Vnímáme obrazy a jednotlivosti na úkor celku. Nástroje, byť nesmírně zajímavé a jdoucí přes rampu, převálcují zamýšlenou vícevrstvou výpověď.

Přes uvedené připomínky je na místě úctyhodné dílo Rádobydivadla ocenit. Je nesporně divadelně působivé a jistě si z něj každý divák něco odnese. Jen to nemusí být vždycky přesně to, co režisér zamýšlel.
**EXNAROVÁ, Alena. Průvodce po představeních FEMADU Poděbrady a Divadelní Třebíče. Amatérská scéna. 2003, roč. 40, č. 3, s. 14-21**

Českú amatérsku scénu reprezentovali divadelníci Rádobydivadla Klapý hrou ***Fajdrarície***, ktorí sa predstavili vlastnou interpretáciou Enquistovej ***Phaidry*** od Ladislava Valeša. Hoci poctivo a náročno pracovali, ich divadelný jazyk v porovnaní so spomínanými predstaveniami predsa len akoby pochádzal z dob minulých. Predstaveniu chýbala väčšia živočíšnosť a spontánnosť. Možno zaúčinkovala jazyková bariéra. Ale s tou by taký vyspelý súbor mal rátať.
**DLOUHÝ, Oleg. Festival širokých súvislostí. Amatérská scéna. 2004, roč. 41, č. 6, s. 31**

# Taková podivná kombinace citů…

*Na motivy filmu Ingmara Bergmana* ***Podzimní sonáta****. Příběh o návratu ženy, která se po letech jako slavná osobnost vrací ke svým dcerám, které kdysi opustila. Najednou, během jedné noci, si navzájem vypoví vše, co se v jejich životě za ta léta událo… Vztah matky a dcery je taková podivná kombinace citů…*

**Scénář a režie Ladislav Valeš**, scéna, zvuk a osvětlení Pavel Hurych, kostýmy Kateřina Baranowská, výběr hudby Ladislav Valeš a Veronika Týcová, účinkující Eva Kodešová (Charlotte), Veronika Týcová (Eva), Pavel Macák (Viktor), Lenka Šťastná (Helena), Jaromír Holfeuer (Otec), Ladislav Valeš (Leonardo) a Jan Kaška (Chlapec). **První uvedení** 21. 3. 2004 v Klapém, **premiéra** 25. 3. 2004 ve Vrchlického divadle v Lounech, hráno pravidelně do 20. 11. 2005, v roce 2006 inscenace obnovena pro jediné představení v Děčíně 14. 9. 2006, v roce 2007 uvedena ještě 4x – **naposledy** v Opočně 22. 4. 2007, celkem hráno 40x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na POPAD Praha 2004,
- regionální přehlídka v Újezdu nad Lesy 27. 3. 2004 – 1. místo, cena za režii Ladislav Valeš, ceny za herecký výkon Eva Kodešová a Veronika Týcová, cena laické poroty, nominace na národní přehlídku,
- účast na Divadelním festivalu ochotnických souborů Napajedla 25. 4. 2004 – cena za režii Ladislav Valeš, ceny za herecký výkon Veronika Týcová a Eva Kodešová, čestná uznání za herecký výkon Pavel Macák a Lenka Šťastná,
- účinkování na Libochovickém divadelním létu 2004 – nesoutěžně,
- účast na FEMAD Poděbrady / Divadelní Třebíč 13. 5. 2004 – cena za režii Ladislav Valeš, ceny za herecký výkon Veronika Týcová, Eva Kodešová a Lenka Šťastná, čestné uznání za herecký výkon Pavel Macák, cena za inscenaci, nominace na Jiráskův Hronov,
- benefiční představení v kostele sv. Václava ve Výsluní v Chomutově 3. 8. 2004,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 13. 8. 2004,
- účinkování na Stochovské Thálii 2004, (posedmé) přehlídce amatérského divadla a (poprvé) přehlídce česko-slovenské kultury,
- benefiční představení o.s. Porozumění ve prospěch klubu Klubíčko v aule Scholy Humanitas v Litvínově 20. 9. 2004,
- představení v rámci Rádobyfestu 25.9.2004,
- představení v Divadle rozmanitostí Most,
- účinkování v rámci Českolipského divadelního podzimu 2004,
- účinkování v rámci Hrádeckého divadelního podzimu 2004,
- účinkování na 1. ročníku přehlídky regionálních amatérských divadelních souborů v Roudnici nad Labem 2004 – nesoutěžně, výrazná organizační pomoc Ladislava Valeše při pořádání přehlídky,
- účinkování v rámci IV. ročníku přehlídky Divadelní večery Vladimíra Dědka v Mělníce 9. 11. 2004,
- účast na přehlídce O štít města Prachatic 22. 3. 2005 – cena za režii Ladislav

Valeš, ceny za ženský herecký výkon Veronika Týcová, Eva Kodešová a Lenka Šťastná, cena pro mladý talent Jan Kaška, hlavní cena,

- účinkování na Wintrově Rakovníku 2005 – jako host,
- účast na přehlídce Karlínské jeviště 2005,
- účinkování v rámci Divadelního podzimu Jiřího Šatopleta Říčany 2005,
- účinkování na Budějcké Thálii 2005,
- představení v Činoherním klubu Praha 23. 10. 2005,
- účinkování na přehlídce Novohradecké divadlo Hradec Králové 2007.

## Avízo a rozhovory o Sonátě…

Podivná kombinace citů, která nás doprovází životem od narození až po smrt, od pochopení k nepochopení, od lásky k nelásce. Právě tak zní podtitul hry ***Taková podivná kombinace citu***, kterou dnes večer uvádí Vrchlického divadlo v Lounech. Na motivy filmu ***Podzimní sonáta*** Ingmara Bergmanna text upravil režisér Ladislav Valeš a v premiéře jej uvedou členové Rádobydivadla Klapý. "Pracovat v tomto divadle je pro mě tak trochu nostalgie. Kdysi jsem tu už něco dělal a tohle je příležitost k zajímavému návratu," svěřil se režisér Ladislav Valeš. Hra i původní filmový scénář přibližuje setkání matky a jejích dvou dcer. Jedna z nich je postižená a žije u druhé, která právě prožívá rodinnou krizi kvůli smrti svého čtyřletého dítěte. Soukromá dramata v domě znásobí právě příjezd matky, světové umělkyně, která se vlastně o své dcery nikdy nestarala. Vedle něj se při dnešní premiéře v lounském divadle představí ještě Eva Kodešová, Veronika Týcová, Pavel Macák, Lenka Šťastná, Jaromír Holfeur a v roli malého chlapce Jan Kaška.

**MOULISOVÁ, Lucie. Herci zpracovali slavný Bergmannův film. Mladá fronta Dnes 25. 3. 2004. S. 9**

V lounském Vrchlického divadle se dnes od 19 hodin uskuteční premiéra hry Taková podivná kombinace citů. Původní scénář hry Ingmara Bergmanna upravil a zrežíroval Ladislav Valeš z amatérského divadla Rádobydivadlo Klapý. Hostem dnešní premiéry by měl podle jeho slov být herec Národního divadla Boris Rösner. Jaké byly zkoušky (na snímku) a přípravy na premiéru a o čem hra vlastně je, jsme se zeptali L. Valeše.

***Jak jste na premiéru, která se uskuteční ve Vrchlického divadle v Lounech, připraveni?***

Velice se těšíme, každou premiéru doprovází zvláštní pocit. Dá se to srovnat s tím, jakoby se vám narodilo dítě a vy teď čekáte, co dokáže.

***Kolikátá je to premiéra vašeho divadla?***

Za sedmnáct let činnosti nyní uvádíme osmnáctou premiéru. Někdy se povedlo uvést za rok třeba dvě hry, jindy zase žádnou.

***Jako dlouho jste hru Taková podivná kombinace citů zkoušeli? Bylo snadné se ji naučit?***

Celkem jsme absolvovali dvacet zkoušek, což je poměrně krátká doba na přípravu tak těžké hry, jako je tato. Myslím, že je to naše nejrychleji naučená hra. Důraz je kladen hlavně na dvě herečky, které jsou skoro celé představení na pódiu.

***Jak se vám zkoušelo v lounském divadle?***

Velice dobře. V Lounech nám vyhovují zkušebny a jeviště je také velice dobré, takové akorát pro naši hru. Během představení jsou herci blízko návštěvníkům, což je dobré.

***Jaká byla úprava původní hry?***

***Taková podivná kombinace citů*** je původně hra I. Bergmanna ***Podzimní sonáta*** a já ji upravoval z filmového scénáře. Převedl jsem ji do podoby, ve které jsou přidány například postavy, o nichž je v ní původně jen zmínka. Hra se tím dost obohatila.

***Je hra něčím zvláštní?***

Má hlavně velké poslání. Hra hodně vypovídá o rodinných vztazích, které jsou tak obyčejné, že se mohou přihodit každému z nás.

***Jak děj vnímá publikum?***

Průběh hry zasáhne hlavně ženskou část publika. Ženy jsou velice dojaté a nechybí ani kapesníky. Přesvědčili jsme se o tom při včerejší předpremiéře.

***Kolik herců ve hře vystupuje? Hrajete také?***

Je to velmi neobvyklé, ale v tomto případě jsem učinil výjimku a ve hře mám jednu maličkou roli. Se mnou hrají E. Kodešová, V. Týcová, P. Macák, K. Šťastná a J. Holfleur. Celkem tedy šest herců.

***Můžete přiblížit děj hry Taková podivná kombinace citů?***

Příběh vypráví o návratu ženy, která se po letech jako slavná osobnost vrátí ke svým dcerám, které kdysi opustila. Najednou, během jedné noci, si navzájem vypoví vše, co se v jejich životě za ta léta událo.

***Děkuji za rozhovor.***

**STEKLÁ, Lucie. Rádobydivadlo dnes uvádí premiéru. Deník Lučan 25. 3. 2004. S. 18**

*Potkáváme se s Láďou Valešem (Rádobydivadlo Klapý) už léta na nejrůznějších přehlídkách, i rozhovorů jsme seštrikovali mnoho. První otázka pro "divokého" Valeše, jak se mu přezdívalo v dobách, kdy bořil a stavěl a s buldočí urputností prosazoval své vidění divadla, proto zněla – to tvé divadlo – je stále jen "rádobydivadlo"?*

Pravda, když jsme kdysi hledali název divadla, tak v tom byl ten ironický podtext. Že se snad časem možná naučíme to divadlo hrát. Ale to už je dávno a možná dnes už o divadle něco víme.

***A po kolika letech jste k tomu názoru došli?***

Po deseti minimálně. A nikdy nás nepřestalo divadlo vzrušovat, jeho příběhy, emoce, které přináší. – To dávnější období bylo jaksi cholerické, teď přichází malinko sangvinické a nedej bože, snad se nedostaneme do fáze zcela melancholické, i když trocha melancholie nezaškodí. Divadlo mě pořád dráždí jako nekonečný zdroj poznání. Nejen "světa", které zobrazuje, ale, a především i lidí, co divadlo dělají se mnou, co se mnou do toho vždycky jdou.

***Dlouho se zabýváš severskou kulturou, Strindbergem, Bergmanem...***

Jsou asi nejbližší mému vidění světa. Tam jsou ty vášně, které mě zajímají – byl jsem v Norsku a hledal v té krajině, v rytmu té přírody, třeba kořeny ***Peer Gynta***, mezi kameny divokých řek, pod vodopády, kde klidně mohl i nějací ti trolové být. To pohádkové neskutečno tam všechno je, můžeš se toho dotknout rukou i srdcem, a z toho plyne ten můj až pohlavní vztah k severské dramatice, jejíž témata jsou jakoby

na oběšení, ale s vědomím souvislostí si člověk tu oprátku svléká. To lze v severské literatuře najít...

***A co tvůj soubor? Jak tvou životní filozofii, ale také např. i tvůj temperament přijímají herci Rádobydivadla a tví spolupracovníci?***

Samozřejmě, že jsem hledal a pak si vychoval lidi, kterým bylo mé přesvědčení sympatické a srozumitelné, a oni jsou tomu i jaksi předurčení – např. Veronika Týcová k nám přišla jako patnáctiletá dívenka a stále s námi hraje (byť už je profesionální herečkou). Myslím, že na sebe všichni i po těch letech dobře slyšíme. Teď dáváme dohromady takový nový projekt s Jardou Kodešem. Otevřely se nám velmi dobré podmínky v Lounském divadle, po dlouhých letech znovu otevřeném, tam nám nabídli azyl. Takže v lounském divadle budeme střídavě dělat divadlo s lidmi z našich souborů i společně, máme už určitý dramaturgický plán. Dokonce, prý, když bude Jarda režírovat, tak já u něho budu hrát a naopak... Na to se těším, už jsem starší a pohodlnější a tohle by mohlo být zajímavé...

***Takže by z toho mohl vzniknout i pěkný název, třeba "Valeš a Kodeš Rádidivadlo v Lounech". Zlomte vaz!***

**-sg-. Dávno ne „rádoby“. Rozhovor s Láďou Valešem. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 14.8.2004 (č. 9), s. 6-7**

## Napsali o Sonátě…

Vrchol přehlídky. Režisér Ladislav Valeš tentokrát vsadil zejména na hereckou práci. Ostatně k zvolené látce lze jen těžko přistupovat jinak. Valešova úprava výchozího textu tkví především v rozumném krácení rozsáhlých monologů a ve vypuštění replik Charlotty po odjezdu z domu její dcery Evy. Úprava nikterak nemění ani neoslabuje smysl Bergmanovy předlohy. Inscenace vypovídá o determinaci člověka, o jeho limitech daných kořeny, z nichž vzešel a okolím, v němž se pohybuje. Hraje se o hledání vlastní identity, které je trnitou cestou, která nevede k chtěnému jednoznačnému cíli, ale může vést k pochopení druhých.

Režie L. Valeše (cena) je důsledná v budování situací, nachází a využívá scénické a herecké prostředky umožňující rytmizaci představení, vede herce k potřebnému tempu a nepolevujícímu napětí po celou dobu sto minut trvajícího představení hraného bez přestávky. Inscenaci zdobí i originální významotvorná řešení klíčových scén. Hru založenou na dialogu matky a dcery nelze dost dobře realizovat bez výjimečně zdatných představitelek hlavních rolí. Ty režisér nalezl ve Veronice Týcové hrající dceru Evu (cena) a v Evě Kodešové ztvárňující postavu matky Charlotty (cena). Na obou je inscenace založena a také na nich stojí. Obě herečky se neobvykle těžkého úkolu zhostily výborně. V přehlídkovém představení byla přímo excelentní Veronika Týcová. Chtělo by se označit stejně i výkon Evy Kodešové, kdybych nechtěl upozornit na ne zcela soustředěný začátek, kdy představitelka Charlotty začíná repliky mimo partnerský vztah ve vyčleněném prostoru. Zde by se vyplatilo, kdyby režie nalezla prostředek, který by byl pro herečku oporou pro start k tak náročnému úkolu. Inscenace Rádobydivadla mj. stvrzuje okřídlenou frázi o tom, že není malých rolí, neboť to dokazují i ostatní herci. Předně Lenka Šťastná v nezáviděníhodné, avšak

výborně zvládnuté roli Heleny, k nepoznání zkázněný Pavel Macák v roli Viktora a stejně tak Jaromír Holfeuer jako otec.

Hraje se v účelně řešené scéně Pavla Hurycha a dobře volené kostýmní výpravě Kateřiny Baranowské. Mobiliář hry sice poněkud posouvá sociální zařazení rodiny pastora, ale pro sémantické vyznění v našich souřadnicích je výhodný. Obyčejně se reflexe představení nevyhne inscenací položeným a nezodpovězeným otázkám či pochybnostem. Mám v zásadě pouze dvě. Jedna tkví ve věkovém posunu téměř všech představitelů rolí. Hned se ale přiznám, že je to otázka postskriptum. Při zaujatém sledování hry mne nenapadla. Ta druhá se dotýká jisté konkretizace, kterou sice divadlo ze své podstaty vyžaduje, leč nejsem si jist, zda je to vždy a ve všem všudy efektivní. Mám zde na mysli scénu pokusu o znásilnění Heleny přítelem její matky jako konkretizaci příčiny jejího trvalého psychického postižení. Ve spojení s tím mi nebyla tak docela jasná motivace Charlotty k pronesení repliky o motýlu na okně, nebyla-li skutečným tlumočením nesrozumitelných Heleniných skřeků. Následná reakce Heleny - záchvat totiž odkazuje k jinému významu. V tomto případě jsem se poněkud zadrhl při sledování představení.

**STROTZER, Milan. POPAD 2004. Amatérská scéna. 2004, roč. 41, č. 2, s. 3-7**

"To máš těžký, ať proti tomu řeknu co řeknu, riskuju, že budu označen za bezcitného cynika," pronesl s povzdechem po skončení představení ***Taková podivná kombinace citů*** vedle mne sedící renomovaný lektor jedné z hronovských dílen. Nuže, s vědomím tohoto rizika usedám před půlnocí k počítači, abych se pokusila zformulovat, co mi na představení Rádobydivadla Klapý vadí.

Soubor režiséra Ladislava Valeše se na Jiráskově Hronově objevuje pravidelně a téměř vždycky se jedná o adaptaci některého ze stěžejních titulů světové klasiky, který otevírá pole pro režisérovu detailní práci s herci v psychologicko-realistické konvenci. I letos byl divadelní přepis Bergmanovy ***Podzimní sonáty*** nominován z FEMADU Poděbrady, respektive Divadelní Třebíče a ověnčen hereckými cenami pro tři ženské protagonistky.

Před závorkou budiž vytčeno, že Valešova práce s herci je opravdu nepochybnitelnou kvalitou každé jeho inscenace a že i zde herecké výkony naplňují pro většinu diváků vrchovatě představu o tom, kam se může amatérský herec dobrat. Jenže...

Jenže je otázkou, jestli se má vůbec touto cestou vydávat a když, tak s jakou mírou osobní investice. Bergmanova předloha je pro mne výsostně filmovou látkou, ideálně vyhovující (in)diskrétnímu nahlížení kamery do duší postav v sáhodlouhých monolozích, pitvajících vztahy mezi dcerou a matkou až na samu dřeň. To se divadlu může podařit jen stěží, a pokud, pak nechť se herci a herečky Valešova souboru neurazí, ale museli by to být Mistři opravdu s velkým M, aby během 100 minut pronikli k složitému předivu vztahů Bergmanových hrdinů. Zvláště když na to mají při radikálně krácených monolozích značně zúžený manipulační prostor.

Aby odhalování minulosti dcery a matky mohlo být skutečně vzrušujícím dramatem, nesměly by být karty tak jednoznačně rozdány ve prospěch dcery. Matka Charlotte v podání Evy Kodešové je totiž od počátku obrazem povrchní egoistické bytosti, k níž opravdu necítím soucit a jejíž bolesti a zranitelnosti moc nevěřím. Je to

žena, která se nechce dívat pod pokličku a která i otázku "Máš mě ráda?" klade tónem, kterým se pouze ujišťuje, ne-li přikazuje, nikoliv vstupuje na nejistou třesoucí se půdu. Nemá-li ale v sobě propastnou vnitřní pochybnost či rozporuplnost, není vlastně moc o čem hrát. Dcera Eva v podání Veroniky Týcové to má o něco snazší jako ten, kdo útočí a má argumenty na své straně. Její herecký výkon je pro mne přesvědčivější a zajímavější. Ale nic to nemění na největším problému, který s představením mám, a sice na dojmu, že přihlížím pečlivě nařežírovanému a zafixovanému jednání, jež se vzrušivě nerodí před mýma očima z momentálního duševního naladění hereček na vlnu postav, ale – dle pokynů režiséra – střídají tak trochu v mechanickém sledu lyrické mezzo voce s dramatickým furiosem, aniž by se jejich postavy vzájemně poslouchaly, aniž by vnímaly, co ta druhá říká a proč to říká. Výsledek je, že jim to, co říkají a čím trpí, prostě nevěřím. Příkladů by se našlo dost, snad jeden za všechny – poté, co Eva na matku vykřičí obvinění z toho, že jí nedovolila mít dítě se Stefanem, cvak – přepne se na onu druhou, plačtivou rovinu, a postavy se rázem drží v objetí, přestože matka říká Evě i nadále dost hrozné věci.

Také Evina opilost sloužící jako uvolnění stavidel k odkrývání minulosti se jen pojmenuje, místo aby ji představitelka využila jako funkční herecký prostředek v konkrétní situaci. Ale se situacemi a vztahy je tu také potíž. Proč se tu mluví do publika, bez vzájemného, alespoň pohledového kontaktu postav, a to i v nejnaléhavějších momentech dramatického dialogu, mi také není jasné.

K problémům hereckým přistupuje i dojem z příšerné kuchyně, popisného hrobečku (scénografie nikoli chudá prostředky, ale nápaditostí) a z mechanického využívání klavíru jen k sentimentálnímu podbarvování a členění textu namísto skutečné dramatické funkce hudby, která je Bergmanem tematizována – vždyť jedna z postav je klavíristka, která o sobě tvrdí, že hudba pro ni je jediným prostředkem k projevení citu! Odpolední představení navíc trpělo nervozitou, častými přeřeknutími a opět (na letošním Hronově už takřka pravidlem!) podceněnou jevištní řečí co do hladiny intenzity i preciznější artikulace.

Ale dosti kritických slov. Komu se představení líbilo, stejně až sem nedočetl. Nepochybuji, že spokojených diváků má Taková podivná kombinace citů dost. Jen jsem se pokusila naznačit alespoň některé důvody, proč jsem se s ní nepotkala já, třebaže jsem o to stála. A nemyslím si, že jsem jen citu neschopný cynik.

**HRDINOVÁ, Radmila. To je těžký, asi budu za cynika. Taková podivná kombinace citů – recenze. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 14. 8. 2004 (č. 9), s. 5**

**Petr Haken**: Herectví Veroniky Týcové je něžné pohlazení. Co dodat? Byl to nářez jako hrom. A víc nenapíšu. Tleskám a mám plno v duši.

**Vít Závodský**: Bergmanovské nastudování renomovaného osminásobného účastníka Jiráskova Hronova přineslo poctivý zápas s verbálně založenou „rozhlasovou“ předlohou dlouhých statických monologů. Existenciální ponor do reminiscenčně odkrývaných vnitřních traumat a komplikovaných citových vztahů egocentrické matky a jejích dvou dospělých dcer v poloze víceméně realistické sugestivně vyjádřily při skromné scénografické složce vyzrálé kreace všech tří představitelek, především zkázněně soustředěné Veroniky Týcové jako morálně zodpovědné Evy.

**Josef Tejkl**: Valeš-Bergman-Klapý, tři visačky dlouhodobé kvality, dohromady čistá střižní vlna. Valeš představuje rodinné stříbro českého amatérského divadla. Umí experimentovat (***Fajdrarície***), umí sázet na jistotu (***Taková kombinace citů***) a je schopným dramatizátorem, který má nos na klenutý příběh. Osobně přijímám výsledek s nepodstatnou hrstkou výhrad, které nejsou ničím oproti tomu, jak skvěle byly rozehrány klíčové situace a jaká hořkost z nenaplněných očekávání a ztrát, provázejících lidské osudy, vane z jeviště.

**Antonín Fendrych**: Nikdy jsem nebyl schopen dočíst severskou literaturu, málokdy jsem dodíval do konce severskou hru. Představení kultivované, vybudované, scénicky, světelně i zvukově domyšlené. Veronika Týcová jako Eva byla znamenitá. Ale vše na mě působilo dlouze a monotónně, zkrátka „seversky". Něco na mě zkrátka nepřeskočilo, ale mám velmi intenzívní pocit, že ta chyba je tentokrát ve mně. Omlouvám se, ale Skandinávie prostě není můj šálek čaje.

**Tak to vidím já. Taková podivná kombinace citů. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 14. 8. 2004 (č. 9), s. 5.**

... o túžbe, frustrácii, o potrebe ľudského kontaktu, nenávisti, o spomienkach, o živote úspešnom a napriek tomu márnom. O zraneniach starých i nových, o hneve a výčitkách, o smrti i zrode života, o jeho trvaní i o tom, že žiť se musí.

Hrať Bergmanovú sonátu o tom všetkom, navyše po všeobecnej známosti filmu, nie je jednoduché. Ba mimoriadne náročné a može si to dovoliť ten súbor, ktorý má tri nadpriemerné herečky. Režisér Ladislav Valeš ich v zásade mal. Určite na rámce amatérskeho divadla. Helena Lenky Šťastnej je výkon parádny, citlivý a utrafený v miere. Eva Veroniky Týcovej má odvahu vyzerať na javisku škaredo a dispozíciu k psychologickému ponoru. Šťastlivo sa vyhla opisnosti, prepjatosti a dokázala svoju postavu gradovať. Charlotte Evy Kodešovej je dostatočne mondénna, dostatočne studená ale črtaná nie príliš diferencovanými prostriedkami. Bergmanov text ponúka širšiu škálu možností. "Nicméně" (prof. Císař) táto trojica vytvořila inscenáciu pomerne sugestivnú, vnútorne štrukturovanú. Pánská časť súboru solidne sekundovala.

V inscenácii je, pravdaže, celý rad miest problémových a problematických, ktorým chýbá hlbšia motivácia konania (napr. situácia líčenia, klavírnej hry, mechanicky riešených svetelných premien a príchodov či odchodov zo situácií).

Cenné je, že inscenácia Rádobydivadla Klapý nezabieha k larmoyantnosti (plačtivosti), sentimentu a dojímavosti, že si zachovala čosi severskej drsnosti, atmosféry – ľudskej i prírodnej. Ba režisér vytvoril pomerne konzistentný javiskový tvar a svojich hercov viedol po cestách psychologickej skratky, ktorá dokázala vytvoriť zajímavý duševno-morálny strip-tease.

Nejzávažnejším problémom inscenácie je jej bodka, pointa, keď Charlotte odsadí poslednú vetu Evinho listu "Nesmí byť pozdě!" A Evinu nerealizovateľnú nádej premení na jásavý, umele optimistický transparent, ktorý ide proti zmyslu hry a inscenácie. V týchto Bergmanových príbehoch niet už návratu, šťastia, optimizmu, dejového pozitivizmu. Otvorený autorov koniec tak zmenili na didaktický a falošný.

**ŠTEFKO, Vladimír. Dráma (diskurs) o láske… Zpravodaj Jiráskova Hronova. 14. 8. 2004 (č. 9), s. 6**

**MIMOCHODEM…** Soubor má – konečně!!! – poprvé za svou existenci zázemí, prostor, kde může zkoušet a hrát – na pozvání Vladimíra Drápala, ředitele Vrchlického divadla v Lounech. Podle tisku:

Prostory ke zkoušení nové hry, s názvem ***Taková podivná kombinace citu***, poskytlo Vrchlického divadlo v Lounech amatérskému divadlu Rádobydivadlo Klapý.

"Tvrdím od počátku, že naše divadlo nechce sloužit jen jako dovoz profesionálních umělců z Prahy a ostatních měst, i když po letech absence tato představení pochopitelně lákají diváky. Chceme se znovu stát i zázemím pro rozvoj amatérské tvorby divadelní i ostatních kulturních forem z města a okolí," uvedl ředitel Vrchlického divadla Vladimír Drápal. Divadlo do svého počátku tak poskytuje zkušební sály tanečním a dalším uměleckým souborům z města. "Louňanům není potřeba dlouze představovat slávu amatérského divadla, jež město v minulosti mělo. Nejen já budu rád, když se do města tato užitečná tradice navrátí," ujistil ředitel Drápal.

Novinkou Rádobydivadla, jejíž premiéru chystá soubor přibližně na konec března, je představení, režiséra Ladislava Valeše. Motivaci získal opět ve hře švédského režiséra I. Bergmanna ***Podzimní sonáta***. "Celý soubor oceňuje kvalitní zázemí, jež pro nás Vrchlického divadlo představuje," ujistil za členy souboru jeden z protagonistů nové hry, novinář a výtvarník Pavel Macák.

**Vvn. Rádobydivadlo našlo útočiště. Deník Lučan 13. 1. 2004. S. 15**

## MIMOCHODEM… herečky hovoří…

*Rádobydivadlo Klapý s osobitou dramaturgií i poetikou stojí a padá s herci a především vlastně s herečkami. Jednou z kmenových členek souboru je Eva Andělová z Litoměřic. Hrála téměř ve všech Valešových inscenacích a troufám si prohlásit, že ve svém oboru (charakterní herečka) patří v českém amatérském divadle ke špičce. Vzpomeňte si na její Bernardu Albu z inscenace* ***Ukrutný Lorco, corridou voníš****, zajímavé role žen ve středním věku v* ***Ježíšek už dávno*** *či* ***Našem městečku****. Právem si z Divadelní Třebíče odnesla herecké ceny. Na rozhovor s ní jsem myslela dlouho, chyběla správná příležitost. Na loňskou Popelku přijela jako pozorovatelka, tedy bez neodkladných povinností. Když jsem ji požádala o rozhovor, rezolutně odmítla. Řekla, abych si našla někoho jiného, neboť na ní není nic zajímavého. Trvala jsem na svém. Eva nakonec souhlasila, ale neustále namítala, že otázky jsou moc těžké a ona není připravená. Nevěřila mi, že její nepřipravené odpovědi nepřepíšu. Milá Evo, já své sliby plním.*

***Evo, vypadáte, že divadlo děláte celý život. Nebo je to jinak?***

Je to jinak. Divadlo jsem začala dělat velmi pozdě. Já jsem tvor ostýchavý. Chtěla jsem se sice v Litoměřicích připojit k místní amatérské skupině, ale nikdy jsem v sobě nenašla odvahu, abych tam zašla.

***Kdy se to zlomilo?***

Vlastně až když jsem poznala Láďu Valeše. Tehdy jsem si dodala odvahu. Jednak jsem začala hrát s litoměřickými a jednak dojížděla do Klapýho. Pak jsem prostě chtěla

stihnout všechno.

***Říkáte o sobě, že jste ostýchavá. To vlastně nejde moc dohromady s poetikou Rádobydivadla a jeho apelem na osobně velmi naléhavé odkrývání hierarchie hodnot.***

Když se to jednou zlomilo, tak asi žádná překážka už nebyla. Střádalo se to ve mně a pak to puklo.

***Máte nějaké divadelní vzdělání?***

Dělala jsem středočeskou krajskou Lidovou konzervatoř. Kurz byl sice určen pro vedoucí dětských divadelních souborů, nicméně měli jsme i hereckou průpravu. Kromě toho poslouchám, koukám, učím se na seminářích při přehlídkách.

***Zkusila jste si také divadelní režii. Jaké to bylo?***

Pokusila jsem se o to v pohádce pro děti. Zjistila jsem však, že to není to pravé.

***V čem?***

Máte toho strašně moc na starosti, což znamená postarat se úplně o všechno. Profesionální režisér má zázemí ve spolupracovnících, např. v produkci, my nikoliv. Patrně v sobě nemám tolik energie jako ostatní. Velmi to vyčerpává. Pro amatérského herce je možná zdravé si to zkusit. Říkám to všme, kteří nadávají na své režiséry. Když jeden herec z dvaceti nepřijde na zkoušku a všichni jsou naštvaní, odnese to režisér. A to vůbec pomíjím, že amatérský režisér je sám sobě dramaturgem, minimálně spoluscénografem atd.

***Umíte si s tou zkušeností představit situaci, kdy režisér hraje ve vlastní inscenaci?***

Jistě si to umím představit. Musí si zařídit buď někoho, kdo na to bude koukat nebo, a to jsem vyzkoušela, si to nechá natočit na videokazetu a podívá se na to sám. Mně při tom řada věcí napadne. Ověřila jsem si to na svých rolích. Stačí amatérský videozáznam pořízený na veřejné generálce. Vidím sama sebe, a to je nezprostředkovatelné. Doporučila bych to každému.

***Jaký prostor má herec ve Valešových isncenacích, tj. je všechno připraveno do detailu?***

Určitě není. Valeš má schopnost dobře postavy typově obsadit. Každá role se člověka dotkne a on na ní z ačne pracovat. Mne vlastně zkoušky čím dál tím víc baví oproti veřejným představením. Proces tvůrčího hledání je velmi příjemný.

***Na Rádobydivadle je velmi zajímavé pozorovat, jak se jednotlivé inscenace vyvíjejí, jak dozrávají. Vy jste uvnitř tohoto procesu. Dokážete říct, čím to je?***

Hodně hrajeme a ověřujeme si na reakcích diváků, zda chápou, co jsme jim chtěli sdělit. Na zkouškách nejedete na sto procent, k tomu vás donutí až divák. Pak se často objeví něco, co bylo pod povrchem. Na vás reaguje váš herecký partner a celé to začne pracovat. Takže, byť mě zkoušky skutečně baví, vím, že bez představneí by tvůrčí proces hledání a nalézání nemohl pokračovat. Rozhodně by bylo zajímavé vidět vedle sebe premiéru a dvacátou reprízu. Snad to jednou nějaký bohatý sponzor pro nás udělá.

***Součástí tohoto procesu zrání jednotlivých isncenací je u Rádobydivadla také vývoj charakteru postav. Např. v Lorcovi lze mluvit i o postupné proměně motivace jednání postav.***

Patrně máte pravdu. Herce samotné postava zasahuje stále hlouběji, dávají jí stále víc ze sebe, je víc a víc pravdivější.

***Souhlasím, oné pravdivosti rozumím jako osobní výpovědi. Když řekněme v nějaké fázi tohoto procesu přijedete na přehlídku, je to pro vás užitečné?***

Určitě, pokud na ní dojde ke konstruktivní a fundované kritice. Samozřejmě, že člověk, který je hluboce ponořen do hry a své postavy, nutně ztrácí nadhled a ten mu kritika může poskytnou.

***Uměla byste si sebe sama představit v roli kritika? Zkušeností máte jistě dost?***

Dělám porotce v soutěžích dětské recitace. Na to, myslím, mé síly stačí. Asi na nic jiného se necítím. Existují tři typy divadel. Jsou divadla sousedská, tam kritika nemá smysl. Je to typ divadla, kterému nejde o umělecké výšiny, chtějí se scházet, něco dělat, přijdou nan ě sousedé. Druhý typ chce dělat divadlo jako umění, ke svému vývoji kritiku potřebuje. Na to ale nemám vzdělání. Mezi tím je střední proud, který se sice také tváří, že jim jde o umění, ale když jim řeknete něco, co se jim nelíbí, naštvou se a urazí. Jim také nemá cenu něco říkat. Prostor pro kritiku vlastně není velký.

***Ruku na srdce, není za vaší nechutí dělat porotce také vědomí, jak je složité udělat inscenaci a tudíž obava, že ublížíte kolegovi?***

Patrně to skutečně přispívá k nechuti veřejně se vyjadřovat. Klidně půjdu za Pepíkem Pšeničkou a řeknu mu, co si o jeho díle myslím. Udělám to soukromě, nikoliv na fóru. Zvolím laskavou a přátelskou kritiku. Jsme přátelé.

***Ptám se na to každého. Je něco, co vám amatérské divadlo dalo, čím obohatilo váš život?***

Dáváte mi těžkou otázku. Něco mi dalo, ale já to teď nedovedu pojmenovat. Náplň volného času, setkávání s přáteli. Chcete dělat divadlo za každou cenu, je vám jedno, že to stojí hodně peněz. Proč chce rybář chytat ryby? Určitě nikoliv jen pro úlovek. Musí v tom najít zalíbení. S divadlem je to stejné.

***Já si myslím, že dělat divadlo z lásky k němu je dobrá motivace.***

Lenko, kdybych věděla, že mně budete klást takové otázky, tak jsem si připravila nějaké filozofické odpovědi.

***Těm by stejně nikdo nevěřil. Myslíže, že přátelství je nezbytnou podmínkou fungování amatérského souboru?***

Pokud soubor nefunguje na kamarádské bázi, nemůžete dělat vůbec nic. S odporem se tam chodit nedá. Moje dcera je profesionální herečka a přesvědčila se, jak je důležité mít kolem sebe lidi, kteří jsou pro vás lidsky přijatelní. Dělat milostnou scénu s někým, kdo je vám odporný, skoro nejde. A my, amatéři, jsme svobodní. Když nechceme, nemusíme nic. Nejsme vázáni smlouvou, dramaturgií. Někdy jsou špičkové amatérské inscenace s profesionálními srovnatelné. Zní to snad rouhavě, ale já si za tím stojím.

***Se souborem jste se dostala i na zahraniční festivaly. Jak v tomto srovnání obstálo české amatérské divadlo?***

Na bratry Slovany Západ nemá. Ruské, slovenské či české divadlo nemá konkurenci. Sice prý my, Češi, jsme Keltové, ale tím bych se netrápila. Překvapilo mě, jak je amatérské divadlo na západ od nás špatné, je jakoby opožděné. Např. žádná náznaková scéna, žádné znaky, všechno je realistické. Vždyť jste to v Belgii viděla také,

včetně šoku, že jsme si Lorcu dovolili odehrát na černém hadru s pěti pneumatikami.

***Evo, mohu se zeptat na něco osobního? Já vlastně nevím, čím se živíte? Tipnu si. Seriózní přísný pohled – učitelka.***

Já mám takové romantické povolání. Jsem účetní.

***To jste mě šokovala.***

Od revoluce jsem byla na volné noze, v listopadu 2002 jsem se stala vedoucí Kulturního domu v Litoměřicích. Takže na Popelce jsem na služební cestě. Chtěla bych mít každou neděli pohádku pro děti, uvidím, jaký zájem bude mít obecenstvo.

***Svěřte se čtenářům AS s nějakým divadlením zážitkem z poslední doby.***

Mně připadá, že jsem nikde nebyla, nic neviděla, nic nečetla. Snad poslední premiéra Klapáků.

***Já vás už nebudu trápit a děkuji Vám za rozhovor.***

**Nepřipravený rozhovor se zaskočenou Evou Andělovou. Připravila Lenka Lázňovská. Amatérská scéna. 2003, roč. 40, č. 1, s. 18-19**

*Veronika Týcová, členka Rádobydivadla Klapý, patří od poloviny devadesátých let k hereckým hvězdám českého amatérského divadla. Zhruba od inscenace* ***Krvavý Lorco, corridou voníš*** *si z celostátních přehlídek odnáší ceny za herecký výkon. Pod režijním vedením Ladislava Valeše se vypracovala na charakterní herečku, jichž má soubor ostatně několik, a byť na to svými životními zkušenostmi nemůže mít, troufla si např. na slečnu Julii ve Strindbergově stejnojmenné hře či na Faidru ve Valešově a Enquistově* ***Faidraricii****. Letos dokončila studium herectví na DAMU a nastupuje dráhu profesionální herečky. Bude-li mít i potřebné štěstí, věřím, že se i zde prosadí. Amatérská scéna ji požádala o rozhovor na letošním Jiráskově Hronově.*

***Veroniko, máte něco společného s fotbalistou Romanem Týcem, který také pochází z Vašeho regionu?***

Vzdálené příbuzenství tady asi je, patrně nás spojuje nějaký prastrýc. Je pravda, že bydlíme od sebe 7 km daleko. To je všechno.

***Dobrá, myslela jsem, že trochu potěším část našich čtenářů. Zmínila jsem se, že jste k divadlu přišla jako patnáctiletá. Patrně mluvíte o Rádobydivadlu, neboť jste v žádném jiném souboru nebyla?***

Rádobydivadlo je opravdu můj zatím jediný divadelní soubor. Nechodila jsem ani do lidušky. Věděla jsem, že soubor tady funguje, i to, že tehdy šlo o generační soubor, tj. většina lidí byli vrstevníci. Mladých tam moc nebylo.

***Jak Vás napadlo se přihlásit. Viděla jste je například?***

Překvapím Vás, neviděla. Je to mnohem prostší. Chodila jsem do školního dramatického kroužku, nebavilo mě to. Chtěla jsem to zkusit v souboru a Rádobydivadlo bylo nejblíže. Kamarádka mé maminky se znala s Valešem a řekla mu, že zná jednu praštěnou holku. A on řekl, že mám přijít. Přišla jsem a naskočila jsem jako záskok asi do dvanácté reprízy inscenace ***Hor***. Pak jsem dělala v inscenaci ***Jedna, dva, tři, čtyři, pět, cos to chlapče, cos to sněd***, která neměla moc repríz. Poté přišel Valešem výrazně upravený ***Dům Doni Bernardy (Krvavý Lorco...)*** a už to jelo.

***Znamená to, že jste bez problémů zapadla do souboru lidí starších než Vy?***

Pro mě to zase takový problém nebyl. Jednak jsem v souboru měla známé. Např. s Li-

běnou Štěpánovou jsem se znala od dětství. Jednak jsem byla zvyklá pohybovat se mezi staršími. Mám starší rodiče, např. bratranci jsou padesátníci. Být benjamínkem nebylo pro mne tudíž nic nového. Soubor mě ostatně přijal v pohodě.

***Jak Vás napadlo přihlásit se na DAMU? Ptám se, zda být herečkou jste si vždy přála?***

Ale vůbec ne. Hlásila jsem se třikrát. Poprvé to bylo v 17 letech, to jsem ještě chodila na gymnázium a v souboru působila rok a půl. Postrčili mě a řekli, ať to zkusím a že stačí, když zažiju tu atmosféru. Já sama jsem vlastně nevěděla, zda to chci. Samozřejmě, že mě vyhodili. Neměla jsem na to. Tři roky jsem pak dělala jen amatérské divadlo a byla spokojená. V té době jsme nastudovali zmíněného ***Lorcu*** a ***Peer Gynta*** a mně stouplo sebevědomí. Pak jsem to už chtěla zkusit sama. Podruhé mě vyhodili v jednom z posledních kol. To už jsem si byla jistá, že na to mám. A potřetí to vyšlo.

***V kolika Valešových inscenacích jste vlastně hrála?***

Nevedu si statistiku. Osciluje to někde mezi sedmi až deseti kusy.

***Řekla bych, že jste se u Valeše vypracovala na charakterní herečku. Souhlasíte?***

To souvisí s tím, kam směřovalo Rádobydivadlo. Já se takovému označení nebráním. Možná však, že prostě s jinými žánry, jako je komedie např., nemám zatím žádné zkušenosti a že se ve mně pozdji objeví ještě další struny. Takže označení charakterní platí pro teď a tady.

***Máte už profesionální angažmá?***

Ano, v Městském divadle v Mostě. Od konce srpna nastupuji.

***Nabídli Vám roli?***

Začnu od podlahy. Jsem obsazena v Drdových ***Dalskabátech*** do role Mančinky, mladé, naivní dívky, takže se z charakterních rolí budu muset vzpamatovat.

***Umíte si představit, že budete i nadále v Rádobydivadle hostovat?***

Ono se to vlastně muselo řešit už v době studií na DAMU. Nejprve jsme se domluvili, že ***Faidraricii*** nebudu komplikovat a hrát v ní nebudu. Nakonec jsem na poslední chvíli musela převzít hlavní roli. Podařilo se to skloubit docela dobře. ***Taková podivná kombinace citů*** také fungovala bez problémů. Zvládli jsme i přehlídky. Byli jsme rádi, že nám vyšlo vstříc divadlo v Lounech. Ředitel je pro amatérské divadlo pozitivně naladěn. Nabídl nám zdarma zkušebny pod podmínkou, že v divadle uděláme premiéru. To samozřejmě byla velkorysá nabídka. Jak to bude dál, se uvidí. Láďa má v hlavě nějaké projekty, v nichž bych teoreticky mohla hrát, ale nemusím. Mohou hrát lidé, kteří stáli nebo měli malé role. U nás to tak funguje. Valeš ví, že má vyrovnaný ženský ansámbl a snaží se role, jde-li to, rozdělovat spravedlivě.

***Můžete prozradit, co to bude?***

Snad ano, chystá se ***Tanec na konci léta***. V minulé sezóně to dávalo Městské divadlo ve Zlíně a nás na tom nejvíc zaujalo, že v tom hraje pět žen, navíc středního věku. To je kus přesně pro náš soubor.

***Poznala jste na vlastní zkušenosti, do jaké míry může být amatérské divadlo dobrou průpravou pro budoucího profesionálního herce. Jak to tedy je?***

Myslím si, že je to hodně relativní. Vždycky záleží na úrovni konkrétního souboru. Jistě si z takového souboru mohu odnést dovednosti, ale také zlozvyky a manýry. Určitě

mám v sobě něco, co je ovlivněno směřováním a stylem inscenační práce Rádobydivadla. Není jistě náhoda, že jsem DAMU absolvovala rolí lady Macbeth, což je podobný typ role, jaký jsem dosud hrála. Sama za sebe říkám, že mně amatérské divadlo pomohlo orientovat se v tom, co chci. Těžko bych jinak pomýšlela na DAMU, natož abych se tam dostala. Asi chodit pouze do divadla jako divák a inspirovat se profesionály je mnohem složitější cesta, než přijít z fungujícího a kvalitního amatérského divadla.

***Mimochodem, máte nějaký herecký vzor?***

Vyhraněný názor v tomto směru nemám. Kdybych měla říci, koho jsem vždycky obdivovala a vážila si, byť nazvat jej hereckým vzorem by bylo hodně nadsazené, napadá mě jediné jméno – Dana Medřická. Mohla vlastně hrát cokoliv a bylo to vždycky dokonalé.

***Ona uměla ještě něco. Měla schopnost přirozené existence na jevišti, a to je hodně vzácné. Veroniko, říkala jste, že v Mostě budete debutovat rolí Mančinky, což je jistě jiný druh postavy, než jaký jste dosud hrála. Myslíte si, že budete mít dostatek příležitostí a budete umět přijímat cokoliv a přesto se prosadit?***

Kdybych se bála, že se neprosadím, tak snad ani nemá smysl do divadla chodit. Jsem sice člověk pochybující, to je můj problém, nicméně si musím věřit a brát i tkaové role, jako je Mančinka, jako výzvu. Je jistě pravda, že jsem z Rádobydivadla zvyklá na kvalitní texty přinášející zajímavé lidské příběhy a Dalskabáty by Valeš neuváděl ani náhodou. Jsem však zaměstnancem divadla a nemohu se uzavírat do nějaké ulity. Upřímně říkám, že jsem sama na sebe zvědavá, jak si s rolí, o níž mluvíme, poradím. Jsem připravena pracovat na různých projektech a vím, že v profesionálním divadle neexistuje ona pro amatéry tak typická absolutní svoboda volby.

***Prozraďte nám, jak se připravujete na roli?***

Jako základ beru hru, zkoumám příběh, souvislosti a motivaci jednání postavy, kterou mám hrát. Chci mít jasno po první čtené zkoušce. Pokud nemám, řeším to s režisérem. Kdybych neměla jasno v pojetí postavy režisérem, zbytečně bych si komplikovala život. To neznamená, že v té chvíli je postava hotová. Režiséři jako Valeš postupně odkrývají svůj záměr a často hledají i na základě našich reakcí. Základem je určitě příběh, takže příprava musí být hodně individuální. Když jsem připravovala slečnu Julii, což je role pro třicátnici a mně bylo o deset méně, nemohla jsem čerpat z osobních zkušeností. Snažila jsem se zpracovat své příběhy, které jsem měla v sobě. To jistě nepřineslo optimální výsledek. Bavilo mě se s tím poprat a jsem za tuto zkušenost vděčná.

***Jak Vám jde učení se textu?***

Nemám ráda naučit se text nazpaměť hned od začátku a fixovat si i intonaci. Je lepší ponechat tomu volný průběh. Učím se na zkoušku vždy několik obrazů. Valeš se vždy vracel na začátek, takže jsem si text postupně fixovala tak, že se stal automatickým. V ***Takové podivné kombinaci citů*** jsem se kvůli škole musela z čistě praktických důvodů text naučit ihned. Nebyla to špatná zkušenost. Měla jsem tak čas urovnat si to v sobě.

***S Rádobydivadlem jste měla příležitost srovnat české divadlo se zahraničním. Jak si stojí?***

Myslím si, že dobře. V zahraničí jsou pro mě vždy nejzajímavější inscenace obecně řečeno ze zemí bývalého východu. Mají v sobě něco niterného, chtějí vždy něco sdělit.

Možná je to dáno tím, čím jsme i my prošli, takže jsme naprogramováni jinak. Vzpomínám si na zajímavý zážitek ze 71. Jiráskova Hronova, kdy s německým souborem nastudoval polský režisér (Michael Nocon – poznámka redakce) ***Vojcka***. Najednou to nebylo typické německé divadlo, precizně udělané, ale studené a učesané. Takže Němci pod vedením Poláka v sobě našli potenciál pro emotivní divadelní výpověď obrazem. Určitou neběžnou vřelost jsem cítila i z letošního německého ***Othella*** z Drážďan. Nerozumím německy, takže jsem přesně nepostřehla to, co bylo ve slovním sdělení, a víc jsem se soustředila na herecké akce. Vzpomeňte si, kolik temperamentu bylo jen v závěrečné děkovačce. Je pravda, že divadlo budované na příběhu s lidským rozměrem dokáže setřít jazykovou bariéru. Pamatuji si, jak v Belgii, kde jsme byli s ***Lorcou***, jsme bydleli s finským souborem. Po našem představení jsme se spřátelili a oni, nešťastní z toho, že odjíždíme před koncem festivalu a jejich představení neuvidíme, na chodbě internátu hráli pouze pro nás. Byli si jisti, že jim budeme rozumět díky blízkosti našich divadelních jazyků. Bylo to úžasné a opravdu jsme jim rozuměli, byť jsme se jinak domlouvali hodně složitě.

***Veroniko, a co Vás v poslední době v divadle zaujalo?***

Viděla jsem toho sice hodně, ale málokdy člověk odchází z divadla a je tak emotivně zasažen nebo okouzlen, že nemá chuť nic rozebírat. Společně jsme před zhruba třemi lety viděli v německém Rudolstadtu jako divadlo jednoho herce inscenaci onoho režiséra, který nastudoval Vojcka. Bylo neuvěřitelné sledovat, co dokáže vyjádřit jediný herec, samozřejmě musí být dostatečně kreativní, herecky vybavený a vedený nápaditým režisérem. Já jsem zvyklá na partnerskou souhru a divadla jednoho herce se trochu bojím. V profesionálním divadle obdivuji herecké kreace mého učitele Borise Rösnera. Zaujal mě např. jako Frederik v Divadle ABC. Vím, že má osobitý herecký styl a je zvyklý na velkou scénu. V komorním prostředí Divadla ABC skvěle fungovala souhra s členy souboru. Mimochodem v této hře se říká tolik věcí o divadle, že to člověk musí spojit se sebou. Hodně znám produkci svého budoucího divadla. Chci ocenit muzikál ***Šakalí léta***, který je zábavný a zvládnutý, a také hostující inscenaci ***Striptýz*** bratří Baťků, jeden z nich je mým spolužákem, uváděnou pro projekt 56 (komorní záležitosti pro 56 diváků jako protipól velké scény pro 500 diváků). Fakt je, že se oba herci přirozeně dobře znají, takže výsledkem je hluboce intimní představneí. Na letošním JH mě zaujala inscenace ***Imperium vrací uhlo***. Je to současná věc, vtipně udělaná s humornou nadsázkou, a přitom je velmi vkusná.

***Děkuji za rozhovor a držíme Vám palce.***

**Jsem ráda, že se divadlo vrací k lidským příběhům, říká herečka Veronika Týcová. Připravila Lenka Lázňovská. Amatérská scéna. 2004, č. 5, s. 46-48**

# Hřbitůvek v Ballybeg

*Na motivy divadelní hry Bernarda Friela* ***Tanec na konci léta*** *v překladu Oty Ornesta – poetická hra nejen o konci léta. Mozaika životních příběhů několika sester, žijících na irském venkově.*

**Úprava a režie Ladislav Valeš**, návrh scény a kostýmy Kateřina Baranowská, realizace scény, světlo, zvuk Pavel Hurych, bodové světlo Jindřich Hedánek a Veronika Týcová, výběr hudby Veronika Týcová, text písně Michal Horáček, zpěv Rút Horáčková, choreografie Michal Benda, účinkující Eva Andělová (Katy), Dana Cendrová (Meggi), Liběna Štěpánová (Rose), Eva Frková (Chris), Lenka Šťastná (Agnes), Jaromír Holfeuer (Jack), Lukáš Burda (Garry), Jan Kaška (Michael-dítě), Ladislav Valeš (Michael) a Bára Pokorná (Dcerka – tuto roli hrála i Petra Znamenáčková).
**První uvedení** 22. 6. 2005 v Litoměřicích, **slavnostní premiéra** 23. 6. 2005 v Lounech, inscenace pravidelně hrána do června 2006, poté obnovena pro jediné (a **poslední) představení** 15. 7. 2007 v Hořovicích, hráno 19x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování v rámci Festivalu amatérského divadla Roudnice nad Labem 2005,
- účinkování na Libochovickém divadelním létu 2005,
- účinkování na Rádobyfestu 2005,
- účinkování na 3. Járovo divadelních žních 2005 v Klášterci nad Ohří – jako host,
- účinkování v rámci Českolipského divadelního podzimu 2005,
- účinkování na přehlídce Modrý kocour Turnov 2006 – jako hosti,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 25. 3. 2006 – cena za výběr hudby Veronika Týcová, ceny za ženský herecký výkon Eva Andělová, Dana Cendrová, Liběna Štěpánová, Eva Frková a Lenka Šťastná, 1. místo,
- účast na národní přehlídce FEMAD Poděbrady / Divadelní Třebíč 20. 5. 2006 – čestná uznání za herecký výkon Jaromír Holfeuer, Lenka Šťastná, Dana Cendrová a Liběna Štěpánová,

## Rozhovor o Hřbitůvku alias Tanci…

Mozaika životních příběhů pěti sester na drsném irském venkově. Zdánlivě obyčejné chvilky ze života svérázné rodiny. Magická vůně minulosti a dětství. To vše je slavný divadelní příběh ***Tanec na konci léta***, který napsal irský dramatik Brian Friel a na stříbrném plátně jej proslavila Meryl Streepová.

Předlohou, za niž získal autor Pullitzerovu cenu, se nechalo inspirovat Rádobydivadlo Klapý a nastudovalo mírně upravenou hru pod názvem ***Hřbitůvek v Ballybeg***. Dnes večer ji v premiéře uvede ve Vrchlického divadle v Lounech.

"Diváky čeká úsměvná nostalgická retrovzpomínka, která umí pohladit po duši i

dojmout. Nepotřebuje k tomu přitom žádné velké dramatické akce, vystačí si s jednoduchými věcmi z prostého života, o kterých když si třeba čtete, přijde vám, že v nich o nic nejde," přibližuje režisér Ladislav Valeš.

Příběh se odehrává na irském venkově v roce 1936, kde v domácnosti žije pět sester. Kristýna, jedna z nich, má syna Michaela. Dalším členem rodiny je ještě strýček Jack, který se vrátil po 25 letech z Afriky, kde se staral o malomocné, a všemi je pokládán za podivína.

Vždy jednou za rok, když se konají svátky sklizně, přijde Michaelův otec Gary Evans. Zatančí si s maminkou, slíbí jí svatbu a synovi kolo, ale nikdy to nesplní a dál vede nevázaný život. Až jednou vnese mezi sestry řevnivost a žárlivost...

Představení rámuje postava už padesátiletého Michaela; herci hrají příběh, který on ve vzpomínkách vypráví, když se vrací na hřbitov v Ballybeg. Převáží do společného hrobu ostatky všech tetiček, které se v těžké předválečné době při hledání práce rozprchly po Anglii.

"V původní hře malý Michael nevystupuje, jeho postava je fiktivní. Protože ale máme v souboru šikovného chlapce Honzíka Kašku, rozhodli jsme se ho obsadit a dát mu roli rošťáka, který má prak, staví draka a páchá další nepřístojnosti, prostě jako tatínek," říká Valeš.

Dopsaná je i dcera dospělého Michaela, která se s ním vrací na hřbitov. Původně ji měla hrát Rút Horáčková, dcera textaře Michala Horáčka, který pro ni napsal i jednu písničku. Během zkoušek však divadla nechala a začala se věnovat zpěvu.

"Chvíli jsme kvůli tomu přemýšleli, že tuhle postavu zase vyškrtneme. Protože je však ta písnička nádherná, pokusili jsme se za Rút získat náhradu a nakonec jsme ji našli v Báře Pokorné," pochvaluje si režisér. "Myslím, že pan Frial by se nezlobil, že jsme jeho motiv trochu rozpitvali a necháváme diváka nahlédnout do osudů rodiny ještě trochu jinou drobnokresbou," dodal.

Vedle obou zmíněných dětských herců účinkují v rolích pěti sester Eva Andělová, Dana Cendrová, Liběna Štěpánová, Eva Frková a Lenka Šťastná. Jacka hraje Jaromír Holfeuer, Garyho Lukáš Burda a dospělého Michaela sám Valeš. Premiéra hry ***Hřbitůvek v Ballybeg*** začíná v 19 hodin. Vstupenky stojí 70 korun.

**NEEDRLE, Jiří. Louny uvidí slavný příběh pěti sester. Mladá fronta Dnes – severní Čechy 23. 6. 2005. S. 11**

## Napsali o Hřbitůvku…

Rádobydivadlo Klapý - Ladislav Valeš: ***Hřbitůvek v Ballybeg***. Inscenace na motivy divadelní hry Briana Friela ***Tanec na konci léta***. Valeš původní předlohu výrazně zkrátil (part vypravěče), dopsal postavu dcery a malého Michaela a dotvořil epický rámec ve formě rozhovoru otce a dcery na hřbitově v Ballybeg, kam spolu ukládají popel dvou sester, které zemřely mimo rodný kraj. Je otázka, zda tyto úpravy jsou tak zásadní, že opravňují inscenátory k vlastnímu autorství. Doufám, že tato věc není pro ně zcela uzavřena. Titulek je z písně na text Michala Horáčka, napsané přímo pro Rádobydivadlo a interpretované jeho dcerou. ***Hřbitůvek*** je zvláštní text s prvky epického vyprávění, který není dramatický, tj. nepředvádí děj, nýbrž imprese. Valeš v provedení

staví na drobnokresbě, velmi civilním herectví, které však respektuje charakter jednotlivých postav, především pěti žen a je vnitřně pravdivé. Soubor se vrací k tématům, která už zpracovával, např. k obrazu žen uzavřených v domě (Lorca) či přirozeného koloběhu obyčejného života (T. Wilder - ***Naše městečko***). Nejde o Irsko před druhou světovou válkou, jde o smysl lidského života kdekoliv na světě. Inscenace odehraná na variabilní tj. velmi funkční scéně K. Baranowské a s mimořádně přesně vybranou hudbou (V. Týcová), která se neuchyluje k prvoplánové irské etnické hudbě, neilustruje, nýbrž dotváří atmosféru, má neobyčejně poetický rozměr. Trochu problémem je onen zmiňovaný epický rámec, který sice přináší nutné informace, ale na druhé straně inscenaci retarduje. Je rovněž otázkou, zda rámování hřbitovem není v rozporu s tématem, kterým je radost ze života a odvaha se s ním poprat, ať přináší cokoliv. I přes tyto výhrady se domnívám, že kvalita herectví staví tuto inscenaci vysoko.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. 14. Děčínská brána. Amatérská scéna. 2006, roč. 43, č. 2, s. 22-23**

Rádobydivadlo Klapý se představilo s inscenací ***Hřbitůvek v Ballybeg***, kterou na motivy hry irského autora Briana Friela ***Tanec na konci léta*** pravil Ladislav Valeš. Je to hra o rozpadu rodiny a zároveň oslavě života, o vnitřních konfliktech postav. Hra trochu nostalgická, trochu lyrická, někdy až na hranici sentimentu. Podle původní předlohy má být chlapec hrán dospělým hercem, který se komentáři obrací k publiku přímo ze hry. Valešova úprava není v tomto směru právě nejšťastnější. Vypravěčský part je oddělen a situován na stranu forbíny, kde na lavičce u hrobu vypráví příběh své rodiny dnes už dospělý chlapec a táta své dceři. Tento vypravěčský part běh událostí nejen retarduje, ale navíc nežádoucím způsobem zdůrazňuje její nostalgický, až sentimentální podtón. Ve vypravovaném příběhu je pak role ztvárněna věkově odpovídajícím chlapcem. Kromě vnitřních pocitů a posunů se v inscenaci nic moc neděje, všechno tak nějak plyne, aniž by se razantně vylupovaly jednotlivé situace (až na řídké výjimky v druhé polovině), aniž bychom cítili nějaké výrazné napětí mezi postavami, marnou a zarputilou snahu Kate udržet rozpadající se rodinu za každou cenu pohromadě. Eva Andělová je nesporně zkušená herečka, ale její Kate je příliš hodná a málo drsná, než abychom pochopili, že pod jejím velením žijí ostatní jako v kleci. A že je tedy rozpad rodiny opravdu nevyhnutelný. Pak najednou i výtvarné řešení scény, které klec v podstatě evokuje, není zdůvodněné. Inscenace Rádobydivadla je uspořádaná, kultivovaná, ale nepříliš vzrušující, je to v podstatě jen žánrový obrázek ze života na irském venkově.

**EXNAROVÁ, Alena. Průvodce po představeních FEMADU Poděbrady a Divadelní Třebíče 2006. Amatérská scéna. 2006, roč. 43, č. 3, s. 10-19**

Profesor Císař ve svém závěrečném proslovu citoval také titulek rozhovoru s Ladislavem Valešem (který byl uveřejněn v – mimochodem velmi čtivém – zpravodaji Divadelní Třebíče), režisérem inscenace ***Hřbitůvek v Ballybeg*** (vzniklé podle v Čechách poměrně často uváděné hry Briana Friela ***Tanec na konci léta***), kterou uvedlo Rádobydivadlo Klapý. Ten titulek zněl *Nacházíme vlídnější pohled na lidi* a byl v proslovu prof. Císaře ironicky zobecněn jako obraz celkového "zvlídnění" českého amatérského

divadla. Pravdou jest, že zmíněná inscenace tento pocit sugerovala až nutkavě. Už jen svým (úpravcem a režisérem v jedné osobě) připsaným rámcem - v němž na onom titulním hřbitůvku vzpomíná hrdina hry Michael na dětství strávené s pěticí žen na irském venkově 30. let - jehož sentimentalita nebezpečně směřovala do vod čistokrevného kýče. Ale i celkový "odkrvením" vzájemných konfliktů snů a tužeb jednotlivých žen v této hře, který vedl prof. Císaře na rozborovém semináři až k vyslovení pojmu žánrový obrázek.

**ŠOTKOVSKÝ, Jan. FEMAD Poděbrady/ Divadelní Třebíč 2006. Ve znamení interpretační solidnosti? Amatérská scéna. 2006, roč. 43, č. 3, s. 5-10**

Druhým představením byl ***Hřbitůvek v Ballybeg*** Rádobydivadla Klapý. Šlo o částečně přepracovanou hru Briana Friela ***Tanec na konci léta*** (autorem úpravy je režisér Ladislav Valeš). Cennou devizou inscenace byl citlivý soustředěný herecký projev a vzájemná souhra, herečky a herci přesvědčivě a přirozeně postihovali vnitřní svět svých postav. Za roli Kate získala Eva Andělová Cenu za nejlepší ženský herecký výkon. Škoda jen, že tvůrci nedocenili funkci a význam tance a vůbec hudby v této hře. Divadlo, které si v předchozích ročnících napajedelského festivalu získalo zaslouženou pozornost a uznání, však ani tentokrát nezklamalo.

**KAFKOVÁ, Jana. Povzbuzující zpráva z 49. Divadelního festivalu v Napajedlích. Amatérská scéna. 2006, roč. 43, č. 4, s. 33-34**

# Liz Fullerová: **Liz a Betty**

*Duchaplná komedie o nevšedním setkání kdysi slavné hollywoodské herečky, sarkastické Bette Davis a její obdivovatelky Elisabeth Fullerové. Čili sólo pro dvě herečky o setkání ženy v domácnosti s filmovou hvězdou.*

Překlad Marta Skarlantová, **režie Ladislav Valeš**, scéna, světla a zvuk Pavel Hurych, kostýmy kolektiv, výběr hudby Veronika Týcová, účinkující Veronika Týcová (Liz) a Eva Andělová (Betty).
**První uvedení** 30. 9. 2006 v Klapém, **naposledy** 17. 2. 2008 v Opočně, hráno 30x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování v rámci Rádobyfestu 2006,
- účinkování v rámci projektu Divadelní Roudnice 2006,
- účast na krajské přehlídce Wintrův Rakovník 22. 3. 2007 – čestné uznání za herecký výkon Eva Andělová, cena za inscenaci, doporučení na národní přehlídku z 2. místa,
- účast na národní přehlídce Divadelní Děčín / Divadelní Třebíč 12. 5. 2007 – čestné uznání za herecký výkon Eva Andělová, doporučení na Jiráskův Hronov,
- účinkování na 2. ročníku přehlídky Litoměřické divadelní třídení,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 5.-6. 8. 2007,
- účinkování v rámci Divadelního podzimu Jiřího Šatopleta Říčany 2007,
- účinkování na 5. Konečně klášterecký divadelních žních 2007,
- účast na Radnické divadelní přehlídce v říjnu 2007,
- účinkování na přehlídce v Bělé pod Bezdězem 23. 11. 2007,
- účinkování v rámci Divadelních večerů V. Dědka v Mělníce 27. 11. 2007.

## Rozhovor o Liz…

***Proč jste si tuto hru vybrali?***
V době, kdy jsme připravovali inscenaci ***Equus***, neměl jsem žádnou roli pro Evu Andělovou. Já jí však byl nějakou větší příležitost poněkud dlužen. A tak jsem hledal něco, co by si zahrála, a našel jsem tento text. Je to bulvár, nicméně jsem jej považoval za poměrně slušný bulvár, tak jsem se k němu uchýlil. Důvod výběru byl tedy jediný – najít příležitost pro dvě herečky, aby si spolu zahrály.

***Jak to bylo s autorskými právy? Právě ta zajistit jistě nebylo jednoduché. Byl tady Lukáš Matásek a…***
No to mi ani nepovídejte. S panem Matáskem mám problémy ještě teď. Ale už je všechno v pořádku. Dál bych to nerad rozebíral.

***Že je to bulvár vám tedy nevadilo?***
Ne. Mně na divadle vadí jediné – bezobsahovou, hloupost a schválnost. A taková tato hra není. Ale je asi pravda, že jsem v poslední době nějak vyměk a čím dál víc se

uchyluju k divácky přístupnějším věcem a oceňuju klasiku. Možná skončím na ***Strakonickém dudákovi***…

**Hul. 3x pro režiséra Ladislava Valeše. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2007, roč. 77, č. 5, s. 5**

## Napsali o Liz…

Stává se to. Ne příliš často, ale stává. Jednoho dne u vás zaklepe na dveře idol vašeho dětství a rozhodne se s vámi měsíc bydlet. Když vás po měsíci opustí, je z vás někdo jiný než předtím. Tohle se přihodilo americké dramatičce Liz Fullerové s hvězdou amerického filmu 30.-50. let Bette Davisovou a zasáhlo ji to natolik, že popsala svůj zážitek v silné autobiografické hře ***Liz a Betty***, uvedené na Winterově Rakovníku Rádobydivadlem Klapý v režii Ladislava Valeše (česká premiéra v Divadle Ungelt byla pod názvem ***Perla Hollywoodu a já***). Text je laděný silně epicky, je vlastně vyprávěním Liz, do kterého Betty vstupuje. Ostatní postavy, jakož i všechna prostředí, jsou evokovány pouze hrou dvou představitelek hlavních rolí a o to větší tíha na nich leží. Rádobydivadlo má pro tyto role dvě skutečně výtečné interpretky: Veroniku Týcovou (Liz) a Evu Andělovou (Betty). Jejich výkony jsou hlavní devizou inscenace a posouvají ji do poměrně vysokých pater českého amatérského divadelnictví. Přesto je na místě zmínit i k nim několik výtek. K celkovému temporytmu a napětí by jistě prospěl důraznější akcent na tlak času a stupňující se nesnesitelnost Betty pro její spolubydlící. Eva Andělová v této roli by pak přece jen měla více zdůraznit sebestřednou a arogantní stránku své postavy, a tím by se jistě oslabil i někdy nadbytečný sentiment. Rozhodně by se však takto vyspělý soubor měl zamyslet nad celkovým scénografickým řešením, jehož nahodilost je zřejmá zvláště na větším jevišti. Dlužno ještě zmínit, že Veronika Týcová vytvořila zřejmě nejkvalitnější výkon celé přehlídky a pouze fakt, že se jedná o herečku profesionální, porotě zabránil v jejím ocenění.

**SCHEJBAL, Milan. Hororový Wintrův Rakovník. Amatérská scéna. 2007, roč. 44, č. 2, s. 15-18**

Komedie americké autorky Liz Fullerové o jejím setkání se slavnou herečkou Betty Davisovou, nazvaná jednoduše ***Liz a Betty***, je slušně rutinně napsanou hrou pro dvě zkušené herečky. A ty Rádobydivadlo Klapý ve Veronice Týcové (Liz) a Evě Andělové (Betty) rozhodně má. Hra je Liziným vyprávěním postaveným především na slovním humoru a slovních situacích a obě herečky jsou schopné pracovat se slovem, s přesnými střihy, takže pointy vycházejí vesměs velmi dobře. Postava sarkastické Betty, tak jak ji autorka napsala, je v podstatě prostředkem k sebeuvědomění Liz. Prostředkem k tomu, aby si Liz uvědomila, že má být svá a nikoliv napodobovat svůj idol. Jakkoliv je nesporně pevně režijně vedený celek (režie Ladislav Valeš) působivý a příjemný, přesto se domníváme, že by bylo možné posunout jej ještě dál. Je otázkou, zda by neprospělo zkrácení inscenace vypuštěním některých dnů, protože řada z nich je jen variací na situaci, kterou už známe, a představení se tak stává trochu stereotypním. Například vztah Betty k Christopherovi je dostatečně ukázán v situaci na pláži, a tak je situace s maskou a snad i omalovánkami zbytečná. K určitému stereotypu patrně přispívají i neustálé odchody Betty za šály. Je to jistě řešení možné. Ale vzhledem k tomu, že jsou

na jevišti všechny rekvizity (s výjimkou slunečníku a plotu), nabízí se otázka, zda by stálá přítomnost Betty na jevišti nebyla více v řádu inscenace. Další otázkou ale také je, zda některé tyto předměty (slunečník, plot, slané tyčinky...) nejsou zbytné – vždyť jde o vyprávění – a zda práce s nimi poněkud nebrzdí temporytmus inscenace. Přes uvedené připomínky jde ale rozhodně o inscenaci kvalitní, kterou jsme díky výkonům obou hereček sledovali se zájmem (i přes zmíněný stereotyp) až do samotného závěru.

**EXNAROVÁ, Alena. Průvodce po představeních Divadelního Děčína a Divadelní Třebíče 2007. Amatérská scéna. 2007, roč. 44, č. 3, s. 23-32 (Liz + Equus)**

*Komedie **Liz a Betty** je typická ukázka americké spotřební dramatiky. Čerpá z atraktivního prostředí, je pro komorní počet herců (v tomto případě dvě herečky, případně ještě jednoho muže a dvě další postavy) a spoléhá na sentimentálně laděné diváky.*

Dokáže „vzít“ za srdíčko, ale nedrásá. Dokáže zaujmout široké spektrum diváků, jak co se týká věkové kategorie, tak té sociálně „široké“ divácké, co chodí do divadla za „svými“ herci a chce si vkusně, nepříliš náročně oddechnout. Je velkou příležitostí pro herce a současně jistotou pro kasu.

Hru Elizabeth Fullerové do Čech přivezlo pražské Divadlo Ungelt, které ji v říjnu 2005 pod názvem ***Perla Hollywoodu a já*** (původní název zní ***Me and Jezebel***) uvedlo dokonce v evropské premiéře. Režii měl jeden z největších současných českých režisérů Ladislav Smoček, hrály Simona Postlerová (Liz) a Alena Vránová (Betty). Obě skvělé herečky. Zvlášť Alena Vránová je v inscenaci skutečně famózní. Její Betty je neskutečně sebestředná, protivná a arogantní, což herečka vyvažuje obrovskou sebeironií a nadhledem. Zkrátka jde o herecký koncert, na nějž nemá většina profesionálních herců. Jakmile se tohoto úkolu zhostí menší herecká osobnost, nemá proti velké profesionální herečce šanci. A to se vším respektem k paní Evě Andělové. Zjednodušeně řečeno, hry tohoto typu, to jsou vlastně dráhy pro auta formule 1. Jakmile po nich jezdí auta jiné „váhové“ kategorie, je to nedostatečné.

A takové bylo představení Rádobydivadla Klapý. Všechno bylo víceméně „jak má být“, ale to je pro tuto dramatiku málo. Text byl kultivovaně přečtený a kultivovaně zahraný. Nic víc, nic míň. Obě herečky ukázaly schopnost zvládnout velkou textovou plochu, vnímaly se, dokázaly rozehrát většinu situací k pointám a závěrečné entrée s čtením dopisu vyvolalo jistě v mnohých divácích slzy. No a co? Všichni cítíme, že to byly vyvolané uměle, násilně, podprahově. Všechno bylo v zásadě dobře, ale současně úplně špatně. Pokud divadlo má za úkol zbavovat nás klapek růžových brýlí a ukazovat svět kolem nás v nějakém ostřejším nasvícení, je ***Liz a Betty*** někde úplně jinde. Ty brýle nám nasazuje. I když to jsou brýle, jež – snad – oživí divákovu citovou stránku. A každý z nás potřebuje občas pohladit a utvrdit se, že jej mají jiní rádi. Jsme-li ale na festivalu, který na divadlo klade náročnější úkoly a cíle, musíme tuto hru i její inscenaci odsoudit a označit za kýč. Milan Uhde v jednom svém nedávném fejetonu kýč bránil. Potřebuje jej jeho maminka, aby vůbec dokázala v tomto světě žít. Má pravdu a potřeba kýče je dnes veliká. Já ale tvrdím, že kýč a sentiment jsou pro slabochy. I když je to kýč, který nám pomáhá žít.

**P.S.** I k samotné inscenaci bych ale měl mnoho výhrad. Mnohé situace jsou ze strany

Veroniky Týcové (Liz) příliš teatralizované, kód jejího herectví neodpovídá kódu až příliš kultivované Evy Andělové. Zkrátka jejich souhra často skřípe. Asi nejvíce to bylo patrné v etudě jízdy autem.

**HULEC, Vladimír. Bůh pohne i horami. Recenze. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2007, roč. 77, č. 5, s. 4**

*Ta hra je napsána vskutku obratně; patří k těm, které dovedou brilantně namíchat koktail ze všech vlastností, které potřebuje a žádá divadlo, jehož hlavním záměrem a cílem je přitáhnout zájem diváků. Takových textů je dnes v činohře evropského typu hodně, některé se dokonce na počátku pouští na pole závažných problémů. Ale posléze se vždycky prozradí, že i zabloudění tímto směrem chce pouze a jenom nalákat diváka.*

Hra Liz Fullerové do této kategorie patří. Což pokládám za nutné říci hned na počátku. Ne že bych jí to chtěl vyčítat – tím méně pak už její inscenaci Rádobydivadla z Klapýho. Píšu to jenom proto, aby bylo jasno, s jakým typem divadla se tu setkáváme. Literaturní věda zná termín „literatura na čtení“. Rozumí se tím typ prózy, která nesestupuje do oblasti triviality, má svou jistou kultivovanost a velmi zdatně využívá konvencí, které jsou ověřeny přátelským vztahem diváků k nim. V tomto smyslu je ***Liz a Betty*** „literaturou na čtení“. A je bezpečným základem pro podobnou polohu a podobu divadelní realizace.

Jde ovšem ještě o to, co s ní udělá interpretace, která scénickými prostředky může tuto rovinu jistým způsobem – více nebo méně – proměnit a dát textu jiný smysl. O nic podobného se inscenace Rádobydivadla nesnažila. Režisér Ladislav Valeš se spolehnul především na to, že má dvě herečky – Veroniku Týcovou a Evu Andělovou, které svou zkušeností, zdatností a půvabností dokážou především a jenom sdělovat onu polohu „literatury pro čtení“. Dokonce se zcela principiálně vyhýbá jakémukoliv budování situací, které by jednáním přerůstalo vyprávění Fullerové a mohlo cokoliv divadelně dodat navíc. Je to příjemné a milé – ale právě jen v mezíc té čtivosti; či v divadle „koukatelnosti“. Prostě inscenace, které nelze moc vytknout, svému žánru vyhovuje, ale také není ničím moc vzrušivá. Neutrální představení.

**CÍSAŘ, Jan. Neutrální představení. Recenze. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2007, roč. 77, č. 5, s. 5**

# Peter Shaffer: **Equus**

*Ošetřovatel koní Alan ztratil svou životní oporu ve víře, a protože nenachází nic, co by mu ji nahradilo, v zoufalství provede strašný skutek – šesti koním, o které se stará, vypíchne oči… Činohra z pera autora slavného* ***Amadea*** *o tom, jak se rodí a zabíjí vášeň.*

Překlad Ivo T. Havlů, dramaturgická úprava, scéna a **režie Jaroslav Kodeš**, výroba scény, zvuk a světla Pavel Hurych, hudba a zvukové efekty Vladimír Zahradníček a Josef Plechatý, účinkující Ladislav Valeš (Martin Dysart), Vít Šťastný (Alan Strang), Jaromír Holfeuer (Frank Strang), Liběna Štěpánová (Dora Strangová), Eva Kodešová (Hesther Solomonová), Veronika Týcová nebo Lenka Svobodová-Šťastná (Jill Masonová), Pavel Macák (Harry Dalton, Nugget) a Petra Znamenáčková (Sestra).
**První uvedení** 28. 10. 2006 v Libochovicích, **premiéra** 14. 11. 2006 ve Vrchlického divadle v Lounech, **naposledy** 14. 12. 2008 v Opočně, hráno 32x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na 4. Pivních divadelních žních 2006 v Klášterci nad Ohří – hrála se předpremiéra,
- novoroční představení v Novém Strašecí – 1. 1. 2007,
- účinkování na přehlídce Modrý kocour Turnov 2007 – jako hosté,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 24. 3. 2007 – cena za režii Jaroslav Kodeš, cena za herecký výkon Ladislav Valeš, čestné uznání za herecký výkon Vít Šťastný, cena diváka, cena za inscenaci, nominace na národní přehlídku,
- účast na národní přehlídce Divadelní Třebíč 18. 5. 2007 – cena za režii Jaroslav Kodeš, cena za herecký výkon Ladislav Valeš, čestné uznání za herecký výkon Vít Šťastný, cena za inscenaci a nominace na Jiráskův Hronov,
- účinkování v rámci 50. ročníku (2007) Libochovického divadelního léta,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 7.-8. 8. 2007,
- zahajovací představení předplatného v Klubu Starý pivovar Kroměříž 20. 9. 2007 – řada ochotnických inscenací, vybraných Divadelním spolkem Kroměříž,
- představení na mezinárodní přehlídce ve Lvově (Ukrajina) 9. 11. 2007,
- účinkování na přehlídce Divadelní podzim v Kyjově,
- účinkování na Českolipském divadelním podzimu 2007,
- účinkování na Wintrově Rakovníku 2008 – host přehlídky,
- účast na přehlídce O štít města Prachatic 28. 3. 2008 – cena za režii a výtvarné ztvárnění inscenace Jaroslav Kodeš, cena za herecký výkon Vít Šťastný, hlavní cena za inscenaci,
- účinkování v rámci Litoměřického divadelního třídení 2008,
- účast na přehlídce Divadelní podzim Jiřího Šatopleta Říčany 2008.

# Rozhovor o Equovi…

Co všechno může člověka dohnat k tomu, že spáchá zcela nepochopitelný a otřesný zločin? Právě po tom bude pátrat hra, kterou má dnes večer na programu Vrchlického divadlo v Lounech.

Herci z amatérského souboru Rádobydivadlo Klapý tu divákům představí v premiéře drama slavného anglického autora Petera Shaffera nazvané ***Equus***.

"Od samého počátku našeho souboru nás baví klást otázky a hledat k nim řešení, a proto si vybíráme hry, které se zabývají vážnými problémy, lidskými vztahy a podobně. Equus je přesně taková záležitost. Vypráví o mládenci, který oslepí několik koní a rozkrývá, proč to udělal, jaký vliv na jeho čin měla rodina a vůbec společnost okolo," přibližuje šéf souboru Ladislav Valeš.

Peter Shaffer napsal řadu úspěšných titulů, jako třeba detektivku ***Veřejné oko*** nebo hru ***Amadeus*** o setkání Mozarta s rivalem Salierim, kterou svým filmovým zpracováním proslavil Miloš Forman.

***Equus*** je trýznivé drama o rodinných vztazích, jež napsal v roce 1973 podle skutečné události. Hlavní postavou je ošetřovatel koní Alan, který ztratil svou životní oporu ve víře, a protože nenachází nic, co by mu ji nahradilo, v zoufalství provede strašný skutek – šesti koním, o které se stará, vypíchne oči.

Shaffer, který zmínku o této události zaslechl na jednom londýnském večírku, příběh domýšlí, pátrá po motivaci mladíkova činu a po jeho společenských příčinách. Činí tak prostřednictvím druhé důležité postavy, kterou je psychiatr se zalíbením v alkoholu a ženách Martin Dysart.

"Vůbec přitom nejde o to, jestli diváci mají s Alanem sympatizovat nebo jestli je má pohoršovat. Hlavní je tu střet lidí, jejich názorů a možnosti vzájemně se pochopit," doplňuje Ladislav Valeš.

Rádobydivadlo Klapý vedl při přípravě dramatu režisér Českého rozhlasu Jaroslav Kodeš. V hlavních rolích účinkují Vít Šťastný a právě Valeš, majitele stájí hraje Pavel Macák, soudkyni Eva Kodešová a mladíkova otce Jaromír Holfeuer.

**NEEDRLE, Jiří. Rádobydivadlo uvádí v premiéře drama Equus. Mladá fronta Dnes – severní Čechy 14. 11. 2006. S. 5**

***Nebudu asi příliš originální, ale přesto se zeptám – proč zrovna Equus?***

Řeknu jen to, co už jsem říkal na třebíčské přehlídce. Měl jsem tu hru v šuplíku hrozně dávno, zaujala mě už někdy před dvaceti lety šíří témat, které nabízí – od otázek víry v dnešní společnosti, otázky odpovědnosti dospělých vůči mladým a otázka, co je to vlastně normálnost. Nejvíce mě zaujala postava doktora Martina Dysarta. Stává se, že občas zasahujeme do hlav těch druhých a stáváme se součástí příběhů jiných lidí, ovlivňujeme jejich osudy, někdy aktivně, někdy pasivně, aniž si to uvědomujeme, tak to mě na tom nejvíc zaujalo. Zjistil jsem, že by se Klapáci do toho rádi pustili, doktora jsem viděl v Láďovi Valešovi, ale zase jsem neměl toho mladého.

***A kde jste tedy toho mladého sehnali?***

To se podařilo Láďovi. Jednou mi volá, že někoho na tu roli má a že je to bratr Lenky,

která také hraje v našem souboru. Je mu dvacet, ale vypadá mladší a potkal ho prý na hřbitově na jednom pohřbu. Oslovil ho, a Vítek kupodivu řekl, že by to rád zkusil. Je to tedy jeho první role.

***Dostaly se k vám zvěsti, že na vaše hronovské představení by měl přijet samotný Peter Shaffer?***

Ano, my jsme opravdu čekali, že nás navštíví. Dokonce jsme pro něj měli přichystanou židli a dáreček, ale nedorazil. Asi se na trase Londýn-Hronov něco stalo.

**jas. 3x pro Jaroslava Kodeše. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2007, č. 7, s. 5**

„Rádobydivadlo Klapý jsou fakt dobří. Peter Shaffer asi taky," konstatovala po zhlédnutí Shafferovy hry ***Equus*** divačka Hana Mášová a Zdeněk Grečnár k tomu dodal: „Divadlo se vším všudy. Skvělý text, režie, herecké výkony. Pro mě číslo jedna."

Potvrdila to také po hronovském uvedení Linda Kotisová: „Skvělé herecké výkony, velmi povedená inscenace. Bohužel se ke mně z jeviště nedostala její hloubka. Možná za to mohl déšť na začátku představení, možná něco jiného..."

Slovenský teatrolog Vladimír Štefko to potvrzuje: „Režisér narába s množstvom symbolov, scénografia je nielen zmysluplná, ale má schopnost imaginatívnu. Herec v nej funguje aj ako spolutvorca priestoru i premeny času. Kostým charakterizuje postavu sociálne, ale aj mentálne a svetonázorovo. (...) Inscenácia, ktorá sa odhodlala ísť jednoduchšími cestami, ako ponúka autor, je teda prinajmenšom solidná, vyrovnaná, s mnohými invenciami hodnými zvýšenej pozornosti."

**Úspěch zvaný Rádobydivadlo Klapý. Haló noviny 23. 8. 2007. S. 8**

## Napsali o Equovi…

… Objevila se však inscenace, která se jednak opřela o některé tradiční principy činoherního jazyka, jednak se nevyhnula možnostem, jež nabízí tento nový jazyk činohry a dosáhla tka mimořádné úrovně, již lze chápat jako vrchol XVI. celostátní přehlídky – Shafferův ***Equus*** Rádobydivadla Klapý. Poprvé jsme tento text viděli už v děčínském divadle, zahrálo jej tam Divadlo na Vísce z Hořovic. Je to text zobrazující duševní patologii. Tato témata a tyto náměty mají jediné oprávnění jako předmět zobrazení divadlem: jestliže tento sestup k „jinakosti" dojde k tomu, že jevištěm zhmotní, učiní reálným nějaké struktury vyššího – nebo také jinak: hlubinného – řádu, skrze nějž se aktualizuje fikční svět individualizovaných možností člověka. … Jaroslav Kodeš, režisér inscenace Rádobydivadla, šel zcela jinou scénickou cestou – ale rovněž od herců, jak vysvítá z rozhovoru, jejž poskytl Zpravodaji Divadelní Třebíče, v němž říká, že o tomto titulu uvažoval léta, ale neměl figury, které by to měly hrát. Teď je našel – v Ladislavu Valešovi a Vítu Šťastném. Kvůli spravedlnosti je však třeba říci, že všichni další herci přesně a kvalitně přinášejí to, co od nich scénické Kodešovo uchopení požaduje. Jsou věrohodní a přirození, aby v určitých okamžicích ukázali dostatečně sugestivně, že spolutvoří fiktivní divadelní realitu. Kodeš ostatně po nich požaduje, aby skutečně před našima očima tvořili příběh jako vznikání fikčního světa – herci sedí vzadu na jevišti, odtud vstupují jako postavy do děje a zároveň se realizací jistých sugestivních zvuků podílejí na vzniku další důležité roviny struktury inscenace.

Mimochodem: téhož principu použila i Anna Ratajská v inscenaci textu Dodo Gombára ***Hugo Karas*** (Divadelní studio D3 Karlovy Vary). I její herci vystupují z pozadí jeviště, aby vyprávěli příběh hlavní postavy. Což dovoluje předpokládat, že shoda těchto postupů vyrůstá z obecnějších spojitostí a souvislostí, které vyjadřují jisté historicky proměnlivé faktory, jako jsou cíle sdělení, ormy a typy druhů divadla a vztahů mezi literaturou a divadlem, dobové a individuální styly.

Hlubinná struktura scénického tvaru Rádobydivadla se takto rodí z příběhu o posedlosti porozumět něčemu, co jeza naším pozemským světem. Allan Strang Víta Šťastného překračuje tyto hranice svou posedlou vášní ke koním jako nadpřirozené síle, jež určuje jeho život. Psycholog Dysart Ladislava Valeše, o něhož v inscenaci především jde, potom svou posedlostí porozumět smyslu té činnosti, jíž vniká lidem do jejich duší. Jestliže Allan nemůže snést okamžik, kdy své božstvo opouští, pak Dysart zůstává s otázkou, kterou nikdy nezodpoví, ale také se jí nikdy nezbaví: jeho činnost je pro něho záhadou, tmou, pro niž nemůže najít jméno a tím ani její smysl. Takto předvedený, před diváky vskutku vznikající příběh je zároveň stvořením struktury, v níž se nutně realita prvků použitých na jevišti stává kanálem, jímž vstupujeme do divadelní fikce. Jsou-li jablka nejprve pravým originálem, jimiž člověk vyjadřuje svůj láskyplný nebo přátelský vztah ke koním, pak jejich použití jako nástroje, jímž Allan oslepí koně, je jednou z možností, jak vsotupit do konstruktu, k němuž struktura scénického tvaru směřuje: do fikčního světa posedlostí meta-fyzickými otázkami. Všechno, co je na jevišti, se prostě stává tímto světem.
**CÍSAŘ, Jan. Divadelní Děčín a Divadelní Třebíč 2007 aneb Proměna? Amatérská scéna. 2007, roč. 44, č. 3, s. 17-22**

Inscenace hry Petera Shaffera ***Equus*** v nastudování Rádobydivadla Klapý se vyznačuje pevnou dramaturgicko-režijní koncepcí a jejím důsledným naplňováním. Režisér Jaroslav Kodeš v duchu zvolené koncepce hru upravil (vyškrtal zbytečně vysvětlující pasáže), inspiroval se postupy psychodramatu a inscenuje hru jako demonstraci, jako rekonstrukci událostí, které zapříčinily Alanův hrůzný čin. Svědčí o tom i mizanscéna, kdy všichni aktéři sedí na jevišti v pozadí, soustředěně sledují předváděný příběh a podle potřeby se zapojují. V průběhu postupného odhalování příčin Alanova činu najednou zjišťujeme, že ačkoliv měl být původním objektem psychoterapie Alan, stejně tak ji potřebuje i psychiatr sám, a tato oscilace mezi problémy obou s sebou nese napětí až k samotnému závěru, kdy doktor stojí před rozhodnutím, zda Alana vyléčit a zbavit ho tak jednou pro vždy nejen utrpení, ale i pozitivních vášní, které mu sám závidí, protože je postrádá. Režie pracuje důsledně s demonstračními prostředky – za všechny jmenujme průběžné jednání s jablkem jako výrazem vztahu ke koním – od počátečního krmení až po jejich oslepení, které je vyjádřeno roztříštěním jablek. Také v herecké složce je režijní koncepce naplněna. Ladislav Valeš v postavě psychiatra odvádí výborný, plasticky odstíněný výkon, a také všichni ostatní herci odpovídajícím způsobem slouží celku. Mohli jsme tedy shrnout, že jsme viděli inscenaci rozhodně nadprůměrnou, která nás potěšila. **EXNAROVÁ, Alena. Průvodce po představeních Divadelního Děčína a Divadelní Třebíče 2007. Amatérská scéna. 2007, roč. 44, č. 3, s. 23-32**

To, co následovalo, osobně považuji za jeden z vrcholů letošní amatérské sezony. Jaroslav Kodeš upravil a nastudoval včetně scénického řešení se souborem Rádobydivadlo Klapý ***Equuse*** Petera Shaffera. Razantní úprava hry včetně změn v textu staví do centra postavu psychiatra Martina Dysarta v podání Ladislava Valeše. On začíná postupně hledat odpovědi na otázky po smyslu svého života, na to, co je normální, zda něco řídí naše konání. Režijní uchopení má formu obřadu, v němž všechny postavy sedí v zadním plánu jako chór, který vytváří také zvukový plán z ladičky, šoupátka apod. Jak jednoduché a přitom rafinované. Lze říci, že všechny prostředky ústí do orchestrace, která je barevná, plná fantazie, a přitom nepopisná. Kodeš používá prostředky moderního antiiluzivního divadla a pracuje formou znaků (pohyb nohou, záklon hlavy a frkání stačí jako zobrazení koně), symbolů (jablko v různém významu – koušou je při rozhovoru Martin a soudkyně Hesther, rozmačkané na padrť v dlani Alana ve scéně oslepení koní). Ukázněné herectví s přesným temporytmem posiluje vyznění příběhu a jeho etické poselství. V první polovině, která však nastavuje dramatické vyústění druhé části, zbývá ještě práce pro režiséra i hlavního představitele na přesnější výstavbě jednotlivých částí jeho epického vyprávění tak, aby byly přehlednější a zejména emotivovanější. Inscenace byla nominována.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. Děčínská brána. Amatérská scéna. 2007, roč. 44, č. 2, s. 24**

*Peter Shaffer je uznávaný britský dramatik.* ***Equus*** *je jedna z jeho nejslavnějších her, dostal za ni dvě z nejprestižnějších ocenění, americkou Tony Award, obdobu filmových Oscarů, a cenu newyorských kritiků za nejlepší hru, na Broadwayi měla víc než tisíc repríz, byla zfilmována a letos zažila slavný jevištní revival v londýnském Gielgud Theatre s Danielem Radcliffem, představitelem filmového Harryho Pottera, v roli Alana Strange.*

U nás prošla snad všemi profesionálními jevišti a řadou amatérských souborů. Přesto se osmělím zveřejnit svou domněnku, že Equus je špatná hra, která dosti povrchním způsobem využívá divácké atraktivity jak šokující události (sedmnáctiletý chlapec oslepí během jedné noci několik koní), tak i prostředí a metod psychiatrické kliniky, kde se doktor Martin Dysart snaží zjistit motiv chlapcova jednání. V jednom kotli se tu vaří hysterická matka, jež chlapce naočkovala náboženským vizionářstvím, přičemž v jeho mysli zaujal pozici boha kůň jako ztělesnění nejčistší bytosti, dále pedantský, leč slabošský otec, ukájející své sexuální potřeby potají návštěvou erotických filmů, chlapcova první sexuální zkušenost odehrávající se proti jeho vůli takřka před očima jeho idolu, a navíc paralelně vedená linie sexuálně-profesní krize samotného psychiatra, kterou se rozhodne řešit (že tak pozdě?) právě pod vlivem chlapcova případu – který vede mimochodem značně neprofesionálně za pomoci „zázračně“ účinkujících prostředků jako je hypnóza či „droga pravdy“. Je tady toho namícháno opravdu povážlivě dost na to, aby se divák cítil zasažen a vzpamatoval se až po skončení tohoto věru přepjatého thrilleru let sedmdesátých.

Přes to všechno (a nebo právě proto) chápu oblibu Shafferovy hry i motiv, proč si právě ji vybralo Rádobydivadlo Klapý, které rádo doluje v temných hlubinách lidských duší. Chápu i to, že si Ladislav Valeš chtěl zahrát roli doktora Dysarta, kterou ve filmové verzi vytvořil Richard Burton a pro niž se celkem logicky cítí v podmínkách

svého souboru povolán. Bohužel je to ale právě Valešův psychiatr, který pro mě stupňuje přepjatost Shafferova textu až k těžko snesitelné a uvěřitelné míře – jeho sebetrpitelské objevování vlastního traumatu činí z Dysarta hlavní postavu (je ostatně psaný i jako první v obsazení programové brožury), ačkoli tou je Alan Strang, kterého Vít Šťastný hraje opravdu šťastným způsobem od vstupní vyzývavé vzpurnosti přes nedůvěřivost, odkrývání zmatených exaltovaných poloh Alanova nitra až k upřímně nešťastné klukovské bezradnosti.

Dramaturgie, režie a scénografie Jaroslava Kodeše pracuje s několika průběžně využívanými znaky (jablko, plachty, postel jako letící kůň) a kolektivní přítomností všech herců na scéně, která je ale využívána poněkud mechanicky. Co pokládám u tak zkušeného souboru za kritiky hodné, je jevištní mluva na hranici slyšitelnosti (zkraje třetí řady Sálu Josefa Čapka), přičemž na vině je i „intimní" vyprávěcí tón v intonačně jednotvárné deklamační rovině. V programové brožuře JH má inscenace podtitul či slogan „jak se rodí a zabíjí vášeň". Nevím, zda si ho zvolili sami inscenátoři, ale o tom, že se tu rodí a zabíjí právě vášeň, bych si dovolila pochybovat.

**HRDINOVÁ, Radmila. Jak se rodí zlé sny. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2007, roč. 77, č. 7 (9. 8.), s. 4**

*Shafferova hra **Equus** prešla mnohými významnými scénami. No napriek slávnemu menu dramatika, nie je to hra bezproblémová.*

Hra, ktorá svojou mnohovrstevnatosťou kladie velké nároky na inscenátorov. Princíp detektívnej rekonštrukcie ohavného činu, ktorý spáchal mladý človek, vzbuzuje dojem, že rozmotanie tejto záhady, či motivácie jeho konania je v hre to hlavné. Nie je to celkom tak. Za oným príbehom sa skrýva množstvo frustrácií, problémov, traum, najrozličnejších motivácií konania postav.

Ďalším problémom hry je jej struktura a viacepriestorovosť jako zdroj inscenačních východísk. Režisér súboru Klapý J. Kodeš mal při úprave textu i rozhodnutí, kde sa príbeh odohrá dosť šťastnú ruku. Skrátenie textu sice ochudobnilo prostor pre niektoré postavy, ale vzhľadom na režijnú koncepciu, ktorá sa uberá cestou zvecnenia ztvárňovaných situácií tie straty nie sú velké. Navyše rozumne odhadol možnosti svojin hercov, ktorí by museli zápasiť s väčšími textovými pasusmi. Druhé jeho zaujimavé rozhodnutie bolo zvoliť iba jeden základný akčný priestor – psychiatrickú kliniku. To mu umožnilo zbaviť sa nebezpečenství ilustratívnosti alebo aj prebujnelej symboliky, ku ktorej text nabáda. Shafferova hra má centrálnu postavu v Allanovi, J. Kodeš presúva pozornosť aj na psychiatra. Tak sa z hry stáva rekonštrukčná analýza dvoch „pacientov", ktorí sa v jednom čase stretli na jednom mieste. Allan, produkt strašného rodinného prostredia, a doktor, produkt vlastnej sebaľútosti, pasivity, syndromu vyhorenia. A zrazu sa stávajú na sebe závislí vo väčšej miere, ako len pacient a lekár. Lúskanie osudu jedného sa stáva katalyzátorom sebapsychoanalýzy toho druhého. Obsah ich životov sa spíži a hypoteticky vedie k oslobodeniu sa. Ale podstatný je „záznam" civilizačnej krízy.

Režisér narába s množstvom symbolov, scénografia je nielen zmysluplná ale má aj schopnost imaginatívnu a herec v nej funguje aj ako spolutvorba prostoru i premeny času. Kostým charakterizuje postavu sociálne, ale aj mentálne a sveto

názorovo. A na zdelenie najdoležitejších, a pre príbeh potrebných informácii stačí aj blackautové herectvo sekundárnych postáv. Sú v tejto inscenácii dostatočne zřetelné. Doktor psychiatrie skúseného L. Valeša a najma Allan V. Šťastného sú oporami inscenácie. Inscenácia, ktorá sa odhodlala síť jednoduchšími cestami, jako ponúka autor, je teda prinajmenšom solidná, vyrovnaná, s mnohými invenciami hodnými zvýšenej pozornosti. Paradoxne, tie redukcie, ktoré zaznamenají zasvatení znalci hry, inscenácii skor pomohli.

**ŠTEFKO, Vladimír. Dva pacienti a tí druhí. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2007, roč. 77, č. 7, s. 5**

# Nikolaj Koljada: **Slepice**

*Smutná čechovovská komedie postsovětského autora o milostném pětiúhelníku a třech slepicích na jednom smetišti. Provinční divadlo, dělnická ubytovna ve tři ráno, naivka s režisérem v posteli a správcem divadla v záloze, jejich manželky a boj o… o co – o koho vlastně? Smích s mrazením v zádech.*

Překlad Gabriela Palyová, **režie Ladislav Valeš**, scéna, zvuk a světla Pavel Hurych, výběr hudby Veronika Valešová, účinkující Veronika Valešová (Alla), Jaroslava Maťáková (Diana), Petra Znamenáčková (Nonna – tuto roli hrála i Marcela Vykouková), Pavel Macák (Fjodor), Petr Bernard (Vasilij), Jaromír Holfeuer (Naštvaný soused), Robert Deme (Nevyspalý soused – tuto roli hrál i Ladislav Valeš), Liběna Štěpánová (Nevrlá sousedka) a Jan Kaška (Svinský spratek – tuto roli hrál i Ladislav Kunst nebo Jiří Chadraba ml.). **První uvedení** 29. 9. 2007 v Klapém (v rámci Rádobyfestu), **premiéra** podle programu 23. 10. 2007 v Lounech, **naposledy** 8. 3. 2012 v Černčicích, hráno 46x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování na přehlídce Modrý kocour v Turnově 22. 2. 2008,
- účinkování na Stochovské Thálii 2008,
- účinkování na 6. Fantastických divadelních žních v Klášterci 2008,
- účinkování na Dobronínském divadelním chumelení 31. 1. 2009,
- představení v Činoherním klubu v Praze 1. 3. 2009,
- účast na krajské přehlídce Třešťské divadelní jaro 15. 3. 2009 – ceny za herecký výkon Veronika Valešová a Petra Znamenáčková, 2. doporučení na národní přehlídku Divadelní Děčín,
- účast na Divadelním festivalu Napajedla 18. 4. 2009 – hlavní cena za ženský herecký výkon Veronika Valešová, cena za herecký výkon Pavel Macák a Jaroslava Maťáková, cena za nejlepší inscenaci,
- účinkování na přehlídce Léto s divadlem v Krupce 17. 9. 2009,
- účinkování v rámci Českolipského divadelního podzimu 2009,
- představení v Popradu (Slovenská republika) 22. 1. 2010,
- účinkování na přehlídce Honzlův Humpolec,
- účast na přehlídce Josefodolské divadelní jaro 2010 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za scénu Pavel Hurych, cena za ženský herecký výkon Veronika Valešová, čestné uznání za herecký výkon Jaromír Holfeuer, cena za inscenaci,
- účast na KDP ve Vysokém nad Jizerou 15. 10. 2010 – cena za scénu Pavel Hurych, cena za herecký výkon Jaroslava Maťáková, cena za nejlepší inscenaci a doporučení na Jiráskův Hronov,
- účast na přehlídce O štít města Prachatic 29. 3. 2011 – cena za scénu Pavel Hurych, cena za ženský herecký výkon Veronika Valešová,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 13. 8. 2011.

# Rozhovory (nejen) o Slepici…

Velká dramata v zákulisí malého ochotnického souboru. Intriky, zálety, trápení, hádky i nenávist, absurdní svět velkých snů a krutých probuzení do reality. Z toho všeho je namíchán děj inscenace, kterou má dnes večer na programu Vrchlického divadlo v Lounech.

Herci z Rádobydivadla Klapý tu uvedou v premiéře svou novou hru, tragikomedii ***Slepice*** od celosvětově úspěšného současného dramatika Nikolaje Koljady, kterému se přezdívá ukrajinský Čechov.

"Získal si tohle označení díky své mistrné práci s textem. Jeho smutné komedie jsou podobně jako u Čechova bohatě vrstevnaté, plné zvratů a změn, nazírají na společnost i konkrétní lidské vztahy a prolíná se v nich laskavý humor s drsnou absurditou," říká režisér inscenace Ladislav Valeš.

***Slepice*** se podle něj řadí mezi nejdokonalejší ukázky Koljadových kvalit v prozatímní padesátce jeho her. Na českých scénách je přitom tenhle autor takřka neznámý. Hrály se tu od něj zatím jen hry ***Murlin Murlo*** a ***Zatmění***. V loňském roce pak uvedlo ***Slepici*** v české premiéře Švandovo divadlo a její dnešní lounské uvedení je teprve druhé u nás.

"Vycházeli jsme stejně jako pražští herci z překladu Gabriely Palyové, která u nás dříve působila a na text nás upozornila. Je jako dělaný pro náš soubor. Máme pro něj vhodné představitele a podobná charakterní témata nás vždycky zajímala," podotýká Valeš.

Příběh se odehrává v zákulisí malého oblastního divadla kdesi v zapomenutém koutě středního Ruska a je nemilosrdně otevřenou sondou do života zdejších herců, plného přetvářky, pokrytectví, méně či více projevované nenávisti a touhy vyškrábat druhému oči, jen aby náhodou nebyl úspěšnější.

Herečka Alla vtrhne jednoho rána rozzuřená na ubytovnu a chce si vyřídit účty s mladší kolegyní Nonnou. Má na ni pořádný vztek. Myslí si totiž, že sotva přišla do souboru, už jí přebírá nejen role, ale i manžela. Jenže když z ní strhne pokrývku, v posteli leží místo jejího muže ředitel divadla Fjodor, do kterého je zamilovaná další herečka Diana.

Žárlivé dámy chtějí nepohodlnou sokyni (právě ona je tou slepicí z názvu hry) urychleně odstranit, a tak jednoho dne vejdou do jejího pokoje a začnou jí balit věci do kufrů s tím, že ji prostě posadí na vlak kamkoli pryč. Jenže neodolají, začnou si zkou-šet její šaty a vyvolají tím v sobě vzpomínky, dávno zapomenuté sny a celý obraz své-ho dosavadního neutěšeného života. A do toho přichází ředitel Fjodor s informací, že Nonna se právě utopila...

"Koljada sice zasadil děj do období perestrojky na konci 80. let, téma jeho hry je ale současné za jakékoli doby a jakéhokoli režimu. Možná by ji ani leckteré oblastní divadlo nechtělo hrát, aby se jeho členové v textu nepoznali," usmívá se Valeš.

V hlavní roli Ally se představí Veronika Valešová, její kolegyni Dianu hraje Jaroslava Maťáková a ředitele divadla Pavel Macák. Nonnu a Vasilije, který s ní v posteli sice nebyl přistižen, ale rád by ji za Allu vyměnil, pak ztvárnili Petra Znamenáčková a

Petr Bernard, dva nováčci v souboru Rádobydivadla.

**NEEDRLE, Jiří. Louny uvidí premiéru Slepice. Mladá fronta Dnes – severní Čechy 23. 10. 2007. S. 5**

Láďa Valeš je v těchto končinách zvaný Divokým Valešem, je znám režií spousty krásných představení, kdy mrazilo v zádech. Letos je to ***Slepice***.

***Jaká byla cesta se Slepicí na Vysoké?***

No já si myslím, že to byla cesta zajímavá, velice zvláštní. Chtěli jsme jít s tímhle představením na přehlídky, ale vzhledem k tomu, že jsme tu teď odehráli 34. a 35. reprízu, tak už by si vlastně zasloužilo skončit. Ale já nevím, zda skončíme tady nebo budeme ještě dál pokračovat. Je to představení, které se nám strašně zalíbilo, vrylo se nám pod kůži. Myslím, že je to inscenace k zamyšlení, ukazuje dobu někdy kolem 1975. Lidi si pamatují, že to bylo ještě za jiného režimu, v době perestrojky v Rusku. Tehdy autoři začali být trochu odvážnější, chtěli udělat něco údernějšího, nějak poukázat na dobu v kritičtějším slova smyslu. Takže na jednu stranu to vypadalo jako něco, co už nemá v současné době co říct, ale ono se to ukazuje naopak. Hra vypovídá jakoby o takovém nihilismu, marasmu, abychom si uvědomili, že už nechceme tu dobu zpět.

***Vystupuje jako poslední soutěžní představení v letošním pro nás jubilejním 41. ročníku KDP. Kolikrát vy jste tady byli?***

My devětkrát.

***A kolikrát si myslíš, že ještě přijedete?***

To já nevím, já to vždycky nechávám na tom, jak se to bude odvíjet. Když jsme slavili dvacet let souboru, řekli jsme si – ano, Rádobydivadlo bude. Kdyby se náhodou něco stalo, protože vždycky ten soubor někdo táhne, co si budeme povídat, tak už si vychováváme následovníky. Mám mladou ženu, mám malé dítě, tak předpokládám, že půjdou v mých stopách a to Rádobydivadlo vydrží. Dokonce to bude moje posmrtné přání. Ačkoliv bude souboru příští rok pětadvacet let, myslím si, že by si ještě další pětadvacítku zasloužilo. Děláme pořád. V současné době máme na repertoáru pět inscenací, máme za sebou úspěšnou už reprízu premiéry a připravujeme teď v listopadu další a ještě jednu určitě po novém roce, protože Jarda Kodeš teď u nás hostuje a už je skoro jakoby člen našeho souboru. V každém případě si myslím, že jsme pořád ještě neřekli vše a že jsme ještě ze sebe všechno nevydali.

**PeHe. Rozhovor s režisérem. Ladislav Valeš, Rádobydivadlo Klapý. Větrník. 2010, roč. XLI, č. 9, s. 4-5**

## Napsali o Slepici…

Rádobydivadlo Klapý rozehrálo v inscenaci Nikolaje Koljady ***Slepice*** satirický příběh o člověku, který si uprostřed právního, politického, uměleckého i lidského marasmu vybojovává své individuální právo hájit svůj život a svůj vztah k lásce deformované nepřítomností skutečného lidského citu. Kontrast mezi neexistencí vlastnictví sebe sama a stereotypně dožívajícím obecným vlastnictvím, v němž všechno (a především jedinec) patří všem, dává velkou příležitost oživit osobní lidské zkušenosti pro tvorbu

hereckých postav v inscenaci. Dramatické situace jsou orámcovány životem lidí u divadla: průměrné divadlo a tomu odpovídající "herečák" kdesi - z tohoto prostředí vyrůstají velmi přesné vztahy. Veronika Valešová (Alla) nenechala na jevišti ani v hledišti nikoho na pochybách, že své přirozené ženské právo neprodá zadarmo, i kdyby měly "z nebe trakaře padat". Její herecký projev postupně strhává všechny ostatní do ďábelské vířivky satirického obrazu vztahu ženy a muže uprostřed životního krachu. Její postupné gradování energie pomsty a náhlé pády na dno se nakonec jeví jako odrhovačka, refrén, bludný kruh, ovšem "Díky moc a moc aspoň za to". Poněvadž: "Co mi zbývá, když už nic jiného nemám." Po strhujícím naplnění obrazu setkání dvou hereckých kolegyň, kamarádek a při naplnění všeho, co si jsou ženy schopny mezi sebou sdělit zvláště v případě pomsty za nevěru a ze zoufalství ze samoty, se náhle jakoby celá tato tvořivá herecká energie před námi náhle zastaví a visí jako mrtvý obraz, z kterého jde jen to, co již dávno víme. Cítíme, že by to mělo "frčet dál", nikoliv však v rovině napsaných promluv autora, ale v rovině čistě hereckého jednání. Nejde to, brání tomu nutnost držet se autora. Je to jeho záměr? Vsadil bych víc na herce než na autora.
**PÁCL, Radvan. Třešťské divadelní jaro aneb Herče, tak zas příště... Amatérská scéna. 2009, roč. 46, č. 2, s. 48-49**

Rádobydivadlo Klapý se představilo komedií (či spíše groteskou) sovětského perestrojkového autora Nikolaje Koljady ***Slepice***. Soubor se svým odvážným dramaturgickým počinem vrátil k autorovi patřícímu do skupiny sovětských autorů (bohužel dnes neprávem opomíjených), kteří dokázali nemilosrdně pojmenovávat svou společensko-politickou zkušenost. Groteskní obraz prázdnoty duše člověka v obludných poměrech užvaněných proklamací nabírá děsivou aktuálnost v přesné herecké charakteristice všech postav, a to včetně epizodních. Režisérovi Ladislavu Valešovi se podařilo oslovit především diváka, který se směje a zároveň si uvědomuje mrazení v zádech. Herecká vyrovnanost s jasně stanoveným inscenačním záměrem, promítajícím se i do scénografie, sice překlenuje jistou umluvenost textu, ale další drobné škrty či neulpívání na detailech (zejména v závěru) by prospělo ještě pregnantnějšímu vyznění. Tento opus Rádobydivadla úspěšně zabodoval (ceny za inscenaci, režii, scénografii a Veronika Valešová za herecký výkon a inscenace byla nominována na národní přehlídku Krakonošův divadelní podzim 2010.
**FELZMANN, Rudolf. Poctivý, ale nejednoznačný Josefův Důl. Amatérská scéna. 2010, roč. 47, č. 4, s. 42-44**

Rádobydivadlo Klapý - N. V. Koljada: ***Slepice***. Ruský dramatik, autor desítek her, které jsou hojně uváděny nejen v Rusku, nýbrž na celém světě (do češtiny jich bylo přeloženo pouze několik), přináší velmi bezútěšný pohled na svět, v němž jsme nuceni žít a z něhož není úniku. Na půdorysu provinčního divadla se rozehrává vzpoura proti životu s velkými gesty a groteskní nadsázkou, která ústí zpět do bahna každodennosti. Sny a touhy jsou stejně marné jako život samotný. Režisér Ladislav Valeš se mohl opřít o hereckou zkušenost (výborné jsou zejména obě ženy: Veronika Valešová jako Alla a Jaroslava Maťáková jako Diana) a vlastní schopnost čitelné inscenační koncepce s dramatickým tahem. Vybudoval zvláštní groteskní scénický obraz, který bychom měli

číst jako celek, o čemž svědčí některé detaily (např. chlapec nahlížející na jeviště jako do loutkového divadla). Je to vlastně obraz v obraze (např. hlasy za scénou). Záměrná kulisovitost scény (autor Pavel Hurych) završuje téma inscenace (svět je divadlo a život je velká iluze). Kostýmy dokreslují figury jednak v rovině sociálně historické a zároveň figurují jako čistý divadelní obraz. Scénograf Petr Kolínský nazval např. kostým Ally jako "hysterický". Je otázkou, zda jisté vědomí pravdivé reálné motivace jednání by nevedlo k bohatěji diferencovanému tragikomickému jednání jednotlivých postav. Také u Koljady jsou totiž za smíchem slzy. Inscenace byla druhým vrcholem přehlídky a odnesla si druhé doporučení na Hronov.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. KDP 2010 - že by nic nového? Amatérská scéna. 2010, roč. 47, č. 6, s. 22-27**

# Bohumil Hrabal, Václav Nývlt:
# **Taneční hodiny pro pokročilé**

*Přesvědčivý Jiří Kraus jako taneční mistr, který neumí tančit, a přesto pořádá taneční kursy. Zábavná a smutná inscenace o osamělosti a rozkoši z vyprávění, plná protínajících se monologů a chaplinovsky černého humoru.*

**Režie Ladislav Valeš**, scéna Jaromír Holfeuer, kostýmy Jaroslava Maťáková, hudba Tomáš Alferi, zpěv Michaela Krausová, světla a zvuk Pavel Hurych a Jan Kaška, tanečníci Jiří Kraus (Taneční mistr), Pavel Macák (Eman), Petra Znamenáčková (Šestnáctiletá – tuto roli hrála i Veronika Valešová), Liběna Štěpánová (Čtyřicetiletá), Eva Andělová (Šedesátiletá) a Jaromír Holfeuer (Jaromír Holfeuer).
**První uvedení** 19. 6. 2008 v Lounech, hráno 61x – ***pořád na repertoáru***

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na Libochovickém divadelním létu 21. 6. 2008 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za kostýmy Jaroslava Maťáková, cena za mužský herecký výkon Jaromír Holfeuer, cena za ženský herecký výkon Liběna Štěpánová,
- účinkování v rámci Rádobyfestu 2008,
- účinkování na přehlídce Tréglova Bělá 2008,
- účinkování na přehlídce Hrabalova Ostře sledovaná Polná 2008,
- účast na krajské přehlídce Wintrův Rakovník 20. 3. 2009 – čestné uznání za režii Ladislav Valeš, cena za herecký výkon Jaromír Holfeuer, čestná uznání za herecký výkon Liběna Štěpánová a Eva Andělová, nominace na národní přehlídku,
- účast na národní přehlídce Divadelní Děčín 23. 5. 2009 – čestné uznání za herecký výkon Petra Znamenáčková,
- účinkování na FEMAD Poděbrady (Salón odmítnutých) 2009,
- účinkování na 7. Pábitelských divadelních žních v Klášterci 2009,
- účinkování na Divadelní přehlídce Radnice 2009,
- představení v rámci abonentního cyklu v Tylově divadle v Rakovníku,
- účast na Divadelním festivalu Napajedla 10. 4. 2010 – cena za nejlepší mužský herecký výkon Jiří Kraus, cena za čistotu jevištní mluvy soubor,
- představení v Bruselu (Belgie) 23. 4. 2010,
- účinkování na Budějcké Thálii 2010,
- představení v Popradu (Slovenská republika) 27. 2. 2011,
- účast na přehlídce Josefodolské divadelní jaro 8. 5. 2011 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za kostýmy Jaroslava Maťáková, cena za scénu Jaromír Holfeuer, čestná uznání za herecký výkon Eva Andělová a Pavel Macák, doporučení na KDP Vysoké nad Jizerou,
- účast na KDP Vysoké nad Jizerou 8. 10. 2011 – čestné uznání za herecký výkon Eva Andělová,
- hráno v rámci letního festivalu pod širým nebem Dostavníčko s Dostavníkem v Přerově 27. 6. 2013.

# Rozhovory o Tanečních…

Svérázný pábitelský svět Bohumila Hrabala ožije dnes večer na scéně Vrchlického divadla v Lounech. Herci z Rádobydivadla Klapý tu uvedou poslední premiéru své letošní sezony, kterou bude inscenace s názvem ***Taneční hodiny pro starší a pokročilé.***

Pro milovníky hrabalovské poetiky to znamená možnost dopřát si zajímavý zážitek. Čeká je totiž zpracování novely proslulé svou zvláštní formou – tvoří ji sled vzpomínek, pocitů a myšlenek postaršího muže napsaný jednou dlouhou větou.

"Leckoho možná překvapí, že z něčeho takového jde udělat divadlo. Nevidí v té knížce nic zvláštního a nemá pro ně děj. Ve skutečnosti ale ukrývá příběhů celou řadu, a dokonce takových, které jsou platné v jakékoli době," říká režisér Vladimír Valeš.

Hrabalův text se zabývá fenoménem, který provází lidstvo po generace – osamělostí lidí, kteří z nějakého důvodu stojí mimo společnost. Někteří proto, že jsou staří, jiní se zklamali v lásce a teď se uzavírají před světem, další zas mají nějakou kaňku, která se za nimi táhne jako stín.

Právě takoví jsou i hrdinové tohoto příběhu. Každý má jiné trápení, ale všechny spojuje touha nebýt sám a najít další podobné lidi, kterým by bylo možné se svěřit.

A jednoho dne se potkají na tanečních kurzech, které se rozhodl z téhož důvodu pořádat starý muž, který přitom vůbec neumí tančit.

"Vymyslel si to, aby se doma neunudil k smrti, a ostatní začnou chodit, jen aby si měli s kým popovídat. I za cenu toho, že půjde jen o bohapusté žvanění," přibližuje Valeš.

Zápletka nicméně příběhu nechybí. Zestárlý taneční mistr se totiž rozhodne upoutat pozornost mladé šestnáctileté dívky, která v něm vyvolává vzpomínky na mládí a dočista mu poblázní už tak senilní hlavu.

"V předloze ho za to ostatní potrestají, my jsme se rozhodli trochu text prosvětlit a dát mu naději, po níž tolik toužil. Navíc jsme hru doplnili i několika vtípky v Hrabalově pábitelském duchu, které slouží k posunutí i odlehčení děje," dodává Valeš.

V hlavní roli tanečního mistra účinkuje jako host Jiří Kraus z mosteckého divadla, další role nastudovali Petra Znamenáčková, Liběna Štěpánová, Eva Andělová, Pavel Macák a Jaromír Holfeuer.

**(ula). Rádobydivadlo uvádí hru na motivy Hrabala. Mladá fronta Dnes 19. 6. 2008. S. 5**

***Proč právě Hrabalovy Taneční hodiny pro pokročilé? Co bylo tím spouštěcím momentem, že jsi zvolil právě tento titul?***

Musím přiznat, že Bohumil Hrabal byl vždycky můj oblíbený autor, co se týče literatury. A je taky pravdou, že už jsem některé dramatizace Hrabala dělal. Pracoval jsem například s lovosickým souborem na ***Postřižinách***, ***Taneční hodiny*** už jsem režíroval asi před deseti lety s libochovickým souborem. Takže Hrabal pro mě nic neznámého není. Ale přiznám se, že tím nejzásadnějším momentem bylo setkání s Jirkou Krausem. Když jsme se poznali, projevil přání si s námi zahrát. Tak jsem začal hledat

vhodný titul a vzpomněl jsem si právě na ty ***Taneční hodiny***. Řekl jsem si, že bych je mohl znovu oprášit a uvést v jiném provedení.

***Jak se dělá dramatizace známé knihy?***

No, trošku složitě, protože dramatizace ***Tanečních hodin***, kterou pan Václav Nývlt udělal, je trošku zahlcená, komplikovaná. Takže pokud jsme z toho chtěli udělat představení, které by dýchlo opravdovou člověčinou, dost jsme se nauvažovali a promýšleli, jak to provést. Jakýsi klíč jsme našli, ale bylo to těžký, velmi složitý.

***Viděl jsem vás v Josefově Dole, kde jsme soutěžili o postup na stejnou přehlídku (Josef Hejral je členem DS Krakonoš – pro ty, co nevědí). A tam mě po hodnocení poroty, která nás označila jako lepší, tedy postupující představení, došla taková drobnost – jak se díváš na systém postupových přehlídek, na postupový klíč, který má SČDO zavedený?***

Tak to je velmi zajímavá otázka, nicméně ve svém věku už si můžu ledacos dovolit. Nevidím v tom problém. Když mi bylo o pár let míň, tak mě prostě po hodnocení jisté věci napadaly a kolikrát jsem byl i rozčarován. Ale vzhledem k tomu, jak náš soubor stárne, jak funguje, čím jsme prošli a se znalostí, že jsou jistá pravidla nějak nastavená, tak v tom zase nějaký velký problém už nevidím. Musím uznat, že vaše představení se nám taky strašně líbilo. Jirka Kraus, který pracuje v Mostě, zažil provedení ***Nitušky*** v mosteckém divadle a z té vaší inscenace byl velmi, velmi mile překvapen. Naopak si během vašeho představení dost často ulevoval, jak to v tom Mostě udělali nešťastně a špatně, když se na to dá jít takovou naprosto lidskou obyčejností, opravdovostí amatérů, kteří do hraní dávají srdce. Ne jako ti profesionálové, kteří vezmou text a hledají v něm různé nové a nové věci, nějaká psychologična. Vy jste to prostě hráli, jak je to napsaný a Jirka byl okouzlen. Stejně jako my. A tak jsme s verdiktem poroty neměli problém. To, že jsme se sem, na přehlídku do Vysokého, nakonec dostali, nás jen hrozně potěšilo. My sem vždycky jezdíme rádi.

**PeHe. Hrabala jsem oprášil kvůli Krausovi. Ladislav Valeš, Rádobydivadlo Klapý. Větrník. 2011, roč. XLII, č. 3 (9. 10.), s. 4-5**

## Napsali o Tanečních…

V Rakovníku byla ona zmíněná dominantní čtveřice inscenací dosti vyrovnaná a nominované ***Taneční hodiny pro starší a pokročilé*** Rádobydivadla Klapý se od ní oddělily jen velice těsně. Zmíněnou Hrabalovu novelu dovezlo v dramatizaci Václava Nývlta, byť jde o přepis formálně poněku zestárlý a ředící intenzitu Hrabalovy invence, může se stále stát základem solidní, poetické a zábavné inscenace, což jsou všechno adjektiva, která můžeme přiřadit i produkci Klapských. Takže se nakonec smíříme i s tím, že z formálně excentrické, takřka surrealistické novely je dnes na jevišti už "jen" kabaret, přehlídka vypravěčského umu v stále okouzlujících hrabalovských historkách, že inscenace (režijně nepochybně zručně vystavěná) postrádá formálně a tematicky scelující režisérské gesto a že její epilog se jeví poněkud nadbytečný. Velkým trumfem Klapských je totiž suverénní komediální výkon Jiřího Krause v roli Tanečního mistra, nepochybně nejzdařilejší herecká kreace (jen to, že jde o profesionálního herce, zabránilo porotě v ocenění).

**ŠOTKOVSKÝ, Jan. Standard? Nadstandard! - Wintrův Rakovník 2009. Amatérská scéna. 2009, roč. 46 , č. 2, s. 18-20**

Rádobydivadlo Klapý je letos samé jubileum. Slaví pětadvacáté výročí vzniku, na Krakonošově divadelním podzimu jsou podesáté. Téměř vždy účast znamenala pro přehlídku něco zajímavého, někdy i naprosto zásadního pro amatérské divadlo. Neotřelé látky s osobitým pojetím a vždy dobré herectví vyrovnaného souboru. Poslední věta platí i pro inscenaci hry Václava Nývlta ***Taneční hodiny pro starší a pokročilé*** na motivy stejnojmenné novely Bohumila Hrabala.

Hodnocení této inscenace je však komplikovanější. V úvahu je třeba vzít samotnou výchozí předlohu. Ve své v pořadí třetí knize Hrabal naplno uplatnil princip nekonečného a nekončícího hovoru, který je smyslem sám o sobě. Bezejmenný starý muž pro potřebu a poučení slečny Kamily vypovídá svůj osobitý a velmi originální pohled na svět, v němž se mísí spojování vysokého a nízkého, přesvědčení o hře jako podstatném rysu života, v němž pudovost a sexualita jsou podstatou a východiskem, aniž by však život byl na ně redukován.

Václav Nývlt v dramatizaci pracuje s tématem samoty. Mistr je osamělý, podobně osamělé jsou i ostatní figury, pro něž jsou taneční hodiny příležitostí z této samoty vyjít. To je základní dramatická situace hry. Podíváme-li se na Hrabalovu předlohu, představuje toto uchopení rezignaci na celou šíři, kterou tato předloha nabízí. Surrealistický proud nekončícího vyprávění, v němž se střídají střihy, montáže, a především překvapující a velmi neotřelé asociace Nývltova dramatizace nahrazuje tragikomickými situacemi postavenými na slovním a částečně situačním humoru, jehož jádrem je jistá živočišnost návštěvníků tanečních hodin. To chvíli funguje, dokonce na samém začátku inscenace (viz věšení cedule) přináší možná nejbarvitější situaci, avšak pak už jen paběrkujeme (např. pěkné etudy s kapesníkem či holí), neboť se tento princip vyčerpal a také divák se baví stále méně. A to navzdory nespornému hereckému umu představitele hlavní role Jiřího Krause i Veroniky Valešové zaskakující v roli Šestnáctileté. V souboji o to, kdo bude vyprávět, se nakonec téma samoty vytratilo úplně. Je vůbec otázkou, zda je Mistr skutečně oamělý, vždyť on si vystačí sám. Kde zůstala hrabalovská fantazie a pábitelství? Možná se ztratily v režijním řešení vztahu tanečních hodin a drogistické laboratoře, jejichž zreálněním absurdně vznikly dva paralelní prostory, jimiž nejenom Mistr, nýbrž i šedesátiletá volně přecházejí. V prvoplánové textové rovině chybí rozkoš z vyprávění. Zmiňovaná živočišnost je u Hrabala přece vždy spojena s duchovnem (to ostatně odpovídá jednomu z filozofických východisek).

Bylo by krajně neseriózní nepřiznat, že ***Taneční hodiny pro starší a pokročilé*** na rozdíl od jiných Hrabalových předloh (***Ostře sledované vlaky, Obsluhoval jsem anglického krále***) neposkytují tolik východisek pro dramatické uchopení. A v tomto smyslu ani hra Václava Nývlta tento stín nepřekročila. Přátelé z Rádobydivadla tak svedli trochu marný souboj. Vzhledem k tomu, že vím, co také v současné době připravují či dokonce připravili, volám – zapomeňme, přátelé, a těšme se.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka (za porotu). Recenze – Taneční hodiny pro starší a pokročilé. Větrník. 2011, roč. XLII., č. 3 (9. 10.), s. 2-3**

Text dává příliš málo příležitostí k dramatickému jednání. Přes výborné herecké výkony nevznikaly dramatické situace. V průběhu představení se objevovaly velké potíže, kdy přicházel pocit pomalého tempa.
**Jak to vidí seminaristé. Větrník. 2011, roč. XLII., č. 3 (9. 10.), s. 2-3**

… Poctivá práce divadla **Klapý** na adaptaci Hrabalových **Tanečních hodin pro pokročilé** je zjevná ve všech složkách inscenace. Hrabalovy texty jdou obtížně dramatizovat, většinou dochází k redukci jeho filosofických až metafyzických poloh, a tak i tato inscenace ukázala možné meze převodů a dramatizací. Několik výrazných hereckých výkonů a nepřekonatelná vůle režiséra se s Hrabalem znovu a znovu setkávat dávaly zapomenout na řadu dalších problémů, kterým se inscenátoři nemohli beze zbytku vyhnout.
**LAURIN, František. Závěrečné slovo. Větrník. 2011, roč. XLII., 15. 10. (mimořádné číslo), s. 2-5**

... inscenace Rádobydivadla Klapý ***Taneční hodiny pro pokročilé***, Nývltovy adaptace téměř stejnojmenného Hrabalova prozaického textu. Jak v Děčíně, tak i v Poděbradech bylo Rádobydivadlu vytýkáno, že je to nedramatické, nedivadelní, zda chtěl soubor "jen pobavit?", kdeže je Hrabalův "surrealismus?", že je jeho próza "experimentální", že mezi postavami, připsanými dramatizátorem, není "pnutí, vztahy" atd. Viděl jsem klapské představení dvakrát a nesouhlasím. Viděl jsem příběh osamělého, ale grandiózního mluvky, ne žvanila, skvěle představeného Jiřím Krausem, je jedno, že je profíkem. Neviděl jsem nedramatický monolog, viděl jsem i jiné, stejně osamělé postavy, které se alespoň chtějí naučit tancovat, jako jiní osamělí chodí do jiných "terapeutických" kroužků. Není mezi nimi pnutí, protože nejsou schopni konfliktu, každý žije sám pro sebe ve svých vzpomínkách. Už dávno se odnaučili komunikovat, pokud mezi nimi ke konfliktu dojde, je pouze vnější. Všechny postavy hráli amatéři, kteří profíkovi nejen sekundovali. A to vše s daným Hrabalovým humorem, který je sice humorem černým, ale při kterém se smějeme, ano bavíme se, jako se smějeme lidskému neštěstí přinejmenším od dob Chaplina vždycky. My Češi máme sklony glorifikovat svou kulturu coby jedinečnou: Hrabala je přece nemožné převést na jeviště! Je nepřeložitelný do cizího jazyk! Ale je, a dobře. A je v cizině čten nejen intelektuální vrstvou, má svůj docela normální okruh čtenářů. Hrabal sám ukojil svou ješitnost, když začal být překládán do cizích jazyků. A jeho experientálnost? Snad zase jen pro Čechy: začátkem 60. let minulého století byla jeho próza, a i jiných autorů, po budovatelských blbinách přirozeně zjevením, dodnes nemáme lepší, proto asi zůstal chudák experimentální. Samozřejmě svoje hospodské pábení skvěle stylizoval ve světovou literaturu, kterou mnoho čtenářů čte stejně rádo jako Švejka. Já tak četl klapské představneí, "pobavilo" by více než některá v Hronově. V Poděbradech žádnou cenu nezískalo, inscenace byla těsně za oceněnými.
**ŠPIRIT, Václav. FEMAD - salon nevybraných či salon odmítnutých? Amatérská scéna. 2009, roč. 46 , č. 6, s. 32-34**

***Taneční hodiny pro starší a pokročilé*** Václava Nývlta na motivy Bohumila Hrabala v podání Rádobydivadla Klapý. Ladislav Valeš jako režisér si inscenováním splnil jeden ze svých divadelních snů. Bohumil Hrabal, patřící k nejosobitějším českým spisovatelům druhé poloviny 20. století, napsal novelu narativním způsobem, který programově spojuje realitu s fikcí. Není to vyprávění v pravém slova smyslu. Vložil do toho své velmi originální filozofické pojetí světa, v němž se formou střihu, montáže a asociací spojuje vysoké a nízké, přesvědčení o hře jako podstatném rysu života, pojetí sexuality a pudovosti. Nývlt ve své dramatizaci musel na tuto šíři rezignovat. Divadlo se buduje na slově, na zpodobování světa, na jeho zreálňování. Surrealistické asociace přepsal do divadelního jednání. Valeš našel v profesionálním herci Jiřím Krausovi ideálního představitele tanečního mistra a vlastně i všichni ostatní – Eva Andělová jako Šedesátiletá, hostující Veronika Valešová v roli Šestnáctileté i další - podávají velmi dobré herecké výkony. S problémy, které jsou už zaklety v Nývltově dramatizaci (např. ve zreálnění drogistické laboratoře), si však Valeš neporadil. Nevybudoval dramatické situace a inscenace ztrácela temporytmus a tím i zajímavost. Podle mého názoru to byl sice čestný, avšak trochu marný boj.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. Divadelní nadělení v Krakonošově zahrádce. Amatérská scéna. 2011, roč. 48, č. 5, s. 24-27**

# Michel de Ghelderode: **Escorial**

*Tragikomická fraška, která se zabývá otázkami manipulace, samovlády či tyranie. Šašek se spustil s královnou a vládce hradu teď kuje pomstu… Pod hlavičkou Rádobydivadla Klapý a jako jeho součást uváděla Skupina 3 + 1.*

Překlad Mario Stretti (odborná spolupráce Hubert Krejčí), **režie Rudolf Felzmann**, kostýmy Olga Psotová a Liběna Štěpánová, použita hudba Giuseppe Verdiho (árie Filipa z opery ***Don Carlos***), produkce Jaromír Holfeuer, technická spolupráce Pavel Hurych, účinkující Václav Spirit (Král), Ladislav Valeš (Folial, šašek) a Jaroslav Kodeš (Mnich). **První uvedení** 27. 9. 2008 v Klapém, **naposledy** 17. 7. 2010 v Krásném Dvoře, hráno 19x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování na výběrové přehlídce Tyjátjátra Kralupy nad Vltavou 2008,
- představení v Lörrachu (Německo) 18. 10. 2008,
- uvedení jako součást vyhlášení výsledků na Lounském divadlení 2009,
- účinkování na Libochovickém divadelním létu 5. 6. 2009,
- účinkování v rámci Suchdolských divadelních večerů 2009,
- účinkování na národní přehlídce Jiráskův Hronov 4. 8. 2009 – v rámci doplňkového programu,
- účinkování na FEMAD Poděbrady (Salón odmítnutých) 13. 9. 2009 – nesoutěžně jako závěrečné představení,
- představení v Saint-Louis (Francie) 9. a 11. 10. 2009.

## Mezi avízem a rozhovorem o Escorialu…

Zkaženost, krutost, utrpení a smrt měly kdysdi dávno jeden společný symbol – monumentální palác zvaný Escorial, který si nechal postavit španělský král Filip II. a jehož komnaty zažily bezpočet manipulací s lidskými osudy a páchání těch nejhorších zvěrstev.

Městské divadlo v Děčíně se dnes večer promění právě v tuto krvavou rezidenci a nabídne publiku možnost poznat jeden z příběhů, který se odehrál za zdejšími zdmi před několika staletími – a který naneštěstí přežívá i v dnešní době.

Skupina 3+1, což je tříčlenný soubor fungující jako svébytná součást Rádobydivadla Klapý, tu uvede svou novou hru nazvanou právě ***Escorial*** a nastudovanou podle předlohy slavného belgického dramatika Michela de Ghelderoda.

„Diváky čeká tragikomická fraška, která se zabývá otázkami manipulace, samovlády či tyranie a je tak rafinovaně vystavěná, že často nevíte, co je míněno vážně a co je krutý žert, natož kdo má pravdu a kdo je spravedlivý – právě jako kolikrát v životě," říká jeden z aktérů příběhu Ladislav Valeš.

Ghelderode patří mezi nejvýraznější představitele surrealistického divadla první poloviny minulého století. Až do své smrti roku 1962 napsal třicet her, z nichž se proslavily zejména ***Smrt doktora Fausta, Pekelná hostina*** nebo ***Slepci***.

Ve svých textech mistrně spojuje svět reálný a fantaskní, konfrontuje lásku s perverzí či touhu po moci se směšností a cynicky komentuje temné stránky křesťanství.

V případě hry ***Escorial*** se zaměřil na motiv manipulace s lidmi, naplňované bezuzdným ukojováním sexuálního chtíče a touhou ovládat všechny kolem sebe jako loutky bez ohledu na to, jakým způsobem toho dosáhnout a kolik krve při tom poteče.

Hlavními postavami příběhu jsou král, šašek a kněz, mezi nimiž se začíná odehrávat bizarní drama. Šašek se spustil s královnou a vládce hradu teď kuje pomstu.

Připraví velké divadlo, při kterém ze světa sprovodí královnu a posléze hodlá totéž provést i se šaškem. Ještě před tím ho ale nechá projít ukrutným očistcem.

V obludné frašce jej chvíli ponižuje, vzápětí si s ním prohodí roli a pohrává si s ním dalšími způsoby, vždy ale jen tak, aby šašek co možná nejdéle nevěděl, na čem je.

Zrůdnost některých principů společnosti pak v závěru dokreslí postava kněze, který je tu zároveň i katem, jenž se neštítí se dát člověku rozhřešení a hned vzápětí smyčku.

„Ghelderode ve svých hrách dopřává hercům velkou příležitost ukázat svůj um. Postavy se pořád mění a odkrývají stále nové polohy svého nitra, jednu slupku svých vlastností za druhou," upozorňuje Valeš.

Skupina 3+1 vznikla před časem při zájezdu Rádobydivadla na festival v německém Lörrachu, jemuž šéfuje bývalý český herec Václav Špirit. Slovo dalo slovo a začalo se s přípravami inscenace. Krále hra právě Špirit, šaška Valeš a kněze další člen Rádobydivadla Jaroslav Kodeš.

Režisérem hry pak je Rudolf Felzmann, pro kterého je dnešní děčínské uvedení pomyslným návratem na scénu, jejímž byl před lety ředitelem. Začátek představení je v 19 hodin, vstupenky stojí 60 korun.

**(ula). Diváky čeká večer krutých žertů. Mladá fronta Dnes – Jižní Čechy 8. 1. 2009, s. C5**

***Máte ponětí, proč Vás kolegové oslovili? Cítili snad potřebu generační výpovědi?***

Všechno je v programu.

***Všichni z herců mají za sebou už bohatou hereckou, režijní a jinou zkušenost. Nekecali Vám do toho režírování moc?***

Ne. Věděli, že jsem diktátor (hehe). A tím to končilo. Ale nebylo to diktátorství nutné. Řekl jsem, co si myslím, a oni to přijali za své. Na první poheld to je o to těžší, protože jsou všichni tři režiséři, a jeden režisér se nechce podřizovat druhému. Ale o to byli jakoby poslušnější, přesnější a důslednější. A zároveň tvořivější. Byla to hrozně hezká práce. Říkám si, že kdyby tohle měl být konec mé umělecké kariéry, tak to budu považovat za moc hezký konec.

***Nemáte po inscenování takové hry větší strach ze smrti?***

Nene. Ta hra se táže, zdali člověk dokázal naplnit svůj život. A tím se člověk v penzi samozřejmě jaksi zabývá. Já vím, je to sadistické, je to strašlivé, ale ten život je takovej. Smrt kolem nás chodí a my s ní účtujeme. Já jsem s tím zase až takový problém neměl, já ač jsem víceméně lyrik, tak jsem byl vždycky strašně drsnej lyrik.

**-kač-. Tvůrci. Rudolf Felzmann. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2009, roč. 79, č. 6**

**(5.8.), s. 4**

## Napsali o Escorialu…

Text, který ke mně přicházel, mě rychle upoutal a přiznám se, že držel až do konce. Chvilka nepozornosti a byla bych mimo. Kdo je tu blázen a kdo si na blázna jen hraje? A čeho se král bojí víc, smrti nebo toho, že ho nikdo nemiluje? A je tak krutý pouze proto, aby k němu smrt nemohla, nebo je krutý díky zradě a ponížení, které ho potkalo? Čím víc se mu smrt připomíná, tím víc nesnese zesilující zvuky ve své hlavě, které mu vše vrací zpět. Halucinace, které mu nedovolí jít vpřed, drží ho v temném světě paláce, kde už není místo pro emoce. Divadlo (hra) vládce se mísí se ztrácením se v realitě a otázka je, co je skutečné a kdo je tím, kým je. Pravé tváře se dokáží projevit až v okamžiku, kdy si postavy vymění role, poodstoupí od svého života a dokáží se na něj podívat zvenku a vyhodnotit jej, říct nahlas pravdu. Šašek je králem, král je šaškem. Královna je otrávena, protože zradila, šašek je popraven, protože zradil s královnou. A král fetišisticky slídil a slídil až vyslídil, nalezl co hledal, a aby mohl zdůvodnit své činy, vše si pečlivě zavřel do kufru, v kterém je uschováno „ospravedlnění“.
**KOUTOVÁ, Eva. Escorial – co ke mně došlo. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2009, roč. 79, č. 6 (5. 8.), s. 4**

Já nevím, já jsem byl hodně unavený, tak jsem to asi prospal.
Mně se to na inscenační úrovni líbilo, jako představení, které je pro mě něco jiného, než jsem tu zatím viděl. Není to můj šálek kávy, ale nemám s tím problém.
Lektoři si udělali divadlo, ale přejme jim to.
My jsme nadšeni a obdivujeme herecké výkony.
Vada řeči se nedá odbourat myšlenkou, král šišlal a nešlo se soustředit. A vypadal jako když si odskočil z pláže.
Kondom na jeviště nepatří. Stejně jako děti.
Dobrej hereckej výkon, zatím nejlepší, co jsem zde viděla.
Já úplně nevím. Jsem hodně unavená a nemohla jsem se soustředit. Byl to moc náročný text.
Nevím. Nevím, co na to říct. Musí se mi to trochu rozležet.
No moc nevím. Budu se muset podívat do té brožurky, ale zahraný to bylo krásně.
Nevím, co bych tomu vytkl, ale taky nevím, co bych pochválil. Zatím jsem z toho rozpačitý. Musí se mi to trochu rozležet. Atmosféru to mělo, zahraný dobře, kostýmy a scéna dobrá, asi bude problém v tom textu. Asi bych to musel vidět ještě třikrát, abych to pochopil.
A kdo koho vlastně měl rád?
Těžký to bylo. Moc těžký. Možná jako samostatný představení, když je člověk čerstvý a má dost času o všem přemýšlet, ale tady… Ne, nečapal jsem to.
Kam se hrabe Bittner. To se nedá srovnat.
**Diváci. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2009, roč. 79, č. 6 (5. 8.), s. 4**

Navštívila jsem dnes praktický seminář, vedený pány lektory Špiritem, Kodešem a

Felzmannem. Například jsem si na něm ověřila dosavadní poznatky o důležitosti jevištní řeči. Tedy že vnímání sebepoutavějšího textu může být znemožněno pouhými sykavkami. Také jsme si ukázali, jaký je rozdíl mezi groteskností a směšností. Hlavně jsem se ale naučila, že čím víc se snažím text předat, čím víc ho chci naplnit závažností a významem, tím víc jen upozorňuji na to, jak sebe jako interpreta beru vážně.
Díky za lekci, byla inspirativní!
**MALÁ, Zuzana. Krycí název Escorial. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2009, roč. 79, č. 6 (5. 8.), s. 4**

„Takže on chtěl jako tu královnu a ona ho nechtěla? A proto si tam 55 minut rvali ty žíly?“ Tuto větu pronesla jedna slečna při odchodu z Jiráskova divadla. Hrála se hra ***Escorial*** od Michela de Ghelderoda. Inscenaci měl na svědomí soubor Rádobydivadlo Klapý. Na jeviště přišel Král. Nebo šašek? Měl šaškovsky barevné punčochy. Ha, jistě přijde i šašek a bude se hrát se záměnou rolí. Král promluvil a já měla najednou pocit, že jsem se vrátila do devatenáctého století. Velká gesta, deklamace. A pak přišel problém. Čistě můj. Psychický. Když totiž někdo mluví s výraznou vadou řeči, začnu se nervózně třást. V běžném životě je to velký problém. V divadle ještě větší. Nemůžu uprchnout. Tak raději přestávám poslouchat. Kdybych dostala nervový záchvat, sousedi v publiku by se totiž mohli leknout. Tak jsem viděla pouze rozmachující se postavy skákající po jevišti. V programu se píše, že inscenátoři v ***Escorialu*** nacházejí motiv směšné i děsivé manipulace, naplňované touhou po moci. Je mi líto, ale já jsem nic takového nevyčetla. Je to možná moje chyba. Možná mi uteklo něco zcela podstatného. Ale souhlasím se slečnou. Pánové Spirit, Kodeš i Valeš si necelou hodinu rvali žíly. A já na to musela koukat. Tak co čekáte, že napíšu?
**HANUŠKOVÁ, Petra: Co čekáte, pánové? Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2009, roč. 79, č. 6 (5. 8.), s. 4**

Závěr festivalu patřil česko-německé skupině 3+1 kooperujících souborů Rádobydivadlo Klapý a Gut & Edel Lörrach. V režii Rudolfa Felzmanna předvedla skupina složená z hrajících režisérů Václava Špirita, Ladislava Valeše a Jaroslava Kodeše své nastudování jednoaktovky Michela de Ghelderoda ***Escorial***. Chtělo by se označit Ghelderodovu dramatickou miniaturu za krutý krvavý žert. Ale žerty zde jdou stranou. Jde o krutou hru ve hře vypovídající o tom, kam až může a dosahuje na jedné straně moc a na druhé láska. Příběh mocného panovníka a jeho šaška se klene od obludné moci přes krutou manipulaci až k směšnosti a nicotě. Název hry napovídá, že jde o španělský královský dvůr, nejspíše Filipa II., ale Ghelderode nikoho nejmenuje, nejde mu o tlumočení historických reálií. Inscenátoři navíc traktují hru s použitím atributů marionetového loutkového divadla a podtrhují tak dimenzi zkostnatělosti, ošuntělosti a směšnosti, ale také disproporčnosti (naddimenzovaná židle představující královský dvůr). V hlavní roli se skvěle představil Václav Špirit. Jeho Král je obludný a nebezpečný, současně směšný až politováníhodný. V roli Šaška mu zdařile sekunduje Ladislav Valeš. Dalších drobných rolí se zhostil Jaroslav Kodeš. U obou pánů bych uvítal ještě barvitější či razantnější uchopení rolí. Při přemítání nad velice zdařilou inscenací jsem připadl na dvě otázky. Za prvé si nejsem jist, zda je od počátku nepochybně zřejmé, že byla

královna otrávena a proto umírá. Vím, že to v textu je, ale o tom nehovořím. Za druhé mám pochybnost o funkci truhlice, z níž Král v závěru hry vytahuje relikvie své lásky či spíše chtíče. Bez některých bych se jistě obešel (kondom, důtky...), mohl bych postrádat i celou truhlici, ale raději bych ji viděl zužitkovanou ještě jinak, ne pouze jako ornament na konec. Svěřím se, že mne dokonce v první chvíli napadlo, zda se nejedná o corpus delicti proti Šaškovi. Ale to jen tak na okraj, možná jde o využití principu plánované chyby k umocnění uměleckého vjemu. Každopádně byl ***Escorial*** výraznou tečkou lörrašského Theatertreffu a musím potvrdit, že režisérovo přání, aby herci neudělali ostudu jemu a českému divadlu, bylo výsostně splněno.

**STROTZER, Milan. Mezinárodní divadelní setkání v Lörrachu. Amatérská scéna. 2008, roč. 45, č. 6, s. 51-54**

# František Hrubín, Ivo Krobot, Josef Kovalčuk:

# Romance pro křídlovku

*Slavná lyrickoepická povídka Františka Hrubína v úpravě pro (původně Národní) divadlo. Kaleidoskop obrazů o milostném vzplanutí Teriny od světských a mladičkého Františka, o dědečkovi, jenž mluví s mrtvými, a o návratu domů. „… už dnes / je mne víc také o časy, kdy lidé / nebudou moci říci, zda je den či noc, / kdy budou umírat tak rychle, že jim smrt / zevšední…“*

**Režie Ladislav Valeš**, scéna Pavel Hurych a Jaromír Holfeuer, kostýmy Jaroslava Maťáková, světla a zvuk Pavel Hurych a Jan Kaška, účinkující Pavel Macák (Pan František), Vít Šťastný (František), Petra Znamenáčková (Terina), Jaromír Holfeuer (Dědeček), Ladislav Valeš (Otec), Robert Deme (Viktor – tuto roli hrál na derniéře ve Vratislavicích Pavel Landovský), Liběna Štěpánová (Tonka), Dana Cendrová (Matka), Jan Kaška (Bratr) a Jaroslava Maťáková (Teta), Petr Bernard (Svačina)**.**
**První uvedení** 22. 11. 2008 v Klapém, **premiéra** 27. 11. 2008 v Lounech, **naposledy** 22. 2. 2011 ve Vratislavicích, hráno 27x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování na přehlídce Modrý kocour v Turnov 28. 2. 2009 – jako hosti,
- účast na přehlídce O štít města Prachatic 2. 4. 2009 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za mužský herecký výkon Jaromír Holfeuer, cena za ženský herecký výkon Liběna Štěpánová,
- účast na krajské přehlídce Josefodolské divadelní jaro v Josefově Dole 9. 5. 2009 – ceny za herecký výkon Liběna Štěpánová, Petra Znamenáčková a Vít Šťastný, čestná uznání za herecký výkon Jaromír Holfeuer a Pavel Macák, cena za inscenaci a nominace na KDP,
- účinkování na Divadelním festivalu Ludvíka Němce v Bystřici 2009,
- účast na KDP Vysoké nad Jizerou 14. 10. 2009 – cena za dramaturgický počin, cena za scénu Pavel Hurych a Jaromír Holfeuer, cena za mužský herecký výkon Jaromír Holfeuer, čestné uznání za herecký výkon Vít Šťastný,
- účinkování v rámci Klášterecких divadelních žní 2009,
- účinkování na Divadelní přehlídce Radnice 2010,
- představení v Divadle rozmanitostí v Mostě 29. 11. 2011.

## Rozhovory o Romanci…

Slavný poetický příběh o velké romantické lásce, jíž však osud dopřál je tři letmá setkání a pak ji svými černými křídly zakryla nemilosrdná smrt, ožije dnes večer před zraky návštěvníků Vrchlického divadla v Lounech.

Rádobydivadlo Klapý tu představí v premiéře svou zbrusu novou hru s názvem ***Romance pro křídlovku***, nastudovanou podle stejnojmenné básně Františka Hrubína,

která se řadí mezi největší klenoty v historii české poezie.

"Máme takové malé výročí, je to naše 25. hra. A tak když jsme přemýšleli, která to bude, rozhodli jsme se sáhnout právě po tomhle textu a udělat sobě i divákům radost něčím, co je naprosto kouzelné – a to jak příběhem, tak způsobem vyprávění," říká režisér Ladislav Valeš.

***Romance pro křídlovku*** si podmaňuje stále nové generace čtenářů tím, že událost, kterou prožil každý, totiž první velké milostné vzplanutí, líčí nesmírně osobním a přitom poutavým jazykem.

Vtahuje do děje, jakoby se čtenář sám vyznával ze své lásky, a navíc samozřejmě uchvacuje i dramatickým vyvrcholením příběhu, který neskončí šťastně, ale tragicky.

Hlavními postavami milostné romance jsou mladičká Terina a František, mezi nimiž se jednoho prázdninového léta rozhoří osudová, leč ještě dětsky naivní láska. Když se mají znovu sejít, mladík nepřijde, protože mu právě ten den zemře dědeček. Dívka to však neví, cítí se zrazena a podlehá Viktorovi, majiteli střelnice, který s ní a dalšími kolotočáři vzápětí odjíždí z vesnice.

Následující rok se komedianti vracejí a František jejich příjezd toužebně očekává. Chce vše vysvětlit a dívku získat. Jenže od Viktora zjišťuje, že v zimě zemřela...

Členové klapského souboru zarámovali jejich drama do příběhu starého muže, který se po letech vrací do rodné chaloupky, najde tu svůj deník a při jeho četbě vše prožívá znovu ve vzpomínkách.

Inscenace má přitom podobu jakéhosi střihového kaleidoskopu, kdy se co chvíli děj a čas jakoby pozastaví, před diváky se odehraje patřičný obraz a hned se zase vše dychtivě a horečnatě rozběhne vpřed.

"Museli jsme přebásnit poezii do mluveného slova a pohybu. Tímhle jsme nahradili spoustu textu akcí a do velké míry i hudbou, kterou nám napsal Tomáš Alferi. Je krásná, působivá a dodává příběhu přesně to zvláštní kouzlo, které by se snad zamlouvalo i autorovi," dodává Valeš.

V hlavních rolích se představí jako mladý a starý František Vít Šťastný a Pavel Macák, dívku hraje Petra Znamenáčková a Viktora ztvárnil Robert Dene. Začátek premiérového uvedení inscenace je v 19 hodin, vstupenky se prodávají za 60 korun.

**(ula). Louny zažijí příběh velké lásky. Mladá fronta Dnes 27. 11. 2008. S. 4**

***Jak jste se dostali k Romanci pro křídlovku?***

Měli jsme takové kulaté, konkrétně pětadvacáté výročí, a tak jsme si řekli, že si nadělíme něco české klasiky. A když jsem tak uvažoval o tom, jakou klasiku i vzhledem k lidem, které mám, vyštrachal jsem ***Romanci pro křídlovku*** jako báseň. Přečetl jsem si ji a pokusil se o jakousi dramatizaci. Ta se mi ale dost dobře nevedla, nicméně pomohla mi paní Kafková ze Zlína, a to tím, že mi pomohla sehnat scénář, který se hrál v Národním divadle. Samozřejmě jsme si jej trochu upravili – a tak nějak se to představení vlastně narodilo.

***Jak dlouho jste to připravovali, než jste s Romancí vyjeli na postupovou přehlídku do Josefova Dolu?***

U nás příprava netrvá dlouho. Jsme třeba schopni hrát a zkoušet dvě představení na-

jednou. Takže to bylo pár týdnů, dalo by se říci. Zkoušíme jen jednou týdně, vzhledem k tomu, že lidi jsou všelijak rozházení – přijíždí z Loun, Litoměřic, Roudnice a tak. Proto každý musí být na zkoušku perfektně připraven.

***Jsi znám jako náročný režisér. Jak vycházíš s herci, nemají tě někdy dost?***

Myslím, že asi mají, ale za ta léta, co jsme spolu, už vědí, co ode mě mají očekávat. Ale na druhou stranu říkají, že už jsem vyměkl, Valeš už není, co býval. Dávno je to o něčem jiném. To jsou ta léta a zkušenosti. Ve třiceti se jinak vytváří svět a jinak se budují cíle, ale v šedesáti letech to už je o určité zkušenosti, člověk ví, jak na to...

***Vzpomeneš si, kdy jsi byl ve Vysokém poprvé?***

Poprvé jsme tady byli asi v roce 1987 a hráli jsme Jana Tettera ***Zeď***. Ono, v podstatě, to Vysoké nás tak trochu nastartovalo. Měli jsme tady velký úspěch, a když o tom přemýšlím, nám se tady vždycky vlastně dařilo. Vždy jsme sem rádi jezdili, protože tady bylo vnímavé publikum, ačkoliv jsme hráli velmi náročné věci, například ***Divadlo za časů Nerona a Seneky***. Ale i ještě daleko horší věci na vnímání, pocitové věci – u diváků to ale vždycky bylo dobrý.

***Včera jsme tady viděli představení takové více erotické. Ty máš v Romanci taky scénu trochu erotickou, jak to jde? Jak k tomu herci přistupují?***

Tak, já si myslím, že je to v tom pochopení scény. My jsme shodou okolností měli teď nedávno premiéru představení, kde je velmi erotická scéna. A taky to šlo a lidi to vzali. Pokud jsou podobné scény ku prospěchu věci, je jasné, že to tam má být, aby to nebylo trapné, tak si to obě strany užívají. Jak režisér, tak protagonisté. A diváci konečně samozřejmě taky. Podobné scény se musí vytvářet vždycky trochu s nadhledem. Nikdy jsem s tím neměl problém, měl jsem lidi, kteří šli vždycky do toho, co jsem si vymyslel.

**PeHe. Ladislav Valeš. Romance pro křídlovku. Rádobydivadlo Klapý. Větrník. 2009, roč. XL, č. 7 (15. 10), s. 4-5**

## Napsali o Romanci…

Rádobydivadlo Klapý šlo zcela odlišnou cestou (*než Krakonoš Vysoké nad Jizerou – pozn. raK*). Zvolilo si poemu Františka Hrubína ***Romance pro křídlovku***, a to ve zpracování I. Krobota a J. Kovalčuka pro činohru Národního divadla. Pokud se jako divák smířím s textovým torzem omezujícím mnohovrstevnatou Hrubínovy předlohy, mohu respektovat poetiku režiséra Ladislava Valeše. Ten vede herce k neokázalému projevu s jasným myšlenkovým záměrem a především se smyslem pro jevištní metaforu. Nečekaně se daří Hrubínovu poetiku jevištně naplňovat. Kde básník volí zdánlivě všední (ale o to krásnější!) slova, jež váže do veršů a básnických obrazů, tam režisér Valeš zdánlivě všední pohyb a aranžmá na oproštěné scéně mění do jevištního znaku, umocněného drobnými detaily výtvarnými i hudebními. Sugestivitu inscenace posiluje důsledná stylizace, která dává prostor fantazii. Herci obětavě a s plným nasazením slouží zvolené koncepci. S působivým a vnitřně bohatým herectvím představitele mladého Františka (Vít Šťastný) přesně korespondují všichni další aktéři ve vzácné vyrovnanosti. ***Romance pro křídlovku*** v podání Rádobydivadla patří k mimořádným divadelním událostem právě pro svou neokázalost, jež ale předpokládá divákovu

představivost. Pokud ještě bude vycizelována dikce v přednesu veršů, a to zejména v expresivních partiích, najde tato inscenace pochopení jak u běžného publika, tak u vyznavačů básníka Hrubína.

**FELZMANN, Rudolf. Radosti a strasti venkovských souborů aneb Josefodolské divadelní jaro 2009. Amatérská scéna. 2009, roč. 46, č. 3, s. 29-30**

Rádobydivadlo Klapý hrálo ***Romanci pro křídlovku*** před publikem, které bylo od začátku přehlídky naladěno na výraznou komediální strunu a patrně neznalejší diváci očekávali totéž. A přesto se podařilo souboru vytvořit v hledišti velmi citlivou atmosféru plnou soustředění a k účasti s osudy postav na jevišti. ***Romanci pro křídlovku***, tedy příběh, který je obsahem básnické skladby kdesi ve Florencii za bouřlivé noci svým přátelům Ludvíku Aškenázymu a Zdeňku Seidlovi vyprávěl autor s takovým vnitřním zaujetím, že ho přiměli, aby vytvořil jedno ze svých skvělých uměleckých děl.

Soubor si vybral pro svoji inscenaci dramatizaci Národního divadla v Praze (do určité míry pro vlastní potřeby krácenou) a stál před otázkou jako každý, kdo podobný pokus uskutečnil, jak inscenovat poezii. Jak dosáhnout jednoty lyricko-epické skladby tak, aby obě linie divák nevnímal odděleně, aby se nerecitovala poezie a vedle nehrála činohra, jak jednat básnickým slovem, jak udržet rytmus celku, jak vytvořit dramatické situace i jak dojít k přesnému postižení jednotlivých významových linií. Výhodou této inscenace je, že se hraje ve velmi přehledném prostorovém řešení, které umožňuje simultánní hru v jednotlivých prostorových plánech a také zároveň vytvořit tak ze situací novou hodnotu.

V textu je výrazně čitelných několik linií: životní bilancování a hledání smyslu a jistot, výher i proher života, v mezním startujícím okamžiku, v milostném příběhu, který se hluboce vryl do paměti, přítomnost smrti jako návratu domů a zároveň ukončení nějaké životní etapy, živočišná láska, prudké citové vzplanutí – láska největší, protože neuskutečněná, spor o ni se soupeřem, který zdánlivě vyhrál. A katarze ve víře, že všechno nějaký smysl mělo. A k nalezení nějakých jistot v životě, který je svým způsobem nejtěžší. Z tohoto hlediska inscenace nenašla svůj dobrý start. Starší František po celou dobu své jevištní existence spíše volně sleduje, komentuje a vypráví. Jeho jednání není horečnatě hledající se snahou v této noci přijít na to, kde to všechno začalo a co to učinilo s jeho životem. František mladší velmi přirozeně rozehrává své situace, ale opět jakoby střet mezi povinností k dědečkovi a osudovou láskou Terinou byl každodenně obyčejný, ne osudový, zkrátka ne takový, aby ve vzpomínkách dával důvod ke startu celoživotního bilancování. A také smyslový vztah k Tonce (která působila spíše jako Valča ze Šrámkova Léta) končí pro svůj hluboký vztah k Terině. A v neposlední řadě střet se světským Viktorem, pro kterého Terina umírá stejně jako pro něho. To všechno jsou linie ne dosti výrazné, aby vyjádřily v té rovině hledání bohatou plasticitu, kontrast a osudovou nezbytnost. A snad proto působí jako dominantní linie návratu domů skvěle zahraná postava dědečka, která je sytá, určitá, zobrazující nejen téma postavy, ale i jednu z klíčových linií inscenace.

A tak v příjemném večeru a citlivé výpovědi souboru zrála potřeba a touha po strhujícím zážitku, po jednotě celkového tvaru, po potřebě herecky jednat básnickým obrazem a tak dojít k plastickému a bohatě strukturovanému výsledku.

**LAURIN, František. Rádobydivadlo Klapý – František Hrubín: Romance pro křídlovku. Větrník. 2009**

Zhlédnutí Romance pro křídlovku byl pro nás zážitek jiný než představení tradičního typu. I když jsme všichni byli naladěni metaforickému tvaru, máme pocit, že nebyl dostatečně naplněn, a to především v první části. Druhá polovina zásluhou hereckých výkonů mladého Františka a dědečka naše očekávání naplnila.

**Ohlas z půdičky. Větrník. 2009**

František Hrubín. ***Romance pro křídlovku***, Rádobydivadlo Klapý. Převzatá dramatizace autorů I. Krobota a J. Kovalčuka pracuje se dvěma rovinami – lyrickou, v níž zaznívají Hrubínovy verše bilancující život, který "je nad mé síly", a epickou, v níž se odehrává příběh mladého Františka a jeho první opravdové lásky. Lyricko-epické divadlo má u nás díky E. F. Burianovi silnou tradici. Jeho inscenování předpokládá vytvoření bohaté struktury, která by dovolila převést slova ve vizuální obraz. Režisér Ladislav Valeš a scénografové Pavel Hurych a Jaromír Holfeuer zvolili simultánní scénu, jež dovoluje až filmové střihy souřadných dějů. Inscenace je nepopisná, pracuje se znaky a symboly a je velmi úsporná i v hereckých prostředcích. Jde vlastně o intimní zpověď, která se stále více mění v monolog. Klapáci jsou silní tam, kde jdou nad dramatizaci. Je to zejména patrné u postavy dědečka a otce, zejména ve scéně, kdy otec přichází k mrtvému dědečkovi. Pravdivý je i mladý František. Zrazuje je však lyrická rovina, která nemůže být vnímána kauzálně a kdy se herec musí pokusit předat divákovi svůj prožitek tak, aby jej mohl smyslově uchopit. To se Pavlu Macákovi překvapivě (býval velmi dobrým recitátorem) moc nedaří. Inscenace je tak jen neúplně schopna zodpovědět otázku, proč je život nad síly člověka. Trochu mě šokoval mimodivadelní fakt, že gymnazisté-maturanti z kurzu M. Schejbala ***Romanci*** nečetli.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. Sněhová a divadelní nadílka ve Vysokém. Amatérská scéna. 2009, roč. 46, č. 6, s. 22-28**

# Josef Tejkl: **Elegie tyrolská (Chrám bolesti)**

*Dokumentární drama, oceněné v soutěži Alfréda Radoka, kongeniálně upravené režisérem Jaroslavem Kodešem. Autor Josef Tejkl se v něm vypsal z osobní tragédie – ze smrti syna, který mu zemřel v náručí při nezvládnuté horské túře. Ve fiktivním soudním procesu se střetává s rakouskou justicí a vyrovnává s vlastním pocitem viny, s vědomím konce" a vztahem k Bohu. Autor zemřel nedlouho před premiérou při výstupu na Králický Sněžník.*

**Dramaturgická úprava, režie a scéna Jaroslav Kodeš**, kostýmy Lucie Jiříková j.h., hudba Jiří Strohner, Kantoři, Vladimír Zahradníček a Gabriel Fauré, obrazy a grafika Pavel Macák, fotografie aktů Milan Drlík a Petr Gebelt, světla a zvuk Jan Kaška a Pavel Hurych, realizace scény Jaromír Holfeuer a Josef Tuček, účinkující Ladislav Valeš (Josef), Veronika Valešová (Marie), Eva Kodešová (Dr. Pilz), Pavel Macák (Dr. Mayr), Jaromír Holfeuer (Herr Kulischek), Liběna Štěpánová (Klára), Marcela Vykouková (Magdalena) a Vít Šťastný (Jakub).
**První uvedení** (předpremiéra) 26. 9. 2009 v Klapém, **světová premiéra** 6. 10. 2009 v Lounech, **naposledy** 9. 11. 2012 v Kostelci nad Orlicí, hráno 38x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- představení ve Studiu Beseda Klicperova divadla v Hradci Králové 26. 10. 2009,
- účinkování na Dobronínském divadelním chumelení 2010,
- účinkování na přehlídce Modrý kocour Turnov 27. 2. 2010 – nesoutěžně,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 27. 3. 2010 – cena za režii Jaroslav Kodeš, ceny za herecký výkon Ladislav Valeš a Eva Kodešová, cena diváků, cena za inscenaci, nominace na národní přehlídku v Děčíně,
- účast na národní přehlídce Divadelní Děčín 15. 5. 2010 – cena za režii Jaroslav Kodeš, cena za herecký výkon Ladislav Valeš, čestná uznání za herecký výkon Eva Kodešová, Marcela Vykouková a Liběna Štěpánová, cena diváka, cena za inscenaci,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 3.-5.8.2010
- účinkování na nesoutěžní přehlídce v Krupce 30. 9. 2010,
- účast na setkání středočeských souborů s hosty Stochovská Thálie 2010 – cena za režii Jaroslav Kodeš, cena za herecký výkon Eva Kodešová, cena za inscenaci,
- účinkování na Trdlovinách Vyškov 2010,
- představení na ústecké Malé scéně při příležitosti předávání Zlatých Tylů a cen z přehlídky Zlom vaz Pardubického kraje 28. 9. 2010,
- účinkování na 8. Jubilejních (ó, slavných) divadelních žních v Klášterci nad Ohří 3. 11. 2010 (tentokrát na téma „Ó, slavný…“),
- představení v Bruselu a Luxembourgu (Lucembursko) 20. 11. 2010,

- účinkování na 3. Slánském divadelním festivalu 2010,
- účinkování v rámci Setkání ve Strašecí Nové Strašecí 27. 3. 2011 – inspirativní představení, odehráno bez Víta Šťastného,
- představení v pardubickém divadle Exil 30. 4. 2011,
- představení v Paderbornu (Německo) 20. 5. 2011, odehráno bez Víta Šťastného,
- účast na přehlídce Sokolovská čurda 24. 9. 2011 – hlavní cena byla udělena Vítu Šťastnému,
- účinkování na Meziměstských divadelních hrách Meziměstí 26. 11. 2011,
- účinkování na 8. Mezinárodním festivalu amatérského divadla v Donzdorfu 19. 5. 2012.

## Rozhovory o Elegii…

Dvakrát se láska k horám stala osudnou českému alpinistovi a dramatikovi Josefu Tejklovi. Poprvé před sedmi lety, kdy při výstupu na alpský Keeseck přišel o syna. Podruhé letos v dubnu, kdy sám zemřel na Kralickém Sněžníku.

Ještě před tím, než si hory vzaly i jeho, stačil o první z obou tragédií napsat divadelní hru. A právě tu můžete dnes večer vidět na jevišti Vrchlického divadla v Lounech.

Smutný příběh o tom, co se kdysi na svazích třítisícovky a později v životě zdrceného otce dělo, uvede v premiéře pod názvem ***Tyrolská elegie*** Rádobydivadlo Klapý.

"Před diváky se odehraje dokumentární drama v podobě fiktivního soudního procesu, které rozkrývá samotnou událost a spolu s tím i obecné téma viny a trestu, pochopení a odpuštění," přibližuje režisér Jaroslav Kodeš.

Tejkl a jeho devítiletý syn byli členy expedice, kterou v Alpách zaskočila náhlá bouře. Když hochovi začaly docházet síly a zůstali za ostatními pozadu, rozhodli se vrátit.

Ve špatném počasí však zabloudili, strávili řadu hodin v mrazu a nakonec mladík totálně vyčerpán zemřel svému otci v náručí.

Vzápětí pak začal dvojí boj, kdy Tejkl na jedné frontě bojoval s vlastními výčitkami svědomí a na druhé s rakouskou justicí, která ho obvinila ze zabití z nedbalosti.

"Ve svém textu se snažil z toho všeho vypsat. Trýzní se vinou, že syna bral s sebou, zároveň se však obhajuje před nepravdivým obviněním justice a přemítá, jak se s tím vším naučit žít," říká Kodeš.

V inscenaci se vylíčení alpské tragédie bude dít během jevištního procesu, který čerpá mj. z korespondence s rakouskou justicí a pro větší autenticitu se odehrává na scéně v podobě arény s diváky na pódiu.

V hlavní roli se představí Ladislav Valeš, porotce a další postavy ztvární Eva Kodešová, Veronika Valešová či Pavel Macák. Začátek premiérového uvedení Tyrolské elegie je dnes v 19 hodin, lístky stojí 70 korun a zatím ještě jsou.

***

Josef Tejkl 8. 7. 1952 - 4. 4. 2009 Divadelní režisér a herec, zakladatel divadla Jesličky v Hradci, principál divadla Samohana a kosteleckého souboru Černí šviháci. Napsal 14 her, známá je groteska ***Amatéři***, komedie ***Asteroid Bejček*** či poslední ***Země pokladů*** z roku 2007, za niž získal jednu ze čtyř nominací na cenu Alfréda Radoka. Vedle di-

vadla byl i zapáleným horolezcem, zúčastnil se expedic na Kavkaz, Pamír, Ťan-Šan či Cotopaxi. Zemřel letos na infarkt na Kralickém Sněžníku.

**NEEDRLE, Jiří. Premiéra hry připomene smutný příběh z Alp. Mladá fronta Dnes – severní Čechy 6. 10. 2009. S. 4**

Poslední a nejosobnější hra divadelníka Josefa Tejkla, který loni na jaře náhle zemřel, potřebuje arénu, aby publikum tvořilo "soudní dvůr". To umožnila královéhradecká Filharmonie, kde ji dnes v 19 hodin uvede Rádobydivadlo Klapý.

***Tyrolská elegie*** se původně jmenoval ***Chrám bolesti***. Rádobydivalu ji Josef Tejkl nabídl v roce 2007 a zásahům do textu se nebránil. Divadelníci proto na jeho přání přidávají do programu "slovo autora", které jim dramatik napsal na list vytržený z bloku.

"Drama ***Chrám bolesti*** vytrysklo z duše táty čerstvě zmučeného ztrátou milovaného syna. Pod názvem ***Tyrolská elegie*** bylo nominováno na cenu Alfréda Radoka a autorem uloženo do šuplíku jako nehratelné. Po zhlédnutí několika posledních inscenací Ládi Valeše a Jardy Kodeše pojal autor důvěru v tento tandem a text jim svěřil. Dramaturgická úprava Jardy Kodeše text velice invenčně krátí, zbavuje ho do značné míry sebeobhajobných a sebemrskačských pasáží, je v dobrém slova smyslu úpravou citlivou a svým způsobem autorskou. Převádí toto drama faktu do obecně platné divadelní podoby," napsal Josef Tejkl, velmi plodný dramatik, režisér a pedagog. Teatrolog Jan Císař uvádí, proč Tejkl musel dělat divadlo: "Nedělal ho pro výsledek, pro dokonalost inscenace, pro přesně vybroušený tvar. Dělal ho pro možnost prožít a sdělit divadlem všechnu tu svou mnohostrannou lásku k životu. A dal jí skrze ně podobu, v níž se vyznal ze všeho, co jej pálí, tíží, těší i povznáší. Jestli někdo pro mne ztělesňoval ryzí ochotnický vztah k divadlu ve své prapodstatě, pak to byl Pepík. Z této substance vyvřela i ***Elegie tyrolská***. Jsem rád, strašně rád, že spatří světla ramp. A pevně věřím, že pro nás, kteří jsme Pepíka dobře znali, se tímto představením mezi nás vrátí jeho duch.

A že ti, kteří se s ním setkají jako diváci, alespoň v nějaké míře pocítí, že upřímnost a otevřenost této výpovědi o možná nejhorším Pepíkově životním zážitku, kdy jej hory připravily o syna, je víc než jen pouhým vyprávěním o jakýchsi událostech. Že je to vyznání, jehož hloubka se dá měřit nezměrností utrpení a z kterého vznikla i Pepíkova víra v nezdolatelné zdroje života."

Hlavní postavou je Josef, který si je vědom odpovědnosti za smrt syna, ale odmítá absurdní soudní obvinění. "V zoufalém psychickém stavu a na pokraji sebevraždy se seznamuje s Marií, jejíž chápavé porozumění pro jeho bolest mu pomůže překonat složité životní období. Nalézá znovu ztracenou víru v Boha a děkuje mu, že prozřel dříve, než stačil promarnit svou pozemskou pouť. Rádobydivadlu Klapý na posledním vystoupení diváci nadšeně tleskali ve stoje," říká Tomáš Langr, který dnešní představení ve Filharmonii pořádá.

**(mar). Filharmonie hostí poslední hru Josefa Tejkla. Mladá fronta Dnes 5. 2. 2010. S. 4**

*Rozhovor s režisérem Jaroslavem Kodešem vznikl v hledišti Městského divadla Děčín bezprostředně po odehrání inscenace* ***Elegie tyrolské*** *souborem Rádobydivadlo Klapý*

*na celostátní přehlídce činoherního a hudebního divadla. Hra Josefa Tejkla, která vypovídá o jedné z životních útrap samotného autora, se (alespoň pro mě) stala nesnadno uchopitelným divadelním zážitkem.*

***Neměli jste z toho strach, udělat tak osobní text, když všichni lidé z divadelního světa Pepu znali? Vůbec jsem se na vaše představení nemohla dívat jako na divadlo, nemohla jsem si odmyslet Pepu a vzpomínky na jeho osobu. Toho jste se nebáli?***

Tady nestála otázka bát se, nebo nebát. Pepík nás přímo oslovil. Viděl několik posledních inscenací Rádobydivadla, líbily se mu, a tak přišel za Láďou Valešem a říkal: „Prosím tebe, mám hru v šuplíku, nechceš, aby to váš soubor udělal?“ A Láďa si hru přečetl a souhlasil. Jenže Pepíkovo přání také bylo, aby Láďa hrál Josefa a Veronika Valešová Marii. No a v tu chvíli už to nechtěl Láďa režírovat sám, a tak přišli za mnou.

***Zasahoval vám autor do úprav textu?***

Pepík nám nechal úplně volnou ruku. Kdo ho znal, tak ví, že děsně nerad měnil cokoli ve svých hrách. Takže si moc cením toho, že mi dovolil do textu sáhnout. Kdyby sis přečetla scénář v originále, tak zjistíš, že je obrovsky silný ve své výpovědi, ale také ohromně sebemrskačský, obviňující sebe i okolí, že autorovi chybí odstup od tragické události. Pepík se potřeboval vypsat, vypovídat z toho, co se mu stalo, ale nebylo to divadlo, šlo o něco jiného...

***O terapii...***

Museli jsme do scénáře zasáhnout po svém. Najít ten odstup. Celá moje práce spočívala v tom, že jsem se pokusil text převést do obecnější roviny. Takže se vracím k tvé první otázce: „bát, nebát“ - prostě jsme vstoupili do vody. Text nás zaujal a chtěli jsme ho udělat, ale i potěšit Pepíka. Bohužel se premiéry nedočkal.

***Byli jste někdy s Pepou na horách?***

Já ne, ale někteří lidé mi o zážitcích s ním vyprávěli. Vím, jak přistupoval k horám a k těm, kteří šli s ním.

***Ve hře jsou použity obrazy, které maluje hlavní postava, ale nejsou skutečně Pepovy, že ne?***

Ne, bohužel, to už se nedalo dotáhnout tak, aby byly jeho. Autorem je malíř Pavel Macák.

***Zajímalo by mě, jestli máte reakce od lidí, kteří Pepu Tejkla neznali...***

Samozřejmě máme, hovoří o silném emotivním zážitku, ale to víš, že se spíš setkáváme s lidmi, kteří Pepu znali. Když představení viděl Janek Císař, bylo to těsně po premiéře v Hradci Králové, tak přišel a říkal: „Nejsem schopen oddělit zážitek toho, co souvisí s mojí osobní znalostí autora, od divadelní inscenace. Jestli tahle moje úprava funguje obecněji, a ne jen jako dokument, ukáže až čas – ve chvíli, kdy lidé v uvozovkách zapomenou, kdo byl Pepa Tejkl a co se mu stalo. Teď si myslím, že se to málokomu z nás divadelníků zcela podaří.

***Pepa zemřel 4. dubna loňského roku cestou na Kralický Sněžník, svátek ten den má Ivana, což byla mimochodem jeho první žena. V inscenaci se ukáže, jak vnímal důležitost dní, například když počal syna na Štědrý večer.***..

Ano. Když si to uvědomíš, tak to jsou neskutečné náhody, ale... jsou to náhody? Všechno, co tam Pepa napsal, je pravda.

***V inscenaci „Josef“ řeší také svůj vztah s Bohem. Co ty sám a Bůh?***

Neumím odpovědět jednoduše. Nejsem věřící člověk, ale kosmickým věcem klidně věřím. Určitě je tu něco mezi nebem a zemí, potkáváme se s tím často. Můžeme tomu říkat náhoda, osud, ale může to být i řešení.

***Něco vás při zkoušení překvapilo nebo zarazilo?***

Silně nás zasáhl ten Kralický Sněžník, že jsme nakonec inscenaci nemohli s Pepíkem osobně probrat. Že se nedožil premiéry.

***Mně se přihodilo, že jsem představení vůbec nechtěla brát, stavěla jsem se a priori proti tomu...***

Možná, až představení uvidíš podruhé, už to půjde. Jde o inscenační konstrukci, záměr převyprávět tuto tragédii tak, aby diváka silně zasáhla, ale současně mu nechala svobodu přemýšlet, kde je asi pravda. Samozřejmě, že fandíme Josefovi, ale také musíme dát za pravdu Kláře či právníkům, kteří zastupují věci veřejné. Proto v inscenaci běží několik rovin vedle sebe, jsou tam zcizováky, protože nechceme diváky vydírat emocemi. Chceme, aby divák měl z inscenace vyvážený zážitek, stejně emocionální jako racionální, neboť postoj každého z nás k tomuto příběhu a k jeho vyznění by neměl být jednostranný. Jak v rovině osobní, tak i v rovině veřejné. A o tom Pepík ***Elegii tyrolskou*** či ***Chrám bolesti*** napsal. Považuji tento text za jedno z vrcholných dramat současné doby.

**Už jsme to s Pepíkem nemohli zkonfrontovat. Rozhovor připravila Lenka Novotná. Amatérská scéna. 2010, roč. 47, č. 3, s. 22-23**

***Jak ses dostal k textu Elegie tyrolské?***

Když ji Pepa Tejkl napsal, chtěl, aby ji divadla inscenovala, ale žádné se do toho nepustilo. Strčil tedy hru do šuplíku a po čase přišel za Láďou Valešem a navrhl, jestli by ji nechtěl nazkoušet s tím, že by hrál Josefa a Marii že by hrála jeho žena Veronika. A když přemýšleli o režisérovi, přišli za mnou. Takže jsem ***Elegii*** dostal vlastně jako zakázku.

***A přijal jsi ji rád?***

Rád, samozřejmě! Pepíka jsem si vážil a vždycky mě zajímalo to, co psal. Nicméně když jsem si text přečetl, zjistil jsem, že ho musím hodně upravit. Kdybychom ho nastudovali v původní podobě, Pepíkovi bychom ublížili. Potěšilo mě, že on nám dal volnou ruku a mohli jsme s textem pracovat.

***Co bylo v těch úpravách?***

Po tragédii, kterou sám prožil, ho mnoho lidí odsuzovalo. Někteří se s ním přestali bavit, přecházeli na druhý chodník, neporozuměli mu. Proto sedl a ze všeho se vypsal. Tak vznikl původní text, v němž se obviňoval, až sebemrskal, a na druhé straně obviňoval celý svět. Bylo taky potřeba text vzít a proškrtat ho, protože Pepa v něm navršil hodně myšlenek a slov. Linie Marie a Josefa byla na konci velmi sentimentální, což jsem se snažil zmírnit. Snížil jsem i počet postav, které ve hře vystupují, a snažil jsem se, aby každá ta figura zaujímala nějakou svou pravdu. Pak bylo také potřeba uspořádat hru tak, aby měla tah, čehož jsem se snažil dosáhnout přes vývoj soudního procesu, chtěl jsem, aby to byla trochu "detektivka", která má jisté napětí.

***Zaznamenala jsem rozdílné reakce diváků, kteří autora znali, a naopak těch, kteří ho neznali...***

Mám stejnou zkušenost: lidé, kteří Pepu znali, s hrou často mají problém. Ti druzí naopak, např. cizinci tady na Jiráskově Hronově, byli naším představením velmi zasaženi.

***Autor se premiéry nedožil. Byl alespoň na nějaké zkoušce?***

V roce 2008 jsem tady v Hronově dával Pepovi číst upravenou verzi textu. Potěšilo mě, že ji přijal. Zkoušet jsme začali v lednu 2009 a on nedlouho nato zemřel, takže nás při zkouškách neviděl. Je mi líto, že se premiéry nedočkal!

**zuv. Rozhovor s režisérem Jaroslavem Kodešem. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2010, roč. 80, č. 8, s. 5**

*Jaroslava Kodeše znají rozhlasoví posluchači jako režiséra několika seriálů – připomeňme alespoň Dietlova* ***Doktora Marcuse a jeho rod*** *-, mnoha pohádek, her pro děti a nesčetných dramatizací, četeb na pokračování, literárních pořadů či vzpomínek, jež zaznívají na vlnách Vltavy i Dvojky. Rozhovor pro Týdeník Rozhlas jsme si nicméně nedomlouvali ve vinohradské budově Českého rozhlasu, ale v Radotíně. V kulturním středisku U koruny, kde vystupovalo Rádobydivadlo Klapý s pozoruhodnou inscenací, kterou Jaroslav Kodeš s tímto amatérským souborem nastudoval.*

***Elegie tyrolská, o jejíž inscenaci hovoříme, je přepracovanou verzí hry Chrám bolesti, kterou napsal amatérský divadleník a vysokohorský průvodce Josef Tejkl. Zachytil v ní svou osobní tragédii: v říjnu 2002 vyrazil s devítiletým synem Jakubem na tři tisíce metrů vysoký alpský vrchol Keeseck. Náhle se však přihnala sněhová smršť a Jakub při sestupu zemřel na podchlazení. Tejkl byl rakouskými úřady obžalován za zabití syna a v Čechách vláčen bulvárními médii. Co vás k jeho příběhu nejvíc přitahovalo?***

Silné téma a fakt, že v autorské verzi se ten příběh nedal hrát. Josef Tejkl byl kamarád, a když se na mě obrátil, jestli bych se v Rádobydivadle neujal režie jeho hry, potěšilo mě to. Téma mi navíc bylo blízké – také mám rád hory a také jsem se svými dětmi absolvoval lecjaký krkolomný výstup. Jenže když jsem se do šedesáti stránek původní verze Josefovy hry začetl, uvědomil jsem si, že inscenovat ji tak, jak ji napsal a pak poslal do soutěže Alfréda Radoka, jen bych mu tím ublížil. Příběh byl rozvolněný, zasutý pod nadbytečným líčením okolností, převažovala v něm sebeobhajoba hlavní postavy, její pózy, její spílání celému světu... Práce na scénáři mi trvala rok. Snažil jsem se v něm zesílit pravdu hrdinových protihráčů – jak jeho bývalé ženy, kterou připravil o dítě, tak státní zástupkyně, která na něj podala žalobu. Zpevnil jsem stavbu příběhu, aby měla silnější tah a probouzela různé otázky, třeba jaké jednání je zodpovědné a jaké už ne.

***Myslím, že se vám to povedlo. Vaše inscenace se mi dlouho honila hlavou. Jak ji přijal autor? Hlavní postava, do které se projektoval, mi po pravdě řečeno moc sympatická nebyla.***

Když jsme si Pepíkovu hru poprvé přečetl, hned jsem mu řekl, že takhle, jak je, ji inscenovat nemůžu. Dal mi volnou ruku, že ji můžu upravit, jak chci. A když jsem mu pak po roce ukázal svůj scénář, řekl, že se mu líbí a ať ho s Rádobydivadlem udělám. Zajímal se o to, jak ji zkoušíme, výsledek ale už neviděl. Při výstupu na Kralický Sněžník na jaře 2009 dostal infarkt a zemřel.

**PRAŽAN, Bronislav. Od přemetů a hvězd k pohádkám. Týdeník Rozhlas 2011, č. 29, s.**

**12-14** – *kráceno*

## Napsali o Elegii…

Posledním soutěžním představením přehlídka vyvrcholila. Diváci se v sobotu večer usadili kolem elipsovité scény inscenace autobiografického dramatu Josefa Tejkla ***Elegie tyrolská***, které sehrál vyspělý soubor Rádobydivadla Klapý pod taktovkou Jaroslava Kodeše. Následky a soud alpské tragédie, při níž autorovi (tj. hlavnímu hrdinovi v podání Ladislava Valeše) zemřel devítiletý syn, naplnily sál mocnými emocemi. Zřídkakdy uběhne osmdesát minut tak rychle, jako když vás spád a dopad jednotlivých situací dramatu přiková k židli. Ladislavu Valešovi skvěle sekundují především manželka Veronika v roli Marie a Eva Kodešová jako státní zástupkyně dr. Pilz. Ocenit je třeba mimo jiné i nápaditá scénická řešení Jaroslava Kodeše či epizodní, ale působivé vystoupení Liběny Štěpánové v roli Kláry. Kdo zná životní příběh Josefa Tejkla, který ještě před uvedením této inscenace zemřel v horách, vnímá osudovost jeho Elegie tyrolské ještě naléhavěji. Právem se s touto inscenací setkáme na národní přehlídce činoherního a hudebního divadla Divadelní Děčín, kam postoupila. ... Dodejme, že v hlasování diváků ustavil soubor nový rekord, když pouze dva z přítomných udělili představení hlas o stupeň nižší než nejlepší. Ceny za herecké výkony převzali Ladislav Valeš a Eva Kodešová, za dramaturgickou úpravu, režii a scénu hry Jaroslav Kodeš.

**PANENKA, Pavel. Děčínská brána oslavila plnoletost s grácií. Amatérská scéna. 2010, roč. 47, č. 2, s. 26-27**

Herectví Rádobydivadla je přiměřeně civilní a přitom plnokrevné, scénografie funkční a nápaditá, režie přesná co do práce s herci i temporytmické stavby celku. Problémem, který pro mne zpochybňuje celou práci, je však výchozí text.

Píše se o tom těžko, zvlášť když tu není nejen malý Jakub, ale už ani Pepík Tejkl sám. Ale on tuhle hru dal všanc a my máme právo i povinnost posuzovat ji prostě jako každé jiné umělecké dílo.

Onen problém má dvě roviny.

Ta prvá je – řekněme… osobní? subjektivní?

Tak, jako se do našeho vnímání jakékoli hry či inscenace chtě nechtě promítá i kontext všeho, co víme o době, místě a okolnostech jejího vzniku a o jejím autorovi, tak tím spíš se téhle konotaci neubráním u autora, jehož jsem podobně jako spousta dalších „hronovských“ divadelníků znal, a o jehož neštěstí jsem leccos věděl. Hra o tom, jak zahynul jeho devítiletý syn Jakub, je z devadesáti procent založena na skutečnosti. Nikdy jsem Pepíka nechtěl soudit a nesoudil – jednak proto, že jeho trest byl už tak dost velký, jednak proto, že jediné, co mohu spolehlivě posoudit je, zda bych stejně jednal i já. Ale nepovažuji za férové, jestliže mne svou hrou nutí, abych přitakal jeho nevině.

Tejklova absolutní osobní zainteresovanost na řešené otázce viny či neviny se ale promítá i do roviny druhé, řekněme objektivní, do roviny kvality textu.

Drama, na rozdíl od epiky a lyriky, je objektivní tím, že je založeno na pluralitě

pohledů a jednání postav: za každou musí autor bojovat s plným nasazením jako za sebe. A Pepík téhle pluralitě nedostává a snad ani dostát nemůže. Cituje sice ústy postav téměř všechny argumenty, které by ho mohly vinit, ale týmiž ústy postav je hned zas vyvrací, takže jediný kdo do až trpké porážky hájí svůj směšný odpor, je zatvrzelá a necitlivá prokurátorka, která není schopná pochopit, že vinen je osud a snad i Bůh. Vrcholem pak je, když Josefa navštíví i mrtvý syn a řekne mu, že si nemá dělat výčitky. Výsledkem je, že namísto otázky, kterou bychom mohli sami posoudit a rozsoudit, namísto vlastního poznání, je nám předložen hotový výsledek a rozhřešení.

Rozumím tomu, proč je tu tolik až plačtivého sentimentu – dvě mrtvé děti, Vánoce, jedním dárkem je portrét Marie coby Madony, druhým sama Marie, která se nabízí k rozbalení… To, že sám autor připustí, že jde o kýč, je jen alibi překryté vzápětí tím, že v něm pokračuje.

Rozumím, proč Pepík onu hru napsal – nepochybně se potřeboval z onoho neštěstí nejen vyzpovídat, ale i vyvinit a obhájit. Ale nejsem si jsit, zda by se měla hrát v téhle podobě a v téhle době. Pepík nenapsal hru, ale sebeobhajobu.

**RICHTER, Luděk. Elegie… Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2010, roč. 80, č. 8, s. 4; totéž RICHTER, Luděk. Elegie... [online]. 2010-08-06 [cit. 2014-09-22]. Dostupné na World Wide Web: http://www.jiraskuvhronov.cz/jh/ clanky.php?id=6470**

**Jan Julínek**: Rádobydivadlo Klapý je pravidelným účastníkem Jiráskových Hronovů a určitě to má svůj důvod. První půlka se mi trochu vlekla a nepobral jsem zcela výstupy „zkoušky“? Nicméně jsem viděl vybudovanou a v podstatě fungující inscenaci.

**Pavel Skála**: Inscenace jako taková mě velice zasáhla, ale toto představení už méně. Soubor chtěl jistě představit silný příběh i dnes, ale cítil jsem jistou nervozitu, kterou chápu, ale je jí škoda.

**Petr Vojkůvka**: Osobní výpověď – epitaf – velmi zdařile upravená a zdivadelněná Jaroslavem Kodešem. Obnažený soukromý život zcizovaný postoji právníků urazil vršek pyramidě sentimentu. Přesné herecké výkony jen rušily v jednu chvíli časté přeřeky spíše z nervozity. Představení šlapalo. Chudá scénická zkratka. P.S. Většímu riziku smrti jsme denně vystaveni více na kole či v autě na silnici než na horách.

**Petra Jirásková**: Zajímavý text, zajímavá inscenace, v některých případech vynikající herecké výkon. Jsem na rozpacích z množství dějových linií, z jejich spojení a nespojení, z jejich harmonie a disharmonie.

**Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2010, roč. 80, č. 8, s. 4**

Přiznám se rovnou – ani jedno představení letošního Hronova jsem neočekával s takovým napětím jako ***Tyrolskou elegii*** Rádobydivadla Klapý. Měl jsem z tohoto představení na letošním Divadelním Děčíně silný dojem, zároveň jsem si ale ostře uvědomoval, že se zde pohybujeme na hraně, za níž se emotivní a apelativní výpověď mění v sentiment a kýč a může vzbudit dojem až citového vydírání.

Nuže, ve středečním představení pro mě do značné míry (hlavně ve výkonech manželů Valešových v ústřední dvojici Josefa a Marie) přestal být sentiment pod důslednou režijní kontrolou, přestal být uzemňován věcností a paradoxním hraním „proti textu“. Josef tak náhle získal nepříjemný nádech sebestředného histriónského

pozéra, Marie se nebezpečně přiblížila poloze přeslazené koketní husičky.

Je to pro mě ovšem stále respektuhodná inscenace, přesně režijně vedená, s některými sugestivními kreacemi (pro mě včera především Liběny Štěpánové, Marcely Vykoukové a Víta Šťastného). S čím jsem ovšem začal mít náhle včera zásadní problém, je text sám.

Josef Tejkl nechá Josefa projít katarzním očištěním, dopřeje mu novou chápající lásku i nahlédnutí smyslu synovy smrti. Nevystaví však svého protagonistu skutečnému konfliktu, který by oprávnil a zvěrohodnil jeho životní přerod. Nechává jej zavinutého v refrénovitém světě sebelítostivých monologů. Nevěrohodně pak působí, když mrtvý syn Jakub vyzývá otce, aby zanechal věčného sebeobviňování – od Josefa nezazní v průběhu hry jediná výčitka na vlastní adresu, všechny úvahy o jeho potenciální vině na synově smrti pronáší státní zástupkyně. Ta je však zároveň vykreslená jako sucharská a neempatická bytost, která za lesem paragrafů člověka nezahlédne. (Definitivně to podtrhne režie obrazem toho, jak spokojeně od kávičky a zákusku pozoruje drama rozervaného Josefa.) Místo toho, aby Josef inscenoval soud nad sebou samým, kde by byl sám sobě nejtvrdším žalobcem a kde by sestup do hloubky sebe sama ospravedlnil hrdinův přerod, vidíme proces padělaný – Tejkl vykolíkoval svému hrdinovi pole tak, že nemůže nebýt oproti nechápavé justici morálním vítězem a otázka po Josefově vině se vlastně ani nepoloží. Z tohoto pohledu mi scéna vánočního smíření, která je emočně vypjatá z podstaty (snaha počít dítě, které zahojí jizvu po mrtvém synovi na Štědrý večer – ještě s protagonisty Josefem a Marií!) připadla včera jako čistokrevný kýč. A tím, že se tato scéna doktorkou Pilz přesně takto pojmenuje, se na tom bohužel nic nezmění – přiznaný kýč zůstane právě jen přiznaným kýčem. Je mi velmi líto, ale včera jsem se rozumem ani citem s Klapskými nepotkal.

**ŠOTKOVSKÝ, Jan. Příliš elegická elegie. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 2010, roč. 80, č. 8, s. 5**

Jak těžké je oddělit osobu umělce od jeho díla, dokázala prakticky inscenace Rádobydivadla Klapý. Ovšem už Josef Tejkl psal svou ***Tyrolskou elegii***, vzniklou pod vlivem zážitku smrti vlastního syna, jako velmi bolestnou intimní zpověď, jako jistý druh pokání a autoterapie a nezakrytě se v textu autobiograficky zpřítomnil – připočteme-li k tomu fakt, že inscenace vlivem tragických okolností měla svou premiéru krátce po autorově smrti, je zjevné, že člověk "obeznámený" může vnímat klapskou inscenaci značně rozdílně od prostého diváka. Nehledě na to jde o inscenaci herecky mimořádnou, precizní a domyšlenou, která vypjatou emotivnost textu zvěcňuje, seč to jde. Přesto ochota divácky komunikovat s inscenací se bude zřejmě výrazně lišit u každého jednotlivého diváka – tak křehká a emočně důrazná (pro leckoho možná až na hranici či za hranicí citového vydírání) tato inscenace je. Přesto je třeba ještě jednou opakovat, že jde o inscenaci nepochybně sugestivní – a že Klapští učinili pro přijetí Tejklova nejednoduchého, leč v mnoha ohledech mimořádného textu zřejmě maximum.

**ŠOTKOVSKÝ, Jan. Divadelní Děčín - dobrá i špatná zpráva zároveň. Amatérská scéna. 2010, roč. 47, č. 3, s. 16-22**

Vážím si Rádobydivadla Klapý, že se chopilo Tejklova textu a ve spolupráci s Jaroslavem Kodešem, jenž jej režíroval a svou úpravou dovedl k obecněji sdělné inscenovatelné podobě, podstoupil riziko dojít ke scénickému tvaru, v němž by se děsivá tragická a výsostně individuální zkušenost stala výpovědí obecnějšího rázu. Toto snažení bylo hronovskými diváky přijato velice nejednotně, od silného dojetí přes rozpaky až po silné pochybnosti. Nejspíše asi proto, že se tomuto scénickému tvaru přihodilo totéž co berlínskému Dokumentartehaetru v jeho představení s názvem ***... a jméno té hvězdy je Černobyl***. V obou případech totiž do věcných faktů velké obecné závažnosti byl vložen osobní příběh, jenž se svou emocionalitou od věcnosti dokumentu liší. Tak, že sám Tejkl cítil velké nebezpečí tohoto rozdílu a v jistém okamžiku svého příběhu nechal jednou postavou pojmenovat jistou klíčovou scénu jako kýč. Můžeme to jistě chápat jako autorovo alibi nebo jako jeho čestné přiznání nedostatečnosti, které však nemůže způsobit, že kýč přestane být kýčem. To učinili oba recenzenti tohoto hronovského představení (Zpravodaj č. 8, s. 4 + 5). Pro mne se však takto vynořuje především otázka, která směřuje k tomu, jak v tom sílícím tlaku post-postmodernismu může fungovat v amatérském divadle činohra, která staví na tradičních principech, protože se snaží postihnout dokumentární realistickou poetikou přímočaře zkušenost přítomnosti. Neboť inscenace ***Tyrolské elegie*** je činohrou a její dvě roviny (posuzování případu viny otce na smrti syna při vysokohorském výstupu na alpské vrcholy a otcovo vyrovnávání se s touto událostí) jen v duchu montáže moderny zkouší předvést tuto událost ze dvou stran. Přitom je třeba znovu uznat, že jak režijně důsledně budovaný a vedený tvar, tak některé herecké výkony dokážou mnohé diváky zaujmout emocionálně vypjatou polohou příběhu.

**CÍSAŘ, Jan. Meze Hronova 2010. Amatérská scéna. 2010, roč. 47, č. 5, s. 26-34**

## MIMOCHODEM… ANKETA PODLE AMATÉRSKÉ SCÉNY

**Která inscenace (představení) amatérského divadla vás nejvíce zaujal(o) v minulém roce (2010)?**

***Pavel Panenka***, DS Karel Čapek Děčín: ***Elegie tyrolská***. Ačkoli ne vždy jsou mi poetika souboru a autorův jazyk blízké, zasáhlo mě výsledné dílo zcela mimořádně. Hodně tomu pomohly skvělé herecké výkony především ženské části ansámblu. Myslím, že jde o počin, na který se Pepík Tejkl může shora dívat s pýchou a s poděkováním: tohle je opravdový odkaz.

***Hana Stuchlíková***, jednatelka DS J. K. Tyl Josefův Důl: ***Romance pro křídlovku***. Domnívám se, že herci pod vedením režiséra přesně věděli, co hrají. Představení, které jsem viděla, bylo silné a emotivní, v sále bylo absolutní ticho a bylo viditelné, že diváci při odchodu ještě mlčky vstřebávali právě zhlédnutý děj. Později se svěřovaly hlavně mladé ženy, že představení bylo nádherné, opravdické a že v závěru plakaly.

***Jaromír Kejzlar***, člen klubu režisérů SČDO: ***Elegie tyrolská***. Znal skutečný příběh, oceňuju jeho divadelní ztvárnění a velice dobré herecké výkony.

***Vlastimil Ondráček***, herec, režisér souboru DS D3 v Karlových Varech, člen SČDO:

***Elegie tyrolská***. Zaujal mne nejen text Pepy Tejkla, ale hlavně režijní zpracování Jardy Kodeše.
***Petr Haken***, organizátor Modrého kocoura, režisér Turnovského divadelního studia A. Marka: ***Elegie tyrolská***. Z mnoha důvodů, ale nejvíce mě asi dostal herecký výkon Ládi Valeše.
***Dušan Zakopal***, dopravní inženýr, člen SČDO, organizátor vzdělávacích seminářů. ***Slepice***. Jasná dramaturgicko-režijní a scénografická koncepce určující přesný rukopis režie, realizovaná věrohodný způsobem hereckým kolektivem s razancí grotesknosti, která přesně útočí na bránice diváků, napomáhá vyznění tématu; pointa inscenace ctí gogolovsko-revizorský závěr "Čemu se smějete?" a ten smích je tam "skrzeva" slzy; vy pedstavení všechno fungovalo, jak mělo. Viděno na KDP ve Vysokém nad Jizerou v říjnu 2010.
***Michal Hecht***, mim, režisér a pedagog: ***Elegie tyrolská***. Výborně udělané divadlo. Ale hraje v tom taky roli můj osobní vztah k tématu a Pepíčkovi.
***Iva Dvořáková***, NoStraDivadlo, o.s. Nové Strašecí: ***Elegie tyrolská***. Režijním zpracováním, které umožňuje odstup i divákům, kteří se cítí citově zainteresováni na tématu.
**ANKETA. Která inscenace (představení) amatérského divadla vás nejvíce zaujal(o) v minulém roce? Amatérská scéna. 2011, roč. 48, č. 1, s. 48-51**

## MIMOCHODEM … Láďa Valeš už zase slaví…

*V roce 2003 dva české amatérské soubory DS Tyl Rakovník a Rádobydivadlo Klapý vyrazily na společný zájezd na Slovensko, aby tu sehrály svá představení. Tento zájezd stál u zrodu mého bližšího poznání Ladislava Valeše coby neúnavného režiséra a vedoucího souboru Rádobydivadlo, ale také coby člověka společenského, nadmíru přátelského, spolehlivého, ochotného divadlu věnovat maximum svého volného času. Zájezd vygeneroval i první spolupráci na poli divadelním. V Podzimní sonátě si vedle tehdy ještě Veroniky Týcové (dnes Valešové) zahrála velkou roli i moje žena Eva. A mě nadchla pracovitost souboru i režisérské vedení Ládi, který ví, čeho chce dosáhnout, ale hercům přitom nechává hodně svobody. Potom Láďa vyzval i mě ke spolupráci s Rádobydivadlem. A zase. Nechal mi naprosto volnou ruku ve výběru textu i v obsazení. A když dostal "kládu", stal se pokorným hercem, který jako první uměl svůj part.*

***Náš rozhovor k Láďovu jubileu však musí začít obligátně. Vzpomínáš si na své komediantské začátky?***

Poprvé jsem stál na jevišti jako absolvent prvého ročníku vojenského učiliště v Popradu, bylo mi šestnáct a já v té době psal silně stresovou a nihilistickou poezii a tu jsem vyrovnával satirickými skeči, kterým se nikdo nesmál. V jednom takovém skeči jsem hrál s kamarádem a smáli jsme se jenom my dva, ostatní pískali. Byl to můj první výstup, dopadl špatně, ale neodradilo mě to. Za rok jsem již s několika spřízněnými lidmi vyhrál armádní soutěž umělecké tvořivosti s divadlem poezie, se svojí sbírkou básní pod názvem ***Jak nejlépe chytnout infarkt.***

***Velmi poetický název. A co bylo dál?***

Dál toho moc nebylo, neboť vojenské učiliště mě nebavilo a já je po dvou letech opus-

til. Přešel jsem na energetické učiliště do Varnsdoru a po jeho absolvování pak rovnou do života, na montáže, znovu na vojnu a opět na montáže. V sedmadvaceti letech jsem se obloukem vrátil na učiliště jako mistr odborného výcviku, a tehdy se mi podařilo dát dohromady společně s učni, učiteli a vychovateli moje první představení, ***Legendu o Kainovi*** podle knihy Bohumila Hrabala ***Legendy a morytáty***. Vyhráli jsme s tím dokonce nějakou uměleckou soutěž učilišť v Českých Budějovicích. A pak zase klid. Až teprve když jsem měl Kristova léta, to už jsem se přestěhoval do Libochovic, jsem nastoupil jako charakterní herec do divadelního souboru Scéna. Moje první postavy byly velice bezcharakterní, a to v povídkové hře Mirka Stiebra ***Báječní milenci potřebují čas***. No a když jsem pociťoval na sobě ten umělecký zmar, tak jsem se rozhodl režírovat a můj první počin byla hra ***Generální zázrak*** (Páral, Horanský, Rón). Strašně rád vzpomínám na spolupráci s panem Horanským, ten mi hodně otevřel oči pro divadlo.

***Dobře, ale já předpokládám, že kumštýřské sklony a vztah k divadlu jsi nejdříve posbíral v rodině. Platí u tebe rčení, že láska k divadlu se dědí z otce na syna?***

Jelikož u nás doma bylo sedm dětí, měli se rodiče co ohánět. Maminka ani tatínek se o kulturu moc nezajímali. I jejich rodiče neměli žádný vztah k divadlu, takže je s podivem, že jsem k tomu našel cestu já. Jako jediný z rodiny. Doufám, že mou osobou se to napraví, obě mé dcery z předchozího manželství to už na divadelních prknech zkusily a nejvíce si slibuji od svého synka, který se již ve svých dvou letech chová jako režisér. Aspoň mne a Verunce to tak připadá.

***Jestli Kristiánkovi režisérství zůstane, tak mohu potvrdit, že to bude citlivý a vnímavý režisér. Jako jeho otec. Přesto, prozraď, jak dokážeš skloubit zaměstnání, péči o rodinu s tak intenzivní činností v souboru. Režíruješ, hraješ, organizuješ tolik zájezdů. Nemýlím-li se, Rádobydivadlo v průměru hrálo v loňském i předloňském roce minimálně jednou týdně. Jak všechno můžeš stihnout?***

Pravda je to, že Verunka a můj synek jsou pro mne velkou motivací. Pokud toho mám někdy v práci nad hlavu a cítím se být unaven, tak vím, že po jejich boku okřeji. Jsou to spojené baterky. Je to někdy složité, především ty naše divadelní výjezdy po českých luzích a hájích. Vím, že se některým již tak často jezdit nechce, ale jakmile se potkáme s divákem, tak se těšíme zase na příští štaci. Jsem rád, že jsem obklopen stejně posedlými lidmi.

***Potom nezbývá, než abys soubor představil a trochu nám přiblížil jeho historii. Jak vlastně Rádobydivadlo vzniklo?***

Rádobydivadlo jsem založil s Vláďou Kasparem, Evou Andělovou a Danou Cendrovou na podzim roku 1986. Tak trochu to bylo z trucu, neboť předtím jsem byl vyloučen ze Scény Libochovice, kde jsem předtím strávil dva roky. Úspěšné dva roky, a to bylo zřejmě tou pravou příčinou, že jsem vadil některým činovníkům ve vedení tehdejšího závodního klubu. Bolelo to nějaký čas, ale nakonec jsem jim vděčen. Vděčen za to, že se mohlo narodit Rádobydivadlo. Obklopil jsem se svými věrnými a začali jsme brát divadlo vážně. Za těch pětadvacet let se v souboru vystřídalo kolem padesáti či šedesáti lidiček, ať to byli herci nebo technický personál. Pravda je to, že se vytvořilo jakési stálé uskupení, srdce, které je stále pospolu s malými pauzami.

***Rádobydivadlo se dlouhodobě vyznačuje docela širokou plejádou výborných amatérských herců. Přemýšlel jsi, jak k tomu došlo?***

V Rádobydivadle se vždy drželo na dobré herce, některé jsem si vyhlédl a přemluvil k angažmá, snažil jsem se jim namluvit, že Rádobydivadlo je to jediné a správné místo. Některé jsme společně vypiplali, většinou to byli naturščici, kteří byli typově zajímaví. Jiní s námi začínali jako děcka, takže si prošli celou divadelní abecedou, jako třeba moje žena Veronika, Lenka Šťastná, Honzík Kaška. Nesmím zapomenout na Honzu Holfeuera, který byl talentem od pánaboha, bohužel zemřel hodně mladý a z jeho smrti jsem se těžce vzpamatovával. Když už vzpomínám na ty, kteří nejsou mezi námi, musím se jednoznačně zmínit o Vláďovi Kasparovi, to byl pan Herec, vzácný a šlechetný člověk, co pro divadlo hořel. Chybí mi Vlastík Mareš, Bříťa Žídek, Pavel Fišer... myslím, že na onom světě je již druhé Rádobydivadlo.

Jsem obklopen lidmi, kteří se vždy snažili divadlu porozumět a kteří si své zkušenosti předávali navzájem. Ať to je Eva Andělová, která v poslední době více a více režíruje, Liběna Štěpánová, Dana Cendrová, Jája Maťáková, Ivana Žáková, Eva Kodešová, všechny to jsou skvostné a krásné herečky. Mám také samozřejmě charismatické a herecky zdatné chlapy, jako je Míra Holfeuer, Pavel Macák, Toník Havlín. Dále z té mladší generace je to Eva Hedánková, Jirka Blail, Lukáš Burda, Vítek Šťastný, Petr Bernard, Robík Deme, Petra Znamenáčková, Marcela Vykouková a mnoho dalších. Jsem rád, že s námi začal dělat Pavel Hurych, který už bude mít za světly a zvukem odehráno na čtyři sta představení, a nakonec bych se rád zmínil i o Vaškovi Špiritovi, který jezdí s námi hrát až z Německa. Samozřejmě jsem nechtěl jako režisér zkostnatět a hledal jsem možnosti pro soubor, jak jej obohatit jinými režijními postupy, a bylo tomu tak dobře, neboť o tom vždy hovořil konečný výsledek. Takže bych rád podkěoval Kátě Fixové za její ***Naše městečko***, Kačce Baranowské za ***Tribádky***, tobě, Jardo, za ***Equuse***, ***Tyrolskou elegii***, Rudovi Felzmannovi za ***Escorial.***

***Profesor Císař o tobě kdysi prohlásil, že jsi divoký Valeš. Bylo to údajně po zhlédnutí nějakého tvého představení. Jak na to přišel?***

Došlo k tomu na krajské přehlídce v Žatci, kde byl pan profesor v porotě. Hráli jsme představení J. Tettera ***Zeď***. Na scéně, která byla velmi jednoduchá, stůl, dvě židle, byla také konstrukce, na které bylo umístěno prostěradlo. Tento lajntuch měl znázorňovat vězeňskou zeď, která měla v samotném závěru spadnout. Aby to mohlo spadnout, tak hlavní hrdina, tedy Vláďa Kaspar v jeho jedinečné roli pošťáka Berga, měl v jednom nestřeženém okamžiku povolit úvazky, za které bylo prostěradlo upevněné. A ono to nevyšlo, zeď nespadla a já jsem málem zoufalstvím vypadl z osvětlovací kabiny. Diváci tleskali nadšením a zeď jim byla ukradená. Zato já jsem bezprostředně po představení řval jak blázen a roztrhal jsem scénář. Byl jsem hloupý... ale to mi došlo později. Kdysi jsem se pasoval na režiséra bouřliváka a novátora, dnes jsem již klasický romantik.

***Prožil jsi s amatérským divadlem okolo čtyřiceti let. Navždy jsi podepsaný pod zhruba třiceti inscenacemi jako režisér, v řadě dalších jsi hrál. Našel jsi zde svoji současnou životní družku, máš zde mnoho přátel a kamarádů. Ale také jsi s divadlem zažil nejedno zklamání či nezdar. Mělo to vše nějaký smysl? A čeho si nejvíce ceníš?***

Divadlo jsem začal dělat, protože jsem to chtěl zkusit, ale nečekal jsem, že u něj tak dlouho vydržím. Naopak s odstupem času je mi líto, že jsem s ním začal tak pozdě.

Uvědomuji si, že jsem toho moc nestihl, stále je pro mne mocný a tvůrčí a potenciál, je to stále vroucí zřídlo... neboť divadlo je nesmrtelné. Lidé budou mít vždy své příběhy a ty příběhy se musí sdělovat po celé věky. Divadlo lze opustit jen formálně, ale v podstatě ho opustit nelze.

***Divadlo je tvůj opravdu hodně veliký koníček, ale vím, že máš i jiné zájmy.***

Mám rád film. Pokud máme s Verunkou čas, tak jsme v kině, většinou si vybíráme filmy pro náročné diváky. Pak mám rád knihy a velkou láskou je cestování. S Verunkou jsem procestoval Portugalsko, Bretaň, Toskánsko a Lombardii, jižní Anglii, a teď se chystáme do Skotska a Irska. Také chodím na fotbal. Fandím Teplicím.

***Poslední otázka. Říká se, že režisér a maminka mají vždycky pravdu. Jak je to u vás?***

U nás v rodině je to tak, že má pravdu vždycky moje žena, a na zkouškách jsem sice ještě ten, kdo má hlavní slovo, ale na jak dlouho... má žena je u všeho.

**Jubilující šedesátník Ladislav Valeš. Rozhovor připravil Jaroslav Kodeš. Amatérská scéna. 2010, č. 2, s. 8-9**

# Martin McDonagh: **Kráska z Leenane**

*Matka, dcera a opuštěný irský venkov. Mavreen, kráska z Leenane, je čtyřicetiletá, pomalu odkvétající žena, žijící na samotě se svou matkou, trýznící dceru i sebe desítkami trapných drobností. Jako v Papinově hrnci narůstá mezi oběma ženami přetlak dusna a nenávisti. Výbuch přetlaku má tragický konec…*

Překlad Lenka Kapsová, **režie Ladislav Valeš**, scéna Jaromír Holfeuer a Josef Tuček, hudba Jiří Cendra, text písně Ladislav Valeš, zpěv Michaela Krausová, rozhlasové nahrávky Jaroslav Kodeš a Jiří Hromada, světla Jan Kaška a Pavel Hurych, zvuk Markéta Krečmerová, grafika programu Pavel Macák, účinkující Veronika Valešová (Maureen), Dana Cendrová (Mag), Petr Bernard (Pat) a Vít Šťastný (Ray).
**První uvedení** 25. 9. 2010 v Klapém, **premiéra** 9. 12. 2010 v Lounech, **naposledy** 23. 11. 2012 v Radnicích, hráno 25x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování na přehlídce Modrý kocour v Turnově 2011,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 26. 3. 2011 – představení věnováno Janu Holfeuerovi; cena za režii Ladislav Valeš, cena za scénu Jaromír Holfeuer, cena za herecký výkon Dana Cendrová, čestná uznání za herecký výkon Petr Bernard a Vít Šťastný, cena za inscenaci, cena diváka, doporučení na Jiráskův Hronov,
- účast na Divadelním festivalu Napajedla 10. 4. 2011 – cena za nejlepší ženský herecký výkon Veronika Valešová,
- účast na národní přehlídce Divadelní Děčín 13. 5. 2011 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za herecký výkon Vít Šťastný, cena za inscenaci,
- účast na Libochovickém divadelním létu 28. 5. 2011,
- představení v Činoherním klubu Praha 29. 5. 2011,
- účast na FEMAD Poděbrady (Salón odmítnutých) 11. 9. 2011 – cena diváka, 2. místo mezi ženami Veronika Valešová, 3. místo mezi inscenacemi ***Kráska***,
- účast na 9. Česko-slovenských divadelních žních v Klášterci nad Ohří 2. 11. 2011,
- účast na přehlídce Karlínské jeviště Praha 12. 11. 2011 – ceny za herecký výkon Veronika Valešová a Vít Šťastný, cena za inscenaci, hlavní cena,
- představení v Popradu (Slovenská republika) 5. 2. 2012,
- účast na přehlídce O štít města Prachatic 20. 3. 2012 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za scénu Jaromír Holfeuer, cena za nejlepší mužský herecký výkon Petr Bernard, cena za nejlepší ženský herecký výkon Veronika Valešová, cena za inscenaci,
- účast na Josefodolském divadelním jaru 5. 5. 2012 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za herecký výkon Dana Cendrová, čestné uznání za scénu Jaromír Holfeuer a Josef Tuček, cena za inscenaci, nominace na KDP,
- představení v Divadle rozmanitostí Most 24. 5. 2012,
- účast na KDP Vysoké nad Jizerou 19. 10. 2012 – čestná uznání za herecký výkon Petr Bernard a Vít Šťastný,
- účinkování na Radnické divadelní přehlídce 2012 (derniéra).

# Rozhovory o Krásce…

***Snažíte se o věrnou interpretaci textu McDonagha. Co vás právě na něm zajímá?***

Texty Martina McDonagha se mi vždycky líbily, to za prvé. Řekněme, že jsme k nim nikdy neměli odvahu, že jsme k nim nikdy nedospěli. Za druhé jsem to viděl jako dobrou příležitost pro čtyři herce v souboru. Hlubší význam to nemělo. Zkrátka se rádi pouštíme do inscenací, o kterých se dá alespoň trochu přemýšlet. Byla to také jedna z možností udělat jinou inscenaci, než jsme zvyklí.

***Jaká témata, jaké předlohy vás zajímají? Co je pro vás klasické?***

Myslím, že naše témata jsou různá. Pravdou je, že když jsme si vybrali představení, pokaždé mělo nějaké poslání, něco v něm bylo k přemýšlení. Například v současné době děláme ***Mikve*** (*pozn. red.: současná izraelská dramatička Hadar Galron píše v této hře o postavení ženy ve společnosti a vztahu ortodoxních židů k běžnému životu*), a to není jednoduchá inscenace. Vypovídá vlastně také o nějakém problému a s ním se člověk dotýká nejen určité komunity, ale i všech ostatních lidí, kteří se na představení dívají. Když jsem se dneska dopoledne díval na inscenaci těch mladých (*pozn. red.:* ***Dandé*** *souboru DS Nová generace*), vzpomněl jsem si na dobu našich začátků, kdy jsme si mysleli, jak jsme strašně drsní a jak ten svět známe. Kolik potoků krve jsme vycedili. A vždycky se říkalo, že pokud tam nejsou mrtví, tak to nemá smysl. Je pravda, že s přibývajícím věkem a s tím děním v divadle – nám je letos pětadvacet let – jako by člověk... jestli je to zmoudření... nebo jen jiný náhled na svět... ale to je vlastně klišé...

***Texty McDonagha jsou známé tím, že režisér musí hledat konkrétní řešení situací, motivací jednání. Hledali jste společně, nebo to byla vaše invence?***

Vychází to pokaždé tak, že přijdu s nějakým šíleným nápadem a během představení se pak rodí jisté posuny. Mám to vždy načrtnuto, vím, o čem bychom měli hrát. Nicméně, pan McDonagh by se možná nezlobil, občas dojde k přesunu nějakého textu. Třeba dopis čte v předloze ten, který ho napsal, ale mně přišlo zajímavější, aby ho četla matka – a takových věcí je tam několik. Během zkoušek pak přichází samotní invenční herci na spoustu jiných nápadů a postava se tak přepracovává. Můj pohled tedy nemusí být jednoznačný, direktivní. Nakonec to však dáme dohromady. Často ještě po zhodnocení nějakých našich kamarádů a porot dochází k dalším úpravám kontextů. Je to u nás stále v procesu. Dneska se tohle dílo hrálo po jedenácté. To stále považuji za mladé představení, které ještě má cestu před sebou. Někdy inscenaci hrajeme i čtyřicetkrát a může se stát, že v průběhu zjistíme, že jsme tam objevili něco, co jsme před tím neviděli.

***Jak se snažíte dobrat autentickým, ale zároveň bezpečným výkonům?***

Spousta lidí je se mnou v souboru od začátku. Dana, která hrála matku, je v souboru od jeho samotného založení; Veronika – Maureen také dlouho, od svých patnácti let; Vítek – Ray přišel jako malý kluk; Petr – Pat je nový, ten je tu dva roky. Intuitivně vycítím, že ten člověk jde nějakým způsobem modelovat, že se s ním dá tvořit. Především však musí mít rád divadlo. Nechci mít v souboru lidi, kteří v první řadě potřebují posbírat okurky na zahradě. Pro mě je herec ten, který „hoří“. Jinak to ani

nejde. Jednou, dvakrát týdně hrajeme, do toho zkoušíme ne jedno, ale rovnou dvě představení atd. Herecká práce je prostě pro nás moc důležitá. Nevím, v čem je to tajemství. Asi je to v souboru.

**-kon-. Herec je ten, který „hoří“. Rozhovor s režisérem Ladislavem Valešem. Divadelní Děčín. Zpravodaj celostátní přehlídky činoherního a hudebního divadla. 2011, č. 7 (7. 5.), s. 5**

## Napsali o Krásce…

Režisér Ladislav Valeš sahá se svým souborem neomylně po dramatických textech, kde slovo dramatický není jen druhovým označením, ale má svůj obecně platný význam ve smyslu „obsahující problém, řešící rozpor“. ***Kráska z Leenane*** je takovou předlohou. M. McDonagh těží ve své tvorbě z mezních situací lidí z irského venkova, lidí, jejichž osudy neposlouží předlohám Hollywoodu, lidí ušpiněných životem s pramalou nadějí na té špíně něco změnit. Přesto se o to pokoušejí a jejich pachtění za záblekem štěstí je trapné i směšné, sahají si na své vlastní dno a někdy dno jiným způsobují. Maureen, ona kráska z Leenane, je čtyřicetiletá, pomalu odkvétající žena, žijící na samotě se svou matkou, trýznící dceru i sebe desítkami trapných drobností. Jako v Papinově hrnci narůstá mezi oběma ženami přetlak dusna a nenávisti. Výbuch nastane, když ten záblesk štěstí v podobě muže, snad budoucího manžela, zasvítí náhle hmatatelně a nablízku. Matka však ze strachu, aby ji dcera neopustila, tento vztah překazí. Výbuch přetlaku má tragický konec. Inscenace takového příběhu nutně vyžaduje vynikající kvalitu ve všech jevištních prvcích. L. Valeš uzavírá příběh do stísněného prostoru (diváci sedí nablízko na jevišti), využívá materiálu zařízení pokoje, jednotlivých předmětů nejen ke generování dusné atmosféry, ale i jako systém významotvorných znaků. A především a hlavně: opírá se o mimořádné herecké výkony všech čtyř herců, zejména V. Valešová a D. Cendrová využívají svou příležitost k věrohodné kresbě svých postav, budují situace, kde každý pohled, každé gesto má svůj význam, je zdrojem napětí. Narůstající svár obou postav spěje věrohodně až k tragickému konci. Pupeční šňůru takového spojení nepřetrhne ani smrt. Z tohoto představení neodchází divák ani pobavený, ani šťastný. Odchází ale zasažený, protože démony, o nichž psal autor a jež Rádobydivadlo přivedlo na scénu, má v sobě v nějaké podobě každý. Očištění, katarze tu nemá podobu náhlého štěstí, ale poznání.

**ZBORNÍK, František. Katarze v podobě poznání. Divadelní Děčín. Zpravodaj celostátní přehlídky činoherního a hudebního divadla. 2011, č. 7 (7. 5.), s. 6**

Nejlepší pastvy pro ovce splňují vyšší polohy. Kopcovité cesty bývají zdlouhavější, ale vyplatí se. Na vrcholcích najdou více druhů výživného jílku a jílkové loloidní hybridy, například sveřep horský. **Bača**

Skoro pokaždé je pro mě těžké psát něco na divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý. Nicméně byl to pro mě hluboký zážitek s jediným otazníčkem, a to jest rozklíčování písničky na konci. **Pavel Skála**

Herecky pěkně zvládnuté představení. Jen způsob zpracování a prezentování zvolených témat, které soubor u svých inscenací používá, směřuje mimo mě. Nejsem tudíž schopen s nimi naplno jít, vnitřně to nějak nedokážu přijmout. **Vítek Štěpán**

**Chatroom. Divadelní Děčín. Zpravodaj celostátní přehlídky činoherního a hudebního divadla. 2011, č. 7 (7. 5.), s. 6**

Rádobydivadlo z Klapý tentokrát do Děčína přivezlo McDonagha a jeho prvotinu ***Kráska z Leenane***. McDonaghovy texty již nějaký ten rok rezonují na jevištích profesionálních českých divadel (mezi jejich průkopníky lze především řadit pražský Činoherní klub). Obliba těchto tragikomických často rodinně-generačních dramat z drsného Irska nepolevuje a stále po těchto látkách sahají noví a noví divadelní tvůrci. V amatérském divadle jsem se setkal s tímto textem a autorem poprvé.

To, že po této předloze sáhlo zrovna Rádobydivadlo Klapý, není náhodné a výběr zapadá do jejich dramaturgie uvádějící současné (nebo přesněji řečeno aktuální) texty, které jsou založeny na řemeslně zvládnutém hereckém projevu a nabízejí výrazné herecké příležitosti. Nejinak je tomu i v případě McDonaghovy ***Krásky z Leenane.***

Inscenátoři se spolehli na sílu, tragikomičnost a vnitřní dramatičnost předlohy a vydali se cestou téměř věrné interpretace textu, který podrobili kosmetickému proškrtání, kromě úplného závěru, v němž se dá mluvit o určitém autorském vkladu. Režie Ladislava Valeše je velmi citlivá a neefektní, nezahleděná do sebe, ale dávající obrovský prostor hercům a samotnému textu. Režie nenásilně a s umem pracuje s dramatickými oblouky a motivy v jednotlivých situacích (zapáchající hadr, kterým si Ray utírá boty, žluté letní šaty Maureen, prázdný invalidní vozík v závěru inscenace apod.). Dále je v režijním pojetí inscenace čitelné výrazné pochopení pro vnitřní dramatičnost předlohy a dramatické napětí mezi jednajícími figurami. Příkladem pochopení a podpory této vnitřní dramatičnosti je výše zmíněný pozměněný závěr: Maureen po zavraždění matky přichází na scénu s obrovským těžkým kufrem a již jí nic nestojí v cestě, aby sama začala žít. Nabízí se otázka: co se v kufru nachází? Jsou tam zabalené věci na cestu do Ameriky za přítelem Patem, nebo je to „těžké břímě“, které bude s sebou všude vláčet? Zde se inscenace dostává do metaforické roviny, která je zde pro mě (bohužel) utnuta zcizující písní z rádia s trapně popisným textem (i když je možné oddělit ji od samotné inscenace a brát ji jako doprovodnou hudbu k děkovačce). Jako další klad režijně-autorského pojetí bych spatřoval v odklonu od explicitně inscenovaného násilí na jevišti, které předloha přímo nabízí (zejména vražda Mag v závěru), a jeho určité „zjemnění“. Přesto je agrese v inscenaci přítomna, i když mnohem rafinovanějším způsobem, jako by postavy skrze agresivní chování vyjadřovaly svoje city (masírování matky dcerou, které dcera zakončí plivnutím do matčina nápoje apod.). Inscenace spíše počítá s emotivností a empatickým vkladem diváka, přesto neupouští od komičnosti a černého humoru, který je tak zásadní a specifický pro veškerou McDonaghovu tvorbu. Dále nutno podotknout, že se režie nesnížila k vykreslení tradičního irského koloritu, což by se zdánlivě mohlo nabízet po přečtení několika anotací McDonaghova textu, popisujících ho jako drama z irského venkova. Inscenátoři spíše akcentovali témata sobectví, neschopnosti vyjádřit a přijmout city, rozpad tradičních hodnot a generačního střetu.

Herecká složka je dalším výrazným a propracovaným kladem inscenace a skvěle podporuje inscenační záměr. Realisticko-psychologické herectví je zde naplněno do

posledního detailu – od pochopení a uchopení postav, jejich jednání a motivace, přes suverénní a přirozený projev až po skvělý vnitřní temporytmus a dialogické vnímaní. Zejména bych vyzdvihl přesný a živý výkon Vítka Šťastného v roli mladého Raye, tak upřímně toužícího po Maureenině pohrabáči, a „nepřehrané“ ztvárnění náročné postavy Maureen Veroniky Valešové.
*(Recenze vyšla v sedmém čísle Divadelního Děčína, zpravodaji celostátní přehlídky amatérského činoherního a hudebního divadla. – pozn. redakce)*
**HAŠEK, Petr. Recenze z Divadelního Děčína 12. Divadelní zážitek z Leenane a Klapý [online]. 2011-05-15 [cit. 2014-09-22]. Dostupné na World Wide Web: http://www.amaterskascena.cz/cl-recenze-z-divadelniho-decina-12-110515151712#sthash.ocVtVicW.dpuf**

McDonaghovu ***Krásku z Leenane*** uvedlo v Děčíně Rádobydivadlo Klapý. S ohledem na dlouhodobé směřování souboru šlo o trefnou dramaturgickou volbu. Režie L. Valeše je citlivá a neefektní, nezahleděná do sebe, nýbrž dávající značný prostor hercům a v neposlední řadě samotnému dramatickému textu. Kladem režijní koncepce je bezesporu odklon od explicitně inscenovaného násilí na jevišti a jeho zjemnění. Agrese je přesto v inscenaci přítomna, ovšem mnohem rafinovanějším způsobem. Postavy tak skrze svoje agresivní jednání účinně vyjadřují svoje skrývané city. Rovněž herecká složka patří k silným kladům inscenace. Realisticko-psychologické herectví je ve všech detailech naplněno. Inscenace byla doporučena k účasti na JH.
**HORKÝ, Luděk. Hlavně vyprovokovat přemýšlení o divadle! Amatérská scéna. 2011, roč. 48, č. 3, s. 24-28**

Závěr festivalu patřil Rádobydivadlu Klapý a McDonaghově ***Krásce z Leenane***, o lehce hororovitém vztahu matky a dcery, s temným koncem. Soubor sází na poctivé psychologické herectví, a je tu zjevná ambice konkurovat v tomto směru profesionálům. To se daří jen do jisté míry, nicméně zde našli spřízněné publikum, o čemž svědčila i Cena diváků, kterou získali.
**SOPROVÁ, Jana. FEMAD - Salón odmítnutých - v nejlepším věku. Amatérská scéna. 2011, roč. 48, č. 5, s. 32-33**

Divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý projevil velkou dramaturgickou odvahu, když si vybral drsnou tragikomedii současného anglického dramatika Martina McDonagha ***Kráska z Leenane***. Hra sonduje duši člověka s krutou otevřeností a pokud situace vylehčuje humorem, je to humor drsný nebo černý.

McDonagh je v povědomí divadelníků jako irský dramatik, i když je to pravda jenom z části, protože má pouze irské kořeny. Rodiče se v Irsku narodili, ale ze země je vyhnala bída a Martin McDonagh se už narodil v Londýně. V jejich domě se scházela irská komunita, kde se vyprávěly příběhy a zpívaly písně. Martin spojil tuto kulturu s drsnou kulturou mladých Angličanů. Uctíval Quentina Tarantina a Martina Scorsese, od nichž se učil udržet diváckou pozornost prudkými střihy, rytmickými proměnami, krajními kontrasty a ironickým nadhledem. Studium pověsil v 16 letech na hřebík, pracoval jen příležitostně a bez skrupulí žil z podpory. Jeho první hry byly

odmítány a tak si koupil příručku o tom, jak psát divadelní hru. Devět dní na to vznikla ***Kráska z Leenane***. Bylo to v roce 1996 a autorovi bylo 26 let. Tato hra spolu s pozdějším ***Poručíkem z Inishmoru*** a ***Mrzákem Inishmaanským***, ***Osiřelým západem*** a ***Pánem polštářů*** obletěly celý svět.

***Kráska z Leenane*** je ironický titul. Mavreen, hlavní hrdinku, popisuje autor jako nepříliš pohlednou ženu kolem čtyřicítky. Její základní problém podobně jako její matky, se kterou žije v zapadlém venkovském stavení, je panický strach ze samoty. Obě se snaží s maximálním egoismem prosadit svůj život na úkor té druhé. Ale nenávist, netolerance, škodolibost a surovost pocity osamocení jenom umocňují. Jejich vzájemný vztah ztvrdl v kapriciozní poziční boj vyvíjející se v krutých úkladech a rafinovaných podlostech. Přitom bolest a jejich touha vybřednout z bezútěšného života vzbuzují soucit. Ve hře jsou zakotveny ještě dvě postavy: Pat představuje pro Mavreen východisko, jak se dostat z kruhu samoty, jeho bratr Ray je spíše jakýmsi informátorem a hybatelem děje.

Režisér Ladislav Valeš nepřistupoval k textu pasívně. Šťastnou ruku měl v řadě razantních škrtů, ale problematický je jeho nepříliš citlivý škrt v závěru hry. I tady je pozitivní zestručnění zejména v pasážích o průběhu vyšetřování a o pohřbu. Chybou je ale škrtnutí motivu tenisového míčku, který je rozehrán v předchozích scénách a zejména zamlčení informace o Patově svatbě. Oslabuje se tak téma samoty Mavreen, která je díky Patovu sňatku nevratná.

Veronika Valešová prokazuje v této roli širokou škálu výrazových prostředků oscilující mezi zlobou a bolestí, urputností a rezignací. Škoda, že nenachází rovnocennou partnerku v matce Mag Dany Cendrové. V jejím podání je Mag nevýrazná, pasívní žena bez hnacího motoru zloby, záludnosti a nenávisti pramenících ze strachu a bolesti. Jak Petr Bernard jako Pat, tak Vítek Šťastný v roli Raye s autentickou jistotou a energií ztvárňují svoje postavy. Přes dílčí výhrady jde o inscenaci, která tvůrčím obsahem obohatila profil přehlídky.

**CALTOVÁ, Máša. Rádobydivadlo Klapý – Martin McDonagh: Kráska z Leenane. Větrník. 2012, doplnit přesně zdroj**

Textovou předlohu pokládáme za velice zajímavou a především aktuální. Inscenace je pevně režijně vedená, avšak plná účinnost hereckých výkonů je ovlivňována nedostatečnou péčí o jevištní řeč. Charaktery a vztahy postav by tak získaly na ještě větší barvitosti. Půdička

**Jak to vidí seminaristé. Větrník. 2012, roč. XLIII., č. 9 (20. 10. 2012), s. 3 (ke stažení také na webu http://www.amaterskascena.cz/images/upload/clankyprilohy/31/vetrnik-c-9-1210210947-427.pdf)**

## Raritka – Kráska jako cena ve čtenářské soutěži…

Podívejte se na ***Krásku z Leenane***, zatají se vám dech.

Dramatický příběh z irského venkova napsal Martin McDonagh v roce 1996. Diváci se obvykle smějí během celého pořadu, ale v jeho závěru jsou šokováni. Budou svědky,

kam až může zajít vztah matky a dcery.
Divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý uvede inscenaci Kráska z Leenane v sobotu 22. října od 19 hodin v Hradeckém divadle (historická budova Adalbertina na Třídě ČSA 300 v Hradci Králové). Soutěžní otázka: Kdo je autorem hry Kráska z Leenane?
Jak můžete vyhrát vstupenky? Odpovědi zasílejte na e-mailovou adresu: michal.macek@denik.cz do 19. 10. 2011 do 12:00 hodin. Nezapomeňte uvést Vaše jméno, adresu a telefon. Výherce získá vstupenku na toto představení. Divadlo v Adalu sobota 22. října od 19.00 hodin. Srdečně Vás zveme.
**Hradecký deník 08. 10. 2011. S. 9**

# Hadar Galron: **Mikve**

***Mikve*** *se zabývá rolí žen v ortodoxní židovské společnosti, kde jsou svázány přísnými pravidly. Do mikve přijde nová lázeňská, která postupně poznává těžké problémy přicházejících žen a chce jim pomoci. Ony se však staví proti ní. Až vyhrocená situace je dokáže sjednotit a postavit se svazujícím pravidlům.*

Překlad Ester Žantovská, **režie Ladislav Valeš**, scéna a výroba scény Jaromír Holfeuer, Jaroslav Plch a Jaroslava Maťáková, kostýmy Jaroslava Maťáková a Olga Psotová, výběr hudebních nahrávek Lenka Svobodová-Šťastná, hlasové nahrávky Jaroslav Kodeš a Rudolf Kvíz, světla a zvuk Jan Kaška a Pavel Hurych, grafická úprava programu Pavel Macák, účinkující Eva Andělová (Šošana), Veronika Valešová (Šira – tuto roli převzala Pavla Umhöhová), Liběna Štěpánová (Hindi), Lenka Svobodová-Šťastná (Tehíla), Dana Cendrová (Chedva), Jaroslava Maťáková (Esti), Marcela Vykoukalová (Miki) a Karolína Baňková (Elíševa).
**První uvedení** 1. 10. 2011 v Klapém v rámci Rádobyfestu, **premiéra** 14. 11. 2011 v Lounech, **naposledy** 9. 11. 2013 v Radnicích, hráno 21x

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- první uvedení v rámci Rádobyfestu 2011,
- účinkování na přehlídce Modrý kocour v Turnově 25. 2. 2012,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 24. 3. 2012 – cena za scénu Jaromír Holfeuer, čestné uznání za představení a doporučení na národní přehlídku,
- účinkování v rámci 3. Divadelní benefice ochotnických souborů Litoměřice 21. 10. 2012 – cena diváka,
- účinkování na 10. Světových divadelních žních v Klášterci nad Ohří 2. 11. 2012,
- představení v Teplicích v rámci židovského festivalu 24. 2. 2012,
- účinkování v rámci festivalu Radotínská radost 6. 4. 2013,
- představení v Divadle rozmanitostí Most 24. 4. 2013,
- účast na přehlídce Hanácký divadelní máj v Němčicích nad Hanou 3. 5. 2013 – cena za režii Ladislav Valeš, cena za ženský herecký výkon Liběna Štěpánová, čestná uznání za herecký výkon Eva Andělová, Dana Cendrová, Pavla Umhöhová, Petra Maťáková, Jaroslava Maťáková a Lenka Svobodová-Šťastná, cena za inscenaci, první doporučení na KDP,
- účast na KDP Vysoké nad Jizerou 13. 10. 2013 – čestné uznání Lenka Svobodová-Šťastná za postavu Tehíly.

## Rozhovory o Mikve…

Ve velmi otevřeném inscenačním pojetí představil režisér Ladislav Valeš prostřednictvím osmi hereček publiku hru pojednávající o atmosféře a názorovém konfliktu uvnitř ortodoxní židovské komunity. V prostředí očistné lázně ***Mikve*** postupně dozrá-

vá "vzpoura" žen, kterým hrozí označení za "vzpurné ženy" a exkomunikace z náboženského společenství, pokud se ozvou proti psychickému i fyzickému týrání. Autorka se kvůli prezentaci svých "svobodomyslných" názorů setkala s potížemi v reálném životě.

Zatímco některá jiná inscenační pojetí pracují v této hře ve scénách vstupu do Mikve např. se stínohrou a siluetami za plátnem, Valeš pojal věc "naturalisticky". S nahotou na scéně ovšem neplýtvá a pracuje s ní sice velmi otevřeně, ale smysluplně.

Na představení se sjelo z širokého okolí sedmdesát diváků, kteří poselství hry i tento inscenační přístup plně přijali. "Samozřejmě jsme o užití nahoty na scéně v souboru museli mluvit a vše si motivačně vysvětlit. Máme za sebou nějakých pět repríz a zatím nikde jsme se vůči tomu od diváků nesetkali s nějakým odmítnutím," uvedl po představení režisér.

**(jv). Téma hry Mikve i nahotu na scéně publikum vzalo. Jihlavské listy 03. 02. 2012. S. 9 (Dobronínské chumelení)**

***Jak jsi přišel na Mikve a jak se ti to studovalo?***

Hledal jsem hru, která by byla pro ženy, jichž máme v souboru hodně. A pokud možno, aby mi žádná z nich nevyčítala, že nebyla zase obsazená. Objevil jsem tuto hru od Hadar Galdron. Shodou okolností ji ve stejné době začala studovat i Jana Štěpánová, a tak jsme byli překvapení, že jsme měli stejný nápad. ***Mikve*** jsme si ale vybrali i kvůli tématu, námětu, který nás nesmírně oslovil a bavil.

***Jak dlouho máte Mikve na repertoáru?***

Třetí rok.

***To jste s ní objeli kus světa.***

To ano. Samozřejmě jsme s hrou byli na nějakých krajských přehlídkách a postoupili jsme sem. Jinak na spřátelených štacích, kam jezdíváme na festivaly. Dnes budeme hrát dvacátou reprízu.

**PeHe. Hledal hru pro dámskou část souboru. Ladislav Valeš, režisér hry Mikve. Větrník. 2013, č. 3**

## Napsali o Mikve…

Rádobydivadlo Klapý si důsledně vybírá pro svůj dramaturgický plán texty neotřelé, zajímavé a svým způsobem provokující. Tak tomu je patrně i v případě této hry.

Autorka pocházející z ortodoxní židovské komunity se ve své hře snaží vyrovnat s některými rituálními požadavky judaismu, které vedou k nesvobodě. Rituální lázeň mikve není jenom fyzickou, ale duchovní očistou, ve které se schází sociálně i charakterově rozvrstvená skupina žen, které v tomto prostředí, vědomé si své ženskosti, potřebují řešit z různých hledisek své vážné osobní problémy.

Hra sama by se mohla zdát divákovi odtažitá pro množství reálií českému svobodomyslnému člověku odtažitých, kdyby se nepodařilo touhu po osvobození zobecnit a rozehrát ji v přesně určených situacích, kde postavy řeší svůj problém bohatým hereckým jednáním a zobrazují rozpor svých životních situací. A tady je hlavní problém inscenace. Nedochází ke konfliktu mezi rozhodováním a postojích

lázeňské Šošany (která spíše bez proměny sděluje myšlenky v monotónní textové rovině) a mezi mladou pracovnicí Širou (spíše něžně lyrickou, než hybnou silou) a inspirací proti náboženské doktríně.

Postavy až na některé výjimky v některých svých situacích (Chedva, Esti, Tehíla) se projevují ve většině dialogů spíše lineárně bez většího odstínění svých osobních postojů a průběžného jednání, kdy vzniká pocit, jako by některá dějová fakta hodnotily stejně v převážně jednotvárně vedených dialozích, kterým chybí i čitelnější organizace v prostoru. Ne zcela šťastný závěr inscenace je zvedání utopené dívky k jakémusi obrazu umučeného Krista, zvláště jedná-li se o židovské prostředí. Možná že by čitelnějšímu sdělení témat a jejich důsledné propracování se srozumitelnější dikcí pomohlo k většímu diváckému zážitku a plnému pochopení pravého poslání tohoto nesnadného textu.

Možná, že na jiných přehlídkách bylo Rádobydivadlo Klapý touto inscenací sdělnější a účinnější. Může se to stát. Ale na vysocké přehlídce zůstalo spíše u čestného pokusu, který nebyl zcela naplněn.

**LAURIN, František. Recenze – Rádobydivadlo – Mikve. Větrník. 2013, roč. XLIV., č. 4, s. 2-3**

Byli jsme svědky inscenování činohry, která usiluje o neobvyklý, či experimentální tvar. V inscenaci ***Mikve*** nebyl text dostatečnou oporou pro uvěřitelné jednání dramatických postav. Závěr hry padá na hlavu autorky.

**ŘEKLI půdičkáři. Mikve. Větrník. 2013, roč. XLIV., č. 4, s. 3**

Emancipace žen je velké téma. Představení ***Mikve*** ženám v naší společnosti připomnělo, kde před "pár lety" ještě byly.

Dvouhodinová hra přibližující život dcer Izraele nebyla bohužel herecky zvládnutá. Postavy jsou ohromným způsobem psychologicky bohaté, ale toho herecky nevyužily. Chybělo nám napětí a věrohodnost. Herečky mnohdy sdělovaly svůj vnitřní boj pouze textem, nikoliv však prožitkem. Mnozí z nás se opravdu nudili.

Během naší besedy jsem zjistila, že pánskou část semináře zaujaly pouze "odhalené" scény, naopak nás dívky téma nesmírně zasáhlo.

Nicméně bych alespoň za sebe chtěla poděkovat za představení, protože jsem si uvědomila, že kdybych bydlela o pár tisíc kilometrů dál, nebylo by mi dovoleno tento článek napsat.

**BURIÁNKOVÁ, Anežka (za KDP mladým). Mikve. Větrník. 2013, roč. XLIV., č. 4, s. 3**

Rádobydivadlo Klapý uvedlo drama izraelské autorky Hadar Galron ***Mikve***. Jádrem dramatu je spor dvou životních konceptů – právo na svobodné rozhodnutí proti slepému podřízení se pravidlům. Každá z osmi žen je modelem ženských osudů v ortodoxní židovské komunitě. I když se režisér Ladislav Valeš mohl opřít o zkušený kolektiv a inscenace není nová, nemělo Rádobydivadlo šťastný den. Textové výpadky, přebrepty, neočekávané nehody (jedna z postav do mikve doslova spadla) se nemohly nepodepsat na temporytmu. Postavy říkaly slova, ta se nestávala dramatickým jednáním, chyběly přesnější charaktery jednotlivých figur a dramatické situace. Jistě je otázka,

zda tato hra dává dostatek prostoru pro dramatické jednání, zda není příliš schematická. Myšlenkově i tematicky je problematický závěrečný obraz, v němž ženy vynášejí z mikve utopenou Tahílu, která dala přednost smrti před životem, s nímž nesouhlasila, a nesou ji jako Ježíše sňatého z kříže. To je nejen v rozporu s židovskou vírou a navíc ženy přece nečekají na spasitele, rozhodly se jednat a svobodu si vybojovat.
**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. Krakonošův divadelní podzim 2013. Amatérská scéna. 2013, roč. 50, č. 5, s. 29-30**

**MIMOCHODEM…** V České republice je téměř devět tisíc amatérských divadelních souborů. Najdete je v nejmenších vesnicích i ve velkých městech. Na repertoáru mají pohádky, komedie i dramata – od lehkých konverzačních hříček až po obtížně uváděné inscenace.

Zajímalo nás proto, kdo jsou vlastně ti, kteří v dnešní době hrají divadlo večer po té, co přijdou ze svého zaměstnání. Za ochotníky nebo-li amatéry se vypravila Lenka Šumová. Vybrala si Rádobydivadlo Klapý na Litoměřicku.

Zatímco před rokem 1989 se amatérskému divadlu věnovali často ti, kteří na jevišti oficiálních divadel nesměli - dnes jsou to i ti, které v profesionálních souborech vídáme. Například herce z ***Tanečních hodin pro pokročilé*** v divadle v Mostě.

*„S tímhle souborem pracuju patnáct let a v podstatě od patnácti let se tomu věnuju. Nicméně jsem během těch let vystudovala DAMU, takže dnes se věnuju divadlu profesionálně v Mostě, protože jsem ze severu Čech, takže jsem zůstala věrná tomu severu...“* vysvětluje Veronika Valešová, proč zároveň hraje i v amatérském souboru.

Kdo jsou ale vlastní profesí herci amatérského divadla – to není podle režiséra a zakladatele Rádobydivadla Klapý Ladislava Valeše vůbec důležité: *„Jsou to lidi, kteří hoří pro divadlo. Jiného člověka bych tam nestrpěl... Mě zajímají lidi, kteří v tom Rádobydivadle chtějí dělat...“* (viz **ŠUMOVÁ, Lenka. Rádobydivadlo Klapý v reportáži Českého rozhlasu [online]. 2012-01-13 [cit. 2014-10-22]. Dostupné na World Wide Web: http://www.rozhlas.cz/sever/expres/_zprava/radobydivadlo-klapy--1002895**)

**MIMOCHODEM…** Most – Drogy? Svinstvo, co vás zničí! To říká monodrama "Droga?!" od německého autora Kaie Hensela s Veronikou Valešovou v jediné roli Hany. V úvodu užaslému publiku návykové látky vychvaluje. Žáky, jimž ***Drogu***?! hraje často, tím až šokuje. … Kdo hraje ***Drogu***?!
Veronika Valešová, narozena v roce 1978 v Litoměřicích, je absolventkou DAMU. Je vdaná, má čtyřletého syna, do Městského divadla v Mostě se na plný úvazek vrátila loni po mateřské. V Mostě hraje Caesonii (Caligula), Helenu (Slaměný klobouk), Violu (Večer tříkrálový), Elišku (Noc na Karlštejně), Kristýnu (Naši furianti). Působí také v proslulém severočeském amatérském divadelním souboru Rádobydivadlo Klapý. "Divadlo je krásné, protože je živé a je dílem okamžiku," tvrdí. (viz **Děti, dáte si kvalitní drogy?! Rozhovor s Veronikou Týcovou. Děčínský deník 10. 4. 2012. S. 7)**

**MIMOCHODEM…** Litoměřice – 19. – 21. října 2012 v Divadle K. H. Máchy v Litoměřicích deset ochotnických divadelních souborů uvede deset představení různých žánrů v rámci 3. ročníku Divadelní benefice pořádané pro podporu dětí v adoptivní a

pěstounské péči.

Jako v ročnících minulých i letos proběhne několik divadelních kusů, jimiž se představí deset ochotnických souborů našeho kraje – pořadatelské HHD, LiDi – Litoměřice, PikArt Úštěk, **Rádobydivadlo Klapý**, DS Scéna Libochovice, Nové divadlo Mělník, DS 4 pod peřinou – Teplice, DS Karel Čapek – Děčín, DS Černá ovce – Radotín, DS Počerníčci Horní Počernice a zahajovat bude Sváťovo dividlo. Divadelní soubory dospělé, ale i dětské, s letitou tradicí, ale i nověji založené. Stejně tak žánrová škála je pestrá – od hudební pohádky, veršované frašky, přes hořkou komedii, Čechovovy aktovky až po psychologické drama či příběh až hororově laděný.

Divadelní benefiční festival zaštiťuje svou patronací režisérka, scénáristka, hudebnice a také "náhradní" matka dvou osvojených dětí Alice Nellis, která je patronkou Centra pro NRP. …

Podpořit výše zmíněné snahy a pomoci dobré věci napadlo principála HHD Romana Munčinského před více než dvěma lety, kdy s Centrem pro NRP započala spolupráce při organizování 1. Divadelní benefice, jejíž výtěžek byl tehdy určen na sportovní potřeby a další vybavení pro děti v "náhradních" rodinách. Zdařilý počin dal podnět k uspořádání 2. ročníku, který byl více než dvojnásobně úspěšný a pomohl rodinám financovat např. školné pro děti v uměleckých a jazykových školách, volnočasové aktivity sportovního charakteru, skauting apod. Nečekaný výtěžek 56 tisíc korun velice mile překvapil a jen podpořil již započatou tradici.

"Cílem benefičního divadelního festivalu je zviditelnit problematiku náhradního rodičovství a ocenit práci rodičů, kteří pomáhají opuštěným dětem a zároveň prostřednictvím amatérských souborů přiblížit veřejnosti divadlo a v neposlední řadě pobavit diváky" uvádí Margita Šantavá, vedoucí Centra pro NRP v Litoměřicích. Vytyčený cíl se bezesporu daří plnit a baví se dospělí diváci i děti. Ve stejném duchu bude i letošní 3. ročník, na který se už těší po předchozích veskrze pozitivních zkušenostech zasvěcení účastníci ať už z řad diváků či účinkujících.

Výtěžek 3. Divadelní benefice je plánován na podporu vzdělávání dětí v osvojitelských a pěstounských rodinách – na službu doučování.

**Divadelní benefice pro pěstouny. Litoměřický deník 16. 10. 2012. Str.: 1**

# Peter Shaffer: **Amadeus**

*Předloha vynikajícího filmu Miloše Formana, klasika o géniovi průměrnosti Salierim, hra o smrti jednoho z největších světových skladatelů, vynikající role pro hostujícího Václava Špirita a druhá "shafferovská", opět "šťastná" role Víta Šťastného...*

Překlad Martin Hilský, **úprava a režie Jaroslav Kodeš**, návrh scény a kostýmů Miroslav Král, realizace kostýmů Olga Psotová, realizace scény Jaromír Holfeuer, Josef Tuček, Milan Hrzán a Pavel Hurych, hudba Antonio Salieri a Wolfgang Amadeus Mozart, klavírní nahrávka Zdeněk Zdeněk, zvukové efekty Josef Plechatý, choreografie Radek Zima a Eva Kodešová ml., světla a zvuk Pavel Hurych, Jan Kaška a Eva Kodešová, účinkující Václav Špirit (Antonio Salieri), Vít Šťastný (W. A. Mozart), Petra Maťáková-Znamenáčková, od reprízy 8. 8. 2014 v Kroměříži se střídá s Terezou Lačnou (Constance Mozartová-Weberová), Pavel Macák (Josef II., rakouský císař – tuto roli zaskočil na FEMAD Poděbrady František Zborník), Libor Ulovec nebo Petr Pidrman (Hrabě Strack, císařský komoří – tuto roli hrál při reprízách v Lounech a České Lípě Pavel Landovský), Ladislav Valeš (Hrabě Rosenberg, ředitel císařské opery), Lukáš Burda (Baron Swieten, prefekt císařské knihovny), Jaromír Holfeuer (Komorník), Jakub Ružbatský (Dvořan a další), Jonáš Filip (Hejsek a další), Karolina Baňková (Catarina Cavalierová – tuto roli hrály také Kristýna Patková, Pavla Umhöhová a Terezka Lačná) a Olga Psotová (Tereza Salieriová – v České Lípě hrála Liběna Štěpánová).
**První uvedení** 2. 5. 2012 v Lounech, prozatím hráno 55x – ***dosud na repertoáru***

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účinkování mimo soutěž na Libochovickém divadelním létu 26. 5. 2012,
- účinkování na Sokolovské čurdě 27. 9. 2012,
- účinkování na Českolipském divadelním podzimu 2012,
- účast na přehlídce Modrý kocour v Turnově 2. 3. 2013,
- účast na krajské přehlídce Děčínská brána 23. 3. 2013 – cena za režii Jaroslav Kodeš, cena za výtvarné řešení Miroslav Král, ceny za herecký výkon Vít Šťastný a Petra Maťáková, čestné uznání za herecký výkon Václav Špirit, cena za inscenaci, cena diváků,
- účast na přehlídce O štít města Prachatic 26. 3. 2013 – cena za kostýmy Olga Psotová, cena za mužský herecký výkon Vít Šťastný, cena za mladý výkon Petra Maťáková,
- účast na Divadelním festivalu Napajedla 14. 4. 2013 – cena za nejlepší mužský herecký výkon Vít Šťastný, čestná uznání za režii Jaroslav Kodeš a za scénu a kostýmy,
- účast na přehlídce Piknik Volyně 18. 5. 2013 – cena za výpravu Miroslav Král, cena za ženský herecký výkon Petra Maťáková, čestné uznání za herecký výkon Vít Šťastný,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 6. 8. 2013,

- účast na FEMAD Poděbrady (Salón odmítnutých) 14. 9. 2013 – cena za nejlepší mužský herecký výkon Víť Šťastný, cena divadelních klubů Jaroslav Kodeš, cena tisku František Zborník (za záskok v roli Josefa II.), cena za nejlepší inscenaci, cena diváka,
- účinkování na 11. Oscarových divadelních žních v Klášterci nad Ohří 28. 10. 2013,
- účinkování v Marktredwitzu (Německo) 17. 5. 2014,
- účinkování na mezinárodním divadelním festivalu v Donzdorfu 14. 5. 2015,
- účinkování na Theatertage Europäischer Kulturen v Paderbornu 1. 7. 2016.

## Rozhovory o Amadeovi…

***Pokaždé, když jste na Hronově k vidění, přivezete představení s velkým příběhem. Co vás na nich táhne?***

Nějak nás víc oslovují. Rádobydivadlo je tím od svého začátku pověstné, že si vybíralo silné příběhy, dramatické postavy, konflikty. Na komedie nejsme.

**Vůbec vás neláká zkusit komedii?**

Pokud vím, kdysi v historii Valeš jakousi komedii zkoušel, vlastně i před dvěma lety tu byl s komedií. Vzpomínám si dokonce, že se mu tehdy soubor vzbouřil, že nic takového nechce hrát. Že chce hrát ***Faidry***, Ibseny, Bergmany.

***Co vnímáte jako největší úskalí „velkých her“?***

Rozhodně to vyžaduje herecky zkušený soubor. Dramatickou postavu bez dobře herecky vybaveného herce nepostavíte. Neschováte se za nějakou karikaturu, šaržičku.

***Není pak problém přibírat do souboru novou krev?***

Před několika lety jsme tu třeba hráli ***Equua***, kde Vítek hrál poprvé (Amadeus, pozn. red.), a vidíš to. Rozhodně má talent a nějak se mu to zalíbilo, přizpůsobil se duchu souboru a funguje to. Petra (Constance) se poprvé také objevila v ***Equuovi*** a pak postupně dostávala příležitosti. Rádobydivadlo hraje šedesát repríz ročně, takže příležitostí získat praxi je dost.

***Jako zástupce velké činohry, jak se díváte na přítomnost jiných žánrů na Jiráskově Hronově?***

Vůbec nejsem proti jejich přítomnosti, naopak, vždy je to obohacení. Pravda, když – teď to přeženu – tvořila osmdesát procent programu představení základních uměleckých škol, neuspokojilo mě to. To jsem pak zklamán a toužím po tom, vidět něco náročnějšího. Nechci ale vůbec shazovat práci, kterou dělají učitelky v ZUŠ, jen toho na mě bylo moc.

***Jaké je hlavní téma Amadea ve vaší inscenaci?***

Nejsilnějším tématem je průměrnost. Hledali jsme, jak bychom tu průměrnost ještě více zkonkrétnili. Aby nebyla jen v postavě Salieriho, ale aby se objevovala i u ostatních figur. Také jsme si říkali, že když je někdo horším skladatelem, ještě to neznamená, že je průměrný. Průměrnost je v činech. Tam se člověk obecně projevuje jako průměrný.

**JIRÁSKOVÁ, Petra. Chtěli jsme zkonkrétnit průměrnost. Rozhovor s režisérem souboru Jaroslavem Kodešem. Zpravodaj JH online 8. 8. 2013, 22:50**

# Napsali o Amadeovi…

*Mí Louňané mi rozumějí...* řekl by nejspíše Wolfi Mozart po premiéře Rádobydivadla Klapý ve Vrchlického divadle. Aplaudovalo se dlouho a věru bylo čemu aplaudovat.

Určitě myšlence zinscenovat hru současného britského dramatika Petera Shaffera ***Amadeus***, která exceluje na divadelních prknech již od roku 1979 a stala se i předlohou pro desítkami cen ověnčený film Miloše Formana. Historická fikce, se kterou si pohrával už A. S. Puškin, přitahuje diváka emocionální smrští vyvolanou soubojem geniality a průměrnosti.

Aplaus sklidil Jaroslav Kodeš, který hru upravil a citlivě zrežíroval. S Rádobydivadlem Klapý nespolupracoval poprvé, na svém režisérském kontě má ***Elegii tyrolskou*** z roku 2009 a Shafferův ***Equus*** z roku 2006. Další potlesk si zaslouží scéna a kostýmy Miroslava Krále, Olga Psotová za realizaci kostýmů, Pavel Hurych, Jan Kaška a Eva Kodešová za světla a zvuk.

Dvě hodiny patřilo jeviště Vrchlického divadla dvanáctce herců, z nichž pro některé je již slovo „amatér“ téměř dehonestující. Výkon na profesionální úrovni odvedl Vít Šťastný v roli Mozarta a nutno říci, že jeho pojetí živočišného spratka sršícího energií a genialitou, zpupného věčného dítěte bez jakékoli známky sociální inteligence, bylo strhující. A Salieri? Slizký, zrádný symbol průměrnosti, který sice nesloží nadčasové dílo, ale jako první rozpozná kvalitu a velikost díla Mozartova. Musí být šílené ubližovat tomu, jehož každou řádku notopisu obdivujete. A takhle šílený byl představitel Salieriho Václav Špirit. Ale nejen mužům patřil aplaus. Petra Maťáková-Znamenáčková vykouzlila ze své Constance Mozartové ženu dravou, milující, obětující a zároveň pohlcenou spalující animalitou svého Wolfiho.

Po premiéře Formanova ***Amadea*** vzrostl v USA prodej nosičů s Mozartovými skladbami o polovinu. Včera, když mě z jeviště oslovil Salieri jako sestru v průměrnosti, když se ve jménu průměrných bouřil proti nespravedlivému Bohu, byl tak přesvědčivý a tak naháněl hrůzu ze sebe sama, že bych si chtěla poslechnout jeho hudbu.

**-dl-: Mí Louňané mi rozumějí… 6.5.20122012-0-05 [cit. 2016-02-24]. Dostupné na World Wide Web: http://www.amaterskascena.cz/cl-mi-lounane-mi-rozumeji-120508202731**

Příběh (***Amadea***) začíná v roce 1781 a odehrává se na vídeňském dvoře habsburského císaře Josefa II., kde jako dvorní skladatel působí Antonio Salieri. Když k císařskému dvoru přijíždí mladý a rozpustilý Wolfgang Amadeus Mozart, vzniká mezi nimi konflikt. Salieri si totiž s hrůzou uvědomí, že božským hudebním nadáním byl obdařen namísto něj právě tento obscénní vtipálek. Ze zuřivé žárlivosti tak Salieri rozehrává všemožné intriky, aby Mozarta zničil. Kam až je ochoten zajít a jestli se nebude štítit ani vraždy, se diváci dozví i dnes od půl osmé večer v Boleradicích.

Hra o smrti jednoho z největších světových skladatelů vzešla z pera anglického dramatika Petera Shaffera v roce 1979. Inspiraci našel u Puškinovy krátké hry ***Mozart a Salieri*** z roku 1830, která posloužila i jako libreto opery Rimského-Korsakova. S Mozartovými operami se ostatně pracuje také v Shafferově textu. Mozartovy premiéry

***Kouzelné flétny, Figarovy svatby, Dona Giovanniho*** či ***Únosu ze Serailu*** se stávají hybateli děje. Na své si tak při divadle přijdou i milovníci klasické hudby.

V adaptaci Rádobydivadla Klapý v režii Jaroslava Kodeše bude v popředí Salieri a jeho strhující zpověď, s níž od loňské premiéry soubor sklízí úspěch na ochotnických přehlídkách. Těch se účastní už od roku 1986, kdy vznikl. A sázka na kvalitní autory a nepodbízivou dramaturgii je pro něj typická po celou dobu fungování. Často adaptuje náměty Bohumila Hrabala, Ingmara Bergmana či Martina McDonnagha.

**VLASÁK, Petr. Mozart zemře v Boleradicích. Břeclavský deník 29. 11. 2013. S. 2**

Vrcholem přehlídky byl ***Amadeus*** P. Shaffera v režii Jaroslava Kodeše a v podání souboru Rádobydivadlo Klapý. Shaffer patří k nejlepším dramatikům druhé poloviny 20. století. Hra je notoricky známá jednak z řady výborných inscenací v českých divadlech i z oscarového filmu Miloše Formana. Kodeš ve své zajímavé úpravě posunul střet průměrného umělce Salieriho a genia Mozarta do lidské roviny. Antonio Salieri se nechce smířit s tím, že nedosahuje Mozartových kvalit, a rozhodne se vyzvat na souboj samotného boha. Je za to potrestán, neboť nikdo nemá právo zničit život druhého člověka. Inscenace má jasnou dramaturgicko-režijní koncepci a směřuje svými prostředky k velkému divadlu. Využití divadelního znaku, úryvky z Mozartova díla, které inscenaci rytmizují a ozvláštňují, zajímavé herectví (téměř civilní pro epické pasáže Salieriho v podání V. Špirita a expresívní stylizované herectví Mozarta Víta Šťastného pro činoherní situace), zajímavá scénografie včetně kostýmů, střídání sólových a kolektivních obrzaů (i když v jejich přesnější rytmizaci je zatím slabina inscenace) představují klady nepochybně zajímavé a kvalitní inscenace. Byla jako jediná z Děčínské brány doporučena do programu celostátní přehlídky ve Volyni.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. Děčínská brána 2013. Amatérská scéna. 2013, roč. 50, č. 2, s. 26-27**

Obrovské téma v dějinách hudby! Příběh geniálního Wolfganga Amadea Mozarta konfrontovaný s životním a tvůrčím osudem svého o pár let staršího skladatelského souputníka Antonia Salieriho. Téma jako stvořené pro divadlo i film. Formanův slavný oscarový film – který je ostatně bytostným divadelně laděným kinematografickým dílem – vypráví silný lidský příběh v působivých reálných konturách a prostředcích.

Dramatický text Petera Shaffera (zase jeden další britský Sir!) si v tomto příběhu nachází konflikt dvou silných osobností, z nichž jedna i druhá je svým způsobem výjimečná. V centru divadelní hry přitom zůstává a stojí zřetelný záměr: nabídnout divákům prostřednictvím osudového tématu slušnou porci emocí a dojetí. Dovolím si v této souvislosti jen připomenout, že konstrukt takového typu není na divadle nijak neobvyklý a v případě anglosaského autora v mnoha ohledech zcela pochopitelný.

Inscenace Rádobydivadla Klapý s takovýmto typem dramatiky pracují rády. Ostatně ne náhodou se "Klapáci" v době nepříliš dávné chopili jiného, staršího Shafferova textu (***Equus***). V případě osvědčeného ***Amadea*** se před námi v jejich inscenaci na jevišti zhmotňuje velké činoherní divadlo poučené technologií, mocné jevištního znaku a naplněné (z větší části) působivými hereckými výkony. Velké, promyšlené a propracované je rovněž scénografické řešení. Nenechává diváka ani

chvíli na pochybách, že má co do činění se závažným tématem. Sadu čtyř pohyblivých panelů v barvě všední šedi doplňuje mobilní postel a několik jednotlivých židlí a stoliček (s dvorsky červeným čalouněním). A obrovský kříž, který jako memento zračí Salieriho utrpení. Tento ***Amadeus*** pracuje s bohatou strukturou jevištních znaků, které nesou metaforické, symbolické významy, přičemž je jen a jen na vnímavosti a invenci každého z diváků, jak mnoho z nich se jim podaří rozluštit.

Zásadním prvkem pro úspěch či neúspěch takto koncipované inscenace jsou však herecké výkony. V nich lze vysledovat několik rozdílných přístupů: od velmi dobře předvedeného psychologického prožívání (v případě Amadea či jeho milé Constance) přes velice slušné stylizované herectví (zejména u představitelů menších rolí, z nichž někteří fungují též jako kulisáci), až k poměrně problematickému uchopení role Salieriho, který působí spíše dojmem chladné, emocí zbavené sochy. Mnohovrstevnatý ústřední dramatický konflikt mezi Amadeem a Salierim - alfa a omega celé hry! - tak nemá příliš šancí sdělit to, co inscenace zjevně sdělovat zamýšlela.

Z velkého příběhu tak nakonec zůstala velká, ambiciózní činohra založená na poměrně jednoduchém schématu. To není v žádném případě málo. Divácký úspěch je předem zaručen. Přesto se zdá být děr a trhlin ve struktuře až příliš na to, aby tato "popová dávka emocí" byla skutečnou radostí a potěšením. Ale možná je to jen proto, že Mozartova hudba je tak zatraceně dobrá...

**CHRISTOV, Petr. Kdyby průměr byla norma. Amatérská scéna. 2013, roč. 50, č. 3, s. 32**

Rádobydivadlo Klapý přivezlo na letošní festival svou inscenaci slavné hry Petera Shaffera ***Amadeus***. Hru, myslím, není třeba představovat (i díky filmu Miloše Formana, který na jejím podkladě vzniknul), a protože od tohoto souboru jsem už v minulosti viděl řadu zajímavých inscenací, soubor byl navíc doplněn o řadu zkušených amatérských divadelních tvůrců, dostavilo se i patřičné očekávání. Hned na úvod ale musím říci, že jsem byl zklamán. To, co jsem zhlédl, mi připadalo spíše jako rozpracovaná skica ke vznikající inscenaci, než ve všech složkách dopracovaný tvar.

Začnu scénografií, jako prostředkem, v němž se zpravidla při zkoušení inscenace nejdříve zhmotňuje její dramaturgicko-režijní koncepce (režie Jaroslav Kodeš). V úvodu se ocitáme u postele, na které dožívá starý, po pokusu o sebevraždu zraněný, Salieri. Ten zde začne vyprávět svou verzi příběhu svého vztahu s Mozartem. Salieri z postele vstává a začne své vyprávění rozehrávat, zjevují se další postavy vyprávěného příběhu, budeme se přenášet do prostředí, v nichž se odehrával... Základním dějištěm ale zůstává ona kobka ve špitále. A z této logiky vyplývá i přítomnost jejího inventáře, na prvním místě postele, ve všech dalších scénách. Tak se i děje. Ale protože dále v inscenaci, vyjma úplného závěru, není znovu výchozí prostor vyprávění výrazněji brán do hry, aktualizován, velmi rychle se vytrácí i vědomí jeho organické existence v dalších scénách a v řadě z nich začne působit jako nepatřičný, skoro zavazející, neproduktivní asociace vyvolávající prvek. Či prvek ne vždy opodstatněné artistnosti (jen: „co s tím všechno dokážem vymyslet“). Ale kdyby se průběžně Salieri „odrážel“ od výchozí situace a jejího prostředí, mohlo by vše působit jinak. Namísto

toho však ve mně začal narůstat významový zmatek. Navíc při objevení fotoaparátu v rukou postavy Větříčka, současného oblečení některých postav mezi historizujícími kostýmy...

Ale teď k té nejdůležitější postavě na jevišti. Salieri tak, jak ho zde ztvárňuje Václav Špirit, na mne opravdu působí jen jako předběžná studie bez hlubšího herecké-ho propracování. Hercův projev je převážně deklamátorský, události, které jako Salieri sleduje a účastní se jich, se na něm výrazněji neprojevují, motivace jeho jednání se tak vlastně sdělují převážně literárně. Ale energie pro jednání vychází především z vnitř-ního, emočního hodnocení událostí, pro které musí být na scéně hercem a režisérem nalezen výraz. A Salieriho energie je tou, která musí zrodit a rozhýbávat celý příběh. Jinak se jeho „smysl neděje“ (což není, domnívám se, požadavek nijak „fosilní“). Je pro mne překvapující, že nejlépe herecky vypracované momenty inscenace patřily těm mladším, řeklo by se méně zkušeným, hercům na scéně. Myslím tím Petru Maťá-kovou-Znamenáčkovou v roli Constance a ve společných scénách s ní v druhé půli Víta Šťastného jako Mozarta. No tak příště...

**BERGMAN, Aleš. Skica k Amadeovi [online]. 2013-08-08 [cit. 2014-09-22]. Dostupné na World Wide Web: http://www.jiraskuvhronov.cz/jh/ clanky.php?id=6681**

**Rádobydivadlo Klapý** si trouflo na ***Amadea*** - což už samo o sobě volá po dobrých hercích, schopných vystavět postavy s poměrně výrazným vnitřním vývojem. Rádobydivadlo pár takových má. Amadeus Víta Šťastného přejímá řadu vnějších atributů Formanova filmového hrdiny, ale vytváří plnokrevný oblouk od ztřeštěného lehkomyslného mladíka až po zlomenou trosku na konci sil. I Petra Maťátková-Znamenáčková coby Constance vytvořila až živočišnou energií naplněnou a také příslušně sobeckou ženu, jíž však chybí motivace pro závěrečný návrat k umírajícímu Amadeovi. Ač titul naznačuje něco jiného, hlavní postavou, která nás příběhem vede i jím hýbe, je Salieri. Václav Špirit je typově i herecky vhodnou volbou. V předvedeném pojetí však působí poněkud měkce, monotónně, bez vyvíjejícího se vnitřního náboje. Kdyby režie vypustila všechny ty zbytečné přesuny dekorativních panelů v pozadí (tak trochu připomínají "newsroom" Událostí ČT 1), převážení okolečkované postele po jevišti (čím je právě postel tématicky určující metaforou Amadea?) a další režijní vymyšlenosti (například a zejména ty s postelí, křížem, šerpou a břitvou v nastavovaném finále) a soustředila se právě na vývoj a růst Salieriho zloby a cesty od Boha k ďáblu (nejen ve slovech), mohlo jít o silnou inscenaci. Není-li toto jiskřící napětí přítomno, ztrácí inscenace tah a stává se jen převyprávěním příběhu - sdělením informací.

**RICHTER, Luděk. Luděk Richter z Jiráskova Hronova - IV. - úterý [online]. 2013-08-08 [cit. 2014/09/22]. Dostupné na World Wide Web: http://nadivadlo.blogspot.cz/2013/08/ludek-richter-z-jiraskova-hronova-iv.html**

Velká činohra, která ještě nedávno představovala jeden z vrcholů určitého typu scénování, se dnes už moc nenosí. Tím pojmem velká činohra rozumím samozřejmě především velké téma, které má ctižádost stvořit obraz dějů a událostí, jež vysoce přesahují soukromou sféru a nahmatávají hlubinné souvislosti, které mají zásadní

obecný rozměr. Ale nejen to. Velká činohra předpokládá pro toto velké téma i bohatou strukturu nejrůznějších komponentů scénického tvaru včetně velkého scénického prostoru, v němž režie není jen aranžováním pravděpodobného dění, ale kompozicí mizanscény – tedy umístěním a pohybem herců v prostoru – jež zmnožuje myšlenkový prostor inscenace a zvyšuje působení představení na diváka.

Inscenace a představení Shafferova ***Amadea*** Rádobydivadla Klapý tohle všechno má. Samozřejmě začíná to textem, ale pokračuje režií Jaroslava Kodeše, jenž vynalézavě buduje onu strukturu, která velké činohře náleží: od kostýmů, přes hudbu a využití rekvizit i svícení až k rozehrání situací v prostoru jeviště, kdy jednoduchá ale vizuálně výrazná scénografie pomáhá nejen dynamické proměnlivosti, ale i obraznosti mizanscény. Zajisté na prvním místě tuto strukturu budují, rozvíjejí a upevňují herci. Zvláštní postavení v tom připadlo Salierimu Václava Špirita, jenž plní zásadně funkci vypravěče, neboť škrty, jež režisér učinil – zřejmě právem, protože délka představení by se asi stala neúnosnou - mu vzaly možnost rozvíjet a předvádět to, co mají ostatní postavy, zvláště potom Mozart Víta Šťastného a Constance Petry Maťákové-Znamenáčkové: plastické individuální jednání. Z tohoto Salieriho se stal klidný vypravěč a chladný racionální komentátor událostí i svých činů. Možná kdyby tato poloha nabyla kruté mrazivosti, že by se rozměr této postavy rozšířil.

To ovšem nemění nic na tom, že tenhle pokus o velkou činohru na amatérském jevišti je pozoruhodným činem.

**CÍSAŘ, Jan. Velká činohra - recenze hry Amadeus [online]. 2013-08-09 [cit. 2014-09-22]. Dostupné na World Wide Web: http://www.jiraskuvhronov.cz/jh/clanky.php?id=6683**

Pak je tu oblast činoherního divadla, které jsme zvyklí říkat "velké činoherní divadlo", jejímž asi nejtypičtějším představitelem letos na JH byl ***Amadeus*** Rádobydivadla Klapý. Činohra, která interpretuje daný moderní text, vychází z realistického herectví, ale Salieri vypráví celý příběh de facto před smrtí retrospektivně, což dává celku značný divadelní rozměr. V tomto případě jde především o to, jak se postavy interpretují, jakým způsobem se vyloží a jakým způsobem je pracováno se všemi scénickými prvky, včetně herectví. Jde určitě o velmi smělý, ambiciózní projekt. Shafferova textová předloha, kterou známe i z filmového zpracování, je vynikající, má v sobě zakódovanou důležitou věc, a to je silný příběh. Režisér Jaroslav Kodeš jej svým viděním vypráví jako velké téma, svou úpravou se snaží velkou činohru podtrhnout, hru interpretuje jako zásadní střet dvou osobností. V takovéto koncepci jsou ostatní figury (což je už naznačeno i v předloze) lehce zjednodušené, některé nemají daleko ke karikatuře nebo k souhrnu znaků, které nesou. Celkové scénograficko-režijní řešení a vše, včetně hereckého vedení, směřuje k "velké činohře", k příběhu, který nás má zasáhnout, vést k zamyšlení nad naším údělem, nad tématy moci, výjimečnosti, geniality, průměrnosti, ambicióznosti...

**SCHEJBAL, Milan. Činohra není mrtvá. Amatérská scéna. 2013, roč. 50, č. 4, s. 5-8**

Představení si užívám: 1) Jako nadšená amatérská režisérka, hledající inspiraci, učící se na chybách druhých. Na druhých ty chyby vidíme prostě lépe a méně to bolí. 2) Jako

"kulturistka", co vybírá představení pro kulturní dům v jedné pražské části. Představení, na která by měli lidi i děti rádi chodit a odcházet s pocitem, že zase přijdou právě k nám. Takže počítám náklady, odhaduji počet diváků a reakce a užívám si už o něco méně. A každý rok si pro sebe píšu deníček dojmů: Inspirovalo a zaujalo - DS Klapý, Amadeus. Skvělá režie, scéna i herecké výkony, jen pro mne málo vášnivý Salieri. Do sálu se mi nevejdou, vezmu je s čímkoli jiným.
**RADOVÁ, Dana. Z hronovského deníčku amatérské matky, režisérky a profesionální kulturní organizátorky. Amatérská scéna. 2013, roč. 50, č. 4, s. 26-27**

Tu tradiční činohru vlastně zachraňoval Krakonošův divadelní podzim a ***Amadeus*** Rádobydivadla Klapý, inscenace, která slovy Marcely Kollertové "měla všechny parametry kvalitního představení pro Jiráskův Hronov". No, nevím - pro mne bezkrevná produkce klapských činoherní prapor příliš vysoko nedržela.
**ŠOTKOVSKÝ, Jan. Ještě pár slov po mnoha slovech. Amatérská scéna. 2013, roč. 50, č. 4, s. 31-33**

... následoval Shafferův ***Amadeus*** v interpretaci Rádobydivadla Klapý. V hlavních rolích se představil Václav Špirit jako Salieri (jeho poctivý výkon sice zaslouží uznání, ale emocionálně zanechal diváka chladným) a v roli Mozarta temperamentní Vít Šťastný. Absolutorium si vysloužil František Zborník v roli rakouského císaře Josefa II., který na poslední chvíli zaskočil za nemocného člena souboru. Představení se stalo v rámci přehlídky jednoznačně nejúspěšnějším. Režisér Jaroslav Kodeš si odnesl diváckou cenu za nejlepší inscenaci a cenu za nejlepší herecký výkon vybojoval Vít Šťastný za roli Mozarta. Navíc získal František Zborník malou cenu novinářské poroty za skvělý záskok. Každoročně se v rámci přehlídky FEMAD představí nějaké dílko, které se sice na hronovském festivalu prezentovalo, ale v programu FEMAD už bylo zařazeno před JH, a tak mají herci jedinečnou možnost zahrát si hned na dvou celostátních přehlídkách. Ti, kdo viděli obě představení, se shodli na tom, že představení na JH se skutečně moc nepovedlo (a setkalo se zde s ohlasem spíše záporným), zatímco v Poděbradech relativně zazářilo. Kromě hereckých výkonů zazněla chvála na světelný design a variabilní scénu, jejímž základním artefaktem byla postel (pro mě při přestavbách až příliš "hlučná"), proměňující se ze skutečné smrtelné postele v pódium, piedestal i v hromadný hrob.
**SOPROVÁ, Jana. Na FEMAD jako do rodiny. Amatérská scéna. 2013, roč. 50, č. 5, s. 24-26**

**MIMOCHODEM…** Petr Michálek, ředitel zlínského Městského divadla, se v rozhovoru pro Valašský deník vyjádřil, že by s Rádobydivadlem rád pracoval. (viz **BURŠÍKOVÁ, Alexandra. Mám rád autorský přístup k divadlu. Rozhovor s Petrem Michálkem. Valašský deník 25. 3. 2013. S. 1**)
**MIMOCHODEM…** Z pouti v Domově důchodců Libochovice 28. 6. 2013 šel jeden hlas – bez pomoci a rekvizit zapůjčených z Rádobydivadla Klapý a Scény Libochovice by nebylo možné vytvořit dokonale sladěnou atmosféru. Díky patřily i Olině Psotové. Tentokrát poprvé zaměstnanci domova pojali tuto akci trošku jinak a nastudovali si

pod režijním vedením Petry Kaškové muzikál ***Tři mušketýři***. (viz **Pouť v Domově důchodců Libochovice. Litoměřický deník 17.07.2013. Str.: 8)**

## Amadeovská skoro-raritka… (… ale vlastně ani ne…)

Louny – Severočeský soubor spolu s Nizozemci dostali ocenění za nejlepší představení. Již podruhé ve své třicetileté existenci byl český špičkový amatérský divadelní soubor Rádobydivadlo Klapý, ve kterém působí řada ochotníků z Loun, pozván na mezinárodní divadelní festival do německého Donzdorfu, města poblíž Stuttgartu. Tento mimořádně významný festival pro amatérské divadelníky z celého světa se koná pravidelně vždy jednou za tři roky a letošního devátého ročníku se zúčastnilo dvanáct souborů z Evropy, Asie a Afriky.

„Byl to neskutečně milý pocit, když státní sekretář ministerstva kultury Jürgen Walter při zahajovací řeči vítal účastníky festivalu z Teheránu, Káhiry, Tel Avivu, Klapý, Istanbulu, Oděsy, Pekingu, Berlína a dalších měst," řekl vedoucí severočeského souboru Ladislav Valeš.

Do Donzdorfu přivezli „Klapáci" inscenaci Petera Shaffera ***Amadeus*** v režii Jaroslava Kodeše, ve které hrají hlavní roli lounští herci Vít Šťastný (Mozart), Petra Maťáková (Konstance) a Václav Spirit (Salieri).

„Právě posledně jmenovaný herec žije dlouhodobě v Německu, a tak pro něj nebylo problémem, aby svou roli deklamoval v němčině. Mnohem složitější to pak měli ostatní herci, kteří mu sekundovali v češtině. Ale všechno jsme zvládli po několika zkouškách bez problémů a sklidili jsme dlouhotrvající potlesk vestoje od zaplněného sálu," řekl potěšený režisér Jaroslav Kodeš. **…**

Opravdu největším překvapením a odměnou bylo pro celý soubor Rádobydivadlo Klapý závěrečné hodnocení lektorského sboru divadelních odborníků, kteří označili výkon českého souboru společně s nizozemským souborem KROV z města Breda s hrou ***Hotel Heimwee*** za nejlepší představení festivalu. Jen pro zajímavost, město Breda je od partnerského města Loun Barendrechtu vzdáleno jen pár kilometrů. Již dnes je tak jasné, že Rádobydivadlo Klapý, které všechny své premiéry uvádí na jevišti Vrchlického divadla v Lounech a je také každoročně organizátorem oblastní postupové soutěže amatérských divadel Lounské divadlení, bude Českou republiku reprezentovat na desátém ročníku festivalu v Donzdorfu i za další tři roky.

**MACÁK, Pavel. Soubor z Klapý s herci z Loun měl úspěch na festivalu v Německu [online]. 2015-05-24 [cit. 2016-02-24]. Dostupné na World Wide Web: http://zatecky.denik.cz/kultura_region/radobydivadlo_klapy_20150524.html?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter**

# Všechno není košér

*Velká činohra na motivy povídek Šoloma Alejchema* ***Tovje vdává dcery*** *a muzikálu* ***Šumař na střeše****. Čtyři dcery židovského mlékaře si vyberou nápadníky, kteří pro tatínka nejsou zrovna košer. Střet dvou generací na pozadí ne vždy veselé ukrajinské historie, smích i slzy – a životní role Ladislava Valeše.*

**Scénář Ladislav Valeš** (podle překladu Jakuba Markoviče), **režie Jiří Kraus**, scéna Jiří Kraus, Jaromír Holfeuer a Miloslav Hrzán, kostýmy Romana Tůmová a Olga Psotová, hudební spolupráce Tomáš Alferi, osvětlení a zvuk Jan Kaška a Pavel Hurych, účinkující Ladislav Valeš (Tovje), Dana Cendrová (Golda), Petra Maťáková (Hodl), Lenka Svobodová (Chava), Pavla Umhöhová (Cajtl), Karolína Baňková (Šprince), Kateřina Helclová (Bjelka), Lukáš Burda (Motl), Jonáš Filip (Perčik), Jakub Ružbatský (Fjodor), Eva Andělová (Jente), Rostislav Soukup (Stěpan), Petr Bernard (Lajzr), Liběna Štěpánová (Vajsar – tuto roli jednou hrála i Petra Kašková), Jaromír Holfeuer (Pop a Rabín), Pavel Macák (Strážmistr), Petr Pidrman, Štěpán Chadraba a Vít Líbal (Mužici), Kristián Valeš a Jiří Chadraba (Nápadníci).
**Premiéra 23. 5. 2013 ve Vrchlického divadle v Lounech**, hráno prozatím 35x – **dosud na repertoáru**

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na Libochovickém divadelním létu 1. 6. 2013 – cena za režii Jiří Kraus, cena za kostýmy Olga Psotová a Romana Tůmová, ceny za herecký výkon Ladislav Valeš, Dana Cendrová, Pavel Macák, Lukáš Burda, Eva Andělová a Kristián Valeš, cena za inscenaci, cena diváka,
- účinkování v rámci Léta s divadlem v Krupce 26. 9. 2013,
- účinkování v rámci Rádobyfestu 28. 9. 2013,
- účast na 4. Divadelní benefice ochotnických souborů Litoměřice 20. 10. 2013,
- účast na přehlídce Děčínská brána 29. 3. 2014 – cena za scénář a herecký výkon Ladislav Valeš, cena za výtvarnou složku inscenace, cena souboru za ansámblové herectví, cena diváka, doporučení na Divadelní Piknik Volyně,
- účast na národní přehlídce Divadelní Piknik Volyně 11. 5. 2014 – cena za herecký výkon Ladislav Valeš, čestná uznání za herecký výkon Lukáš Burda a Dana Cendrová, doporučení na Jiráskův Hronov,
- účast na národní přehlídce Jiráskův Hronov 2. 8. 2014,
- účast na 12. Skandálních divadelních žních v Klášterci nad Ohří 26. 10. 2014,
- účinkování v rámci Českolipského divadelního podzimu 31. 10. 2014,
- účast na Divadelním festivalu Napajedla 11. 4. 2015 – hlavní cena za ženský herecký výkon Dana Cendrová, hlavní cena za mužský herecký výkon Ladislav Valeš, hlavní cena odborné poroty,
- účinkování na Stochovské Thálii 23. 10. 2015,
- účinkování na Radnické divadelní přehlídce 2015,

- účinkování na Karlovarském Harlekýnu 20. 5. 2016.

## Rozhovory o Tovjem…

Hrou na motivy světoznámého amerického muzikálu ***Šumař na střeše*** pokračovala v pátek v Němčicích nad Hanou letošní sezona Divadelních pátků. Do kina Oko přivezli inscenaci režiséra Ladislava Valeše s názvem ***Všechno není košer*** herci z Rádobydivadla Klapý. Netradičním divadelním zážitkem plným slz a smíchu si páteční večer zpestřily desítky lidí.

"Hra vznikla podle povídky Šoloma Alejchema s názvem ***Tovje vdává dcery***. U hry, v níž si dívky vyberou nápadníky, avšak pro tatínka nejsou zrovna košer, se místy budete smát, ale místy to bude vážné," uvedla inscenaci kulturní referentka Jana Oulehlová.

Hra ukazuje střet dvou generací, a to světa dospívajícího mládí, které chce o svém osudu rozhodovat samo, a letitých tradic a představ dospělých. "Dívky se chtějí vdávat podle svého, a to navzdory tradicím a svým rodičům, kteří jim vybrali ty správné ženichy. Nakonec ale zvítězí moudrost, spravedlnost a otcovský ohled k dcerám," nastínila referentka. Ve hře pro 23 herců se prolíná i politická situace na tehdejší Ukrajině, kdy nacisté násilně vysídlovali Židy.

**(ham). Střet generací na jevišti ukázal, že všechno v životě není košer. Prostějovský týden 26. 2. 2014. S. 4**

***Skoro bych roli Tovjeho nazvala vaší životní… Jak ji vnímáte vy?***

Nevím, jestli je to moje životní role, i když se přiznám, že Tovjeho mám rád. Špatně se mi o tom mluví, protože to dost prožívám. I když se to může zdát banální klišé, já tomu člověku rozumím. Tak trošku to vychází i z mého osobního života, některé záležitosti jsou mi blízké. Zkrátka, člověk se v životě s lecčím potká. Takže se mi hraje dobře. A vlastně si tam žiju ten svůj druhý život. Jsem rád, že jsem tuhle roli potkal, že mi byla nabídnuta.

***Počkejte, já myslela, že jste si ji záměrně vybral pro sebe?***

Ne, nebyla původně myšlena pro mě, ale pro pana Krause z mosteckého divadla. Já jsem to měl režírovat, a on měl hrát Tovjeho. Ale přišel s nápadem, že by bylo lepší, kdyby režíroval on, a já hrát Tovjeho. Tak jsme se domluvili, a zkusili to.

***Vzpomínáte, kdy jste se poprvé potkal s tímto tématem?***

To už je hodně dávno, téma ve mně zrálo dlouho. Samozřejmě, že tuhle věc dobře znám, viděl jsem film, několik profesionálních inscenací, ale amatéry jsem to zatím hrát neviděl. Vždycky jsem si říkal, že to je něco, co by si člověk měl zahrát, když na to má ta správná léta. Ale vůbec mě nenapadlo, že bych to mohl hrát já. Ale když tahle chvíle přišla, tak bych byl asi trošku bláhový, kdybych se toho vzdal.

***Jak dlouho trvala příprava?***

Zkoušky, vzhledem k tomu, že pan Kraus vytížen v divadle a má málo času, se roztáhly na půl roku. A bylo to trošku hektické. Musela být domácí příprava a zkoušeli jsme v různých časech, když jsme se dali dohromady. Což vycházelo tak jednou za čtrnáct dní.

***Domnívám se, že to bylo nejen kvůli zaneprázdněnosti režiséra, ale i proto, že dát dohromady tak velké obsazení není snadné. Zdá se mi, že je to jedna z vašich nejlidnatějších inscenací?***

Měli jsme představení ***A Ježíšek už dávno…*** podle textu I. Bergmana, tam bylo asi 23 lidí. A shodou okolností teď máme opět na motivy Bergmanova filmu titul ***Lesní jahody***, což je také velké plátno s mnoha herci. Máte pravdu, že v dnešní době je složité dát tolik lidí dohromady, protože když lidi mají práci a nechtějí o ni přijít, logicky mají méně času na divadlo. Takže zkoušky se hodně odsunují. Ale lidi pořád nějak fungují! Nedávno jsem se zamýšlel nad tím, jak stárnu, že bych potřeboval někoho, kdo by to po mně převzal. Teď se zdá, že jsou potenciální lidi, kteří Rádobydivadlo potáhnou dál. Takže jsem optimista.

***Vraťme se ještě k Tovjemu. Jste také otec – choval byste se vůči dcerám stejně jako Tovje, nebo byste byl přísnější či naopak mírnější?***

Já mám (kromě synů) dvě dcery, takže jsem si to taky prožil, když se chtěly vdávat. Jejich ženiši se mi taky dvakrát nepozdávali, tak jsem měl dost starostí, jak se s tím nějak vyrovnat. Ale teď jsem rád, že je to tak, jak to je.

***Kolikrát jste tuhle inscenaci už hráli?***

Tady na Hronově je to asi devatenáctá a dvacátá repríza. Hrajeme poměrně dost, určitě padesát představení do roka. Samozřejmě, není to jen tenhle titul, máme jich více.

***A co připravujete nového?***

Teď nedávno, 1. července, jsme měli předpremiéru ***Lesních jahod***. A v současné době je toho spousta před námi. Jarda Kodeš s naším souborem připravuje ***Rozmarné léto***, a já souběžně ***U Kočičí bažiny***. Takže pojedeme dvě věci najednou. A do třetice, s Jirkou Krausem a dvěma dalšími herci připravujeme komornější věc – Sigarevovův ***Detektor lži***. Kromě toho se chystám znovu režírovat v Dobroníně, kde mám už za sebou dvě inscenace.

**SOPROVÁ, Jana. Vlastně si tam žiju ten svůj druhý život. Rozhovor s Ladislavem Valešem. Zpravodaj Jiráskova Hronova. 3. 8. 2014 online**

## *Napsali o Tovjem…*

Velkou, ansámblovou, obecně přijatelnou činohru první den reprezentovalo Rádobydivadlo Klapý s inscenací ***Všechno není košer*** – podle programu dramatizací povídek Šoloma Alejchema, ve skutečnosti koláží z činoherních pasáží muzikálu ***Šumař na střeše*** a Gorinovy hry ***Tovje vdává dcery*** (morální i autorskoprávní rozměr takového počínání se mi zdá hodně sporný, nemluvě o dramaturgických problémech, které z toho plynou). "Muzikál bez písniček a melodramatický košer humor z výprodeje, který se líbí", napsal Petr Christov, jehož hronovské tweety doporučuji vaší ctěné pozornosti. Dodám jen, že je v té inscenaci dost dobré herecké práce, ale i dost dosebezahleděného figurkaření.

**ŠOTKOVSKÝ, Jan. Šotkovský: Jiráskův Hronov (sobota 2. 8.) [online]. 2014-08-04 [cit. 2014/09/22]. Dostupné na World Wide Web: http://nadivadlo.blogspot.cz/2014/08/sotkovsky-jiraskuv-hronov-sobota-2-8.html**

Práci souboru Rádobydivadla Klapý mohu sledovat již pěknou řádku let. A mezi jejich inscenacemi byly i takové, které se pro mne staly v tom nejlepším slova smyslu nezapomenutelné. A to z různých důvodů: ***Ukrutný Lorco koridou voníš*** (F. G. Lorca - L. Valeš) svým nekonvenčním, ve velké míře autorským pojetím, které tehdy soubor spojovalo s poetikou tzv. studiových divadel, ***A Ježíšek už dávno…*** (L.Valeš na motivy Bergmanova filmu ***Fanny a Alexandr***) ansámblovým herectvím ve velkém činoherním „plátně". Proto jsem byl velmi zvědavý, zda se tyto kvality projeví i v letošní inscenaci ***Všechno není košer***, pro kterou – podle programu – Ladislav Valeš vytvořil scénář na základě knížky povídek Šoloma Alejchema ***Tovje vdává dcery***. Bohužel právě nepříliš tvůrčím způsobem – scénář prozrazuje značnou závislost na dřívějších zpracováních těchto povídek – na muzikálovém libretu ***Šumaře na střeše*** Josepha Steina a hře ***Tovje vdává dcery*** Grigorije Gorina.

Režie inscenace (Jiří Kraus) pak pracuje s velmi střídmými prostředky, jako je prázdné jeviště, do kterého je vnášen nejnutnější nábytek a rekvizity, realistické kostýmy, prostředí pomáhají někdy dotvářet reprodukované zvuky či hudba, přestavby také podmaluje hudba. Tedy nic překvapivého, nejzákladnější činoherní postupy. Vše je tedy centrováno na herce, jejich výkony. A ty tu jsou, naštěstí, velmi dobrým základem inscenace. Soustředěný a uměřený Valeš jako Tovje, Bernard jako trochu zakřiknutý Lajzr, představitelky tří starších dcer (zejména Maťáková), z nápadníků především Ružbatský jako Feďka, ale i další. U některých však někdy převyšuje snaha o komickou charakteristiku postavy nad jednáním v situaci (některé scény milicionáře a dohazovačky), což vede k přehrávání, figurkaření.

Přes velmi dobrý herecký základ inscenace musím ale říci, že úroveň představení pro mne velmi kolísala. Nejsilnější pro mne byla druhá část první poloviny. Vinu vidím na jedné straně ve scénáři, který řadu situací seškrtává na úplná torza, jen nejzákladnější informace (aby se příběh vůbec celý odvyprávěl), a rozvoj jednání působí, zejména v poslední části inscenace, trhaně, nepřipraveně, jakoby nemotivovaně a bez emočního dopadu – což samozřejmě herce brzdí, narušuje organičnost rozvoje herecké akce (např. kusost scény odchodu dcery s milým do vyhnanství na Sibiř). Na druhé straně i režie má tendenci vést situace většinou příliš lineárně, bez dostatečné dynamiky jejich rozvoje, a to i tam, kde by to scénář umožňoval. Jako chybné vidím např. i umělé přechody herců do scénického osvětlení k jejich monologům, třeba rychlý přechod již, jak bylo předtím zdůrazňováno, téměř chromé matky do světla působil až nechtěně komicky.

A tak především díky síle příběhu a kvalitám hereckého ansámblu jsem viděl poměrně zdařilé představení. U samotné inscenace však cítím, zejména v tvořivém přístupu a režijní pomoci hercům v jejich výkonech, ještě výrazný nevyužitý potenciál.
**BERGMAN, Aleš. No všechno nebylo až tak "košer" [online]. 2014-08-03, [cit. 2014-09-22]. Dostupné na World Wide Web: http://www.jiraskuvhronov.cz/jh/clanky.php?id=6722**

První půlka mě bavila hrozně, druhá už trošku méně. Ale dobré. A obdivuji pana Valeše, že dokázal odehrát představení i s rozdrcenou čéškou. (**Martin Rumler**)
Dobře udělané, ale nebyl to úplně můj šálek kávy. Je to šikovný soubor. (**Adam**

**Steinbauer**)
Bezprostřední zážitek. Mám tento soubor moc ráda a nezklamali mě ani tentokrát. A přeji panu Valešovi brzké uzdravení. (**Karla Dörrová**)
Byl to velmi úctyhodný výkon, který mě potěšil, dojal a převážil i případné výhrady, které by spousta lidí mohla mít, ale jsou nicotné oproti celkovému dojmu. Krásné představení a jsem rád, že jsem ho viděl. (**Daniel Razím**)
**VOX populi. Zpravodaj 84. Jiráskova Hronova. 2014, 3. 8., s. 5**

Hronovský večer byla prostě lahůdka, nejprve **Rádobydivadlo Klapý** a jejich ***Všechno není košér*** a v noci pak LS Céčko Svitavy s představením Vědci. Je zvláštní jak tak různá představení s diametrálně odlišnými náměty mohou ve mě zanechat tak podobné pocity. Sice obdobně minimalistické, ale jinak? Obě inscenace ukazují na charakterové rysy, které nás provází v každé době. Možná to je ode mne troufalé obě představení takto srovnávat, ale byl to pro mne čas nejen pro úsměv, smích, pochechtávání, ale i pro zamyšlení se nad námi, naší historií i přítomností.
Uvedení ***Všechno není košér*** právě dnes, kdy se Ukrajina zmítá v nepochopitelných bojích bylo pro mne symbolem toho, jak moc je nám to blízké a jak moc víme z naší historie, jak s námi ostatní nakládají bez nás. Možná to není nejlepší konec a je to určitě podpořeno mým těsným vztahem s Ukrajinou, mysleme na ně, mluvme o tom a podpořme pravdu proti bezpráví.
**FORMÁNKOVÁ, Alice. Můj první 84. Hronov. Den druhý, začátek přehlídky, naplňování očekávání? [online] 2014-08-03, cit. [2015-02-15]. Dostupné na World Wide Web: http://www.amaterskascena.cz/clanek/muj-prvni-84-hronov-den-druhy-140803222000.html**

Víte, jak si ve Wordu můžete udělat automatický text a ten už pak jen vkládáte, kam potřebujete? Tak to máme u Rádobydivadla. Nejčastější věta v posledních letech spojená s tímto divadlem je: Klapý opět nezklamalo.
**Helena Kádnerová**: Divadlo bylo úplně nejlepší, nejkrásnější, moc se mi to líbilo. Jsem dojatá, slzička ukápla, prostě bezvadné.
Šárka Fotýnová: Dnešní divadlo bylo úžasné, dvakrát mě to dojalo k slzám. Opravdu. Hlavní hrdina byl výborný.
**Martina Cajthamlová**: Divadlo bylo skvělé jako vždycky. Na Klapý se vždycky těším.
**Bohumil Hrudka**: Dnes to byl jiný šálek než včera. První půlka měla děj, měla spád, bylo to srozumitelné. Druhá půlka byla taková smutná, pomalejší, hrálo tam méně herců. Nakonec to dopadlo dobře, měli velký aplaus. Líbilo se mi to.
**Miroslav Bilík**: Rádobydivadlo opět nezklamalo. Příběh je sám o sobě velmi silný, předvedený úplně dokonale. Ta člověčina z toho koukala, jak to šlo.
**David Kodytek, ml**.: Divadlo bylo výborné, naprosto super. Klapý nezklamalo, byli skvělí jako vždycky. Moc jsem se těšil a jsem rád, že jsem tu byl.
**Bohumila Fialová**: Představení bylo výborné, nádherné, nemůžu o něm ani mluvit. Bylo fascinující, musela jsem zatlačovat slzy.
**Nikolka Bendová (12 let)**: Bylo to pěkné, jsou šikovní.
**Vlastimil Platil**: Divadlo bylo výborné. Klapý opět nezklamalo, jsem rád, že jsem tu byl.

**Iva Kalová**: Vzhledem k aktuálnímu zdravotnímu stavu, nebylo moje rozpoložení na tak dlouhou hru ideální. Tak jako tak jsem se ale chvílemi, bez ohledu na viry, nudila, a to u kousku z Klapý není zvykem. No a klášstereckokulturákové židličky tomu vůbec nepomohly… slabá dvojka řekla bych.
**Míra Nyklíček, ml**.: Na to, co se Klapý snažilo vypovědět, bylo představení zbytečně dlouhé. Příběh se navíc musel hodně opírat o herecký výkon Tovjeho a jeho malé etudky. Příliš nepomohlo ani tiché mumlání řezníka Lajzra.
**Ať si kdo chce, říká co chce. Žnoviny 27. 10. 2014. S. 2**

## Košer raritka…

DVAKRÁT TOVJE VDÁVAL DCERY. Dva plné sály a dvojí nadšená reakce publika – minulou sobotu večer se na Jihlavsku ve stejném čase sešla proti sobě dvě uvedení různých inscenací na motivy hry Šolomona Alejchema ***Tovje vdává dcery***. Od 18 hodin přišel nejprve na řadu v Dobroníně partnerský soubor tamních Zmatkařů, Rádobydivadlo Klapý z Litoměřicka. Jeho principál Ladislav Valeš podal skvělý výkon v roli Tovjeho. Inscenace nesla titul ***Všechno není košer*** a zaplněný sál jí aplaudoval. Režisér kusu, herec mosteckého divadla Jiří Kraus, zatím zamířil do Horáckého divadla na premiéru obdobného kusu. Profesionální soubor HDJ totiž uváděl od 19 hodin premiéru inscenace muzikálu ***Šumař na střeše***, který vznikl na motivy stejné předlohy a stal se světovým divadelním bestsellerem. V režii Kateřiny Duškové také tady sklidili divadelníci aplaus publika, Tovjeho ztvárnil Josef Kundera. Obě inscenace, plné odkazů na židovské ortodoxní tradice, ale také na pogromy a nenávistné reakce okolního světa, nabídly vedle zábavy i silnou připomínku genocidy Židů, kterou přineslo 20. století. Na snímcích scéna židovské svatby v dobronínském sobotním představení (vlevo) a záběr z jedné z choreografií inscenace Horáckého divadla.
**Sobotní večer patřil dvakrát mlíkaři Tovjemu. Jihlavské listy 7. 2. 2014. S. 9**

## MIMOCHODEM… Obdivuhodná raritka nejen rádobydivadlácká…

Divadelníci hrají na pomoc kamarádovi Františku Zborníkovi
Nabitý sál dobronínského kulturního domu sledoval minulou sobotu premiéru nové inscenace souboru Zmatkaři Dobronín.

Svoji v pořadí dvacátou premiéru uvedli 11. ledna dobroníntští Zmatkaři. V režii hostujícího Ladislava Valeše, principála souboru Rádobydivadlo Klapý, inscenovali hru ***Dva*** z pera britského autora Jima Cartwrighta. Hru z roku 1989 přeložila Hana Kučerová. Režisér Valeš zvolil pro inscenování "obrácený gard", než bývá v dobronínském sále zvykem, a tak se tentokrát scéna přesunula na protější konec prostoru proti jevišti.

Po premiéře inscenace pro dva herce aplaudovalo publikum hercům Vladimíru Mátlovi a Tereze Fialové, z nichž každý ztvárnil hned několik postav. S tragikomickým podtextem hra popsala každodenní rutinní koloběh v severoanglické hospodě vedené partnerskou dvojicí, ale i různé typy jejích specifických návštěvníků a jejich životů. Ústředním motivem se nakonec ukázala být tragická událost v minulosti ústřední barmanské dvojice.

Vstupné na sobotní premiéru Zmatkařů bylo dobrovolné. Jak uvedl před premiérou člen souboru a asistent režie inscenace Jan Hejral, byl výtěžek věnován na konto léčby dlouholetého kamaráda Zmatkařů, divadelníka z České Lípy Františka Zborníka. Ten je známým autorem, režisérem, hercem, lektorem divadelních dílen a porotcem.

Jak na svých FB stránkách informovalo Rádobydivadlo Klapý, jde o uhrazení léčby zhoubného nádoru zřejmě jedinou možnou nedevastující léčbou, ozářením protonovými paprsky v Proton centru na Bulovce.

"VZP však tuto diagnózu neproplácí, nemá na tu zvláštnost šuplík. Celková částka za měsíční léčbu činí 489.770 Kč," uvedli divadelníci na Facebooku. Za účelem uhrazení léčby vzniklo i transparentní konto u FIO banky. Jak sdělil po sobotním představení principál Zmatkařů František Kunst, přispěl na něj dobronínský premiérový večer částkou 5.500 Kč.

Premiéra byla v sobotu uvedena jako součást průběžného festivalu Dobroníské divadelní chumelení. V jeho rámci se bude divadlo znovu hrát už 1. února, kdy přijede hostovat právě soubor Rádobydivadlo Klapý z Litoměřicka.

Klapý přiveze inscenaci ***Všechno není košer*** na motivy knihy spisovatele Šoloma Alejchema ***Tovje vdává dcery***. Příběh pojednává o židovské rodině chudého mlékaře, který má pět dcer. Děvčata se chtějí vdávat podle svého, navzdory tradicím a svým rodičům.

Podle knihy vznikl také celosvětově uváděný muzikál ***Šumař na střeše***. Ten bude shodou okolností právě 1. února premiérovat ve svém zpracování Horácké divadlo v Jihlavě.

**VARHANÍK, Jiří. Divadelníci hrají na pomoc kamarádovi Františku Zborníkovi. Jihlavské listy 17. 1. 2014. S. 10**

# … dlouhá cesta

*Na motivy filmu Ingmara Bergmana **Lesní jahody**. Děj se odehrává během jednoho horkého dne. Starý doktor Isac Borg je pozván na svou univerzitu do Lundu, aby zde byl oceněn čestným doktorátem. Na cestě ho doprovází snacha Marienne, která jede za svým manželem Evaldem. Bergmanovo poselství se nese v rovině strachu ze smrti, uvědomění si vlastní pomíjivosti i relativnosti světských hodnot.*

**Scénář a režie Ladislav Valeš,** výprava Miroslav Král j. h. a Lenka Svobodová Šťastná, realizace scény Miroslav Král j.h., Jaromír Holfeuer, Josef Tuček a Milan Hrzán, realizace kostýmů Miroslav Král j. h., Olga Psotová a Jonáš Filip, pohybová spolupráce Radek Zima j. h. a Eva Kodešová j. h., světla a zvuk Jan Kaška a Pavel Hurych, účinkující Jaromír Holfeuer (Isak Borg), Lenka Svobodová Šťastná (Marienne), Lukáš Burda (Evald Borg), Eva Andělová (Agda), Pavla Umhöhová (Sára ze snu), Petr Pidrman (Sigfríd, Akerman, Muž), Dana Cendrová (Teta, Manželka), Rostislav Soukup (Strýc Áron), Karolína Baňková (Charlotta), Štěpán Chadraba (Benjamin), Vítek Líbal (Hagbart), Jiří Chadraba a Kateřina Helclová (Dvojčata), Petra Maťáková (Sára), Jonáš Filip (Anders), Vít Šťastný (Viktor), Pavel Macák (Alman), Liběna Štěpánová (Berit), Kateřina Volánková (Eva) a Alena Burdová či Eva Kodešová (Matka). **První uvedení** 24. 9. 2014 v Libochovicích, **premiéra** 9. 10. 2014 v Lounech, hráno 23x – **dosud na repertoáru**

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- druhá předpremiéra 27. 9. 2014 na Rádobyfestu v Klapém,
- účinkování v rámci 20. ročníku Modrého kocoura Turnov 28. 2. 2015,
- účast na Děčínské bráně 28. 3. 2015 – cena za mužský herecký výkon Jaromír Holfeuer, cena za ženský herecký výkon Lenka Svobodová Šťastná, cena za scénografii Miroslav Král, cena za režii Ladislav Valeš, cena za inscenaci, doporučení na národní přehlídku Divadelní Piknik Volyně,
- účast na Divadelním Pikniku Volyně 9. 5. 2015 – čestné uznání za herecký výkon Jaromír Holfeuer, čestné uznání za herecký výkon Lenka Svobodová Šťastná,
- účinkování na FEMAD Poděbrady 11. 9. 2015,
- účast na přehlídce Léto s divadlem v Krupce 25. 9. 2015 – ceny za herecký výkon Jaromír Holfeuer, Lenka Svobodová Šťastná a Pavla Umhöhová, cena za scénografii Miroslav Král, cena za režii Ladislav Valeš,
- účinkování na 13. (Ne)šťastných klášterských divadelních žních 1. 11. 2015,
- účast na krajské přehlídce Klicperovy divadelní dny Sadská 7. 4. 2016 – čestné uznání za herecký výkon Lenka Svobodová Šťastná, cena za nejlepší mužský herecký výkon přehlídky Jaromír Holfeuer, cena za scénář a režii Ladislav Valeš, cena za inscenaci, nominace na národní přehlídku Krakonošův divadelní podzim ve Vysokém nad Jizerou,
- účinkování na Divadelním festivalu Napajedla 9. 4. 2016,

- účast na národní přehlídce Krakonošův divadelní podzim ve Vysokém nad Jizerou 9. 10. 2016 – hlavní cena za nejlepší mužský herecký výkon přehlídky a cena Dušana Zakopala za nejlepší seniorský herecký výkon Jaromír Holfeuer, hlavní cena za nejlepší ženský herecký výkon přehlídky Lenka Šťastná, cena za režii Ladislav Valeš, cena za inscenaci, nominace na Jiráskův Hronov 2017.

## Rozhovory o Dlouhé cestě…

***Co vás vedlo k výběru předlohy, filmu Ingmara Bergmana?***
Předlohu jsem vybral proto, že mám Ingmara Bergmana velmi rád, mám rád jeho filmy. Už v minulosti jsem dělal dvě podobné věci. ***Fanny a Alexandr***, ***Ježíšek už dávno***…, pak jsme dělali představení podle ***Podzimní sonáty***, jmenovalo se to ***Taková podivná kombinace citů***. Příští rok bude mít soubor třicet let a je zde spousta lidí, kteří to se mnou táhnou od samého začátku, a já se jim za jejich věrné služby chci nějak odměnit. Chci jim proto darovat přestavení, které by se k nim hodilo. Tuhle hru jsem chtěl udělat už kvůli hlavnímu představiteli, Jaromíru Holfeuerovi, protože už je přece jen ve věku, kdy se hlavní role už moc nedostávají a on u nás nikdy hlavní roli neměl. A pak mě také lákalo téma. Samozřejmě už jsem také dospěl do věku, kdy přemýšlím o stáří, o životě a o smrti asi víc než dříve. I když u nás to není úplná novinka, v našich hrách se vždycky objevovaly existenciální otázky. Teď jsem to ale považoval za největší argument, proč tuhle hru dělat.

***Zvolili jste hru, která je téměř surrealistická. Je to ve vaší tvorbě výjimka?***
Ne, není, my jsme vždycky měli exkurze do takových záležitostí, ale samozřejmě jsme je nedělali tak často. Vždycky jsem se snažil spíše o klasičtější pojetí divadla, ale jinak inscenace ***Faidraricie*** nebo ***Hory se připravují k porodu, na svět přijde malá šedá myš*** byly pojaty podobným způsobem, ještě daleko ostřejším. Občas se k těmto tématům vracíme, někdy to tak přijde, že se člověk potřebuje vymluvit.

***Při adaptaci filmové předlohy vycházíte více z textové předlohy, scénáře nebo filmu samotného?***
Začátkem je vždycky přečíst si scénář, zhlédnout film. Pak nastává problém, co z toho použít. Musíte vymýšlet dialogy, musíte vytahovat, co v předloze není, někdy se od ní musíte i odchýlit. Ve filmu si můžete dovolit stoptime na obličej, delší mlčení, zabrat mimiku, gesta… Na divadle to naháníme jinými prostředky, jinou obrazností, možná až poezií. To jsme se snažili na jevišti dostat. Snažím se tam přidat i něco svého, nějakou autorskou licenci. Pokouším se ale nepoškodit Bergmana, snažím se mu být věrný. Domýšlím si, jak by to vypadalo, kdyby Bergman dělal divadlo, jak by to on sám udělal, co by odpustil.

***Ve vašich inscenacích se často objevuje židovská tematika. Máte k ní vztah?***
Sám Žid nejsem, ani v mé rodině nikdo nebyl a ani přátele mezi nimi nemám. Vždycky jsem ale tíhnul k jejich dílům, hluboce si vážil jejich kultury. Bergman s touto tematikou hodně pracoval, v podstatě ve všech jeho filmech je odkaz na židovství. Hodně čerpá z autobiografie, je fascinující, že se už v osmatřiceti letech takto zabývá otázkou smrti. A židovskou tematiku najdeme skoro všude, i v naší inscenaci. Už tři roky také jezdíme hrát na pozvání židovské komunity do Teplic.

***Máte v plánu další inscenaci z židovského prostředí?***

Fascinuje mě příběh vraždy Anežky Hrůzové. Psal jsem o ní i hru, je to vlastně zpověď Anežky Hrůzové, ve které vykládá, jak k činu došlo. V kauze byli obviněni Židé. S tímhle problémem bych se ještě rád vypořádal. Hru mám stále rozepsanou, připravovali jsme ji k realizaci přímo v Polné u Jihlavy. Když jsem byl poprvé na místě, kde se to stalo, už jsem měl text rozpracovaný. Úryvek z Aneščina monologu jsme řekli i přímo na místě vraždy. Musím říct, že to byl neopakovatelný zážitek. Uvědomovala si to i řada lidí, kteří tam byli. Prováděli jsme rekonstrukci a připravovali jsme celý soudní proces, kde mělo být přes sto amatérských herců, kteří měli rozdané role. Celé se to mělo uskutečnit v Polné. Někteří lidé z toho ale couvli. Věc je tam stále trochu tabuizovaná, lidé si to ani moc nepřejí. Týká se to jejich předků a město si stále nese určitý cejch. Je to ale pořád problém, který mě nějak trápí a který bych rád chtěl nějak udělat.

**JIRÁSKOVÁ, Petra. Kdyby Bergman dělal divadlo. Rozhovor s L. Valešem. Divadelní Piknik : Zpravodaj celostátní přehlídky amatérského činoherního a hudebního divadla [online] 2015-05-10, cit. [2016-07-10]. Dostupné na World Wide Web: http://divadelnipiknik.cz/wp-content/uploads/2015/05/DPV-2015-zpravodaj-04-web.pdf**

***Proč jste se rozhodli inscenovat Bergmanovy Lesní jahody?***

To má prozaický důvod. Jednak kvůli tomu, že mám v kolektivu právě pana Holfeuera, který je v letech pana profesora. Já jsem tuhle hru chtěl dělat dávno, mám rád Bergmana a některé jeho hry jsme už dělali, ale neměl jsem správného herce a teď, když už jsem ho konečně měl, tak jsem to konečně mohl začít režírovat. A i mně už je to věkově blízké.

***Jak moc jste se drželi filmové předlohy?***

Ten filmový scénář má jistý tvar, ale lze ho převést do divadla, je to založené na filmových střizích a film si oproti divadlu může dovolit více. Částečně jsme z filmu ale vycházeli.

***Proč jste se rozhodli pro změnu názvu?***

Protože s tím souvisí ta dlouhá cesta k inscenaci („*To jsem vymyslel já*.“ Ozval se procházející herec.) ***Lesní jahody*** se objeví pouze na začátku a na konci. Nám byla bližší ta dlouhá cesta.

***Neuvažoval jste o tom, že byste na jevišti dal opravdové auto? Nebo alespoň část auta, když se jedná původně o road movie?***

Nene, scénu dělal Miroslav Král a my jsme o tom dlouho hovořili, jak by scéna měla vypadat. V podstatě jsme se shodli a přišlo nám to mnohem zajímavější, než kdyby tam bylo auto.

***Víte o tom, že Lesní jahody jsou nejoblíbenější film Miloše Zemana, našeho prezidenta?***

To nevím. (Procházející herci: „J*ežiš, to jsme snad radši ani nechtěli vědět*.“)

**„Nám byla bližší ta dlouhá cesta“. Rozhovor s Ladislavem Valešem z Rádobydivadla Klapý o jeho dlouhé cestě. Festivalový zpravodaj. Festival mladého amatérského divadla FEMAD. Sobota 12. 9. 2015, s. 4**

***V kolika letech jste poprvé viděl film Lesní jahody?***
Jestli se nemýlím, film byl natočený v roce 1957 a já sám jsem ho viděl jako poměrně mladý kluk, mohlo mi být tak 18 let. Byl jsem členem filmového klubu, v rámci kterého byl tento film uveden. Musím přiznat, že jsem mu až tak moc nerozuměl. Považoval jsem jej za nudný film, ve kterém se nic neděje. Starý pán, který má jisté problémy v minulosti a který nakonec umře.

V průběhu let, kdy jsem začal schraňovat Bergmana a začal se o něj více zajímat, jsem film ***Lesní jahody*** pak viděl ještě několikrát. Po každém zhlédnutí vidím něco, co jsem neviděl před tím. Tento film asi vyžaduje především velké životní zkušenosti.

***Pamatujete si i okamžik, kdy jste se rozhodl převést ho na divadlo?***
Já jsem poprvé udělal od Bergmana ***Fanny a Alexandr***. Hledal jsem od něj něco, co by se dalo nejlépe zdramatizovat. A pak jsem také musel vycházet z lidí, které jsem měl k dispozici. Kvůli mé ženě Veronice jsem udělal ***Podzimní sonátu***, byla zrovna v tom věku, kdy postavu mohla ztvárnit. A teď jsem se obloukem vrátil k dramatizaci této věci, protože jsem měl k dispozici Míru a hodilo se to k jeho věku.

***To máte za pravidlo, že když se v Rádobydivadle herec dožije určitého věku, tak má od vás slíbenou ještě jednu velkou roli?***
My jsme vždy měli kolektivní divadlo. Je pravda, že když u nás hrála Veronika, tak se vybrala hlavně postava pro ni a ostatní tak trochu sekundovali. Měli jsme dramatizace, ve kterých byla hlavní postava, ale v té rozmanitosti příběhu hlavní postava nějak zanikla a stala se z toho víceméně kolektivní záležitost. Ale zároveň, protože ostatní po celou dobu tak věrně slouží, tak jsem si říkal, aby člověk neodcházel z Rádobydivadla s pocitem, že už dosloužil, že by si zasloužil ještě jednu velikánkou postavu. Já si myslím, že to je sen každého herce, potkat se ještě s něčím zajímavým. Dramaturgie divadla tomu ale musí být podřízena, aby to nevypadalo, že teď budeme hrát jen o samých starých lidech. (*smích*) Je to o hledání. Samozřejmě jsem si tím nadělal problémy, protože každý rok někdo dozraje do určitého věku.

***Jelikož jste u nás už po jedenácté, tak můžeme sledovat i proměnu hereckého souboru. Kromě „starých známých“, jako je paní Liběnka, Eva Andělová nebo Pavel Macák, máte v souboru nyní hodně mladých lidí.***
Uvědomili jsme si, že v tomto směru nesmíme ustrnout. My potřebujeme mladé lidi. Ale hlavně si uvědomujeme, že my už tady brzy nebudeme, že už nebudeme mít síly a možná ani náladu. Já potřebuji, aby někdo tu naši štafetu převzal. U nás máme lidi, kteří musí pro divadlo hořet. Nemáme ani jednoho lajdáka, který by to tak nějak flákal a jen by se chtěl předvést na jevišti. Já jsem skutečně přesvědčený o tom, že tu mám lidi, kteří ten štafetový kolík ponesou dál. A jestli budou u nás nebo hrát někde jinde, to je jedno, protože my už jsme je prostě chytli. Třeba tak jako Lenku, která dnes hrála snachu. To bylo dítě, které hrálo u nás právě ve ***Fanny a Alexandr***. No a dnes je to maminka dvou dětí. Ten čas hrozně utíká. Já o ty lidi strach nemám. Jsem rád, že v současné době rozšiřujeme záběr. Takže když někde vidím někoho mladého, o kterém jsem přesvědčen, že by to zvládl, tak ho hned k nám tahám. Dnes třeba hrál zpěváka i můj vnuk, což je už jeho druhá role. Stejně tak ve hře hraje i můj syn

Kristián, který tady dnes nemohl být. Jsem rád, že se takhle s divadlem seznámí a ponesou štafetu dál.

***Kolik představení za rok odehrajete?***

Jak kdy. Myslím si, že do roka odehrajeme kolem 50 představení. Chystáme na 27. listopadu premiéru, takže od poloviny listopadu se budeme soustředit jen na ni a v prosinci už dám lidem volno, protože teď jsme hodně cestovali, jezdili jsme velké dálky a už si zaslouží nějaké volno.

***Kolik máte her na repertoáru?***

Celkem čtyři. ***Taneční hodiny pro pokročilé*** jsme hráli už 60x, pak máme ***Šumaře na střeše***, ***… dlouhou cestu*** a ***Amadea***. S ním už jsme udělali asi dvě derniéry, ale vždy to ještě znovu vytáhneme. Hráli jsme ho 54x.

***Rádobydivadlo má příští rok výročí. Co chystáte?***

Máme třicet let. Chystáme bulletin, pracovní svodka už je hotová. Když jsme zjistili, jak strašně tlustý je ten sešit, tak nad tím musíme ještě podumat a upravit ho. A to tam ještě nemáme fotografie a medailonky jednotlivých lidí. Lidé, kteří u nás odehráli více než 200 představení, by si podle mého zasloužili, aby o nich bylo někde psáno. Dále chystáme film, kde by se mluvilo o jednotlivých představeních, dáváme dohromady zábavný pořad, aby se lidé také trochu pobavili. Dáváme dohromady program našeho Rádobyfestu, kde se jeden den budou hrát divadelní představení, a druhý den budeme oslavovat. Je s tím hodně práce.

***Jak jste spokojený s dnešním představením?***

Já jsem spokojený. Vzhledem k tomu, že jsme včera přijeli pozdě domů z hraní a navíc jsou někteří zdravotně indisponovaní, tak jsem spokojený.

***S čím přijedete příště?***

Myslím, že vám budeme moci nabídnout ***Rozmarné léto***.

**Nudný film, kterému jsem nejprve nerozuměl. Rozhovor s režisérem a dramatizátorem … dlouhé cesty Ladislavem Valešem. Žnoviny 2. 11. 2015**

## Napsali o Dlouhé cestě…

Ladislav Valeš přivezl pod hlavičkou Rádobydivadla Klapý dvacet dva herců. Jeho adaptace Bergmanova filmu ***Lesní jahody*** (uváděná pod názvem ***…dlouhá cesta***) je totiž velké plátno, opus, road movie jednoho starce, který se snaží najít sám sebe.

Téma stáří je podle mne trefa do černého. Herecké výkony tradičně netradiční, vyrovnané, za zmínku přitom přece jen stojí dva z nich: Lenka Svobodová Šťastná hraje Marienne ukázněně, v přesném gestu, s tajemstvím, které přitažlivě poodhaluje, Jaromír Holfeuer to má v roli starého doktora Isaca Borga o poznání těžší. Od jisté fáze se totiž dostává do pozice pozorovatele okolního světa, mlčenlivého poutníka na své poslední cestě. To se pak člověk nemůže než opřít o své charisma, má-li nějaké. Jaromír Holfeuer v tomto smyslu stojí zcela zpříma.

Přesto lze říct, že je právě v tomto bodě tak trochu zakopaný pes. Přestože adaptace látku zhušťuje, nezapře své filmové podhoubí. Princip příběhu totiž zůstává stejný: nahlédnout okolní svět očima starého muže, který čím víc je svým okolím ctěn,

tím více je introvertní. To hlavní se tedy odehrává uvnitř doktora Borga. V jeho hlavě. A mně v tu chvíli na některých místech prostě chybí pohled na detail jeho tváře. Najednou potřebuji jeho zasněné oči, jeho vrásky, úsměv, který je lehký jak vzpomínka na vůni vlasů jeho první lásky. A to divadlo neumožňuje. Režisér Valeš se snaží tuto emoci zdivadelnit působivými obrazy, k čemuž mu výrazně pomáhá výrazná a přitom jednoduchá scéna Miroslava Krále, ale ne vždy se mu to daří. A pomalý tep srdce starce se tak někdy prolíná do rytmu inscenace jako takové, což je na divadle, nikoli ve filmu, paradoxně špatně.

To je ale jediný moment, nad kterým se lze u této působivé inscenace kriticky zamýšlet, a i to je okamžik, který je sám o sobě velmi inspirativní, proto se odborná porota rozhodla doporučit tuto inscenaci do programu celostátní přehlídky činoherního a hudebního divadla Piknik Volyně 2015.

**MICHÁLEK, Petr. Jak jsem proběhl Děčínskou bránou [online]. 2015-03-31 [cit. 2016-02-26]. Dostupné na World Wide Web: http://www.amaterskascena.cz/clanek/jak-jsem-probehl-decinskou-branou-706cc.html**

Jenom krátce – byla to opravdu dlouhá cesta. Přišlo mi to zdlouhavé. Míra z Prachatic
Z představení jsem nadšená. Zatím asi nejvíc ze všech. Jen jsem měla problém občas pochopit snové představy, které tam byly. Jinak nemám co vyčíst. Super herci. ***Eva z Týna nad Vltavou***

Dorazila jsem těsně před představením, tak jsem byla chviličku chaotická a maličko trvalo, než jsem se zkoncentrovala. Není to úplně můj žánr, baví mě jiný typ divadla. Rádobydivadlo Klapý znám a obdivuji, jak se zhostí velkých a složitých kusů. Klobouk dolů. Pro mě toto představení bylo už trošku delší, maličko mi vypadávala pozornost. ***Lucie z Prahy***

Představení se mi i na potřetí moc líbilo. Mám rád znázornění mezilidských a mezigeneračních vztahů, které mě vždycky dojímají, neboť si je velmi jednoduše projektuji do osobního života. ***Jiří z České Lípy***

Nejdřív jsem to nemohla pochopit, pak mi došlo, že vzpomíná na svůj život. Rekapituluje, co se mu událo, a na konci zemře, takže je to vlastně jeho poslední den. Představení na mě působilo trošku stísněně, nebylo to nic k zasmání. Bylo to spíš přemýšlivé a smutné. ***Jana z Malenic***

Moc se mi to líbilo. Byly to velmi pěkné herecké výkony. Byli tam někteří vynikající herci. Mně tam hraje moje švagrová, která je perfektní, její syn, který je taky vynikající (u něj jsem si nikdy nemyslela, že se bude divadlu takto věnovat), a jeho dcerka. Tento soubor je úžasný. Byl to moc hezký večer. ***Marie ze Strakonic***

**Jednohubky k představení *Dlouhá cesta* ve Volyni. Divadelní Piknik : Zpravodaj celostátní přehlídky amatérského činoherního a hudebního divadla [online] 2015-05-10, cit. [2016-07-10]. Dostupné na World Wide Web: http://divadelnipiknik.cz/wp-content/uploads/2015/05/DPV-2015-zpravodaj-04-web.pdf**

Inscenace Rádobydivadla Klapý ***...dlouhá cesta*** je jevištní adaptací proslulého filmu Ingmara Bergmana ***Lesní jahody*** (1957), či přesněji inscenací filmové povídky, podle níž Bergman film natočil, či ještě přesněji inscenací dialogů této

povídky. V tom spočívá do jisté míry kámen úrazu – Bergman vytváří v ***Lesních jahodách*** složitý útvar, v němž se v předsmrtném bilancování profesora Borga bez výraznějších švů prolíná realita, vzpomínkové reminiscence a sen a v němž se obraz na vyprávění příběhu podílí stejně jako slovo. Inscenace klapských se sice o výraznější výtvarné gesto pokouší, zdaleka však neusiluje tolik o vyprávění obrazem. Z toho plyne trojí komplikace – Bergmanovo slovo jednak často odkazuje k určité akci a bez ní se ocitá ve vzduchoprázdnu (viz takřka nesmyslné výkřiky o uštknutí hady, které mají v povídce jasné zakotvení v konkrétní akci), jednak může „samotný" text působit příliš knižně a pateticky a konečně se tím znesnadňuje pochopení samotné zápletky, která zdaleka neleží jen ve slovech.

Zhruba do poloviny těmto problémům inscenace režiséra Ladislava Valeše poměrně úspěšně odolává a prosazuje svou nejsilnější devízu – sehraný, herecky kvalitně vybavený ansámbl (především v jeho dámské části). I výstup dětí na oslavě strýčka Arona, i ztřeštěnost tria mladých, kteří putují do Itálie, působí jako organická odlehčení melancholické Borgovy road-movie.

Zhruba od návštěvy u Borgovy matky, která je v rozporu se smyslem situace (Borg ve své kultivované, leč vnitřně mrtvé matce uvidí výstrahu pro sebe sama) pojatá jako groteskní, protivně skřehotající stařena, se však žánr inscenace rozkolísává a rozpadá. Borgovy vzpomínky na dětskou lásku Sáru vyznívají jako zbytečně poetizované vstupy jakési tančící loutky, významově klíčové zjevení profesora, který Borga místo vědomostí „zkouší" z jeho lidských kvalit, je shozeno nesmyslně komickým kostýmem a konečně samy o sobě vypjatě dramatické dialogy Evalda a Marianne režisér posunul použitím prvoplánově dojímavé hudby až do směšnosti. Je to vzhledem k nemalým hereckým kvalitám zúčastněných určitě škoda.

Zapomněl jsem se však stále zmínit o největší devíze ***...dlouhé cesty*** – je jí suverénní výkon Jaromíra Holfeuera, který nabídnutou příležitost využil bezezbytku a vykresluje pozdní prozření profesora Borga niterně a přesvědčivě zároveň. Vytváří tak rozkolísané inscenaci silný svorník.

**ŠOTKOVSKÝ, Jan. Dlouhá cesta k Bergmanovi. Divadelní Piknik : Zpravodaj celostátní přehlídky amatérského činoherního a hudebního divadla. 2015, 10. 5. (č. 4), s. 7**

Nešlo přehlédnout, že nemalý „rozruch v sále" vzbudil fakt, že jsme na Hronov nedoporučili ani jednu z dvojice ambiciózních inscenací souborů renomovaných a ostřílených: ***…dlouhou cestu*** **Rádobydivadla Klapý** a ***Maratova Sada*** **DK Jirásek Česká Lípa**. A to přesto, že obě inscenace měly také zejména v herectví nepopiratelné kvality – u klapských šlo o výkon ansámblovější, českolipské inscenaci výrazně dominoval Pavel Landovský jako Markýz de Sade. Zároveň se nám ovšem jevilo, že Ladislav Valeš nenalezl k Bergmanovým ***Lesním jahodám*** (scénář proslulého filmu byl ***…dlouhé cestě*** předlohou) přesvědčivý, stylově jednotný klíč, který by umožnil přesvědčivě jevištně tlumočit onen nejednoduchý text, počítající koneckonců výrazně s filmovou obrazností a detailem.

**ŠOTKOVSKÝ, Jan. Můj milý porotní deníčku… - Divadelní Piknik Volyně 2015 [online]. 2015-06-18, [cit. 2016-24-02]. Dostupné na World Wide Web:**

**http://www.amaterskascena.cz/clanek/muj-mily-porotni-denicku-divadelni-piknik-volyne-2015-ra6dq.html**

Mě hrozně dojímá ten konec, kde se usmíří ti dva mladí lidé a budou spolu mít to miminko. Uronila jsem i slzu!
Není to špatný no, ale jo dobrý, líbilo se mi to.
No, nejdřív jsem si říkala: co to je??? Ale pak mě to dostalo!
Mně tekly slzy, jak jsem zíval.
Na mě to bylo moc překombinované. Krátit, krátit, krátit.
To představení bylo velice zajímavé. A bylo trošku náročné vzhledem k té hodině, ve které to probíhalo. Každopádně já jsem to teda jako vydržel a tak trošku jsem se v tom ztrácel. Byly tam občas pasáže, které bylo těžké vydržet, ale jinak to bylo super.
Rozpačité.
Bylo to dlouhý.
Z mýho hlediska to bylo takový statický.
Párkrát jsem u toho klimbla, ale myslím, že jsem nic neprospala.
Já jsem unavenej, radši se mě neptejte.
Moc se mi to nelíbilo, bylo to hrozně natáhlý.
**Divácké výkřiky. FEMAD – festivalový zpravodaj 12. 9. 2015. S. 4**

Na melancholický sever a do vzpomínek nás zavedlo **Rádobydivadlo Klapý** s adaptací filmu Ingmara Bergmana ***Lesní jahody*** pod názvem ***…dlouhá cesta***, v níž protagonista putuje zemí svého dětství a mládí a zároveň svými vzpomínkami, a ujasňuje si, co cestou životem poztrácel a co získal. Soustředěné psychologicky laděné výkony herců nebyly špatné, ale celé to tak trochu zůstalo „za sklem".
**SOPROVÁ, Jana. Ohlédnutí za FEMAD 2015 [online]. 2015-09-29, [cit. 2016-24-02]. Dostupné na World Wide Web: http://www.amaterskascena.cz/clanek/ohlednuti-za-femad-2015-ia38m.html**

Včera se v rámci klášterecké přehlídky představilo Rádobydivadlo Klapý – tradiční účastník žní. ***… dlouhá cesta*** byla divadelní adaptací Bergmanova filmu ***Lesní jahody***.

Převést film na jeviště je vždy velmi ošidné. Jedním (*ale ne jediným*) důvodem je nemožnost předvést emoce v detailu. Velmi tak záleží na tom, jak se své role zhostí herec na jevišti a jak dokáže přenést emoce přes rampu do hlediště. Klapáci to umí skvěle. Stačí jim k tomu jednoduchá scéna a výborné herecké výkony.

O hereckých výkonech nemá smysl psát (*ale Míru Holfeuera a Lenku Svobodovou zmínit musím*), zmínku si ovšem zaslouží scéna. Kromě nekonečných možností využití ve smyslu divadelních dekorací, nabídla jednu čistě „filmovou" vychytávku. Zužující se boční stěny jako by naznačovaly možnost „nájezdu filmové kamery" na detail. A když se k tomu přidá účelná režie, měl divák dojem, že vidí „záběr" přesně toho, co potřebuje vidět, aby pochopil nejen příběh, ale i každičké hnutí mysli jednotlivých postav.
**… dlouhá cesta k Lesním jahodám. Žnoviny 2. 11. 2015**

*Zuzana Budnjaková*: Bylo to fantastické, moc se mi líbily jejich herecké výkony. Hlavně ten starší pán byl úžasný. Měla jsem z něj husí kůži. Příběh byl poutavý, velmi pěkné.

*Kristýna Sladomelová*: Jsem ráda, že nezklamali, a musím říct, že to byl velký doják. Strašně se mi to líbilo. Musela jsem zatlačit slzu. Musím ocenit to, že dokázali opět stvořit obrovskou hru s obrovským množstvím herců. Vše bylo perfektní. Co jsem rozhodně ocenila a čeho jsem se trochu bála, bylo to, že ač nebyla přestávka a byl to tak dlouhý kus, že jak to bylo pěkné, tak se to dalo krásně zkouknout celé v kuse.

*Lenka Jandlová*: Mně se hra líbila, asi jako vždy, když vidím Klapý, protože mají kvalitní herce a umí zaujmout. Tím, jaké používají prostředky, vždy diváka dostanou do děje. Nejsem si zcela jistá vhodností určitých momentů ve hře, jako třeba když tam začala chraptivě hrát Pink. To mě hodně rozhodilo. Nevěděla jsem, jestli je to už ten sen, který potom přišel, nebo jestli je to ještě realita. Moc se mi to tam zkrátka nehodilo. A vlasy paní matky mi také přišly už moc. Mohla by je mít sepnuté jako normální stará žena, ač tedy pravděpodobně byla nějakým způsobem kouzelná.

*Václav Homolka*: Já jsem předeslal, že bych byl rád, kdyby to dnes 1. 11. byly samé jedničky. Opravdu se mi to líbilo. Divadlo Klapý je opravdu každý rok vynikající. Nevím akorát, jestli tam nebylo moc herců. Ne tedy, že by se mi to nelíbilo, ale možná, že jich tam bylo zbytečně hodně. To je ale jen můj dojem. Jinak jak se střídala generace za generací, jak se retrospektivou díval zpátky, tak bylo vidět, jak je to nepřenosné. Zkušenosti se musí zažít, nová generace se nepoučí. A když se poučí, tak jen v něčem, co se jim zrovna hodí. Nenechají si do svého života moc mluvit, neposlouchají tatínka a maminku, i když to s nimi myslí dobře. To tam bylo dobře vystižené. Líbilo se mi, jak to podal hlavní mužský hrdina. Myslím si, že to zahrál tak věrně, jako kdyby to opravdu prožíval. Buď se do té role tak vcítil, nebo je opravdu takový. To na mě udělalo dobrý dojem. A tím, jak tam bylo trolik postav, tak jde vidět, jak je téma generačního sporu závažné a jen těžko se dá vystihnout jednoduše spleť rodinných vztahů. Někdy to tam bylo až trochu přehnané, ale asi to byl záměr. A někdy se mi zdálo, že si člověk musí až moc domýšlet. Takže si každý domyslel to, co chtěl a co právě potřeboval. A tak to asi má být.

*Pavel Křenek*: Obdivuji herecký výkon hlavního hrdiny, který tam byl vlastně úplně po celou dobu. To bylo hodně dobré. Trochu nerozumím tomu konci, proč hlavní hrdina zemřel. Jinak se mi představení moc líbilo a bavilo mě od začátku do konce.

*Irena Foukalová*: Představení bylo vskutku výborné. Jak po stránce herecké, tak i po stránce rekvizit a kostýmů. Ze začátku jsme vlastně vůbec netušili, kdo jaká postava je, co je to za osobnost. Ale jak postupoval děj, tak jsme si oblíbili určitou postavu. Mně se tedy opravdu líbila Sára. A určitě bych ještě pochválila snovou scénu, která byla skoro podle pravdy. Každý máme takové bláznivé sny.

*David Němeček*: Já se musím přiznat, že je to jedna z mých prvních zkušeností s takovým představením. Moc mě to překvapilo, už jen ten popis hry se mi moc líbil. Moc se mi líbily kostýmy. Výkon hlavního herce byl úžasný. Bylo tam množství životních mouder, které může člověk sám u sebe najít a poučit se z nich. Osobně se

mi líbila postava Marienne, jejíž příběh byl úžasný. Moc se mi to líbilo a určitě přijdeme znovu.

*Miroslav Bilík*: Co se týká souboru Klapý, tak herecké výkony jsou na úrovni, nezklamali. Co se týká výběru hry a režie, platí to samé, co jsem řekl o hereckých výkonech, velmi dobré. Akorát to téma bylo velmi těžké, padla na mě depka a obávám se, že se z toho budu muset propít.

*Jana Šturmová*: Mně se hra ze začátku moc nelíbila. Já jsem kdysi film od Bergmana viděla, už je to ale velmi dávno. Jeho díla byla vždy taková psychologická a těžká. Čekala jsem to komornější. Do hry mi nepasovala muzika, vzpomínky na mládí a ti mladí lidé. Nějak mi to tam nesedělo a z nějakého důvodu se mi to prostě nelíbilo. Druhá půlka se mi líbila víc. Já divadlo Klapý mám moc ráda, líbí se mi jejich hry, ale tohle mi moc nesedělo.

*Zdenka Drozdová*: Představení se mi moc líbilo, ale bylo to pro náročnějšího diváka. Hodně k zamyšlení. Ale bylo to hezké.

*Kamila Kučerová*: Představení se mi líbilo moc. Přišlo mi to dost náročné a obdivuji, jak to dokázali zpracovat. Fascinovalo mě velké množství postav na scéně, to už jsem dlouho neviděla. Představení jako takové bylo zajímavé, chvílemi smutné. Docela mě mrzelo, že na konci hlavní postava zemřela, čekala jsem, že to dopadne trochu jinak.

*David Žažo*: Byla to pro diváky docela náročná hra, nevím, jestli jsem byl úplně naladěný na tuhle notu. Každopádně herecké výkony byly úžasné, ty to strhly, takže celkový dojem je opravdu výborný.

**Ať si kdo chce, říká co chce. Žnoviny 2. 11. 2015, s. 3 – 4**

Ingmar Bergman byl švédský filmový a divadelní režisér, spisovatel a dramatik, jeden z nejvýznamnějších filmařů 20. století. Jeho díla jako ***Sedmá pečeť***, ***Pramen panny, Jako v zrcadle, Mlčení, Šepoty a výkřiky, Podzimní sonáta, Fanny a Alexandr, Scény z manželského života*** a další patří vůbec k tomu nejlepšímu, co bylo ve filmovém umění dosud vytvořeno. Jeho filmy se často zabývají existenciálními otázkami (především o smyslu života), smrtí, osaměním, pravdou a vírou v Boha. To vše se v plné síle promítá i v ***Lesních jahodách***, které jsou spolu se ***Sedmou pečetí*** považovány za počátek Bergmanovy vrcholné filmové tvorby. A právě filmový scénář ***Lesních jahod*** se stal výchozím bodem divadelní inscenace souboru Rádobydivadlo Klapý ***…DLOUHÁ CESTA***.

Ústřední postavou celého příběhu je postava Isaka Borga, předního vědce, který má být na sklonku života na své mateřské univerzitě v Lundu významně oceněn, ale tváří v tvář smrti si díky svým snům a vzpomínkám z mládí uvědomuje pomíjivost a relativnost světských hodnot, jaké pro něho dosud znamenaly velké vědecké úspěchy. Dochází k poznání, že po lidské stránce byl celý život egocentrikem, zatrpklým člověkem bez lásky, bez přátel a před blížící se smrtí je zcela osamocen. Děj inscenace (i filmu) se odehrává v jeden jediný den a je v podstatě ucelenou sérií reálných, retrospektivních i snových epizod (někdy nostalgických, jindy poetických, ale i záměrně banálních) sjednocených díky využití principů filmového žánru, označovaného jako tzv. road movie (zde Borgova cesta autem do Lundu).

Zmíněné ústřední téma se souboru Rádobydivadla podařilo ve včerejším představení z jeviště sdělit, a to i díky v zásadě soustředěné a pregnantní režii Ladislava Valeše. Jednotlivé epizody jsou přehledné a díky použitým scénickým prostředkům se, podle mého názoru, může v drtivé většině divák orientovat, v jaké časové i významové situaci se postavy ocitají. Ke zdaru celkového vyznění inscenace přispívá vynalézavá a symbolické rovině příběhu plně odpovídající scénografie, ale i herecké výkony všech aktérů, přičemž je nutné vyzdvihnout především Jaromíra Holfeuera jako Isaka Borga a Lenku Svobodovou Šťastnou jako Marienne.

Jak již bylo naznačeno, symbolika hraje významnou sémantickou úlohu jak v citovaném filmu, tak v inscenaci souboru z Klapý. Lesní jahody jako symbol mládí, Sára ze snu jako symbol promarněné lásky, těhotná Marienne jako symbol pokračování rodu Borgů, postavy Anderse, Viktora a Sáry jako věčný boj materialismu a duchovna atd. I s touto rovinou se Rádobydivadlo vyrovnalo se ctí včetně závěrečné pointy, kdy duchovní poznání a následná psychická úleva hlavního hrdiny znamená svým způsobem naději harmonických vztahů ostatních postav.

Z tohoto úhlu pohledu je poněkud nejasná a režijně ne zcela přesně artikulovaná situace, ve které se Isak Borg rozhodne, že přehodnotí svůj dosavadní život, tj. co je tím nejvýraznějším impulsem a zároveň „spouště- čem“ (ve filmu je to velmi sugestivní surrealistický obraz vylidněné ulice, do které přijede pohřební kočár, z rakve vypadne tělo Borga, on se potká sám se sebou a uvědomí si tím blízkost smrti). Stálo by za to zamyslet se také nad temporytmem inscenace, neboť zvláště výstup Matky působí poněkud rozvláčně. Jsem ale přesvědčen, že to je dáno zejména tím, že stejný nebo podobný temporytmus mají scéna předcházející i následující. Ani tyto „vady na kráse“ nemohou však, podle mého názoru, zpochybnit, že jsme včera večer byli přítomni nevšednímu divadelnímu zážitku. Díky za to.

**SCHEJBAL, Milan. Recenze. Ladislav Valeš, … dlouhá cesta, Rádobydivadlo Klapý. Větrník : Deník Krakonošova divadelního podzimu. 2016, roč. 47, č. 4 (10. 10.), s. 2-3**

Inscenace ***...dlouhá cesta*** se dotýká problému bilancování na konci života. Téma jsme pochopili, ale ztráceli jsme se v ději. Metafory a symboly zde příliš nefungovaly, nebyly srozumitelné. Nepochopili jsme, co chce režisér sdělit. Chtěli bychom vyzdvihnout výbornou jevištní řeč a herecké nasazení.

Jak to vidí půdička. Větrník : Deník Krakonošova divadelního podzimu. 2016, roč. 47, č. 4 (10. 10.), s. 3

Včera jsme shlédli divadelní představení ***…dlouhá cesta*** v podání Rádobydivadla Klapý. Motiv cesty jsme vnímali jako cestu k životní změně Isaka. Započíná ji jako sebestředný, zahořklý člověk, pro kterého je kariéra důležitější než mezilidské vztahy. Postupně nám odkrývá svou minulost a dozvídáme se, že vše začalo zklamáním v lásce. Doprovází ho snacha Marienne, s níž má nevlídný vztah, dokud Marienne nepoznává jeho matku, díky čemuž pro něj nalézá pochopení – na Isaka působí jako katalyzátor. Během cesty poznávají tři stopaře. Ti symbolizují život a jsou analogií k Isakovu mládí. Jde totiž opět o dva muže s rozdílnými hodnotami a se zájmem o jednu dívku. Důležité je také setkání s matkou, při němž Isak uvědomuje, že nechce dopadnout

jako ona. Marienne nám odkrývá konflikt s Isakovým synem. Evald byl poznamenán svým otcem, vyhýbá se vztahům a nechce být na světě, ale nakonec se rozhodne vztah s Marienne zlepšit. Na konci cesty Isak umírá poté, co své životní priority přehodnotí. Přes to, že představení končí smrtí hlavní postavy, konec působí pozitivně. Zvláště jsme ocenili herecký výkon Jaromíra Holfeuera v roli Isaka. Líbily se nám šikovně provedené přechody mezi vzpomínkami, sny a realitou, a také projektování negativních zkušeností z minulosti do snu (Sigfrid, Altman). Všimli jsme si invenčního využití scénografie – konkrétně dvou bočních stěn. Uvítali jsme, že představení nemělo pauzu, čímž si udrželo napětí. Do celé hry nám nezapadl náhlý hudební vstup Pink. Rušivě na nás působily i kostýmy stopařů, které byly příliš moderní. Nejasný pro nás byl význam panenky – dítěte přehozeného přes stěnu, nakonec jsme si to vyložili jako Sářinu schopnost zraňovat. Hloubka tématu nás citově zasáhla a vyvolala tříhodinovou bouřlivou diskuzi.

**KDP mladým. Větrník : Deník Krakonošova divadelního podzimu. 2016, roč. 47, č. 4 (10. 10.), s. 3**

Ingmar Bergman se právem zařadil mezi nejvýznamnější filmové tvůrce 20. století. Film Lesní jahody natočil v roce 1957 a jeho scénář se stal výchozím bodem inscenace souboru Rádobydivadlo Klapý pod názvem ***...dlouhá cesta***. Témata jako jsou smysl existence lidského života, smrti, osamění, pravdy a víry v Boha, která jsou typická pro Bergmanovu tvorbu, se podařilo – takřka beze zbytku – přetavit do jevištní podoby. Díky přehledné a pregnantní režii antiiluzivního a přitom obrazně-symbolického scénického řešení a soustředěným hereckým výkonům celého souboru (ve kterém dominují Jaromír Holfeuer v ústřední postavě Isaka Borga a Lenky Svobové Šťastné v roli jeho snachy Marienne) jsme byli svědky nevšedního divadelního zážitku.

**SCHEJBAL, Milan. Závěrečné slovo. Větrník: Deník Krakonošova divadelního podzimu. 2016, roč. 47, č. 10 (16. 10.), s. 1-2**

## Drobné raritky s … dlouhou cestou spojené

***Jak dlouho jste členem Rádobydivadla?***

Takových třináct let. Prvních šest let jsem účinkoval jako herec, ale pak začala škola a výběr oboru, takže elektrikář neboli mechanik elektronik, abych to nazval správně, a to je spíš ta technika, ke které mě to táhlo a pak jsem tam zůstal.

***Co děláte, když nejste v divadle?***

Pracuju. Ale jsem hlavně v divadle, je to můj největší koníček.

**Rozhovor s technikem Janem Kaškou. FEMAD – festivalový zpravodaj 12. 9. 2015. S. 4**

Ale je tam taky jeden takový ouraz, o kterém také bude určitě mluvit ten ošklivec naproti mně.

Mě by zajímalo, kolik tomu Isaacovi je. Podle programu ho maminka měla v devíti letech.

Až jim bude určitý věk, tak si herci můžou vybrat roli, nebo já ji jim vyberu.
Mně se ty Lesní jahody líbily nejméně, ale byl jsem natolik uvážlivý a řekl jsem si: Rudolfe, počkej, dej tomu čas.
„Názor! Pozor!“ … „To není názor, to jsem viděl.“
No já jsem věděl, že na to jednou někdo přijde.
Klapáky mám rád, už dlouhá léta. Ale teď musím být kritický, byli zase nejlepší.
Tak asi si to až v rakvi přečtu a třeba mě to bude bavit.
Já teda miluju Pavlu.
Já teda neberu do auta stopaře, ale Sáru bych vzal.
Jaký je čas v ***Hamletovi***? Čas odjezdu autobusu.
Univerzální posez a vzadu byl centrální mozek lidstva.
Neříkáš to dobře, ale to nevadí, čas běží.
Když jsem se narodil, tak Fréhár to viděl už minimálně desetkrát.
Dumal jsem, kde se vzal výraz švédská trojka. Tak teď už to vím, u Bergmana.
**Postřehy z kuloárů. FEMAD – festivalový zpravodaj 12. 9. 2015. S. 4**

# Vladislav Vančura: **Rozmarné léto**

*Poetický příběh jednoho léta. Říční lázně s molem i terasou, kouzelník na náměstí přitáhne vůz, napne provaz a představení může začít...“Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastným.“*

Dramatizace Rudolf Felzmann, **úprava a režie Jaroslav Kodeš**, scéna a kostýmy Jana Stejskalová, hudba Jiří Strohner, světla a zvuk Jan Kaška, Pavel Hurych a Vít Líbal, inspicientka Naďa Hladíková, realizace scény, kostýmů a rekvizit Milan Hrzán, Jaromír Holfeuer, Jana Stejskalová, Olga Psotová, Jonáš Filip a Jaroslav Kodeš, pohybová spolupráce Eva Kodešová ml. a Radek Zima, kouzelnické triky Jan Vaidiš, grafika programu Jana Stejskalová a Pavel Macák. Účinkující Eva Kodešová (Kateřina Důrová), Ladislav Valeš (Antonín Důra), Pavel Macák (Major Hugo), Václav Špirit nebo František Zborník (Kanovník Roch), Jonáš Filip (Kouzelník Arnoštek), Petra Maťáková nebo Tereza Lačná (Kouzelnice Anna), Jaromír Holfeuer (Dědeček), Pavla Umhöhová nebo Lenka Svobodová Šťastná (Žena) a Vít Šťastný (Muž).
**Premiéra** 27. 11. 2015 v Libochovicích, prozatím hráno 29x – **dosud na repertoáru**

**Z celkového počtu repríz účast na přehlídkách:**

- účast na Děčínské bráně 19. 3. 2016 – čestné uznání za herecký výkon Jonáš Filip, ceny za herecké výkony Eva Kodešová, Ladislav Valeš, Pavel Macák, František Zborník, cena za hudbu Jiří Strohner, cena za scénografii Jana Stejskalová, cena za režii Jaroslav Kodeš, cena za inscenaci,
- účast na Divadelním Pikniku Volyně 14. 5. 2016 – čestné uznání za herecký výkon Eva Kodešová, Ladislav Valeš, František Zborník a Jonáš Filip, cena za inscenaci, nominace na Jiráskův Hronov,
- účast na Jiráskově Hronově 5. 8. 2016,
- účinkování na open air festivalu Pernštejn(l)ove v Pardubicích 7. 8. 2016,
- účinkování na přehlídce Sokolovská čurda 23. 9. 2016 – hlavní cena Jaromír Holfeuer za roli Dědečka,
- účinkování v rámci přehlídky Hrabalova ostře sledovaná Polná 28. 9. 2016,
- účinkování v rámci Léta s divadlem v Krupce 29. 9. 2016,
- účinkování v rámci Rádobyfestu 1. 10. 2016,
- účinkování v rámci 40. Českolipského divadelního podzimu 14. 10. 2016,
- účinkování na Stochovské Thálii 21. 10. 2016,
- účinkování na 44. Radnické divadelní přehlídce.

## Rozhovor o Létu rozmarném…

***V jaké úpravě Rozmarné léto hrajete?***

Vznik úpravy je komplikovanější. Za základ jsem vzal dramatizaci Rudolfa Felzmanna, který ji dělal asi před šesti, sedmi lety pro kladenské divadlo. Pak jsem měl v ruce úpravu Honzy Pavlíčka z Poděbrad. Kdysi chtěl ***Rozmarné léto*** dělat, ale nikdy ho nerealizoval, zbyla jen jeho dramatizace. No a pak jsem do toho zasáhl já sám.

Největší podíl je tam Rudy, pak asi můj. … Jazyk prózy je nádherný, kouzelný, ale nelze přenést do dramatizace bez korekce.

***Kouzelný jazyk je ale zároveň hodně těžký. Jaká byla práce s herci, aby dali Vančurovi, co mu náleží?***

Pro všechny to byla dřina a oříšek. Už jen říct vančurovskou větu, aby dávala smysl, aby vtip vyzněl, je těžké. Najít ve větě logický důraz a správně ho intonovat, další problém. Jazyk má svůj rytmus, a když ve větě zvolíte nesprávné slovo, nebo porušíte slovosled, tak vás to vyhodí z koncentrace, že se nestačíte divit a okamžitě se to pozná.

***Arnoštka máte pojatého až cirkusově, což nebývá obvyklé…***

Když chcete dělat ***Rozmarné léto***, tak jednou ze základních věcí, kterou musíte vyřešit je, jak bude Arnoštek chodit po provaze a co tam bude dělat. Říkali jsme si, že musíme Arnoštka udělat tak, že aspoň trochu něco umí. On je to šmírák, ale něco umět musí. A Jonáš Filip byl ochoten se učit třeba točit talíře na tyči.

***On se to pro roli teprve učil?***

Ano. Vše se musel naučit. Dokonce si sám pořídil původně i jednokolku, na které chtěl po provaze jezdit, ale pravda je, že je stále ve fázi, kdy z ní pořád padá. Ráfek nakonec posloužil daleko lépe než skutečné kolo.

**RUMLER, Martin. Pro všechny to byla dřina a oříšek. Divadelní Piknik. Zpravodaj celostátní přehlídky činoherního a hudebního divadla. 2016, 15. 5. (č. 8), s. 2**

Rádobydivadlo Klapý s několika hostujícími herci z DS Jirásek Česká Lípa si vybralo dramatizaci Rudolfa Felzmanna Vančurova **Rozmarného léta**. Režisér a dramaturg Jaroslav Kodeš ji upravil (zkrátil, dopsal některé situace, rozšířil role Muže a Ženy, které Felzmann napsal jako vypravěče). Oslovil Janu Stejskalovou z Děčína jako scénografku a Jiřího Strohnera, který složil hudbu. Vznikla kompaktní humorná inscenace zachovávající všechny ctnosti původní předlohy (archaizující jazyk, jímž se pojmenovávají banální stavy a emoce a lehce ironický příběh z maloměsta), opřená o dobré osobnostní herectví zkušených herců jako jsou Ladislav Valeš jako Důra, Eva Kodešová jako Důrová, Pavel Macák jako major Hugo a František Zborník jako kanovník Roch. Vymyslel zajímavý závěr, v němž se dohrávají všechny tematické roviny příběhu včetně dědečka, a my se díváme na odcházejícího Arnoštka a Annu, kteří táhnou maličkou maringotku s nápisem Duo Kaderavi. Revuální opona umožňuje rozčlenění scény na prospekt, který je plovárnou, maringotkou, hospodou, prostor před ním jako jezero, náves apod. Muž a žena vystupují spíše jako entertejneři a hrají řadu dopsaných epizodních postav. Jediným problémem je divadelně chudší a tím pocitově delší první polovina inscenace, která je expozicí k druhé části. Jako naprosto neuvěřitelná je skutečnost, že pro tři postavy má soubor alternaci (Roch, Anna, Žena). Inscenace byla doporučena do Volyně.

**LÁZŇOVSKÁ, Lenka. 24. Děčínská brána – Memoriál Josefa Odložila /online/. /cit. 2016-27-08/. Dostupné na World Wide Web: http://www.amaterskascena.cz/clanek/ 24-decinska-brana-memorial-josefa-dolezala-zi246.html**

Rádobydivadlo Klapý si pro své inscenování zvolilo dramatizaci novely Vladislava Vančury ***Rozmarné léto***. Šťastně zvolená dramatizace Rudolfa Felzmanna v následné úpravě režiséra Jaroslava Kodeše ponechává základní a zásadní témata i charaktery jednotlivých postav fungujících již ve Vančurově předloze.

Ono poetické kouzlo starých časů, zavedených pořádků, oněch „zvyků a obyčejů“ všedního dne „Krokových Lázní“, které je narušeno příjezdem kouzelníka Arnoštka a jeho sličné asistentky Anny do zdejšího města. Antonín Důra, provozovatel místních lázní, přestává meditovat o zdraví a osobní hygieně, major Hugo se proměňuje z přímočarého vojáka vyžadujícího maximální disciplínu v zamilovaného mladíčka a kanovník Roch, místo obvyklých disputací o víře a vzdělanosti, postává na náměstí a vyhlíží kouzelníkovu asistentku Annu a nesměle bojuje o její přízeň. Ani Kateřina Důrová nezůstává nepoznamenána příjezdem svérázného dua a okouzlena Arnoštkem dokonce opouští Antonína a přesidluje do jeho maringotky, aby se o něj „postarala“.

Úvodní expozice, která se držela pevně Vančurovy předlohy a hlavně jazyka působila zprvu poměrně strojeně až do momentu první Antonínovy koupele – kde jeho stylizované plavání plné hravé nadsázky a hry v nápaditém scénograficko-prostorovém řešení prolomilo onu strojenost a jasně nastavilo jevištní způsob komunikace s divákem. To, co v úvodu působilo pouze jako dekorace, náhle začalo ožívat a stávalo se poetickým a magickým prostředím odehrávajících se dějů a situací. Průvodci dějem a životem městečka tj. postavy Muže a Ženy byli dalším vhodným prostředníkem, chcete-li médiem, mezi divákem a příběhem.

Artistně uchopená postava Arnoštka umožňovala vybudování silné dějové linky jako odraz světa tří postarších filozofů, kteří se pak mohou vůči němu vymezovat a vymezovat se i vůči sobě navzájem. Obraz oněch tří „trubců“ soupeřících o Annu je pak pravděpodobný a uvěřitelný. Stejně tak je tomu i při budování vztahu mezi Kateřinou a Arnoštkem.

Atmosférotvorná hudba, která uvozuje, ale zároveň vytváří a uzavírá situace je výborně zvolena a je tím maximálně funkční. Výtvarně – scénografické řešení, které zaujme již v úvodu, kdy ona pomyslná opona je tvořena pověšeným prádlem v „nadživotní“ velikosti, kostýmy, působivé svícení, všechny rekvizity i „loutky“ (slepice, fenka apod.) jsou nedílnou stylotvornou součástí děje. Inscenace hýří poetickými a vysoce estetickými nápady, jež jsou organicky a citlivě zakomponovány do struktury a kompozice inscenace.

Čistota stylu, žánru i herecké práce pak vytváří jednotu, která působí velmi životně a autenticky vtahuje diváka do světa a atmosféry oněch starých časů, o kterých se zmiňuji výše. Právě to je přidaná hodnota a možná i sama podstata stále působícího kouzla „Rozmarného léta“, kterou si chceme čas od času připomínat a sdílet, abychom zapomněli na problémy současného všedního dne. Podstata „Rozmarného léta“ umožňující vzpomenout oněch „zašlých“ a téměř idylických časů, dává zapomenout časům současným, které jsou tak často neurotizující. A proto ponořme se čas od času do vod lázní Důrových, abychom očistili své tělo i ducha. Inscenace Rádobydivadla Klapý to umožňuje a děkuji za to.

**HRUŠKA, Jaromír. Poeticky „rozmařilé“ léto. Divadelní Piknik. Zpravodaj celostátní přehlídky činoherního a hudebního divadla. 2016, 15. 5. (č. 8), s. 3**

Představení jsme si užili, líbilo se nám. Spousta nápadů, krásná funkční scéna. Bylo to úžasné. **Andrea a Hanka Horšovský Týn**

Máte to tady moc pěkný a Arnoštek je fakt boží. **anonym, Vsetín**

Rozmarné léto mě zaujalo velice, bylo to fajn, prima. Připouštím, že jsem přijela cíleně, protože v tom hraje můj kamarád. Bylo to moc milé, moc hezké. **Stanislava, České Budějovice**

Bylo to výborné, s jednou chybičkou. Kdyby jim bylo pořádně rozumět, bylo by to dokonalé. **Roman, Husinec**

Skvělé. Jsem nasáklý laskavostí, vlídností. Nic neuspěchali, nic nepřetáhli. Mistrovský kousek. **Petr, Strakonice**

Líbilo se mi to náramně. Jsem na Klapý fanda, takže možná nejsem objetivní. Líbilo se mi, jak si to všichni strašně užívali. **Němčour, Bystřice u Benešova**

Chvílemi jsem špatně slyšela, ale jinak jsem se moc nasmála. Vzpomínám si na ten film, ale tohle bylo taky velmi pěkné a milé. Jsem moc spokojená. **Jana, Strakonice**

U takových textů mám problém s tím, že se neoprostím od kultovního filmu a celou dobu srovnávám. Takže oproti filmu samozřejmě horší, ale divadelně fajn. **Tereza, Slavičín**

**Jednohubky. Divadelní Piknik. Zpravodaj celostátní přehlídky činoherního a hudebního divadla. 2016, 15. 5. (č. 8), s. 3**

Před lety napsal Milan Kundera esej ***Umění románu***, v němž také věnoval velkou pozornost dílu Vladislava Vančury. Mimo jiné konstatoval, že jedna tematická rovina Vančurovy prózy vzniká z předmětné hodnoty literatury. To znamená ze slov, která nejenom označují nějakou skutečnost jako znak, ale rovněž nějakou skutečnost tvoří – třeba jenom tím, že nějak znějí. V druhém vydání své eseje od tohoto názoru Kundera poněkud odstoupil, ale pořád si myslím, že v tomto punktu měl pravdu. Vždycky si to znovu uvědomím, když vidím na jevišti ***Rozmarné léto***. Jeho roztomilý, půvabný příběh není problémem jako sled událostí na jevišti převést. Jenže ona rovina daná předmětnou svébytností, samostatností si žádá ještě něco, což bych pro zjednodušení nazval nadhledem slovního materiálu nad tímto příběhem. Nebo ještě jinak: abé, major a Antonín Důra vedou řeči, ale nejde jen o to, co říkají ani jak to říkají, ale o svět, jenž v tom rozkošném dílku jejich řečmi vzniká. Zkrátka a dobře: zazní-li na závěr ***Rozmarného léta*** jedna z nejbásnivějších vět české prózy o tom jak je krásné býti kadeřavým, pak se v tom zrcadlí skutečnost, která ***Rozmarným létem*** jako literaturou vznikla a pro niž by i divadlo mělo hledat svůj výraz.

Režisér Jaroslav Kodeš si byl tohoto úskalí dobře vědom, chápe dobře, co slovo, literatura v tomto případě znamená. Ví, že jakkoliv to vypadá jako reálný příběh, zcela reálně se to hrát nedá, že musí existovat poloha, která reálnost postav, situací a prostředí sice lehce, ale přece jen dostatečně patrně zpochybní. Volí tedy mírnou stylizaci, kterou zpočátku rozvíjí mužská trojice s jistou zálibou a elegancí. A svou velkou roli tu sehraje i Kateřina Důrová Evy Kodešové, jejíž neustálé kmitání mezi toužícím ženstvím a manželskou službou jako by ve stejném duchu neustále přeskakovalo mezi tvrdou realitou a velkolepým snem. Takhle to představení včera

odpoledne začalo. Jenže pak jako by se ta stylizace začala vytrácet a jako by se hrál jen reálný příběh, kouzlo onoho pohybu mezi literaturou a divadlem zesláblo. Zůstalo jen kultivované, pečlivě a cílevědomé režírované představení, o jehož solidním standardu nemůže být pochyb.

Zdá se mně ovšem, že má na víc. A nejenom zdá. Viděl jsem je před časem v Lounech a ono rozkročení mezi literaturou a divadlem v něm bylo trvalým zdrojem celkového stylu. Což neplatí bohužel pro to včerejší odpolední představení.

**CÍSAŘ, Jan. Mezi literaturou a divadlem. 86. Jiráskův Hronov : Zpravodaj [online]. 2016-05-08, [cit. 2016-06-08]. Dostupné na World Wide Web: http://www.jiraskuvhronov.cz/jh/rubriky/2016/zpravodaj-2016-07.pdf**

Večerní inscenace Vančurovy novely ***Rozmarné léto*** nabídla nostalgické vzpomínání na krásné časy dvacátých let. Příběh malého městečka na řece Orši a tří vyzrálých mužů z říčních lázní však divákům nedal nic zadarmo. Představení Rádobydivadla Klapý totiž ukázalo, že organizátoři divákům neposkytují jen přímočarou zábavu. Nápaditě, až kouzelně režijně i scénograficky řešená a herecky velmi pěkně ztvárněná inscenace vyžadovala od diváka plné soustředění, neb celá magie hry je zatěžkaná (v dobrém slova smyslu) Vančurovým trademarkem – češtinou ovlivněnou barokní podobou, plnou přechodníků a neobvyklého slovosledu. Divák tak po celé dvě hodiny musel mít nastražené uši a soustředěně vnímat promluvy postav. O to více se poté představení stalo příjemným pohlazením po všech těch zběsilých komediích, komorních thrillerech a akrobatických číslech, které program přehlídky doposud nabídl.

**Páteční maratón nabídl smích, nostalgii i smutek. Listy podzimní : Denní zpravodaj 40. Českolipského divadelního podzimu. 2016, 15. 10., s. 1-2**

# RÁDOBYFEST KLAPÝ

Festival vybraných divadelních souborů s regionálně neomezenou účastí

**MIMOCHODEM… jak to bylo s Rádobyfestem – podle tisku…**

Klapý - Patnáct let od svého vzniku slaví v letošním roce divadelní ochotnický soubor Rádobydivadlo Klapý. Při této příležitosti připravil pro příznivce divadla minifestival s názvem Rádobyfest, kde své narozeniny oslaví a zároveň představí několik dalších ochotnických souborů. K vydání připravuje také bulletin o celé historii souboru.

"Při vzniku souboru jsme vůbec nepředpokládali, že se dočká takového věku a hlavně úspěchu," řekl s radostí vedoucí souboru Ladislav Valeš. Mezi jejich úspěchy patří sedm účastí na Jiráskově Hronově, pět přehlídek v Třebíči, což je polovina z 10 ročníků, devět zahraničních vystoupení v šesti státech a pravidelná účast na festivalu vesnických ochotnických souborů ve Vysokém nad Jizerou do doby, než byli se svými úspěchy přeřazeni do vyšší kategorie.

O významu souboru v oblasti ochotnického divadla svědčí také množství textu v knize ***Cesty amatérského divadla***, kde je jméno Rádobydivadla Klapý natrvalo zapsáno. Tomu se vedle odborných a diváckých úspěchů podařilo také vychovat řadu herců, kteří se již stali profesionály. Příkladem jsou Pavel Macák, který hraje v mosteckém divadle, Eva Andělová z Činoherního divadla v Ústí nad Labem a Veronika Týcová, současná studentka DAMU v Praze. V současnosti má soubor kolem 35 členů, přičemž jeho řadami prošlo na 70 lidí ve věku od 13 do 70 let.

Bulletin, který soubor plánuje vydat do konce roku, bude obsahovat jak celou historii souboru, jména všech členů, jež souborem prošli, seznam uvedených her, fotografie z představení a další zajímavosti.

"K příležitosti oslavy se nám jej bohužel nepodařilo vydat, ale svět spatří v nejbližší době," sdělil Ladislav Valeš.

**ERETOVÁ, Jitka. Za dobu svého trvání… Deník Litoměřicka 18. 9. 2001. S. 10**

### 1. ročník – 29.-30.9. a 12.-13. 10. 2001

Jirásek Česká Lípa – František Zborník: ***Na druhé straně řeky*** (režie František Zborník)
Zmatkaři Dobronín – F. Dürrenmatt, Petr Žák: ***Ó Elido aneb Jak to doopravdy bylo s Herkulem*** (režie Petr Žák)
Hrubín Nový Bor – Milan Kundera: ***Jakub a jeho pán*** (režie Kateřina Baranowská)
Rádobydivadlo – ***O svatém Jánu hledej sobě vránu*** (režie Ladislav Valeš)
Druhý ročník DAMU (spolužáci Veroniky Týcové) – představení celoroční práce, montáže textů a recitace
Rádobydivadlo – Thornton Wilder: ***Naše městečko*** (režie Kateřina Fixová)
D. I. Lebedung – ***Modrý ježek a blonďák***

### 2. ročník – 19. 10. 2002

Zmatkaři Dobronín – Božena Němcová, Petr Žák: ***Babička*** (režie Petr Žák)
De Facto Mimo Jihlava – Verena Kanaan: ***Drahoušek Anna*** (režie Dagmar Brtnická)

Vicena Ústí nad Orlicí – Pierre-Henri Cami: ***CAMI(ÁDA)*** (úprava a režie Jana Staňková)
Rádobydivadlo – ***Fajdraricie*** (režie Ladislav Valeš) – respektuhodná perlička: jedna z protagonistek odcestovala týden před Rádobyfestem do USA – roli převzala Veronika Týcová…

**3. ročník – 10.–11. 10. 2003**

Scéna Libochovice – Eva Andělová (na motivy amerických her): ***Manžel na inzerát*** (režie Eva Andělová)
De Facto Mimo Jihlava – Martin Kolář, Markéta Kettnerová: ***Modrej drahokam anóbrž Zelená Gizela a mrkvajzníci***
Tyl Dačice – Zoltán Egressy: ***Portugálie*** (režie Otakar Tesař)
Zmatkaři Dobronín – Miloš Stránský, V. Volf, M. Balling: ***Parohy na objednávku*** (režie M. Stránský j.h.)
DAMU – taneční představení ***Jak se dělá flamenco***

**4. ročník – 24.-25. 9. 2004**

Scéna Libochovice – Ladislav Stroupežnický: ***Naši furianti*** (režie Jaroslav Kodeš)
Zmatkaři Dobronín – ***Ze starých pověstí*** (scénář a režie Petr Žák)
De Facto Mimo Jihlava – Karel Hynek: ***Inu, mládí je mládí*** (režie Petr Soumar)
PIKI Volyně – Porubjak: ***Goldoniáda*** (režie René Vápeník)
Rádobydivadlo – ***Taková podivná kombinace citů*** (režie Ladislav Valeš)
Petr a Pavel Baťkovi – ***Strip-tease***

***5. ročník – říjen 2005***

Ochotníci Krupka – Pavel Kohout: ***August August, august*** (režie Jana Urbanová)
Pimprlové divadlo Ivany Zajačkové - ***Dvě pohádky o Červené karkulce***
Scéna Libochovice – Eva Andělová (volně podle ***Podivné paní Savageové***): ***Budiž světlo*** (režie Eva Andělová)
Zmatkaři Dobronín – Maurice Hennequin: ***Prolhaná Ketty*** (režie Miloš Stránský j.h.)
Rádobydivadlo – ***Hřbitůvek v Ballybeg***

**6. ročník 30. 10. 2006**

SUMUS Praha – Ingmar Villqist: ***Helverova noc*** (režie Věra Mašková)
De Facto Mimo Jihlava – Martin Kolář: ***Groteska***
NakopTyjátr Jihlava – Jean-Claude Danaud: ***Ach, ta něha našich dam!*** (režie Petr Soumar)
18.30 hod. Zmatkaři Dobronín – Miloš Stránský: ***Bratrstvo pekelných andělů*** (režie Miloš Stránský j.h.)
Rádobydivadlo – Liz Fullerová***: Liz a Betty*** (režie Ladislav Valeš)

**7. ročník konec září 2007**

Scéna Libochovice – Jan Drda: ***Hrátky s čertem*** (režie Jaroslav Kodeš)

DS Banda Benešov – Pavel Němec: ***Tak takhle to bylo aneb Život je jen náhoda*** (režie Pavel Němec)
Pimprlové divadlo Ivany Zajáčkové – ***Cirkus Fofr***
Zmatkaři Dobronín – Axel Hellstenius, Petter Naess: ***Elling a Kjell Bjarne aneb Chvála bláznovství*** (režie Ladislav Valeš j.h.)
Jirásek Česká Lípa – František Zborník: ***Pension*** (režie František Zborník)
Rádobydivadlo – Nikolaj Koljada: ***Slepice*** (režie Ladislav Valeš)

**8. ročník 26.-27. 9. 2008**

Scéna Libochovice – Michael Frayn: ***My dva***
T.M.A. Terezín – Michael Cooney: ***Nájemníci pana Swana*** (režie Eva Andělová)
DS Banda Benešov – Pavel Němec: ***Blázinec*** (režie Pavel Němec)
Zmatkaři Dobronín – Pierre Barillet, Jean-Pierre Grédy: ***Květ kaktusu*** (režie Michael Junášek)
Rádobydivadlo – B. Hrabal, V. Nývlt: ***Taneční hodiny pro starší a pokročilé*** (režie Ladislav Valeš)
Studio 1+3 (Rádobydivadlo) – Michel de Ghelderode: ***Escorial*** (režie Rudolf Felzmann)

**9. ročník 25. 9. 2009**

DS Klášterec nad Ohří – Bohumil Hrabal: ***Příliš hlučná samota*** (režie Václav Polda)
Scéna Libochovice – Václav Havel: ***Audience*** (režie Jaromír Tlustý)
Divadlo nad Labem Most – Iva Zajáčková: ***Dva kocouři***
T.M.A. Terezín – Ray Cooney: ***Rodina je základ státu*** (režie Eva Andělová)
Zmatkaři Dobronín – Isabelle Dorré: ***César a Drana*** (režie Vladimír Mátl)
Třetí věk Louny – koláž podle Jiřího Suchého: ***Včera se mi zdálo*** (režie Renata Vordová)
Rádobydivadlo – Josef Tejkl: ***Elegie tyrolská*** (režie Jaroslav Kodeš)

**10. ročník 25. 9. 2010**

Zmatkaři Dobronín – Marc Camoletti: ***Na správné adrese*** (režie Michael Junášek j.h.)
Divadlo Commedia Poprad – René Fallet, Alexandr Gregar: ***Kapustnica*** (překlad a úprava Vlado Benko, režie Vlado Benko, Michal Novák, Dušan Kubaň)
***předpremiéra*** Rádobydivadla – Martin McDonagh: ***Kráska z Leenane*** (režie Ladislav Valeš)
Městské divadlo Děčín čili Petr a Monika Michálkovi – ***Zdá se mně, miláčku…***
Překvapení Zmatkařů z Dobronína – aktovka s hvězdičkou ***Lavička***

**11. ročník 1. 10. 2011**

Malis Libochovice – Jaroslav Koloděj: ***Ježibaby z Babína***
Scéna Libochovice – Petr Pýcha, Jaroslav Rudiš: ***Salcburský guláš*** (režie Alena Burdová)
Slovenská republika, Poprad, Divadlo Commedia, Jordan Radičkov: ***Sníh se smál, až padal*** (režie Vlado Benko)

Dobronín, Zmatkaři, Vladimír Mátl: ***Zápisky ženatého básníka*** – scénické čtení básní
Rádobydivadlo – Hadar Galron: ***Mikve*** (režie Ladislav Valeš) – **premiéra**

**12. ročník 2012**

Zmatkaři Dobronín – Mario Geraldi: ***Zlomatka*** (režie Vladimír Mátl)
Slovenská republika, Poprad, Divadlo Commedia – ***Neprebudený*** (režie Vlado Benko)
Rádobydivadlo – Peter Shaffer: ***Amadeus*** (režie Jaroslav Kodeš)

**13. ročník 28. 9. 2013**

Divadlo nad Labem Most – ***Zahrajeme si na pohádku***
Jirásek Česká Lípa – Jerome Klapka Jerome, František Zborník: ***Tři muži ve člunu a pes*** (režie Václav Klapka)
Zmatkaři Dobronín – Norman Robbins: ***Hrobka s vyhlídkou*** (režie Michael Junášek)
Rádobydivadlo – Šolom Alejchem, Ladislav Valeš: ***Všechno není košer*** (režie Jiří Kraus)
Divadelní spolek Kroměříž – Yasmina Reza: ***Bůh masakru*** (režie Láry Kolář)

**14. ročník 27. 9. 2014 (?)**

Zmatkaři Dobronín – Jim Cartwright: ***Dva*** (režie Ladislav Valeš)
Jirásek Česká Lípa – ***Jak se vám líbí Jak se vám líbí*** (režie Václav Klapka)
Divadelní spolek Kroměříž – Roman Vencl: ***Dovolená po česku*** (režie Jana Štěpánová)
Rádobydivadlo - ***… Dlouhá cesta*** (režie Ladislav Valeš)

**15. ročník – 26. 9. 2015**

Jiří Kraus – ***Kocour v botách***
Mladá scéna Rádobydivadla – ***Etudy z deníku (malého poseroutky)***
Zmatkaři Dobronín – Shelagh Stephens: ***Vzpomínky na vodě*** (režie Ladislav Valeš j.h.)
KLAS Klášterec nad Ohří – Bohumil Hrabal: ***Ostře sledované vlaky*** (režie Václav Polda)

**16. ročník – 1. 10. 2016**

DS Malis Libochovice – ***Honza mlynářem***
Rádobydivadlo – Vladislav Vančura: ***Rozmarné léto*** (režie Jaroslav Kodeš)
Divadelní studio D3 Karlovy Vary – Tomáš Vůjtek: ***Smíření*** (režie Petra Kohutová)
Divadelní spolek Kroměříž – Ira Levin: ***Veroničin pokoj*** (režie Ladislav Kolář)